



การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา
ของเครือข่ายการจัดการศึกษา สพป.จันทบุรี เขต 1
โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร

การวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมแลกเปลี่ยน สพฐ. ปีงบประมาณ 2561

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ภายใต้อาณัติจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เกตุมณี มากมี รองศาสตราจารย์ ดร.ทิวต์ มณีโชติ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารตี อนันต์นาวิ ดร.โกมล จันทวงษ์ ดร.ศักดิ์สิน ช่องดารากุล และผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่กรุณาให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางที่มีประโยชน์ ตลอดจนช่วยปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความละเอียดรอบคอบและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในบุญคุณครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณท่านเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุนวิจัย ตามแผนบูรณาการโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางวิจัยประจำปีงบประมาณ 2561 ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการ ท่านผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของสำนักพัฒนานวัตกรรม การจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความกรุณาตรวจสอบคุณภาพงานวิจัย และเครื่องมือการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความกรุณาตรวจสอบประสิทธิภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา ของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม พร้อมทั้งให้คำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่งต่อการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ คณะเครือข่ายการจัดการศึกษาทุกท่านที่ให้ความร่วมมือดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณทุกท่าน ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ คณะครู และบุคลากรของโรงเรียนอนุบาลจันทบุรีทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านสถานที่และอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ เป็นอย่างดี คุณค่าและประโยชน์ของรายงานวิจัย และคู่มือชุดนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นความดีแต่ทุกท่านที่กล่าวถึงข้างต้นที่ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่น ตั้งใจจัดทำงานวิจัยและคู่มือชุดนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และขออาราธนาคุณพระศรีรัตนตรัย พระคุณแห่งสังคตีสัพทิต์ทั่วสากลโลก ได้โปรดประทานความสุข ความเจริญ แต่ทุกท่านตลอดกาลนานเทอญ

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร

8 สิงหาคม 2562

ชื่อเรื่อง: การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร: การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม

(THE SOLUTION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS ' DROP OUT AND RISKY DROP OUT OF EDUCATION MANAGEMENT NETWORK GROUP OF CHANTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 BY PARTICIPATION) 187 หน้า ปี พ.ศ. 2562

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของภูมิภาคเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และกระบวนการแบบมีส่วนร่วม โดยมีผู้มีส่วนได้เสีย (stakeholder) คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 44 คน และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา จำนวน 38 คน ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือนมิถุนายน 2561 ถึง เดือนสิงหาคม 2562 การวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยาโดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (แบบสัมภาษณ์เชิงลึก)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ข้อมูลเบื้องต้นนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน ประกอบด้วยข้อมูลเบื้องต้น 4 ประเด็น คือ 1) นักเรียนเบื่อเรียน 2) นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 3) นักเรียนด้อยโอกาส และ 4) นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ์
2. แนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน ดังนี้
 - 2.1 นักเรียนเบื่อเรียน ประกอบด้วย 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) ค้นหาข้อมูลเบื้องต้นที่ทำให้นักเรียนเบื่อเรียน 2) ปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบในด้านการบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล และการบริหารงบประมาณ 3) จัดภูมิทัศน์ แหล่งเรียนรู้ สร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) จัดโครงการ/ กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) 5) เสริมแรงทางบวกให้นักเรียนต้องการเรียนรู้อยู่เสมอ 6) จัดทัศนศึกษาตามความสนใจของนักเรียน 7) จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ 8) จัดตั้งเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 9) จัดรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

2.2 นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง 2) จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ให้กับนักเรียน 3) จัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน และสอนซ่อมเสริมให้เหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน 4) จัดหาครูการศึกษาพิเศษ หรือส่งต่อนักเรียนไปยังสถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) สร้างความเข้าใจและร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 6) สร้างรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

2.3 นักเรียนด้อยโอกาส ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ครอบครัวนักเรียน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำโครงการ/ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะวิชาการให้กับนักเรียน 3) นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง 4) จัดหาทุนสำหรับการศึกษา การดำรงชีวิต อาหารกลางวันฟรี จัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภค และจัดหางานทำให้กับนักเรียน 5) จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

2.4 นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างเร่งด่วน และอย่างมีประสิทธิภาพ 2) จัดโครงการ/ กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิเด็ก 3) ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ ติดต่อบริษัท ประสานงาน และส่งต่อนักเรียนที่ถูกละเมิดสิทธิโดยเร็ว 4) จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

TOPIC: THE SOLUTION OF PRIMARY SCHOOLS STUDENTS' DROP OUT AND RISKY
 DROP OUT OF EDUCATION MANAGEMENT NETWORK GROUP OF CHANTHABURI
 PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 BY PARTICIPATION
 PHATTHANARAT MOLTOLANANTHORN: THE SOLUTION IN PRIMARY SCHOOLS
 STUDENTS' DROP OUT AND RISKY DROP OUT OF EDUCATION MANAGEMENT NETWORK
 OF CHANTHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BY PARTICIPATION 187 P; 2019

Abstract

The purposes of this study were: to study the information indicating students' drop out and risking drop out and create solutions in primary school students' drop out and risking drop out of Education Management Network of Chanthaburi Primary Educational Service area Office 1. The research method was Qualitative Method and Participation by which the stakeholders were 44 key informants who provided the main information and 38 people of the Education Management Network Group. The research instruments were practical in-depth interview and survey. The phenomenological analysis used to analyze the collected qualitatively data.

The finding revealed that;

1. The information indicating students' drop out and risking drop out; include of 4 issues: 1) Bored students of studying. 2) Special children/ learning disabilities. 3) Disadvantaged students. 4) Students are violated potentialities.

2. The problems indication of students' drop out and risking drop out consisted of:

2.1 Bored students have 9 activities which were: 1) Finding a cause of problems that make students to be bored of learning. 2) Whole School system Reform in general administration, academic administration, personnel management and budget management. 3) Creation the school landscape, learning resources, school atmosphere and the environment to provide to students for studying. 4) Organize projects/ activities that focus students centered. (Active Learning) 5) Reinforce positive energy for students always want to learn. 6) Organize group trips to learn for students. 7) Organize activities for students who are interested or have a special talents in various fields. 8) Establish network of school to collaborate, look after, helping and solving problems efficiently 9) Format the development of life skills, improve academic skills, and develop professional skills.

2.2 Students are special children/ Learning disabilities have 6 activities which were: 1) Implementing a system to help support students to manage seriously and continuously. 2) Making the plan of the Individualized Education Program: IEP for each student. 3) Making studying contents, learning process, activities of learning, instruction media, technology and teaching remedies to suit the age and context of students. 4) Finding the special learning or sending students to the special education school or other institution. 5) Making the good understanding and good cooperation between school, families and related persons to repair the problem of students. 6) Create a model of develop life skills, improve academic skills, and develop professional skills.

2.3 Disadvantaged students have 5 activities which were: 1) Create network between schools, student of family and various departments associated. 2) Create projects, learning activities that respond to life skills, professional skills and academic skills for students. 3) Implementing a system to help support students to manage efficiently and continuously. 4) Funding for education, living, free lunch, supply consumer goods and recruitment for students. 5) Prepare the program to develop life skills, professional skills and academic skills.

2.4 Students are violated potentialities have 4 activities which were: 1) Operate according to the student support system for urgently management and efficiently. 2) Organize project activities to create knowledge and understanding for parents, students and related persons about children's rights. 3) Provide assistance, contact, coordinate and forward the students who have been violated right quickly. 4) Prepare the program to develop life skills, professional skills and academic skills.

KEYWORDS: The Solution of Primary School/ Drop out/ Risky Drop out/ students Education
Management Network/ Chanthaburi Primary Educational Service Area Office 1/
Participation

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความสำคัญและที่มาของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	11
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	14
การจัดการศึกษาภาคบังคับ.....	14
บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.....	19
การออกกลางคัน.....	25
แนวทางการแก้ไขปัญหาในกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และกลุ่มนักเรียน เสี่ยงออกกลางคัน.....	44
หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน.....	56
การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา.....	64
กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา.....	75
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	77
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	84
ขั้นตอนการดำเนินงาน.....	84
ระยะที่ 1 เตรียมการวิจัย.....	84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ระยะที่ 2 ศึกษาข้อมูลบ่งชี้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.....	88
ระยะที่ 3 สร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยง ออกกลางคันด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation).....	89
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล.....	98
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลบ่งชี้นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียน เสี่ยงออกกลางคัน.....	98
ตอนที่ 2 ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน.....	105
ตอนที่ 3 ผลการสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน.....	124
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	127
สรุปผลการวิจัย.....	128
อภิปรายผลการวิจัย.....	130
ข้อเสนอแนะ.....	140
บรรณานุกรม.....	141
ภาคผนวก.....	147
ภาคผนวก ก.....	148
ภาคผนวก ข.....	158
ภาคผนวก ค.....	160
ภาคผนวก ง.....	165
ภาคผนวก จ.....	168
ประวัติย่อของวิจัย.....	170

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การดำเนินงานแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเปื้อเรียน.....	114
2 การดำเนินงานแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่อง ทางการเรียนรู้.....	117
3 การดำเนินงานแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนด้อยโอกาส.....	120
4 การดำเนินงานแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ.....	122

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1	8
2	11
3	51
4	77
5	93
6	95
7	96

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนมีการกำหนดยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน คือ 1) การปฏิรูประบบการเรียนการสอนและการประเมินผลโดยการปรับหลักสูตรและกำหนดปรัชญาของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี มีระบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และปรัชญาของหลักสูตรชุมชนให้การสนับสนุน 2) การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาให้เกิดเอกภาพด้านนโยบายทุกระดับการศึกษา 3) การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเตรียมคนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ตามรัฐธรรมนูญโดยรัฐไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการศึกษานอกระบบมีมาตรการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น 4) การปฏิรูปการเรียนการสอนเป็นการสร้างคนไทยยุคเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบการคิด พัฒนาสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ศิลปะ ดนตรี กีฬา การฝึกฝนกาย วาจา และใจ เกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ อย่างเป็นขั้นเป็นตอนมีการกำหนดยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษาให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน คือ 1) การปฏิรูประบบการเรียนการสอน และการประเมินผล โดยการปรับหลักสูตร และกำหนดปรัชญาของการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่ดี มีระบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์และปรัชญาของหลักสูตรชุมชนให้การสนับสนุน 2) การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษาให้เกิดเอกภาพด้านนโยบายทุกระดับการศึกษา 3) การปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเตรียมคนให้สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ตามรัฐธรรมนูญโดยรัฐไม่เก็บค่าใช้จ่าย และการศึกษานอกระบบมีมาตรการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น 4) การปฏิรูปการเรียนการสอนเป็นการสร้างคนไทยยุคเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาระบบการคิด พัฒนาสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัย ศิลปะ ดนตรี กีฬา การฝึกฝนกาย วาจา และใจ เกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ , 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.moe.go.th/websm/2018/2/193.html>)

นโยบายพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล มีวัตถุประสงค์ให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยมีการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) เพื่อให้คนไทยมีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

และการพัฒนาประเทศ ยกเว้นการศึกษาของชาติให้มีมาตรฐานและจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามเป้าหมายเน้นการลดความเหลื่อมล้ำ ขยายโอกาสทางการศึกษา และการทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม สนับสนุนให้องค์กรภาคประชาชน สังคม ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไปมีโอกาสร่วมจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และทั่วถึง สนับสนุนให้องค์กรทางศาสนา เข้ามามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุข และความปรองดอง สมานฉันท์ในสังคมไทยอย่างยั่งยืน และสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ วัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า ก)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำนโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนา การศึกษาประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของ สถาบันหลัก และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปลูกฝัง ผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการพัฒนาผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันด้วยการปรับหลักสูตร การวัดและ ประเมินผลที่เหมาะสม พัฒนาคุณภาพกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนการทำวิจัย และนำผลการวิจัย ไปใช้พัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 3 ด้านการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากร ทางการศึกษาให้สามารถจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคลให้มี ประสิทธิภาพ โดยเชื่อมโยงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยุทธศาสตร์ที่ 4 ด้านโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ ที่ 6 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา ยกเว้นคุณภาพการศึกษารูปแบบเครือข่าย ส่งเสริมและพัฒนาโรงเรียนด้วยพลัง ประชากรอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2018/08/obec61.pdf>)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้นำนโยบายทั้ง 6 ยุทธศาสตร์มา เป็นภารกิจหลักอย่างจริงจัง โดยเฉพาะยุทธศาสตร์ที่ 4 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานนำมาเป็นภารกิจหลักยุทธศาสตร์ที่ 2 ของสำนักงานฯ เพื่อส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม ให้นักเรียนทุกคนได้รับโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มี คุณภาพ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และบริหารจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มี คุณภาพในสถานศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 83 โรงเรียน 1 สาขา ซึ่งอยู่ในเขตท้องที่บริการ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองจันทบุรี อำเภอท่าใหม่ อำเภอนายายอาม และอำเภอแก่งหางแมว ให้สามารถดำเนินงาน และสอดคล้องยุทธศาสตร์ที่ 4 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และให้สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับการศึกษาภาคบังคับในสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพตามมาตรา 17 และมาตรา 18 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ การศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 จากการศึกษาข้อมูล ณ 10 มิถุนายน ในระบบจัดเก็บข้อมูลนักเรียน รายบุคคล (Data Management Center: DMC) และจากการสำรวจข้อมูลนักเรียนออกกลางคัน และ เสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 83 โรงเรียน 1 สาขา พบว่า ในปีการศึกษา 2558 มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น จำนวน 13 คน (นักเรียน รวมทั้งสิ้น 16,374 คน) คิดเป็นร้อยละ 0.08 ปีการศึกษา 2559 มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น จำนวน 26 คน (นักเรียนรวมทั้งสิ้น 19,465 คน) คิดเป็นร้อยละ 0.13 และปีการศึกษา 2560-2561 มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น จำนวน 39 คน (นักเรียนรวมทั้งสิ้น 15,930 คน) คิดเป็นร้อยละ 0.24 และเมื่อศึกษาข้อมูลเฉพาะสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน พบว่า มีสถานศึกษาจำนวน 12 โรงเรียน (นักเรียนรวมทั้งสิ้นจำนวน 4,840 คน) มีนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 0.81 และมีนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 0.41 นอกจากนี้ ยังพบอีกว่า นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือนักเรียนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 จนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16 และเมื่อศึกษาผลการดำเนินงาน ด้านยุทธศาสตร์ที่ 2 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสถานศึกษา ในสังกัด พบว่า สถานศึกษามีการติดตามนักเรียนออกกลางคันให้กลับมาเข้าเรียนบ้าง แต่ก็ไม่จริงจัง และไม่ต่อเนื่อง ทำให้มีจำนวนนักเรียนส่วนหนึ่งกลับเข้ามาเรียน และต่อมาก็ออกไปอีกและไม่ได้กลับมา เข้าเรียนอีกต่อไป และสถานศึกษาก็ไม่ได้ติดตามนักเรียนคนนั้นให้กลับมาเข้าเรียนอีกเช่นเดียวกัน และไม่ได้สนใจหรือตระหนักที่จะช่วยเหลือ หรือแก้ไขปัญหาให้นักเรียนเสี่ยงออกกลางคันอย่างจริงจัง ส่งผลให้มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันตกค้างและเพิ่มขึ้นทุกปีการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2561, หน้า 1)

ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและสำรวจข้อมูลบ่งชี้ให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันเบื้องต้น ในแต่ละปีการศึกษา เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา 2558-2561 พบว่า สาเหตุที่นักเรียนออกกลางคันและเสี่ยง ออกกลางคันส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาครอบครัวแตกแยก พ่อแม่หย่าร้าง ปัญหาครอบครัวมีฐานะยากจน ปัญหาด้านส่วนตัว เช่น สมรส ร่างกายทุพพลภาพ มีโรคประจำตัว ปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น เกร ตัดเพื่อน ติดเกม เป็นเด็กแว้น ติดยาเสพติด ปัญหาด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทาง การเรียนรู้ เรียนหนังสือไม่เข้าใจ เรียนไม่รู้เรื่อง ปัญหาด้านถูกทำร้ายร่างกาย/ จิตใจ ถูกละเมิดสิทธิ และปัญหาด้านการเรียนการสอนของครูที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ เสนะนันท์ (2553, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของ

การออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พบว่า สาเหตุของการออกกลางคัน ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครองสถานะทางเศรษฐกิจ
สังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของโกมล จันทวงษ์ (2558, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยสาเหตุ
การออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์สระแก้ว
พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา ได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน
ปัญหาด้านสถานศึกษา และปัญหาด้านสภาพแวดล้อม

เมื่อศึกษาแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันของ
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2561, หน้า 38) และสถานศึกษาในสังกัด
พบว่า ยังมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญน้อยมาก การบริหารจัดการแก้ไขปัญหายังไม่มี
ยุทธศาสตร์/ แนวทาง/ วิธีการแก้ไขปัญหาในการช่วยเหลือ เยียวยา กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษา
แนะนำแก่นักเรียนที่ดีและเหมาะสมเพียงพอที่จะยับยั้ง โน้มน้าวจิตใจให้นักเรียนออกกลางคัน
ได้กลับมาเข้าเรียนต่อในหรือนอกระบบการศึกษา และนักเรียนเสียงออกกลางคันยังมีอัตราคงอยู่ใน
สถานศึกษาต่อไป และเรียนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้จะได้รับความดูแล
ช่วยเหลือจากความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนให้ได้รับสิทธิ์ โอกาส ความเสมอ
ภาค ความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ และจากการศึกษา
แนวทางการพัฒนาระบบติดตามดูแล ช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวง
ศึกษาธิการ, 2555, หน้า บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้งหน่วยงาน
ระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีผู้ประสานงานหลักในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ และประเมินผลการจัด
การศึกษาภาคบังคับมีระบบคัดกรอง และส่งต่อเด็กในวัยเรียนการศึกษาภาคบังคับอย่างเป็นระบบ
มีการกำกับดูแล ติดตามนักเรียนให้มีการดำเนินการตามระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่สำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และตามพระราชบัญญัติการศึกษา
ภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 สร้างเครือข่ายในการดูแล สอดส่อง ส่งต่อ เด็กในวัยเรียนให้เข้าเรียน
ในโรงเรียนที่เหมาะสมตามความต้องการ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การบริหารส่วน
จังหวัด ที่ว่าการอำเภอควรจัดทำข้อมูลประชากรวัยเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของตน รู้จัก
กลุ่มเป้าหมายและช่วยดูแลเด็ก เสริมเพิ่มเติมแก้ไขจุดบกพร่องที่รัฐยังให้บริการได้ไม่สมบูรณ์
ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติงานการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษาของสำนัก
ติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560,
หน้า 3-4) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิภาณ อินทเนตร (2558, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษา
ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยาที่สอดคล้อง
กับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน
ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิต 2) การส่งเสริมความถนัดตามความต้องการของนักเรียน 3) การสร้าง

งานและส่งเสริมให้นักเรียน มีรายได้ที่สุจริตระหว่างเรียน 4) การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นรูปแบบมาตรฐาน 5) การสร้างความรู้และสร้างความตระหนักให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 6) การสร้างเครือข่ายทางสังคมและหน่วยงานภายนอกในการ กำกับ ติดตามและช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ และ 7) สร้างความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจที่ดี ระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว

ผู้วิจัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสถานศึกษาในสังกัด มีภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบในปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน จึงมีความตระหนัก และเห็นความสำคัญในการร่วมมือกันกับเครือข่ายการจัดการศึกษาในการนำ ยุทธศาสตร์ที่ 4 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาเป็นยุทธศาสตร์ที่ 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เพื่อการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ยกระดับ คุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้น และสนับสนุนการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน มูลนิธิ และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจร่วมกันเกี่ยวกับ ข้อมูลบ่งชี้การออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันของนักเรียน นำมากำหนดและนำมาสร้างคู่มือ แนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน เพื่อให้สถานศึกษาในสังกัด ได้นำไปใช้บริหารจัดการ ลดปัญหา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา สร้างโอกาส ความเสมอภาค และสร้างความเท่าเทียมกันให้กับนักเรียนทุกคนในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ข้อมูลบ่งชี้ของนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร
2. แนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของ เครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
2. เพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันมีแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคันไปใช้แก้ไขปัญหาลงและป้องกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 สถานศึกษา และเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมมือกันแก้ไขปัญหาลงและป้องกันมิให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น
3. สถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันมีคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคันเพื่อใช้แก้ไขปัญหาลงและป้องกันปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น สร้างแนวทาง และสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย 2 ด้านหลัก คือ

1.1 ด้านการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในเรื่องการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interviews) วิธีนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน และผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน

1.2 ด้านการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน 5) การมีส่วนร่วมสรุปและประเมินผลการดำเนินงาน โดยเลือกพื้นที่ศึกษา คือ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

1.3 ด้านการสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) โดยศึกษาการเขียนคู่มือปฏิบัติงานของเสถียร คามิศักดิ์ (2556, หน้า 22-28) และของพิเศษ ปันรัตน์ (2556, หน้า 14-15)

2. ขอบเขตด้านกลุ่มประชากร กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 **กลุ่มประชากร** ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะในสถานศึกษาจำนวน 12 โรง ที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 4,840 คน (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2561) ปีการศึกษา 2561

2.2 **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก** ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากประชากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น จำนวน 12 โรง ที่มีนักเรียนออกกลางคัน และมีนักเรียนเสียงออกกลางคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น จำนวน 44 คน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 8 คน 2) กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 8 คน 3) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 14 คน 4) กลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน จำนวน 14 คน

2.3 **กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา** ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบเจาะจง ในปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้นจำนวน 38 คน ประกอบด้วย 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน 2) กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 38 ค.(2) จำนวน 1 คน 3) กลุ่มนักจิตวิทยาโรงเรียน จำนวน 1 คน 4) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และมีนักเรียนเสียงออกกลางคัน จำนวน 12 คน 5) กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นที่มีนักเรียนออกกลางคัน และมีนักเรียนเสียงออกกลางคัน จำนวน 12 คน 6) กลุ่มประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา จำนวน 3 คน 7) กลุ่มประชารัฐ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และมูลนิธิจำนวน 8 คน

3. ตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ของเครือข่ายการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

- 3.1.1 การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ดำเนินงาน
- 3.1.2 การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน
- 3.1.3 การมีส่วนร่วมดำเนินงาน
- 3.1.4 การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน
- 3.1.5 การมีส่วนร่วมสรุป และประเมินผลการดำเนินงาน

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่

- 3.2.1 ข้อมูลบ่งชี้้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน
- 3.2.2 แนวทางการแก้ไขปัญหาักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

4. **ขอบเขตระยะเวลา** การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2561- สิงหาคม 2562 ดังภาพที่ 1

4. ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2561- สิงหาคม 2562 ดังภาพที่ 1

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา
1	ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลบ่งชี้และแนวทาง/ วิธีการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันและเสี่ยงออกกลางคัน	มิถุนายน 2561
2	วิเคราะห์ รวบรวม สรุปรูปข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สพป.จันทบุรี เขต 1	มิถุนายน 2561
3	กำหนดกลุ่มประชากร กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา และกำหนดพื้นที่การวิจัย	มิถุนายน 2561
4	เขียนเค้าโครงการวิจัย และสร้างเครื่องมือการวิจัย	กรกฎาคม 2561
5	ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ทฤษฎี และสำนวนภาษาของเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ	สิงหาคม 2561
6	นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในสถานศึกษาจำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 15 คน และนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	สิงหาคม ถึง กันยายน 2561
7	นำเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 44 คน	กันยายน ถึง ตุลาคม 2561
8	เก็บรวบรวม วิเคราะห์ และสรุปรูปข้อมูลบ่งชี้ และแนวทางการแก้ไขปัญหาคือได้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 44 คน	ตุลาคม ถึง พฤศจิกายน 2561
9	ประชุมเชิงปฏิบัติการระดมพลังสมอง สนทนากลุ่มเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ ลงมติความคิดเห็น เก็บรวบรวมข้อมูล และสรุปรูปข้อมูลบ่งชี้ และแนวทางแก้ไขปัญหาคือได้ข้อมูลจากกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาจำนวน 38 คน	มีนาคม 2562
10	ประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาเพื่อระดมพลังสมอง จัดสร้างแนวทาง/ คู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน	มีนาคม 2562
11	นำคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันไปขอความอนุเคราะห์เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพ ความถูกต้องเชิงเนื้อหา ฯลฯ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ท่าน และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ	มีนาคม 2562

ภาพที่ 1 (ต่อ)

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา
	เชิงเนื้อหา ฯลฯ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ท่าน และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ	
12	นำคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันไปทดลองใช้และตรวจสอบประสิทธิภาพในสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียนครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นในสถานศึกษา จำนวน 5 คน ที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน จำนวน 7 คน และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ	พฤษภาคม 2562
13	ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำเสนอคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ ติดตาม และตรวจสอบผลการดำเนินงาน	พฤษภาคม 2562
14	เก็บรวบรวม สรุปผล และรายงานผลการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน	พฤษภาคม ถึง กรกฎาคม 2562
15	ตรวจสอบเนื้อหางานวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญของ สพฐ.จำนวน 2 ท่าน และนำมาปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ	กรกฎาคม ถึง สิงหาคม 2562
16	รายงานผล จัดทำรูปเล่มงานวิจัยและคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันฉบับสมบูรณ์	สิงหาคม 2562
17	เผยแพร่ผลงานวิจัย/ คู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันฉบับสมบูรณ์ต่อผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชน	สิงหาคม 2562 เป็นต้นไป

4. **ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย** การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตเฉพาะสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 12 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เท่านั้น เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานศึกษาครั้งนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของนักบริหาร นักวิชาการ และนักวิจัยมาใช้เป็นแนวทาง และกำหนดกรอบความคิดของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เพื่อนำมาศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 สู่เป้าหมายความสำเร็จ โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative

Research) ตามแนวคิดของกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2546, หน้า 41) และขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ (2554, หน้า 102-103) และใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ตามแนวคิดของโคเฮิน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, pp.213-218) ของเคมมิส และแมค แทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ของ ซูเบอร์-สเคอร์ริท (Zuber-Skerrit, 1992) ของทศพล กฤตยพิสิฐ (2537, หน้า 13) ของโกวิท พวงงาม (2545, หน้า 8) ของถวิลวดี บุรีกุล (2551, หน้า 10) และของศิริพร พัสดร (2561, เข้าถึงได้จาก <http://udmathteaching.files.wordpress.com/>) เพื่อใช้ในการศึกษาข้อมูลบ่งชี้ และสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหา และสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำมาบูรณาการกำหนดเป็นขั้นตอนการดำเนินงาน ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้

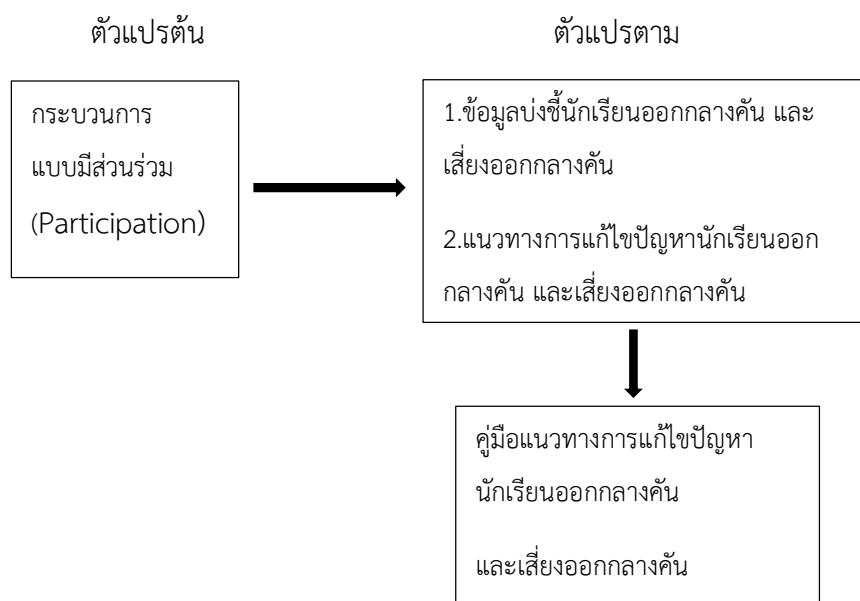
ระยะที่ 1 เตรียมการวิจัย

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม และเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ระยะที่ 3 สร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน 5) การมีส่วนร่วมสรุป และประเมินผลการดำเนินงาน โดยเลือกพื้นที่ศึกษา คือ สถานศึกษาจำนวน 12 โรง ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

หลังจากนั้น สร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation)

จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมา ประสานความคิดเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียนออกกลางคัน หมายถึง นักเรียนที่ยังคงมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนนักเรียน และอายุยังไม่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ แต่ออกจากสถานศึกษาไปก่อนเรียนจบตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ และไม่กลับมาเข้าเรียนอีกต่อไป เพราะประสบกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเองโดยตรง โดยไม่ใช่สาเหตุเนื่องมาจากการย้ายสถานศึกษา ได้แก่ การเบื่อเรียน การเป็นเด็กพิเศษ หรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ การเป็นเด็กด้อยโอกาส และการถูกละเมิดสิทธิ

2. นักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน หมายถึง นักเรียนที่มีแนวโน้มที่อาจจะต้องออกจากสถานศึกษาก่อนเรียนจบตามหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับ เพราะประสบกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเองโดยตรง ได้แก่ การเบื่อเรียน การเป็นเด็กพิเศษหรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ การเป็นเด็กด้อยโอกาส การถูกละเมิดสิทธิ และอื่นๆ

3. ข้อมูลบ่งชี้เด็กเรียนออกกลางคัน หมายถึง สาเหตุ หรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเองโดยตรงอย่างชัดเจน ที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ (อายุย่างเข้าปีที่ 7 จนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16) เป็นเหตุให้ไม่สามารถที่จะเรียนต่อจนจบการศึกษาภาคบังคับ ได้แก่ เบื่อเรียน เป็นเด็กพิเศษ หรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้และถูกละเมิดสิทธิ

4. นักเรียนเบื่อเรียน หมายถึง ภาวะทางจิตใจ ความรู้สึกอารมณ์ที่แสดงออกมาให้เห็นทางพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่กำลังเรียนอยู่ในช่วงเวลานั้น ได้แก่ บทเรียนไม่รู้สึกรู้หาย ได้รับแรงจูงใจต่ำเกินไปและหรือขาดแรงจูงใจ เนื่องจากบทเรียนและกระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญน้อยมาก และไม่มี ความหมายกับชีวิตของพวกเขา และไม่สามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ซึ่งมีผลต่อ

ประสิทธิภาพการเรียนการสอนทั้งของครูและนักเรียน และในที่สุดนักเรียนจะเกิดเบื่อเรียน/ เบื่อโรงเรียน ไม่ต้องการมาเรียนอีกต่อไป

5. นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ หมายถึง นักเรียนที่มีความแตกต่างจากเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน อาจจะเป็นเด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับด้านประสาทสัมผัส ด้านสติปัญญา ด้านภาษา ด้านการสื่อความหมาย ด้านการเรียนรู้ ด้านร่างกาย และด้านพฤติกรรมทำให้มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม ครอบครัว และสังคม

6. นักเรียนที่มีความบกพร่อง หมายถึง นักเรียนที่มีพัฒนาการทางร่างกาย ด้านการเรียนรู้ ด้านพฤติกรรม และด้านอารมณ์มีความบกพร่องตั้งแต่วัยเด็ก

7. นักเรียนด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่มีสภาพการณ์ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ทั้งด้านความเป็นอยู่ที่ยากลำบาก ความขาดแคลน ประสบกับปัญหาต่างๆ มากมายในชีวิต ขาดโอกาสที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหรือไม่ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคมได้แก่ เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) มีปัญหาด้านเสพยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจเด็กในชนกลุ่มน้อยเด็กเร่ร่อน เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศ หรือโสเภณีเด็กเด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

8. นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ หมายถึง นักเรียนที่ถูกละเมิดจากการถูกทำร้ายทารุณทั้งทางร่างกาย หรือทางจิตใจ ถูกปล่อยปละละเลย หรือถูกทอดทิ้ง ไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควรถูกบีบคั้น กดดันจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองนักเรียนถูกระงับด้านแรงงาน เด็กมีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข มีความหวาดระแวง หวาดกลัว มีผลต่อสภาพจิตใจหรืออารมณ์ของเด็กที่ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่างๆ จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว หรือจากบุคคลในสังคมแวดล้อมหรือแม้แต่บุคคลภายนอก

9. กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา หมายถึง กลุ่มบุคคลจากภาครัฐและภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการศึกษาข้อมูลบ่งชี้ สร้างแนวทางแก้ไขปัญหา และสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันที่มีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องต่อสภาพปัญหาชีวิตและสภาพปัญหาการศึกษาที่แท้จริง ประกอบด้วย 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา 2) กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 38 ค.(2) 3) กลุ่มนักจิตวิทยาโรงเรียน 4) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน 5) กลุ่มครูประจำชั้น/ ครูผู้รับผิดชอบที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน 6) กลุ่มประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน และ 7) กลุ่มประชาชาติ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และมูลนิธิ

10. แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน หมายถึง แนวทางที่กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษากำหนดไว้สำหรับการปฏิบัติงาน

11. การมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่สมาชิกของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานตามขั้นตอนเพื่อรับรู้ข้อมูลบ่งชี้ และเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหามีความเหมาะสม และมีความสอดคล้องต่อสภาพปัญหาชีวิตที่แท้จริง และสภาพปัญหาการศึกษาของนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคัน

12. เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง วิธีการวิจัยที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษา และสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อค้นหาความจริงของข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียน และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาใช้วิธีการระดมพลังสมอง และการสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

13. กระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ผู้วิจัย และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันค้นหาข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียน สร้างแนวทางการแก้ไขปัญหา และสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหามีความเหมาะสมให้กับนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน โดยผ่านการวิเคราะห์ วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน 5) การมีส่วนร่วมสรุป และประเมินผลการดำเนินงาน

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการศึกษาภาคบังคับ
2. บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
3. การออกกลางคัน
4. แนวทางการแก้ไขปัญหาในกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน
5. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา
6. หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน
7. กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการศึกษาภาคบังคับ

จุดมุ่งหมาย หลักการทางการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งเป็นแผนแม่บทกำหนดจุดมุ่งหมาย หลักการ ระบบ และแนวทางการจัดการศึกษาระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และแนวการจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้อง มุ่งปลูกฝังจิตสำนึก ที่ถูกต้อง รู้จักรักษาสีทิวทัศน์ หน้าที่ เคารพ กฎหมาย ภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม และประเทศชาติมีความสามารถในการประกอบอาชีพ พึ่งตนเองได้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่วนรูปแบบการจัดการศึกษาของชาติแบ่งเป็น 3 ระบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เฉพาะการศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา โดยการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องจัดการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี และสามารถจัดตามระบบการศึกษาได้ทั้งสามรูปแบบ ทั้งนี้กำหนดให้การศึกษาภาคบังคับเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงกำหนดสิทธิในการจัดการศึกษาให้กับ ครอบครัว ชุมชน หน่วยงาน องค์กรต่างๆ ดำเนินการจัดได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2554, หน้า 3, 5, 6, 7) และกระบวนการทัศน์

การพัฒนาประเทศไทยได้แนวคิด ประเทศไทย 4.0 เป็นแผนพัฒนาประเทศระยะยาวสู่การเป็นประเทศที่มั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน เพื่อปฏิรูปปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม วิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ด้วยการพัฒนาคนไทยและเสริมสร้างศักยภาพคน ซึ่งระบบการศึกษาเป็นเครื่องมือและเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับการศึกษา และคุณภาพของประชาชนต่อกระบวนการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าของประเทศ การจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนของประเทศให้เท่าทันกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคปัจจุบัน การปรับและพัฒนาแผนการจัดการศึกษาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนพัฒนาประเทศไทยโดยระบุดตุประสงค์ เพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ พัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และยุทธศาสตร์ชาติ พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้รักสามัคคี ร่วมมือผนึกกำลังพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561, หน้า 3-4)

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาในระบบในสถานศึกษาต่างๆ ภายใต้การบริหารจัดการส่งเสริม ดูแล กำกับ ติดตาม การจัดการศึกษาโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในฐานะหน่วยงานทางการศึกษาของรัฐ มีหน้าที่จัดการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภทตามภารกิจ รวมทั้ง ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การศึกษาสามารถตอบสนองความต้องการของคนและสังคมได้ จึงถือว่าสามารถจัดการศึกษาได้บรรลุผลและประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายการศึกษาชาติ ภารกิจสำคัญ คือ การนำวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ เพื่อสร้างคนไทยให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ

การศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 4 ระบุว่า “การศึกษาภาคบังคับเป็นการศึกษาชั้นปีที่หนึ่งถึงชั้นปีที่เก้าของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ เป็นเด็กที่มีอายุย่างเข้าปีที่เจ็ดจนถึงย่างเข้าปีที่สิบหก เว้นแต่เด็กที่สอบได้ชั้นปีที่เก้าของการศึกษาภาคบังคับแล้ว” มาตรา 5 ระบุว่า “ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา และการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ โดยให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษา รวมทั้งต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็กทราบก่อนเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา เป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี” มาตรา 6 ระบุว่า “ให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา เมื่อผู้ปกครองร้องขอให้สถานศึกษามีอำนาจผ่อนผันให้เด็กเข้าเรียนก่อนหรือหลังอายุตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับได้ ทั้งนี้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการ

ที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด” และมาตรา 7 ระบุว่า “ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในเวลาพระอาทิตย์ขึ้นและพระอาทิตย์ตกหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อตรวจสอบการเข้าเรียนของเด็ก หากพบว่ามิดีเด็กที่ไม่ได้เข้าเรียนในสถานศึกษาตามมาตรา 5 ให้ดำเนินการให้เด็กนั้นได้เข้าเรียนในสถานศึกษานั้น แล้วรายงานให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณีทราบ ในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รายงานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ที่พบเด็ก แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการให้เด็กได้เข้าเรียนในสถานศึกษา” และมาตรา 12 ระบุว่า “ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือมีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2546, หน้า 11-12)

นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษา

การศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นกระบวนการ เรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่ง ตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วย ตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2553, หน้า 3-5)

การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชน รัฐต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษา ขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บ

ค่าใช้จ่าย โดยจัดการศึกษาให้สำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การจัดการศึกษาให้กับคนพิการจัดให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ การบริการ และได้รับความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง และจัด การศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น มาตรา 26 ระบุว่า “ให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรม การเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคุมไปในกระบวนการเรียน การสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และตามมาตรา 60 ระบุว่า “ให้รัฐจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน ให้กับการศึกษาโดยจัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปเป็นค่าใช้จ่ายรายบุคคลที่เหมาะสมแก่ผู้เรียนการศึกษาระดับ บัณฑิตและการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดโดยรัฐและเอกชนให้เท่าเทียมกัน และจัดสรรทุนการศึกษา ในรูปของกองทุนกู้ยืมให้แก่ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย ตามความเหมาะสมและความจำเป็น จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่นเป็นพิเศษให้เหมาะสม และสอดคล้องกับ ความจำเป็นในการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการเป็นพิเศษแต่ละกลุ่ม” ด้านเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาสำหรับผู้เรียน และตามมาตรา 66 ระบุว่า “ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถ ในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2553, หน้า 9, 21, 22)

ยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 – 2579) ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต การยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าเทียม และทั่วถึง การปลูกฝังระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ การสร้างเสริมให้คนมีสุข ภาวะที่ดี และการสร้างความอยู่ดีมีสุขของครอบครัวไทย และยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ได้แก่ การสร้างความมั่นคงและการลดความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจ และสังคม และการพัฒนาระบบบริการและระบบบริหารจัดการสุขภาพ แผนการศึกษา แห่งชาติตามยุทธศาสตร์ที่ 4 การสร้างโอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษา เป้าหมาย คือ 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย 3) ระบบ

ข้อมูลรายบุคคลและสารสนเทศทางการศึกษาที่ครอบคลุม ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน เพื่อการวางแผน การบริหารจัดการศึกษา การติดตามประเมิน และรายงานผล และมีแนวทางการพัฒนา คือ 1) เพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ 2) พัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย 3) พัฒนารฐานข้อมูลด้านการศึกษาที่มีมาตรฐาน เชื่อมโยงและเข้าถึงได้ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ยุทธศาสตร์ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต ผู้เรียนทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันในทุกระดับและประเภทการศึกษา ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถเรียนรู้ จากแหล่งเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สถานศึกษาในภูมิภาค/ชนบท ได้รับการยกระดับคุณภาพ ในการ ให้บริการ เด็กพิการและด้อยโอกาสได้รับโอกาสทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งสามารถเทียบโอนผลการเรียนและทักษะประสบการณ์เพื่อขอรับวุฒิการศึกษาเพิ่มขึ้นได้ ยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการศึกษา ผลผลิต/ ผลลัพธ์ ผู้เรียน สถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาทุกระดับทุกประเภทการศึกษาเข้าถึงทรัพยากร และระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น รวมทั้งมีศูนย์กลางในการจัดเก็บรวบรวมสื่อการเรียน การสอนแบบดิจิทัลที่ทันสมัย และระบบฐานข้อมูลกลางทางการศึกษาของประเทศที่ถูกต้องและเป็น ปัจจุบัน (ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์, 2560 หน้า 14, 16, 18, 21)

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้อง ส่งเสริมการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามนโยบายของรัฐบาล ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ การศึกษาชาติ และยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับด้านโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ ให้กับเด็กวัยเรียนของชาติทุกกลุ่ม ตามขอบข่ายภาระหน้าที่ คือ ผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษา ถึงผู้เรียนระดับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และผู้เรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการบริหารจัดการศึกษาผ่านทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 183 เขต และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 42 เขต ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาและมัธยมศึกษา และสถานศึกษามีภารกิจหลักต้องขับเคลื่อน นโยบายการจัดการศึกษา โดยการเกณฑ์เด็กในวัยเรียนให้ได้เข้ารับการศึกษอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะไม่ให้มีเด็กตกหล่น แต่อย่างใด คอยดูแล ช่วยเหลือนักเรียนให้คงอยู่ในสถานศึกษาไม่ให้ออกกลางคัน โดยการสร้าง ความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน สร้างการรับรู้ให้กับประชาชนในการเข้าถึงการศึกษา ขั้นพื้นฐาน สร้างความตระหนักในหน้าที่พลเมืองในการเข้ารับการศึกษ สร้างเครือข่ายที่พร้อม ให้การสนับสนุนการศึกษา แต่จากการสำรวจและศึกษาข้อมูล ประชากรวัยเรียนที่ผ่านมา พบว่า

มีผู้เรียนส่วนหนึ่งไม่ได้เข้าเรียน และจากผลการศึกษาวิจัยหลายฉบับระบุว่า สถานศึกษาไม่สามารถเกณฑ์เด็กวัยเรียนให้ได้เข้าเรียนครบร้อยละ 100 ในจำนวนนี้มีประชากรวัยเรียนจำนวนหนึ่งไม่เคยเข้าเรียน และมีผู้เรียนจำนวนหนึ่งต้องหลุดออกจากระบบการศึกษาก่อนเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ ด้วยสาเหตุต่างๆ หลายประการ เช่น ปัญหาครอบครัวแตกแยก หย่าร้าง ยากจน สมอง สติปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ท้องก่อนวัยอันสมควร สมรส ดิถยาเสพติด ตาย เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และส่งผลกระทบต่อระดับการศึกษาโดยรวมของประชาชน

บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2553 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พ.ศ. 2553 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 1 ถนนตากสิน ตำบลตลาด อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี รหัสไปรษณีย์ 22000 โทรศัพท์: 039-321088 โทรสาร: 039-324212 Website: www.chan1.go.th มีสถานศึกษาในเขตพื้นที่บริการทางการศึกษาจำนวน 83 โรงเรียน 1 สาขา ใน 4 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองจันทบุรี จำนวน 25 โรงเรียน อำเภอท่าใหม่ จำนวน 26 โรงเรียน อำเภอนายายอาม จำนวน 16 โรงเรียน และอำเภอแก่งหางแมว จำนวน 16 โรงเรียน มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนภาระงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และสถานศึกษาในสังกัดทุกแห่ง ให้บรรลุผลสำเร็จ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1, 2560, หน้า 1)

วิสัยทัศน์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 คือ เป็นองค์กรหลักในการส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

พันธกิจ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้
2. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีค่านิยมที่พึงประสงค์
3. พัฒนาประสิทธิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมศักยภาพของนักเรียน
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความรับผิดชอบ ต่อคุณภาพการศึกษา และบูรณาการการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย

1. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาภาคบังคับอย่างทั่วถึง เสมอภาค และมีคุณภาพ
2. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย และมีคุณภาพ
3. ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีสมรรถนะตรงตามสายงาน และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์
4. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัดมีประสิทธิภาพและเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานตามศาสตร์พระราชา และตามมาตรฐานสากล
5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานำการทำงานแบบบูรณาการ มีเครือข่ายการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ยุทธศาสตร์ (Strategies) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์ที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 4 ขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 5 ส่งเสริม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมการมีส่วนร่วม

ค่านิยม (Values) โปร่งใส แลกเปลี่ยนเรียนรู้ มุ่งสู่คุณภาพ ขยายฐานความรู้ สู่ความเป็นเลิศ

อัตลักษณ์ (Identity) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 “มีจิตบริการ ปฏิบัติงานมุ่งผลสัมฤทธิ์”

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนสถานศึกษา จำนวนนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีจำนวนสถานศึกษาในสังกัดปีการศึกษา 2561 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2561) แบ่งเป็นขนาดเล็ก (นักเรียน 0-120 คน) จำนวน 40 โรง ขนาดกลาง (นักเรียน 121-600 คน) จำนวน 38 โรง 1 สาขา ขนาดใหญ่ (นักเรียน 601-1,500 คน) จำนวน 3 โรง และขนาดใหญ่พิเศษ (นักเรียน 1,501 คนขึ้นไป) จำนวน 2 โรง รวมทั้งสิ้น จำนวน 83 โรง 1 สาขา มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้นในปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น จำนวน 19,886 คน จำแนกตามระดับการศึกษา ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา จำนวน 3,691 คน ระดับประถมศึกษา จำนวน 13,501 คน

และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2,694 คน และจากการศึกษาข้อมูลนักเรียนออกกลางคันในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558-2561 ในระบบข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center: DMC) พบว่า ปีการศึกษา 2558 มีนักเรียนจำนวน 13 คน (จำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 16,374 คน) คิดเป็นร้อยละ 0.08 ปีการศึกษา 2559 มีนักเรียนจำนวน 26 คน (จำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 19,465 คน) คิดเป็นร้อยละ 0.13 และปีการศึกษา 2560 ถึงปีการศึกษา 2561 มีนักเรียนจำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 0.24 และมีนักเรียนเสียออกกลางคัน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 0.12 (จำนวนนักเรียนรวมทั้งสิ้น 16,195 คน)

การบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2561, หน้า 31-40) ดังนี้

1. ดำเนินงานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร (รัชกาลที่ 10) เกี่ยวกับการศึกษา เช่น การเลี้ยงดูลูกหลานในครอบครัว หรือการฝึกฝนอบรมในสถานศึกษา ต้องมุ่งให้เด็ก และเยาวชนรักงาน สู้งาน ทำงานให้สำเร็จ ลู่ลวง ฝึกฝนอบรมทั้งในด้านหลักสูตร และนอกหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนทำงานและมีงานทำ ในที่สุด และต้องสนับสนุนผู้สำเร็จหลักสูตร ให้มีอาชีพ มีงานทำ สามารถเลี้ยงตัวเอง และครอบครัวได้

2. ดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาล (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี) ด้านการศึกษา ได้แก่ นโยบายที่ 4 เกี่ยวกับการศึกษาและการเรียนรู้ พัฒนาคนทุกช่วงวัยโดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างสันติสุข สนับสนุนการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ เรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ปลูกฝังค่านิยม และจิตสำนึกที่ดี ทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม นอกจากนี้ มีการจัดปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการศึกษา โดยให้องค์การภาครัฐ สังคม เอกชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนทั่วไป เข้ามามีโอกาสร่วมจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและทั่วถึง

3. ดำเนินงานตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ภายใต้วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ ด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาค และความเท่าเทียมกันทางสังคม โดยเห็นภาพสะท้อนจากความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาระหว่างสถานศึกษาที่มีความพร้อม กับสถานศึกษา ที่ในชนบทที่ยังขาดการสนับสนุนในด้านต่างๆ อีกเป็นจำนวนมาก

4. ดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) ซึ่งเป็นแผนที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในยุทธศาสตร์ที่ 1 เกี่ยวกับการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ อยู่ในเป้าหมายที่ 2 คือ คนในสังคมไทยทุกช่วงวัยมีทักษะ มีความรู้ และมีความสามารถเพิ่มขึ้น และอยู่ในเป้าหมายที่ 3

คือ คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

5. ดำเนินงานตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ได้แก่ นโยบายที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและส่งเสริมการจัดการศึกษา เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน และนโยบายที่ 4 ด้านโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียม การเข้าถึงบริการทางการศึกษา ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นโยบายที่ 6 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา และพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

6. ดำเนินงานตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ ด้านความมั่นคง ด้านการผลิตพัฒนากำลังคน ด้านสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน ด้านการสร้างโอกาส ความเสมอภาค และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ด้านการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตประชาชนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาระบบและการบริหารจัดการ

7. ภารกิจส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560 หน้า 17-18) ประกอบด้วย

7.1 กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษามีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินงานเกี่ยวกับศาสตร์พระราชา 2) ส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย 3) ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดเตรียมข้อมูลการจัดการศึกษา ขั้นพื้นฐานของบุคคล ครอบครัว องค์กร ชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น 4) ประสานและส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับ นโยบาย และมาตรฐานการศึกษา 5) ส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ 6) ส่งเสริมงานการแนะแนว สุขภาพ อนามัย กีฬา และนันทนาการ ลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ผู้บำเพ็ญประโยชน์ นักศึกษาวิชาทหาร ประชาธิปไตย วินัยนักเรียน การพิทักษ์สิทธิเด็ก และเยาวชน และงานกิจการนักเรียนอื่น 7) ส่งเสริม สนับสนุนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 8) ประสานการป้องกันและแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด และส่งเสริมป้องกันแก้ไขและ คัดกรองความประพฤติ นักเรียนและนักศึกษา รวมทั้งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 9) ดำเนินงานวิเทศสัมพันธ์ 10) ประสานส่งเสริมการศึกษากับการศาสนาและการวัฒนธรรม 11) ส่งเสริมแหล่งการเรียนรู้ สิ่งแวดล้อมทางการศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น 12) ประสานและส่งเสริมสถานศึกษาให้มีบทบาทในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน 13) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

7.2 กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ประสาน ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตร การศึกษาระดับ

ก่อนประถมศึกษา และหลักสูตรการศึกษาพิเศษ 2) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาหลักสูตรการสอน และกระบวนการเรียนรู้ ของผู้เรียน 3) วิจัย พัฒนา ส่งเสริม ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินเกี่ยวกับการวัดและ การประเมินผลการศึกษา 4) วิจัย พัฒนา ส่งเสริม มาตรฐานการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งประเมิน ติดตาม และตรวจสอบคุณภาพการศึกษา 5) นิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา 6) ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม การนิเทศทางการศึกษา 7) ปฏิบัติงานเลขานุการคณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลและนิเทศการศึกษา ของเขตพื้นที่การศึกษา 8) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

สรุปได้ว่า ภายใต้การบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เพื่อให้สอดคล้องและสนองตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร (รัชกาลที่ 10) และตามนโยบาย ยุทธศาสตร์ของรัฐบาล สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น จึงเป็นภารกิจหลักของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่จะต้องผลักดัน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาทั้งภายในและภายนอกองค์การ โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์ ผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละกลุ่มงานภายในองค์การ และผู้เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์

ผลการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2561, หน้า 23-30) ดังนี้

1. ด้านคุณภาพการจัดการศึกษา มุ่งเน้นนักเรียนในทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษาให้มีคุณภาพมาตรฐาน พัฒนาสถานศึกษาสู่มาตรฐานสากล พร้อมทั้งยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้น
2. ด้านโอกาสทางการศึกษา ดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงและครอบคลุม เพื่อให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ และลดอัตราการออกกลางคัน
3. ด้านประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณในแต่ละปี เพื่อพัฒนาด้านการพัฒนานักเรียน ด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการบริหารจัดการให้ประสบผลสำเร็จทุกตัวชี้วัด และเร่งปรับปรุงพัฒนาผลการดำเนินงานตามคำรับรองการปฏิบัติราชการ และผลการดำเนินงานตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติราชการ ให้มีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลตามตัวชี้วัด

**ปัญหา อุปสรรคการบริหารจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จันทบุรี เขต 1 (2560, หน้า 15-17) ได้แก่**

1. ปัญหาด้านเด็กด้อยโอกาส เด็กออกกลางคัน และเด็กเสี่ยงออกกลางคันมีจำนวนเพิ่มขึ้น และนักเรียนไม่มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร เนื่องจากนักเรียนมีการขาดเรียนบ่อย มีปัญหาด้านครอบครัว ปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีสภาพร่างกาย และสมองไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามช่วงอายุวัย

2. ปัญหาด้านการพัฒนาผู้เรียน พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 บางคนยังไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ขาดการสื่อสารที่ดี นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้านความสามารถพื้นฐาน (Nation Test: NT) ได้แก่ ด้านภาษา ด้านคำนวณ และด้านเหตุผล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education: O-NET) ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) พบว่า ยังมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 50

3. ปัญหาด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา พบว่า ครูขาดจิตสำนึกและขาดความตระหนัก ในการพัฒนาตนเองในการนำไปสู่กระบวนการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ชุมชน/ ท้องถิ่น

4. ปัญหาด้านการบริหารจัดการศึกษา พบว่า บุคลากรในสถานศึกษา (จำนวน 83 โรงเรียน 1 สาขา) มีบางสถานศึกษามีบุคลากรจำนวนน้อย และมีภาระงานประจำและงานอื่นๆ จำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถบริหารจัดการ ออกนิตะติดตามและประเมินผลตามสถานศึกษาต่างๆ ในสังกัด ได้อย่างทั่วถึง และพบว่า สถานศึกษาขนาดเล็กมีจำนวนถึง 40 โรงเรียน ทำให้สถานศึกษาขนาดเล็ก ได้รับสนับสนุนงบประมาณจำนวนน้อย ไม่เพียงพอในการระดมทรัพยากรเพื่อนำมาช่วยสนับสนุน การจัดการศึกษาให้กับนักเรียนได้อย่างเพียงพอ และไม่สามารถอำนวยความสะดวก การเข้าถึงบริการ ทางการศึกษาให้กับนักเรียนได้ดีเท่าที่ควร

แนวทางการพัฒนาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 (2561, หน้า 43-44) ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาผู้เรียน คือ การเตรียมความพร้อมนักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาทุกคน จัดสรรทรัพยากรการพัฒนาไปสู่เป้าหมาย (Block grant) ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนางาน แนะแนวในโรงเรียน พัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิต ทักษะ การคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ทักษะ ด้านภาษา และพัฒนา และส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ เป็นรายบุคคล

2. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเข้มแข็งในการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ พัฒนาความรู้

ความสามารถให้ครูมีประสิทธิภาพ โดยทาง Teachers and Education Personals Enhancement Based on Mission and Functional Areas as Majors, Professional Learning Community และ Active Learning

3. ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรภาครัฐ/ เอกชน เร่งรัดการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลสถานศึกษา ในสังกัดอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ศึกษาค้นหามาตรการ/ ยุทธศาสตร์/ แนวทางให้สถานศึกษามีอัตราการออกกลางคันลดลงหรือไม่มี นักเรียนยังมีอัตราคงอยู่ในสถานศึกษาทุกคนจนเรียนจบการศึกษาภาคบังคับ นักเรียนมีพฤติกรรมความเสี่ยงลดลง โดยการส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาทุกแห่งมีระบบประกันคุณภาพ ภายในและผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษาจากสำนักงานมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

การออกกลางคัน

การออกกลางคัน (Drop outs) เป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่ทำให้เกิดการสูญเสียเปล่าทั้งทาง เศรษฐกิจและการศึกษา รวมถึงปัญหาสังคมต่างๆ เป็นปัญหาที่ทำให้ผู้เรียนที่เคยเข้าเรียนในระบบ สถานศึกษาแล้ว ต้องออกจากสถานศึกษา และไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนตามปกติจนจบการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี เป็นปัญหาที่ผู้เรียนได้รับประสิทธิผลไม่คุ้มค่าจากงบประมาณหรือค่าใช้จ่ายที่ลงทุนไป หากสถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ สามารถเรียนจนจบตามหลักสูตร ทุกคน ก็จะไม่มีปัญหาการออกกลางคันหรือไม่มีผู้เรียนคนใดใช้เวลาเรียนมากกว่าหลักสูตรที่กำหนด

แนวคิดและความหมายทั่วไปเกี่ยวกับการออกกลางคัน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและความหมาย “การออกกลางคัน (Drop out)” ไว้ดังต่อไปนี้

กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 32) ให้ความหมายไว้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียนต้องออกจากระบบโรงเรียนก่อนเรียนจบ หลักสูตรตามที่กำหนดไว้ซึ่งสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักเรียนที่ออกจากโรงเรียน โดยสมบูรณ์ และ 2) นักเรียนกลุ่มที่ออกกลางคันยังไม่สมบูรณ์ เป็นนักเรียนกลุ่มที่มีโอกาสเสี่ยงหรือมีแนวโน้มจะออกกลางคัน ด้วยการขาดเรียนบ่อยๆ หรือมีลักษณะสำคัญอย่างอื่นประกอบ เช่น ถูกจับ เพราะต้องคดีความ หรือถูกคุมตัวในสถานพินิจ ถูกคุมประพฤติ เจ็บป่วยหรือได้รับอุบัติเหตุ สมรสแล้ว หรือตั้งครุภรรยา และรักษาตัวจากการติดยาเสพติด นักเรียนกลุ่มนี้คือกลุ่มที่ต้องป้องกันไม่ให้ออกกลางคัน

วัชรินทร์ แสงมา และคณะ (2551, หน้า 4) ให้ความหมายไว้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง การที่ผู้เรียนเข้ามาเรียนในสถานศึกษาแล้วต้องออกก่อนสำเร็จการศึกษาด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง ได้แก่ การลาออก ไม่ลงทะเบียนเรียน หรือผลการเรียนไม่ถึงเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้

รุ่งโรจน์ อาริยะ (2552, หน้า 5) ให้ความหมายไว้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียน เข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาแล้วต้องออกจากสถานศึกษาก่อนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร ด้วยสาเหตุใดสาเหตุหนึ่ง เช่น ขาดเรียนเกินกำหนด ก่อนสำเร็จการศึกษา ซึ่งเป็นไปตามระเบียบของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554: หน้า ข) ให้ความหมายไว้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง นักเรียนที่ออกจากระบบโรงเรียนระหว่างปี โดยไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนได้ ซึ่งเกิดจากสาเหตุฐานะยากจน มีปัญหาครอบครัว สมรสแล้ว มีปัญหาปรับตัว ต้องคดี/ ถูกจับ เจ็บป่วย อุบัติเหตุ อพยพตามผู้ปกครอง หาเลี้ยงครอบครัว และกรณีอื่นๆ

เบญจลักษณ์ ลอยนอก (2556, หน้า 12) ให้ความหมายไว้ว่า ของการออกกลางคัน หมายถึง การที่นักเรียน นักศึกษาออกจากสถานศึกษาโดยขาดการติดต่อกับแผนกทะเบียน และถูกจำหน่ายชื่อ ออกจากสถานศึกษาก่อนที่จะเรียนจบตามหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้ โดยไม่ใช่สาเหตุเนื่องมาจากการย้ายสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การออกกลางคัน หมายถึง การนักเรียนที่ยังคงมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนนักเรียน และอายุยังไม่พ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ แต่ออกจากสถานศึกษาไปก่อนเรียนจบตามหลักสูตร การศึกษาภาคบังคับ และไม่กลับมาเข้าเรียนอีกต่อไป เพราะประสบกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเองโดยตรง โดยไม่ใช่สาเหตุเนื่องมาจากการย้ายสถานศึกษา เป็นเหตุให้เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษา

ข้อมูลเบื้องต้นนักเรียนออกกลางคัน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดไว้ ดังนี้

สิงห์ จินพงษ์ (2552 หน้า บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยด้านการออกกลางคันของนักเรียน โรงเรียนสามัคคีพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ได้แก่ 1) นักเรียนมีปัญหาด้านสุขภาพและมีโรคประจำตัว มีสติปัญญาช้าเรียนไม่ทันเพื่อน ชอบหนีเรียน นักเรียนบางคนมีอายุมากทำให้อายเพื่อนๆ ไม่อยากเรียน และเรียนไม่ทันเพื่อน และอารมณ์ร้อน 2) นักเรียนบางคนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสถานศึกษา และครู ครูบางคนจัดการเรียนการสอนไม่ดี ส่งผลให้นักเรียนไม่อยากเรียน หนีเรียน 3) ผู้ปกครองมีฐานะยากจนต้องออกไปประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัว

จิมล แก้วนิมพลี (2554 หน้า บทคัดย่อ) พบว่า สภาพปัญหา สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส ในอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ได้แก่ สาเหตุเกิดจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเหตุการณ์ความไม่สงบ

เพชรพะเยาว์ แยมยินดี และคณะ (2556, หน้า 5-6) พบว่า สาเหตุของการเสียออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้แก่ ด้านพฤติกรรมของนักศึกษา สภาพของครอบครัว สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา

โกมล จันทวงศ์ (2558, หน้า บทคัดย่อ) พบว่า ปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์สระแก้ว ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านสถานศึกษา ด้านสภาพแวดล้อม และด้านการคบเพื่อน และด้านยาเสพติด

จุลณรงค์ วรรณโกวิท (2559, เข้าถึงได้จาก <http://thaipublica.org/2016/09/education-52/>) พบว่า ปัญหาการออกกลางคันของกลุ่มผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี มีปัญหามากมาย ที่อาจจะก่อให้เกิดการตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียน ทั้งปัญหาทางบ้านมีฐานะยากจน เบื่อหน่ายและเครียดกับการเรียนในชั้นเรียน ติดเกม ติดเพื่อน การอพยพตามผู้ปกครอง มีปัญหาครอบครัว การปรับตัวในโรงเรียน ต้องช่วยเหลือครอบครัว การแต่งงานหรือตั้งครอบครัวแบบไม่พึงประสงค์ เจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุ ทะเลาะวิวาท ติดยาเสพติด หรือถูกจับ มีคดีความ สรุปลงเป็นสาเหตุของปัญหาใหญ่ๆ แบ่งออกเป็น 3 สาเหตุ คือ 1) จากตัวนักเรียนเอง 2) จากครอบครัว และ 3) จากโรงเรียน ซึ่งแต่ละสาเหตุก็สนับสนุนกันและกันให้ปัญหารุนแรงมากขึ้น และจากโมเดลเชิงสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จุลณรงค์ วรรณโกวิท (2558 หน้า 6-7 อ้างถึงใน อภิชาติ เลहनันท์, 2553, บทคัดย่อ) พบว่า ความคาดหวังของผู้ปกครอง มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อสถาบัน มีอิทธิพลเชิงผกผันโดยตรงต่อการออกกลางคัน พบว่า ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง โอกาสของนักเรียนที่จะออกกลางคันกลับมีแนวโน้มลดลง เพราะการที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีความคาดหวังเช่นนี้ย่อมจะทำให้บุตรหลานเห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจและคาดหวังให้ตนเองประสบความสำเร็จ ส่งผลให้ตัวนักเรียนเองตั้งใจตามไปด้วย และสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความหวังต่อผู้ปกครอง ผ่านการบูรณาการทางสังคม และความผูกพันกับสถาบัน นำไปสู่การออกกลางคัน กล่าวคือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำ ส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลาในดูแลการเรียนของบุตรหลาน และมีเจตคติไม่ค่อยเห็นความสำคัญต่อการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนไม่ดี ซึ่งผลการเรียนต่ำเป็นปัจจัยเสี่ยงปัจจัยหนึ่งของการขาดเรียนและออกกลางคันในที่สุด นอกจากนี้ สถานะทางเศรษฐกิจและครอบครัวยังส่งผลต่อการบูรณาการทางสังคม และความผูกพันกับสถาบันอีกด้วย

โจสีย์ (Joselyn , 2015) พบว่า อิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ออกกลางคัน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านความสามารถของพ่อแม่ในการทำหน้าที่ บทบาทด้านการศึกษาในการสนองความต้องการการเรียนรู้ของเด็ก

เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 2017) พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การรับรู้ การจัดการศึกษาของนักเรียน และครอบครัว การตั้งครมภ์ สถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของครอบครัว และชุมชน การปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย เหตุผลส่วนตัว

ความต้องการหาสิ่งสนองความต้องการพื้นฐาน ขาดแรงจูงใจจากสถานศึกษา และขาดโปรแกรมการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

วรินทร์ รัชโพธิ์ (2560, หน้า บทคัดย่อ) พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้แก่ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน ด้านครอบครัวและบุคคลแวดล้อม และด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา

สรุปได้ว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษาตั้งแต่ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจนถึงระดับอุดมศึกษา ปัญหาเกิดจากตัวนักเรียนเอง เช่น มีปัญหาด้านสุขภาพ มีโรคประจำตัว มีสติปัญญาช้า เรียนไม่ทันเพื่อน ชอบหนีเรียน มีอายุมากทำให้อายุเพื่อนๆ ไม่อยากเรียน มีปัญหาด้านพฤติกรรม เช่น มีเหตุผลส่วนตัว ไม่อยากเรียน สมรส มีบุตรในวัยเรียน เบื่อหน่ายการเรียน ติดเกม ติดเพื่อน ทะเลาะวิวาท ติดยาเสพติด ถูกคุมขังอยู่ในสถานพินิจ มีปัญหาด้านครูผู้สอน เช่น จัดการเรียนการสอนไม่ดีทำให้ไม่อยากเรียน ขาดแรงจูงใจ ด้านหลักสูตร/ บทเรียนไม่ตอบสนอง หรือไม่สอดคล้องสิ่งที่ต้องการพื้นฐาน มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ เช่น ฐานะยากจนบางครั้งต้องอพยพตามผู้ปกครอง ต้องทำงานเพื่อช่วยเหลือครอบครัว มีปัญหาครอบครัว เช่น พ่อแม่หย่าร้าง นักเรียนถูกทอดทิ้ง มีปัญหาด้านสังคม เช่น เข้ากับเพื่อนในชั้นเรียนไม่ได้ หรือมีปัญหาด้านชุมชน เช่น เป็นเด็กไร้สัญชาติ มีปัญหาด้านสถานศึกษา เช่น สถานศึกษาไม่มีมาตรการดูแล ช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาอย่างจริงจัง ทำให้ขาดขวัญ กำลังใจ และขาดแรงจูงใจที่จะมาสถานศึกษา สถานศึกษาขาดโปรแกรมการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

สภาพการออกกลางคันของนักเรียน

การจัดการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องเร่งแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนให้มีจำนวนลดลงหรือหมดไป แต่สภาพความเป็นจริงที่ปรากฏในสถานการณ์ปัจจุบัน สภาพการออกกลางคันของนักเรียนยังมีความซับซ้อนมากขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศ จึงเป็นเรื่องสูญเสียเปล่าทางการศึกษาที่หน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากรายงานผลการวิจัยในช่วงปีพ.ศ. 2540-2541 การศึกษาความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา พบว่า สภาพการออกกลางคันเกิดขึ้นกับกลุ่มนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และส่วนใหญ่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เมื่อรัฐบาลได้มีนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 และ 7 ขยายการศึกษาต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทำให้มีจำนวนนักเรียนออกกลางคันเพิ่มขึ้นตามไป สภาพการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความสูญเสียเปล่าทางการศึกษาที่รัฐได้ลงทุนเพื่อการศึกษาด้วยเงินงบประมาณแผ่นดินจำนวนมาก ความพยายามพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาของคนไทยให้สูงขึ้น โดยการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา

ที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยการตราพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี กลุ่มนักเรียนออกกลางคันยังคงมากขึ้น

จากรายงานการวิจัย การพัฒนาระบบการติดตามดูแลนักเรียนในการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า เด็กในวัยเรียนส่วนหนึ่งไม่ได้เข้ารับการศึกษาระบบ และกลุ่มนักเรียนจำนวนหนึ่งได้หลุดออกจากระบบการศึกษา และยังพบว่า มีนักเรียนออกกลางคันทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีแนวโน้มออกกลางคันสูงขึ้น สาเหตุเกิดจากปัญหาหลายประการ ได้แก่ การย้ายถิ่นติดตามผู้ปกครอง ฐานะทางครอบครัวยากจน ขาดการเอาใจใส่ที่ดี เนื่องจากพ่อแม่แยกทางกัน หรือไปทำงานต่างถิ่น ระบบการติดตามนักเรียนของโรงเรียนยังขาดประสิทธิภาพ การติดตามไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ เนื่องจากขาดการเชื่อมโยงข้อมูลกับระบบข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการและวางแผนการศึกษา โดยเฉพาะข้อมูลนักเรียนรายบุคคล รวมถึงการดูแลนักเรียนในระบบโรงเรียนไม่สามารถทำให้นักเรียนคงอยู่ในโรงเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555, หน้า 38) สอดคล้องกับข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554 หน้า 52) พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 – 2550 มีนักเรียนระดับประถมศึกษาออกกลางคันร้อยละ 1.13 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นร้อยละ 2.43 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 1.16 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีสาเหตุมาจากความเบื่อหน่ายและเครียดกับการเรียน การทะเลาะวิวาท ติดเพื่อน ติดยาเสพติด และตั้งครมไม่พึงประสงค์ ฯลฯ และยังพบอีกว่า เมื่อพบกลุ่มเด็กเสี่ยงการออกกลางคัน สถานศึกษาไม่มีมาตรการรองรับ หรือดำเนินการ หรือส่งต่อเด็กกลุ่มนี้ให้ไปในทิศทางใด เด็กที่ออกกลางคันจำนวนมากใช้ชีวิตอย่างไม่มีเป้าหมาย และมีแนวโน้มเข้าสู่วงจรปัญหาสังคม และกระทำความผิด เช่น ยาเสพติด ก่ออาชญากรรม จนถึงปีการศึกษา 2558 ผลการสำรวจพบว่า มียอดกลุ่มนักเรียนออกกลางคันสะสมในชั้นประถมศึกษา จำนวน 1,313 คน คิดเป็นร้อยละ 0.04 (นักเรียนทั้งหมด จำนวน 3,244,395 คน) ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 2837 คน คิดเป็นร้อยละ 0.16 (นักเรียนทั้งหมด จำนวน 1,767,833 คน)

จากการเสวนาการปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2558 ข้อมูลบ่งชี้จากหลายแหล่งระบุว่า เด็กไทยจำนวนมากต้องเข้าสู่ตลาดแรงงาน ไม่มีโอกาสได้เรียนต่อถึงระดับอุดมศึกษาถึงร้อยละ 60 สาเหตุมาจากการออกกลางคัน โดยข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี 2557 ระบุว่า เยาวชนวัยอายุ 15-19 ปี ซึ่งอยู่ในวัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4.74 ล้านคน กำลังเรียนอยู่ในระบบการศึกษา 3.33 ล้านคน เลิกเรียนไปแล้วถึง 1.14 ล้านคน หรือร้อยละ 29.63 ทำให้ประชากรวัยแรงงานของไทยมีการศึกษาเฉลี่ยต่ำ โดยในจำนวน 39 ล้านคน พบว่า จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาหรือต่ำกว่าถึงร้อยละ 48.6 หรือ 19.5 ล้านคน สภาพปัญหาการออกกลางคันจึงส่งผลให้เกิดการสูญเปล่าของการศึกษาภาคบังคับในการให้การศึกษาพื้นฐานของประชากรวัยเรียน ข้อมูลชี้ให้เห็นว่าการลงทุนทาง

การศึกษาของรัฐในโครงการเรียนฟรี 15 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2552 ไม่ช่วยให้การออกกลางคันลดลง แต่มีนักเรียนออกกลางคันสะสมเพิ่มขึ้นเกือบล้านคน

สภาพการออกกลางคันมีความซับซ้อนตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคไร้พรมแดน และแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละภูมิภาค เห็นได้อย่างชัดเจนการเกิดความไม่สงบในชายแดนภาคใต้เกิดผลกระทบให้มีจำนวนเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันจำนวนมาก และสภาพการออกกลางคันของกลุ่มเด็กในภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นเด็กชนเผ่า เด็กไร้สัญชาติ เมื่อประเทศไทยเข้าสู่การเปิดเสรีอาเซียน ในปีพ.ศ. 2558 การรับรองปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนที่ตกหล่น การเปิดโอกาสทางการศึกษาให้กับเด็กทุกคนที่อยู่ในประเทศไทยยิ่งทำให้เกิดปัญหาการออกกลางคันของกลุ่มเด็กข้ามชาติเพิ่มขึ้น ดังที่ ชัยยุทธ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ์ (2557, หน้า 125) ได้สรุปผลการศึกษาโครงการการสำรวจติดตามการใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี 15 ปี ในประเทศไทยไว้ว่า อัตราการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานต่ำกว่าความเป็นจริง แตกต่างจากสถิติแหล่งอื่นเนื่องจากปัญหานักเรียนซ้ำซ้อนแบบแขวนลอย (มีชื่อแต่ไม่มาเรียน) มีมากขึ้น เมื่อโรงเรียนไม่คัดชื่อนักเรียนที่เลิกเรียนออก และไม่ทราบว่ามีนักเรียนอยู่ หรือย้ายไปที่ใด หรือย้ายกลับประเทศของตนเองไปแล้ว

สรุปได้ว่า ปัญหาการออกกลางคันถึงแม้ว่า ประเทศไทยจะให้การรับรองปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาเพื่อเด็กและเยาวชนที่ตกหล่น ในส่วนภาครัฐมีโครงการเรียนฟรี 15 ปี และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเร่งดำเนินงานแก้ไขปัญหามีจำนวนลดลงหรือหมดไปก็ตาม แต่สภาพการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคไร้พรมแดน และแตกต่างกันไปตามสภาพภูมิสังคมของแต่ละภูมิภาคไม่สามารถทำให้อัตราเด็กตกหล่นและอัตราเด็กออกกลางคันมีจำนวนลดลงแต่อย่างใด แต่กลับมีจำนวนสะสมเพิ่มขึ้น ปัญหานักเรียนมีความซ้ำซ้อนแบบแขวนลอย คือ นักเรียนมีชื่อแต่ไม่มาเรียน มีมากขึ้น

ปัญหาการออกกลางคันสร้างความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา

จุดมุ่งหมายสำคัญของการศึกษา คือ การผลิตกำลังคนของชาติให้มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ สติปัญญา รู้จักคิดเป็นทำเป็น สามารถพึ่งตนเองได้ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่ถ้ามองการจัดการศึกษาล้มเหลวเนื่องจากการจัดการศึกษานั้นไม่สามารถสนองความต้องการของบุคคลและสังคมได้ เนื่องจากผู้เรียนจบแล้วไม่มีงานทำ เกิดปัญหาการว่างงาน เป็นลักษณะความล้มเหลวทางการศึกษาส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมการศึกษาทำหน้าที่พัฒนาคน

ความมุ่งหวังทางการศึกษาของประเทศทำให้เกิดการขับเคลื่อนการบริหารจัดการและการลงทุนเพื่อการศึกษา โดยการจัดสรรงบประมาณ การระดมทรัพยากรการศึกษาภาคบังคับ เพื่อให้ทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษา มีการจัดตั้งโรงเรียนขยายโอกาส การสร้างอาคารเรียนและห้องเรียน การสนับสนุนสื่ออุปกรณ์การเรียน จัดอัตราค่าเล่าเรียนเพิ่มขึ้น ในรูปแบบงบประมาณ

เพื่อการศึกษาจากงบประมาณแผ่นดิน รัฐบาลทุกสมัยความพยายามที่จะปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เห็นได้อย่างชัดเจนในปีงบประมาณ 2561 รัฐทุ่มงบประมาณด้านการศึกษา 5.10 แสนล้านบาท คิดเป็น ร้อยละ 17.6 ของงบประมาณทั้งหมด และ 4% ของ GDP ประเทศ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงเมื่อเทียบกับ ประเทศอื่นๆ นับว่าเป็นปัจจัยที่รัฐป้อนเข้าในระบบการศึกษา หลักการทางเศรษฐศาสตร์ถือว่า ประสิทธิภาพ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยป้อน (Inputs) กับผลผลิต (Outputs) ดังนั้นในการดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่มีประสิทธิภาพ กิจกรรมนั้นจะต้องให้ผลตอบแทนที่มีปริมาณและคุณภาพสูงด้วย เพราะฉะนั้นถ้าการจัดการ การศึกษาของสถานศึกษาสามารถใช้ปัจจัยป้อนน้อยแต่ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพมาก หรือสามารถผลิตนักเรียน ได้ตามจำนวนที่รับเข้าเรียนและเรียนจบตามหลักสูตรทุกคน ไม่มีการออก กลางคัน หรือไม่มีนักเรียน คนใดใช้เวลาเรียนมากกว่าหลักสูตรกำหนด การจัดการศึกษาของสถาบันนั้น ย่อมถือว่ามีประสิทธิภาพมากเช่นกัน

ปัญหาภายหลังจากเรียนออกกลางคัน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีมาตรการรองรับนักเรียนที่เสี่ยงออกกลางคัน เช่น หนีเรียนเพราะเบื่อหน่าย ไม่มีความสุขกับการเรียน เป็นต้น โดยใช้ การพัฒนาทักษะชีวิต และกระตุ้นให้เด็กตื่นตัว ในส่วนนักเรียนที่จำเป็นต้อง ออกกลางคัน สถานศึกษาจะดูแลจนกว่าจะเข้าสถานศึกษาใหม่ ฯลฯ แต่ในทางปฏิบัติ สถานศึกษาไม่ได้ มีการดำเนินการแต่อย่างใด ดังคำกล่าวของคุณหญิง กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา เลขาธิการสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกล่าวว่า เมื่อสถานศึกษาพบกลุ่มเด็กที่เสี่ยงต่อการออกกลางคันแล้ว ไม่ได้มีแนวทางการดำเนินการหรือส่งต่อเด็กกลุ่มนี้ให้ไปในทิศทางใด และเด็กที่ออกกลางคันมีแนวโน้ม เข้าสู่วงจรของปัญหาสังคม เช่น ยาเสพติด ก่ออาชญากรรม ฯลฯ นอกจากนี้ ยังเกิดจากสถานศึกษา มักผลักดันนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ดีให้ออกจากสถานศึกษามากกว่าแก้ปัญหาพฤติกรรม นักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของนางทิวา ณ นคร ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน บ้านกาญจนาภิเษกกล่าวว่า เด็กและเยาวชนที่เข้าสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ เป็นเด็กมัธยมศึกษาตอนต้น และเป็นเด็กที่สถานศึกษาผลักให้ออกมา เนื่องจากมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม และไม่ได้รับการดูแลที่ดีพอภายหลังออกจากสถานศึกษา

การออกกลางคันเป็นตัวบ่งชี้หนึ่งของประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ อัตราการซ้ำชั้น ถ้ามีอัตรานี้สูงแสดงถึงประสิทธิภาพต่ำ อัตราการเลื่อนชั้น ถ้าอัตราสูงแสดงถึง ประสิทธิภาพสูง ส่วนอัตราการออกกลางคัน และอัตราการคงอยู่ คือ สัดส่วนของนักเรียนที่อยู่ในระบบ การศึกษาจนจบปี หรือจบการศึกษาหรือไม่ออกกลางคัน แสดงว่ามีประสิทธิภาพสูง สำหรับอัตรา การเหลือนรอด คือ สัดส่วนของนักเรียนยังคงอยู่ในระบบตั้งแต่เข้าเรียนชั้นแรกจนถึงชั้นสุดท้าย โดยไม่มี การเรียนซ้ำชั้นหรือออกกลางคันในระหว่างปีใดปีหนึ่งตลอดหลักสูตร หรือระดับการศึกษาหนึ่งๆ ตัวบ่งชี้นี้มีค่าสูงสุดเท่ากับร้อยละ 100 ต้องสอดคล้องกับอัตราการสำเร็จการศึกษา โดยเทียบกับจำนวน นักเรียนแรกเข้าทั้งหมดในรุ่นเดียวกัน อัตราการเรียนต่อ คือ สัดส่วนของผู้สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของ

ระดับที่ไปเรียนต่อในชั้นแรกของระดับที่สูงขึ้นในปีถัดไป โดยเทียบกับจำนวนผู้จบการศึกษาทั้งหมด ทั้งนี้ค่าสัมประสิทธิ์ และค่าประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ถ้าได้ผลผลิตครบถ้วนตามเวลาที่กำหนด ก็ถือว่าประสิทธิภาพเท่ากับ 1 หรือร้อยละ 100 ผลผลิตการจัดการศึกษาของประเทศต้องมีความคุ้มค่าของการลงทุน และไม่เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา ประชากรของประเทศต้องได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น สะท้อนถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพตามความต้องการพัฒนาของประเทศ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2555, หน้า 15)

การออกกลางคันเป็นความสูญเปล่าหรือ ความล้มเหลวทางการศึกษาที่สามารถจำแนกออกได้เป็นสองลักษณะ คือ ความสูญเปล่าภายใน (internal wastage) เป็นความสูญเปล่าที่สืบเนื่องมาจากระบบการศึกษาขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ สามารถสังเกตได้จากดัชนีตัวชี้วัดหลายตัว เช่น อัตราการตกซ้ำชั้น การใช้เวลาเรียนมากกว่าปกติ และการออกกลางคัน เป็นต้น ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นความสูญเปล่าภายนอก (External wastage) ที่เป็ความสูญเปล่าอันเนื่องมาจากการผลิตผู้เรียนจบออกมาแล้วไม่มีงานทำหรือเกิดภาวะทำให้เกิดการว่างงาน วัดได้จากดัชนีการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาหรือการทำงานต่ำกว่ามาตรฐานความรู้ ความสามารถที่ได้ศึกษาเล่าเรียนออกมาหรืออาจจะวัดจากดัชนีอัตราการไม่รู้หนังสือ หรือไม่สามารถอ่าน เขียนหรือใช้ภาษาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (ศิริชัย ชินะตั้งกูร, 2546, หน้า 19)

ปัจจัยความสูญเปล่าทางการศึกษาที่เกิดจากการออกกลางคัน ส่งผลเสียทั้งระบบสังคมและเศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติในอนาคต ปัญหาสังคม ปัญหาแรงงานที่มีคุณภาพ รายได้ และการออกจากงาน จากการศึกษาผลกระทบการออกกลางคันก่อให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาสรุปได้ ดังนี้

1. ผลกระทบต่อตัวนักเรียน ผลเสียของการออกกลางคันทำให้สูญเสียโอกาสในการศึกษาและพัฒนาตนเอง การขาดสังคมกับเพื่อนวัยเดียวกัน ส่งผลต่อการประกอบอาชีพ ไม่มีงานทำ หรือทำงานที่มีรายได้ต่ำ การเป็นผู้มีการศึกษาต่ำทำให้อยู่ในกลุ่มแรงงานที่ไร้ฝีมือ จะได้รับความกดดันจากการจ้างงาน โอกาสความก้าวหน้าจากการเป็นแรงงานที่ไม่มีผลลง นอกจากนี้ นักเรียนจะเป็นเหตุของอัตราเพิ่มพฤติกรรมเสี่ยง การอยู่นอกระบบโรงเรียนนักเรียนจะมีความเสี่ยงในเรื่องต่างๆ เช่น การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร อาชญากรรม การติดยาเสพติด เป็นต้น

2. ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ จากการคำนวณตัวเลขทางเศรษฐกิจของกลุ่มนักเรียนออกกลางคันร้อยละ 60 จากจำนวนเด็กที่เกิดมาราวปีละ 900,000 คน ทำให้ชุมชนท้องถิ่นที่มีนักเรียนออกกลางคัน สูญเสียรายได้กว่า 85 ล้านบาทต่อปี ซึ่งควรเป็นเงินกระตุ้นการใช้จ่ายและนำมามหมุนเวียนระบบเศรษฐกิจในชุมชน และยังส่งผลต่อเศรษฐกิจในอนาคต เนื่องจากจะอยู่ในกลุ่มแรงงานชั้นต่ำ มีรายได้ตลอดอายุการทำงาน ช่วงอายุ 15-60 ปี น้อยกว่าคนจบปริญญาตรีถึง 2 เท่า ทำให้สูญเสียรายได้ปีละ 50 ล้านบาท และส่วนใหญ่มักเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากกว่าร้อยละ 50 ของรายได้ เหลือกลับคืนชุมชนและท้องถิ่นเพียงร้อยละ 50 ขณะที่พ่อแม่ผู้ปกครองเห็นว่า

ชุมชนท้องถิ่น ไม่สามารถจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ ตัดสินใจส่งบุตรหลานเข้ามาศึกษาต่อในเมืองใหญ่ ต้องเสียค่าใช้จ่ายเฉลี่ยอย่างน้อย 2,500 บาทต่อคนต่อเดือน เสียรายได้กว่าปีละ 20 ล้านบาท (จตุพล ยงศร, 2560, หน้า 5)

3. ผลกระทบต่อสังคม สังคมขาดคนที่มีคุณภาพที่จะสร้างสรรค์ความเจริญ และสังคมยังต้องแบกรับภาระปัญหาที่จะเกิดขึ้นตามมา หากนักเรียนที่ออกกลางคันโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และสังคมจะยิ่งวุ่นวายเมื่อกลายเป็นผู้ใหญ่ที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมไทย ซึ่งมีเด็กอีกประมาณ 3-5 ล้านคนที่ไม่ได้เรียนต่อ กลายเป็นกลุ่ม "เด็กล่องลอย" ไม่สามารถมีงานทำ และไม่รู้ว่า จะประกอบอาชีพอะไร แขนงตัวเองอยู่ในสังคมซึ่งจะพบเห็นเยาวชนกลุ่มนี้ได้ในทุกชุมชนทั่วประเทศ การออกจากระบบการศึกษาของกลุ่มเด็กล่องลอย มี 2 รูปแบบ คือ รูปแบบแรกออกกลางคัน สาเหตุหลักมาจากฐานะที่ยากจนของครอบครัว หรือเยาวชนอยู่ในครอบครัวที่เปราะบาง จึงไม่สามารถศึกษาเล่าเรียนต่อไปได้ รูปแบบที่สองถูกผลักออก(Push Out)ส่วนใหญ่เป็นเยาวชนที่มีการแสดงออก ก้าวร้าว ก่อเหตุทะเลาะวิวาท รุนแรง ไม่สามารถปรับตัวกับระบบวัดผลทางการศึกษา มีพฤติกรรมก่อปัญหาทำลายชื่อเสียงสถาบันจนผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ออกจากโรงเรียน จำนวนเด็กกลุ่มนี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จึงมีความเสี่ยงที่จะสร้างภาระและก่อให้เกิดเป็นปัญหาสังคม ซึ่งแบ่งออกเป็นอย่างน้อย 6 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มแรก ยุวอาชญากร ปีละประมาณ 50,000-60,000 คน ซึ่งเป็นเยาวชนที่ก่อคดีต่างๆ ทั้งลัก ชิง ปล้น

กลุ่มที่ 2 เด็กเร่ร่อน จำนวนประมาณ 30,000 คน

กลุ่มที่ 3 เยาวชนหญิงที่ท้องในวัยเรียน ประมาณ 150,000 คน

กลุ่มที่ 4 กลุ่มชายบริการทางเพศ ทั้งเด็กชาย-เด็กหญิงประมาณ 70,000-80,000 คน

กลุ่มที่ 5 แรงงานเด็ก ประมาณ 50,000-60,000 คน

กลุ่มที่ 6 เด็กข้ามชาติ ซึ่งในระยะหลังพบว่าจำนวนเพิ่มขึ้นและกำลังเป็นประเด็นใหญ่ของสังคมที่ต้องเร่งดำเนินการแก้ไข

การป้องกันกลุ่มนักเรียนออกกลางคันเป็นการดึงนักเรียนมิให้เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาสังคม และส่งผลกระทบต่อไปยังระบบอื่นๆ ของประเทศ เป็นปัจจัยให้การพัฒนาเป็นไปได้ช้าหรือเสื่อมถอยลง

4. ผลกระทบต่อประเทศ ทำให้รัฐสูญเสียงบประมาณและโอกาสทั้งทางตรงและทางอ้อม การสูญเสียงบประมาณแผ่นดินจากการลงทุนทางการศึกษาแต่ละปี และงบประมาณที่ได้รับในอนาคตจากการมีประชากรที่มีคุณภาพ นอกจากนี้รัฐบาลต้องเสียงบประมาณในการดูแลกลุ่มนักเรียนออกกลางคันที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ รวมถึงการเสียโอกาสที่จะได้บุคคลที่มีคุณภาพมาพัฒนาประเทศ

หากเพียงแต่นำจำนวนนักเรียนออกกลางคันในแต่ละปี มาคำนวณกับค่าใช้จ่ายที่รัฐจ่ายในรูปแบบเงินอุดหนุนทางการศึกษาให้กับนักเรียนในระดับการศึกษาภาคบังคับ ลักษณะของเงินอุดหนุนรายหัว สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการเรียนการสอน และค่าใช้จ่ายเงินอุดหนุนในโครงการเรียนฟรี 15 ปี รายคนตามระดับชั้นเรียน จะพบว่าเป็นจำนวนเงินงบประมาณมหาศาล ยิ่งถ้าจำนวนนักเรียนออกกลางคันสะสมมาคำนวณด้วยจะเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว เงินงบประมาณแผ่นดินที่สูญเสียไปสามารถนำไปพัฒนาประเทศได้อย่างมากมาย การสูญเปล่าทางการศึกษาจากปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแต่ละพื้นที่ต้องหันมามีส่วนร่วมในการหาสาเหตุการออกกลางคันที่แท้จริง เพื่อร่วมมือในการหาวิธีการและแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

สาเหตุการออกกลางคัน

สภาพการออกกลางคัน (Drop Outs) ที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลากหลายด้าน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานทางการศึกษา บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกระดับ จะต้องเร่งดำเนินการศึกษาหาสาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลดลงให้มากที่สุด หรือหมดไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ให้ความสำคัญและดำเนินการสำรวจข้อมูลจำนวนนักเรียนออกกลางคัน และสาเหตุการออกกลางคันทุกปี ผลการเก็บข้อมูลกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2548-2557 พบว่าสาเหตุของการออกกลางคันมีการเปลี่ยนแปลงสำคัญ 2 ช่วง คือ ในช่วงปี พ.ศ. 2548-2551 สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน ได้แก่ ฐานะยากจน ปัญหาที่มีสัดส่วนต่อการออกกลางคันจากมากไปหาน้อย คือ ฐานะยากจน การอพยพตามผู้ปกครอง มีปัญหาครอบครัว มีปัญหาในการปรับตัว แต่งงาน และหาเลี้ยงครอบครัว แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2552-2557 สาเหตุของการออกกลางคัน เป็นการอพยพตามผู้ปกครอง มีปัญหาในการปรับตัว มีปัญหาครอบครัว ต้องหาเลี้ยงครอบครัว แต่งงาน และมีฐานะยากจน ตามลำดับ สัดส่วนปัญหาฐานะยากจนมีการลดลงอย่างมากตั้งแต่ปีการศึกษา 2551 จาก 35.1 ในปีการศึกษา 2551 เป็น 6.9 ในปีการศึกษา 2552 ปัญหาครอบครัวมีฐานะยากจนจึงไม่ใช่สาเหตุสำคัญของการออกกลางคัน ทั้งนี้อาจด้วยว่ารัฐได้มีนโยบายจัดสรรงบประมาณตามโครงการเรียนฟรี 15 ปี ในปีพ.ศ. 2552

จากผลการวิจัยข้อมูลเชิงลึกหลายฉบับศึกษาถึงสาเหตุการออกกลางคัน ของอภิชาติ เสนาะนันท์ (2553, หน้า บทคัดย่อ) เรื่องโมเดลเชิงสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า

1. ความคาดหวังของผู้ปกครอง มีอิทธิพลทางตรงต่อความผูกพันต่อสถาบัน มีอิทธิพลเชิงผกผันโดยตรงต่อการออกกลางคัน ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองมีความคาดหวังต่อนักเรียนสูง โอกาสของ

นักเรียนที่จะออกกลางคันกลับมีแนวโน้มลดลง เพราะเป็นสิ่งที่นักเรียนเห็นว่า ผู้ปกครองให้ความสนใจ และคาดหวังให้ตนเองประสบความสำเร็จ ส่งผลให้นักเรียนต้องตั้งใจตามไปด้วย

2. สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม มีอิทธิพลทางอ้อมผ่านความคาดหวังต่อผู้ปกครอง ผ่านการบูรณาการทางสังคม และความผูกพันกับสถาบัน นำไปสู่การออกกลางคัน กล่าวคือ ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลาในดูแลการเรียนของบุตรหลาน และมีเจตคติไม่เห็นความสำคัญต่อการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนไม่ดี ซึ่งผลการเรียนต่ำเป็นปัจจัยเสี่ยงของการขาดเรียนและออกกลางคันในที่สุด นอกจากนี้ สถานะทางเศรษฐกิจและครอบครัวยังส่งผลต่อการบูรณาการทางสังคม และความผูกพันกับสถาบันอีกด้วย

3. การบูรณาการทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมผ่านทางความผูกพันทางสถาบันไปสู่การออกกลางคัน โดยการบูรณาการทางสังคม มี 3 องค์ประกอบคือ

3.1 การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร งานวิจัยพบว่า การรับรู้ของนักเรียนว่าเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนมีอิทธิพลต่อการจบการศึกษา

3.2 ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียน อิทธิพลกลุ่มเพื่อนส่งผลต่อพฤติกรรมทั้งทางดีและไม่ดีของนักเรียน

3.3 การติดต่อสื่อสารกับครู พบว่า ความสัมพันธ์ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับครูสามารถช่วยแก้ปัญหาส่วนตัวและขัดเกลาทางสังคมอย่างไม่เป็นทางการได้

4. ความผูกพันกับสถาบันมีอิทธิพลต่อการออกกลางคันในเชิงผกผัน นักเรียนที่มีความผูกพันกับโรงเรียนก่อให้เกิดความเต็มใจที่จะเรียนจนสำเร็จการศึกษา เป็นความต้องการภายในของนักเรียน ซึ่งความผูกพันกับสถาบันนี้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่สะอาด สะดวก และปลอดภัย

จากสาเหตุการออกกลางคันนี้ นายชินภัทร ภูมิรัตน เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) กล่าวว่า สพฐ.ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวนนักเรียนที่อยู่ในระบบมาตลอดเพื่อรับทราบอัตราการคงอยู่ของนักเรียน และเห็นความสำคัญของปัญหาเด็กออกกลางคัน ซึ่งที่ผ่านมา มีนักวิชาการตั้งข้อสังเกตถึงปัญหาเด็กที่หลุดออกนอกระบบว่ามีจำนวนมาก เมื่อคิดรวมจำนวนสะสมแล้วมีมากถึงหลักแสนราย ซึ่ง สพฐ.จะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดทิศทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเพื่อลดอัตราการออกนอกระบบให้เหลือน้อยที่สุด สาเหตุการออกกลางคันส่วนใหญ่มีปัญหา มาจากความยากจน ปัญหาครอบครัว ปัญหาในการปรับตัวของนักเรียน ปัญหาที่นักเรียนต้องคดี ปัญหาที่นักเรียนเจ็บป่วย และปัญหาที่อพยพติดตามผู้ปกครอง ซึ่งสาเหตุหลักๆ จากปัญหาต่างๆ สรุปเป็น 3 สาเหตุใหญ่ๆ คือ 1) สาเหตุมาจากตัวนักเรียนเอง 2) สาเหตุจากครอบครัว และ 3) สาเหตุมาจากโรงเรียน ซึ่งการแก้ปัญหาในส่วนของตัวนักเรียนและครอบครัว อาจจะต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วย ส่วนสาเหตุจากโรงเรียน สพฐ.ต้องเร่งดำเนินการ สาเหตุจากโรงเรียน พบว่า เด็กที่ออก

กลางคันส่วนใหญ่มีปัญหาด้านผลการเรียน เรียนไม่ได้ เรียนแล้วไม่ได้นำไปใช้ ทำให้นักเรียนเกิดความท้อถอย เมื่อเรียนไม่สนุก เด็กก็รู้สึกเบื่อ ขณะที่เด็กเรียนมีปัญหาครอบครัว ที่บ้านขาดรายได้ ที่จะต้องช่วยเหลือ แต่สิ่งที่เรียนไม่ได้ก่อให้เกิดรายได้ เด็กก็ออกกลางคัน เพราะการศึกษาในโรงเรียนไม่ได้ตอบสนอง ความจำเป็นในชีวิตประจำวันของเขา ซึ่งนักเรียนแต่ละคนอาจจะมีปัญหาที่แตกต่างกัน ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาจากผู้ปฏิบัติ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ คือ เราต้อง ปรับในเรื่องของวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น และเข้าถึงข้อจำกัดของนักเรียนต่างๆ แต่ละคนอย่างแท้จริง การแก้ปัญหาให้สำเร็จ โรงเรียนต้องเข้าถึงกลุ่มเสี่ยง โดยต้องมีระบบข้อมูล ที่สามารถชี้ได้ว่า มีนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงกี่คน มีใครบ้าง เพื่อที่จะได้เข้ามาดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งด้านการเรียนการสอน ซึ่งจากนี้ไปการเรียนการสอนจะไม่ตึงเกินไป เพราะว่า พ.ร.บ.การศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 บอกว่าสถานศึกษาสามารถจัดได้ 3 ระบบ โรงเรียนหลายแห่งจัดการเรียนการสอน 1 โรงเรียน 3 ระบบ ซึ่งนักเรียนสามารถเรียนหนังสือได้ครบตามหลักสูตร ในขณะที่เดียวกันก็สามารถ หารายได้ระหว่างเรียนได้ และต่อไปนี้จะต้องมีการปรับระบบข้อมูลที่สามารถจะติดตามได้ และข้อมูลที่ เจาะลึกในรายพื้นที่ จำเป็นต้องมีรายละเอียดที่มีคุณภาพที่สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ได้ เพื่อการติดตามและให้ความช่วยเหลือนักเรียน และถึงเวลาที่เราจะทบทวนวิธีการเรียนการสอนที่มี รูปแบบที่หลากหลาย ไม่เน้นเฉพาะวิชาการเพียงอย่างเดียว ควรจะมีหลักสูตรที่เป็นทางเลือกให้กับ นักเรียน และรูปแบบวิธีการเรียนให้เป็นทางเลือกให้กับนักเรียน เพื่อให้เด็กสามารถเรียนในระบบให้ครบ ตามข้อบังคับต่อไป (ชินภัทร ภูมิรัตน, 2556, หน้า 3-4 อ้างถึงใน เสาวนีย์ นิมปานพยุวงค์, 2556, เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/moe/upload/hotnews/htmlfiles/31470-9683.html>)

จากการศึกษาแนวคิด การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) เกี่ยวกับข้อมูลบ่งชี้การออกกลางคันและเสียงออกกลางคันจากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 44 คนนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดการศึกษาถึงข้อมูลบ่งชี้เชิงลึก การออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนักเรียนเบื่อเรียน ด้านนักเรียน เป็นเด็กพิเศษหรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ด้านนักเรียนด้อยโอกาส และด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ์ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านนักเรียนเบื่อเรียน โครงการในสถานศึกษา ประกอบด้วย ระบบต่างๆ เช่น ระบบบริหาร การศึกษา ระบบการเรียนการสอน ระบบกิจกรรมนักเรียน เป็นต้น และระบบสังคมภายใน ประกอบด้วย บุคคลต่างๆ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู เพื่อน บุคลากรอื่น ซึ่งนักเรียนต้องมี ปฏิสัมพันธ์ระหว่างใช้ชีวิตประจำวันในสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการกลมเกลียวทั้งวิชาความรู้ และความประพฤติที่ดีงาม รวมถึงการหล่อหลอมค่านิยม ทักษะคติในเรื่องต่างๆ ของสังคม สถานศึกษา มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ การดำรงชีวิตในวัยเรียนของนักเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีความสุข สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในสถานศึกษาส่งผลต่อนักเรียนให้เกิดความรักและความผูกพันต่อ

สถาบัน ครู อาจารย์ เนื่องจากมีอิทธิพลต่อนักเรียนในการพัฒนาให้เป็นคนเก่งในด้านวิชาการ การหล่อหลอมความเป็นคนดี การช่วยให้นักเรียนได้ใช้ชีวิตในโรงเรียนอย่างมั่นคงปลอดภัย มีความสุขในการเรียน บุคลิกภาพ ท่าที คำพูด พฤติกรรม แบบอย่างการแสดงออกของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษา ด้วยความรัก ความเมตตา และความปรารถนาดี ทั้งเรื่องการเรียนการสอน การปกครอง การควบคุมดูแลนักเรียน การให้สิทธิเสรีภาพ ระเบียบวินัยในสถานศึกษา การลงโทษนักเรียนที่ทำผิด การแต่งกาย กิริยาท่าทาง การวางตนกับนักเรียน และการแนะนำช่วยเหลือนักเรียนจะทำให้ นักเรียนยอมรับ รักและศรัทธา เกิดความรู้สึกรักผูกพันอยากมาเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายทางการศึกษา โดยการจัดระบบโครงสร้างและองค์ประกอบภายในสถานศึกษา สำหรับพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพและมีความสุขในการเรียนด้วยปัจจัยทางการศึกษาและงบประมาณที่ได้รับ ต้องมุ่งส่งเสริมพัฒนาการทางความรู้ ทักษะคติ บุคลิกภาพและคุณธรรมของนักเรียน รวมถึงความปลอดภัย ความสุขในการใช้ชีวิตประจำวันในสถานศึกษาอย่างรู้สึกในคุณค่าของการเรียน เช่น การจัดบริการทางวิชาการ การจัดให้มีการบริการการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงการบริการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ปกครอง เป็นต้น ระบบต่างๆ ของสถานศึกษาเป็นเงื่อนไขในการดูแลนักเรียนให้คงอยู่ในระบบจนจบการศึกษาตามหลักสูตร

ครูผู้สอน ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นับตั้งแต่การมีความรู้ชัดเจนในเนื้อหาหลักสูตรที่สอน การมีทักษะและเทคนิคการสอนที่ดี การเตรียมการสอนของครูจะทำให้การเรียนการสอนราบรื่น ถูกต้อง และน่าสนใจ ครูสอนได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด และช่วยในการวางแผนให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสนใจ ซึ่ข้มนยินดี มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในตัวครูผู้สอน ซึ่งจะทำให้ การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ การจัดเตรียมการสอนให้เป็นระบบทำให้ลดความสับสนยุ่งยากลง และนำทางให้การเรียนการสอนเป็นไปด้วยดี การเตรียมการสอนที่ดีทำให้มีความชัดเจนของเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่จะสอนเป็นอย่างดี จะทำให้ครูผู้สอนมีความเชื่อมั่นในตัวเอง และนักเรียน แต่ถ้าหากครูผู้สอนขาดความตั้งใจสอน ขาดการเตรียมการสอน ไม่พัฒนาความรู้ของตนเอง ขาดความรู้และทักษะด้านการสอน จัดกิจกรรมไม่น่าสนใจจะทำให้การเรียนการสอนขาดประสิทธิภาพ นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่ายต่อการเรียน การถูกลงโทษ เช่น ไม่ทำการบ้าน การทำผิดระเบียบ วินัยของสถานศึกษา การขาดเรียน การทะเลาะวิวาท การติดยาเสพติด ชู้สาว เป็นอุปสรรคโดยตรงต่อการประสบผลสำเร็จในการเรียน ทำให้เกิดการหนีเรียน หรือถูกผลักดันให้ออกจากสถานศึกษาในที่สุด

เพื่อน กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะช่วงวัยรุ่นมักคล้อยตามกลุ่มเพื่อน ทำให้ต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อให้เข้ากับกลุ่มเพื่อนนักเรียนที่แวดล้อมด้วยกลุ่มเพื่อนทั้งดี และไม่ดี

การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนหรือนักเรียนร่วมสถานศึกษาเดียวกัน มีผลกระทบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ในทางส่งเสริม หรือทางที่เป็นปัญหาจนทำให้นักเรียนออกกลางคันได้ เช่น การเกิดปัญหาทะเลาะวิวาท ในโรงเรียน การถูกข่มขู่ ทำร้ายทางร่างกายหรือทางเพศ ทำให้ไม่อยากมาโรงเรียน หากนักเรียน คบเพื่อนที่ดี เพื่อนจะช่วยสนับสนุน และประคับประคองให้ประพฤติดังตามความคาดหวังของสังคม ไปด้วย แต่บางคนคบกับเพื่อนไม่ดี เพื่อนก็จะชักนำเข้าไปสู่ความตกต่ำและล้มเหลวด้วยกัน

เจียรนีย์ ทรงชัยกุล (2543, หน้า 236) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกลุ่ม เพื่อนไว้ว่า เพื่อนเป็นปัญหาอย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนออกกลางคัน เพื่อนมีหลายประเภท ถ้านักเรียน คบเพื่อนที่ดีจะชักนำไปทางที่ดีก็จะส่งผลไปทางที่ดีด้วยแต่ถ้าคบเพื่อนที่ไม่ดีแล้ว มักจะชักนำในการ เทียวเตร่หาความสนุกสนาน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสาเหตุทำให้นักเรียนออกกลางคัน ดังนี้

1. เพื่อนเสเพล เพื่อนจะชักชวนกันไปหมกมุ่นกับอบายมุข เทียวเตร่ตามสถานที่พักผ่อน ดิทยาเสพติด เล่นการพนัน ดิตกเกม อินเทอร์เน็ต ทำให้นักเรียน ไม่มีเวลาเรียนหนังสือ หรือมีเวลา แต่เรียนไม่รู้เรื่อง ไม่มีสมาธิ จึงเป็นเหตุให้นักเรียนออกกลางคัน

2. เพื่อนเกเร เพื่อนอาจจะร่วมมือกันรังแกเพื่อนนักเรียนด้วยกัน จึงถูกทางสถานศึกษา ทำโทษ คัดโทษไว้ หรืออาจถูกเพื่อนในสถานศึกษาที่โตกว่าคอยรังแก บังคับไม่ให้ไปสถานศึกษาบ้าง โดยลอบทำร้ายร่างกายทำให้ไม่กล้าไปเรียน

อิทธิพลกลุ่มเพื่อนส่งผลต่อพฤติกรรมทั้งทางดีและไม่ดีของนักเรียน นักเรียนที่คบหาเพื่อน ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมมักจะมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมตามไปด้วย จากการค้นพบ คือ นักเรียน ประมาณครึ่งหนึ่งของนักเรียนที่ออกกลางคันทั้งหมดจะมีเพื่อนที่ออกกลางคันอย่างน้อยหนึ่งคน และประมาณหนึ่งในสามของนักเรียนที่ออกกลางคันทั้งหมด มีเพื่อนที่ออกกลางคันอย่างน้อยสองคน และเพื่อนที่สนใจทางวิชาการ จะช่วยกระตุ้นเพื่อนให้มีพฤติกรรมสนใจทางวิชาการ และเตือนให้เพื่อน ห่างจากการปฏิบัติที่ไม่ถูกต้อง

การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในหลายๆ ด้าน โดยคำนึงถึงพัฒนาการและความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ เช่น ความปลอดภัย เพียงพอของ อาคารสถานที่ เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ในการฝึกงาน การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ดี การ จัดครูผู้สอนที่มีประสิทธิภาพ การจักระบบบริการ การช่วยเหลือนักเรียนเรื่องการเรียนรู้และเรื่องอื่น ที่ สามารถตอบสนองความต้องการ และความสนใจของนักเรียนจะทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน อยากมาเรียน การสร้างค่านิยม ทศนคติที่ดีต่อการเรียน สร้างแรงจูงใจให้มีจุดมุ่งหมายทางการเรียน มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในการเรียน เกิดความภาคภูมิใจในสถานศึกษา มีความผูกพัน หากสถานศึกษา ไม่สามารถทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน ขาดความมั่นใจทางการเรียน เปื่อหน่วยการเรียนรู้ นักเรียนจะขาดเรียนบ่อยและส่งผลต่อการออกกลางคัน ดังนั้น การช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบ ความสำเร็จในการเรียน หรือในทางที่นักเรียนถนัด การเรียนการสอนในปัจจุบันที่มุ่งความเก่ง

ทางวิชาการทำให้นักเรียนที่มีความเก่งทางด้านอื่นไม่ได้รับการยอมรับในโรงเรียน การแข่งขันทางวิชาการสูงเกินไปนักเรียนมีความเครียดในการเรียน รู้สึกคับแคบใจเกิดความรู้สึกต่อต้านการเรียนการสอนในโรงเรียน ไม่อยากเรียนในระบบโรงเรียนและออกกลางคันในที่สุด

2. ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษหรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กจะมีสภาพความบกพร่องในลักษณะต่างๆ ไม่ว่าจะทางด้านพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม ภาษา หรือสติปัญญา และไม่สามารถปฏิบัติงานในชีวิตประจำวันได้ดังเช่น เด็กปกติทั่วไป รวมถึงทางด้านการจัดการศึกษา ซึ่งต้องจัดให้มีการเรียนการสอนที่ต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของความบกพร่อง ความพิเศษของเด็กและประเภทด้วย เด็กพิเศษหรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้เป็นเด็กที่มีความต้องการในการดูแลและส่งเสริมด้านต่างๆ เป็นพิเศษมากกว่าเด็กปกติทั่วไป เขาต้องการโอกาสและพื้นที่ให้เขาได้แสดงความสามารถที่มีอยู่ในตัวเขาเขาต้องการการยอมรับและความเข้าใจในการช่วยเหลือ

เด็กพิเศษ (วารสาร Honestdocs, 2562, เข้าถึงได้จาก <https://www.honestdocs.co/understanding-gifted-kids>) ได้แก่

1. เด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะ เป็นเด็กที่มีความสามารถด้านต่างๆ สูงกว่าเด็กปกติทั่วไป เช่น เด็กปัญญาเลิศ จะมีสติปัญญาสูง ฉลาด มีความสามารถทางด้านกีฬา ดนตรี เป็นเลิศ เด็กกลุ่มนี้ต้องการการส่งเสริมที่ต่างจากเด็กปกติ เพราะเวลาที่อยู่ในชั้นเรียนปกติ เด็กจะทำงานได้ดีและเร็วมากและจะเป็นเด็กที่ต้องการความท้าทายในการเรียน

2. เด็กที่มีความบกพร่อง เด็กกลุ่มนี้จะมีปัญหาด้านต่างๆ อาจส่งผลให้เด็กเรียนรู้ช้าหรือพัฒนาการบางด้านอาจจะได้ไม่เท่าเด็กปกติในช่วงวัยเดียวกัน ดังนั้น เด็กกลุ่มนี้ต้องการความช่วยเหลือและวิธีการที่แตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป ประกอบด้วย 9 ประเภท ได้แก่ 1) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Children with Mental Retardation) เป็นเด็กที่มีความบกพร่องในการทำงานของกระบวนการทางปัญญา และมีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการปรับตัวตั้งแต่ 2 ประการขึ้นไป มีระดับไอคิวต่ำกว่า 70 และอาการจะต้องปรากฏก่อนอายุ 18 ปี เช่น กลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม กลุ่มอาการเวโลคาร์ดิโอเฟเซียล กลุ่มอาการของทารกที่ถือกำเนิดจากมารดาที่ดื่มแอลกอฮอล์ โรคท้าวแสนปม ภาวะพร่องไทรอยด์ฮอร์โมนแต่กำเนิด กลุ่มอาการวิลเลียม กลุ่มอาการ ฟีนิลคีโตนูเรีย และกลุ่มอาการเพเตอร์-วิลลี 2) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Children with Hearing Impaired) เป็นเด็กที่มีความบกพร่องหรือสูญเสียการได้ยิน เป็นเหตุให้การรับฟังเสียงได้ไม่ชัดเจน มี 2 ประเภท คือ เด็กหูตึงและเด็กหูหนวก 3) เด็กบกพร่องทางการเห็น (Children with Visual Impairments Children) เป็นเด็กที่มองไม่เห็นหรือเห็นแบบเลือนลาง และมีความบกพร่องทางสายตาทั้งสองข้าง 4) เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ (Children with Physical and Health Impairments) เป็นเด็กที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนหายไป

กระดุก กล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรังรุนแรงหรือเฉียบพลัน มีความพิการทางระบบประสาทสมอง มีความลำบากในการเคลื่อนไหวจนเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาเล่าเรียน และการทำกิจกรรมต่างๆ

5) เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา (Children with Speech and Language Disorders) เป็นเด็กที่พูดไม่ชัด ลีลาจังหวะการพูดผิดปกติ ออกเสียงผิดเพี้ยน อวัยวะที่ใช้ในการพูดไม่สามารถเป็นไปตามลำดับขั้น การใช้วาระเพื่อการพูดไม่เป็นไปดังตั้งใจ คำพูดที่ยากหรือซับซ้อนหรือยาวจะยังมีปัญหามากหรือมีอาการพูดและใช้ภาษาที่ผิดปกติ โดยการพูดนั้นเห็นได้ชัดว่าผิดแปลกไปจากการพูดของคนทั่วไป ทำให้ฟังไม่รู้เรื่อง สื่อความหมายต่อกันไม่ได้

6) เด็กที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมและอารมณ์ (Children with Behaviorally and Emotional Disorders) เป็นเด็กที่มีการควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในสภาพปกติแบบเด็กปกติอื่นๆ ไม่ได้ หรือเด็กที่ควบคุมพฤติกรรมบางอย่างของตนเองไม่ได้ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นไม่เป็นที่ยอมรับและไม่พอใจของสังคม ทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเรียบร้อยสอดคล้องกับสภาพการณ์

7) เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (Children with Learning Disabilities) มีปัญหาทางการเรียนรู้เฉพาะอย่างโดยมีความบกพร่องหรือปัญหาหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งอย่าง ทำให้เด็กเหล่านี้มีปัญหาทางการใช้ภาษาหรือการพูด การเขียน ไม่นับรวมเด็กที่มีปัญหาเพียงเล็กน้อยทางการเรียน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการขาดแรงเสริมหรือด้อยโอกาสทางสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมหรือเป็นเพราะครูสอนไม่มีประสิทธิภาพและไม่นับรวมถึงเด็กที่มีปัญหาเนื่องจากความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย

8) เด็กออทิสติก (Autistic) เป็นเด็กที่มีความบกพร่องอย่างรุนแรงในการสื่อความหมายพฤติกรรมสังคมและความสามารถทางสติปัญญาในการรับรู้การต่างๆ จะมีการเปลี่ยนแปลงไม่แน่นอนเป็นระยะๆ เด็กออทิสติกแต่ละคนจะมีเอกลักษณ์ของตนเองและย่อมแตกต่างไปจากเด็กคนอื่นๆ ที่เป็นเด็กออทิสติกเหมือนกัน ทั้งนี้เป็นเพราะอาการที่เป็นมีความรุนแรงมากน้อยต่างกัน ประกอบกับเด็กแต่ละคนมีบุคลิกภาพของตัวเอง อาการออทิสติกนั้นจะคงอยู่ติดตัวเด็กไปจนเป็นผู้ใหญ่หรือจนตลอดทั้งชีวิตไม่สามารถรักษาให้หายได้ เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบพัฒนาการทางทักษะด้านต่างๆ ของเด็กออทิสติกใน 4 ด้าน คือ ด้านทักษะการเคลื่อนไหว ด้านทักษะการรับรู้เกี่ยวกับรูปทรงขนาดและพื้นที่ ด้านทักษะภาษาและการสื่อความหมาย ด้านทักษะทางสังคม พบว่า เด็กออทิสติกจะมีพัฒนาการด้านภาษาและพัฒนาการด้านสังคมต่ำมาก แต่จะมีพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหว ด้านการรับรู้รูปทรงขนาดและพื้นที่สูง ถ้าความแตกต่างระหว่างทักษะด้านภาษาและสังคมยิ่งต่ำกว่าทักษะด้านการเคลื่อนไหวและการรับรู้รูปทรงมากเท่าใด ความเป็นไปได้ของออทิสติกก็ยิ่งสูงขึ้นเท่านั้น พัฒนาการที่ผิดปกตินี้ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างรุนแรงตลอดชีวิต ซึ่งมักจะเริ่มปรากฏในระยะ 3 ปีแรกของชีวิต

9) เด็กพิการซ้ำซ้อน (Children with Multiple Handicaps) เป็นเด็กที่มีความบกพร่องที่มีมากกว่าหนึ่งอย่าง เป็นเหตุให้เกิดปัญหาขัดข้องในการเรียนรู้อย่างมาก เช่น ปัญญาอ่อน-ตาบอด ปัญญาอ่อน-ร่างกายพิการ หูหนวก-ตาบอด ฯลฯ

ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการออกกลางคันที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนทั้งสิ้น จุดเริ่มต้นซึ่งเป็นเรื่องประกอบสำคัญมักเกิดจากนักเรียนมีปัญหาด้านการเรียนรู้ สติปัญญาของนักเรียนมีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ นักเรียนที่มีสติปัญญาไม่ค่อยดี หรือเป็นเด็กที่มีความบกพร่องมาตั้งแต่เกิด หรือเป็นเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กอัจฉริยะ ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้นักเรียนออกกลางคันได้ทั้งสิ้น ส่งผลให้มีการขาดเรียน ไม่สนใจการเรียน เบื่อหน่ายการเรียน เรียนไม่ทันเพื่อน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ และมีการตกซ้ำชั้นตามมา แม้แต่การมีสุขภาพร่างกายเจ็บป่วย พิกการ หรือการได้รับอุบัติเหตุ เป็นต้น

3. ด้านนักเรียนด้อยโอกาสหรือนักเรียนยากจน เป็นเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากประสบปัญหาต่างๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษา หรือไม่ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การที่พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาให้กับบุตรจะทำให้บุตรไม่สนิทสนมกันเท่าที่ควร ความห่างเหินกันทำให้บุตรรู้สึกแตกแยกและเอาแต่ใจตนเอง จนกลายเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การหนีเรียน ทะเลาะวิวาทและต้องย้ายสถานศึกษาในที่สุด (แทนคุณ จิตต์อิสระ, 2550, หน้า 27) รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวจะทำให้เด็กนักเรียนซึมซับพฤติกรรม และทัศนคติมาจากแบบอย่างของคนในครอบครัว จากการพูดคุย การถ่ายทอดความคิด เรื่องราวต่างๆ ดังนั้น พ่อ แม่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้ความรักความเข้าใจ สภาพครอบครัวที่สมบูรณ์ทั้งด้านความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว พ่อ แม่ ลูกอาศัยอยู่ด้วยกัน พ่อแม่ผู้ปกครองนักเรียนมีความพร้อมทางเศรษฐกิจ ฐานะมั่นคง เด็กจะอบอุ่น ได้รับความรักและการเอาใจใส่ที่ดีจากพ่อแม่ และบุคคลในครอบครัว

ปัจจุบันสภาวะการณืบีบคั้นทางเศรษฐกิจ เป็นสาเหตุให้พ่อแม่ต้องทำงานแสวงหารายได้นอกบ้านมากขึ้น ในท้องถิ่นชนบท ครอบครัวส่วนใหญ่ที่พึ่งพารายได้จากการเกษตรตามฤดูกาลที่ไม่มั่นคง หลายครอบครัวพ่อแม่ที่มีรายได้น้อย มีลูกมาก ต้องต่อสู้ ดิ้นรนทำมาหากินเลี้ยงตัวเองและครอบครัวต้องไปประกอบอาชีพในตัวเมือง โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ เพื่อให้ครอบครัวมีศักยภาพในการพัฒนามาตรฐานความเป็นอยู่และลดความยากจน ต้องให้ลูกๆ อยู่ในความดูแลของผู้สูงอายุ ไม่มีเวลาเอาใจใส่ทั้งด้านการเรียน การอบรม การดูแลสุขภาพอนามัย ตลอดจนการให้ความรัก ความอบอุ่นเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยตามยถากรรม บางครอบครัวนักเรียน ต้องช่วยเหลือทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาให้กับการเรียนไม่ได้ทำการบ้าน ไปเรียนสาย ถูกครูทำโทษ เกิดปมด้อย อายเพื่อน จึงทำให้ขาดเรียน การที่พ่อแม่มีรายได้น้อยไม่มั่นคง มีรายได้น้อย ทำให้บางครอบครัวต้องเร่ร่อน อพยพไปหางานทำต่างถิ่น นักเรียนต้องโยกย้ายถิ่นฐานตามพ่อแม่ ผู้ปกครองทำให้นักเรียนขาดเรียนหรือต้องย้ายสถานศึกษาบ่อย ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถติดตามตัวนักเรียน การย้ายถิ่นหรือย้ายสถานศึกษาทำให้นักเรียนต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ส่งผลต่อการเรียนของนักเรียน บางครั้ง พบว่าผู้ปกครองไม่ส่งนักเรียนเข้าเรียน หรือไม่ได้แจ้งย้ายภูมิลำเนา แม้แต่ไม่แจ้งย้ายจนกระทั่งหยุดเรียน

ในที่สุด (ณัฐธินิชา พรรณรัตน์ และคณะ, 2552, หน้า 139) และจากการสำรวจของยูนิเซฟประเทศไทย ปี พ.ศ.2558 พบว่า ร้อยละ 40 ของเด็กวัยประถมศึกษาที่หัวหน้าครอบครัวไม่ได้พูดภาษาไทย ไม่ได้เข้าเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์อายุ ร้อยละ 14 ของเด็กวัยมัธยมศึกษา ไม่ได้เข้าเรียนในระดับใดเลย และร้อยละ 34 ของเด็กวัยมัธยมศึกษาที่หัวหน้าครอบครัวไม่ได้พูดภาษาไทย ไม่ได้เข้าเรียนใดระดับใดเลย

นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยแบบเครือญาติไปสู่สังคมปัจเจกมากขึ้น ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวเลี้ยงเดี่ยวที่มีพ่อหรือแม่เลี้ยงบุตรเพียงลำพัง ครอบครัวพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัวเรื้อรังที่อยู่ด้วยกันแบบไม่ใช่ญาติ ครอบครัวที่มีอายุแบบกระโดด คือ ปู่ย่า ตายายกับหลาน หรือครอบครัวที่เป็นเพศเดียวกัน การที่พ่อแม่แยกกันอยู่ หรืออยู่ในภาวะเสี่ยงจากหรือพ่อแม่ทิ้งลูกให้อยู่กับญาติผู้สูงอายุ หรือ การที่ผู้ปกครองไม่มีเวลาอยู่ใกล้ชิดนักเรียน ขาดการสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนทั้งเรื่องการเรียนรู้ เรื่องการใช้ชีวิต และขาดการทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว ส่งผลต่อความไม่เข้าใจระหว่างกัน ครอบครัวมีความสัมพันธ์ที่ไม่ดีต่อกัน มีความขัดแย้ง ทะเลาะ เบาะแว้ง นักเรียนขาดความอบอุ่น ขาดความสุขในครอบครัวจะทำให้หันไปหาอบายมุข สิ่งมอมเมาที่ให้ความสุขเพียงชั่วคราว และประพฤติดนเรียมร้องความสนใจจากสังคมอย่างไม่เหมาะสม การมั่วสุมรวมกลุ่ม ไม่สนใจเรียนและออกกลางคันในที่สุด

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สังคมไทยรับเอาค่านิยมความเป็นสากลทั้งจากตะวันตกและตะวันออกมาเชื่อมโยงกับวิถีความเป็นไทย เกิดเป็นปัญหาสภาพแวดล้อมในสังคมที่เต็มไปด้วยแหล่งอบายมุข และพื้นที่เสี่ยงสำหรับเด็กและเยาวชน การอยู่อาศัยของนักเรียนที่แวดล้อมไปด้วยอันตรายจากสังคม จากบุคคลในสังคม เพื่อนบ้านยังเป็นปัญหาด้านความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวันการปล่อยให้เด็กอยู่บ้านตามลำพัง การขาดการเอาใจใส่ เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เป็นช่องทางให้เด็กถูกแสวงหาผลประโยชน์ หรือถูกทำร้าย จากเพื่อนบ้าน หรือบุคคลใกล้ชิด ในทางร่างกายและจิตใจ

พื้นที่เสี่ยงเป็นสิ่งที่มิบ่มเพาะความรุนแรงและไม่มีความปลอดภัย โดยพบว่า เด็กและเยาวชนที่พบเห็นการทำผิดกฎหมายของคนในชุมชนที่พักอาศัยมีความเสี่ยงในการใช้ความรุนแรงสูงถึง 1.70 เท่าของเด็กและเยาวชนที่ไม่พบเห็นการทำผิดกฎหมายของคนในชุมชน ทั้งนี้ จากการสำรวจของศูนย์วิจัยเอแบคโพลล์ เมื่อวันที่ 1-8 กุมภาพันธ์ 2551 พบว่า เด็กสามารถเดินถึงร้านเหล้าได้ภายใน 7 นาที ไปร้านเกมและแหล่งพนันได้ในเวลา 15 นาที เข้าถึง ซีดีลามกและสถานบันเทิงได้ภายใน 30 นาที

4. นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ์ เป็นเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงในรูปแบบต่างๆ อาทิ ถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกทำร้ายทางกายหรือจิตใจ ถูกละเลยทอดทิ้ง หรือถูกแสวงหาประโยชน์ ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในการใช้ชีวิตกลายเป็นผู้ที่เสี่ยงกับการเกิดปัญหาชีวิตที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนส่งผล

ต่อการออกกลางคัน เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ขาดความปลอดภัยพอ แม่ผู้ปกครองไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแล ทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง สภาพแวดล้อม สังคมชุมชนที่เต็มไปด้วยแหล่งเสื่อมโทรม ขาดคุณธรรมจริยธรรม และอื่นๆ ล้วนให้นักเรียนต้องเผชิญปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ปัจจุบันเด็กมีแนวโน้มที่จะถูกระทำรุนแรงทางร่างกาย หรือถูกลงโทษทางกายอย่างรุนแรง เช่น การทุบตี ยังคงถูกมองว่าเป็นวิธีปกติในการสร้างวินัยให้กับเด็ก และแม้ว่าการลงโทษทางร่างกายจะถูกสั่งห้ามในโรงเรียนแล้ว แต่ก็ยังปฏิบัติกันอยู่อย่างแพร่หลาย จากข่าวหรือข้อมูล พบว่า เด็กอายุ 1-14 ปี ประมาณ 3 ใน 4 คน ถูกสมาชิกในครอบครัวลงโทษทางร่างกายหรือจิตใจ อย่างน้อยรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง ซึ่งพ่อ แม่ และผู้ดูแลเด็กเกือบครึ่ง เชื่อว่าการลงโทษทางร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเลี้ยงดูหรืออบรมเด็ก ข้อมูลจากศูนย์ช่วยเหลือสังคม (One-Stop Crisis Center - OSCC) เปิดเผยว่าใน พ.ศ. 2558 จำนวนเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีเด็กกว่า 10,000 คน เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลรัฐเนื่องจากความรุนแรงโดยประมาณสองในสามของเด็กเหล่านี้ถูกระทำรุนแรงทางเพศ ส่วนใหญ่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กหญิง (ยูนิเซฟประเทศไทย, 2558 เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/>) เด็กถูกทำร้ายทางกายหรือจิตใจ ถูกปล่อยปละละเลย ถูกทอดทิ้ง หรือถูกแสวงหาประโยชน์ เฉลี่ย 52 คนต่อวัน หรือเฉลี่ย 2 คนในทุกๆ ชั่วโมง

ถึงแม้ว่าความรุนแรงที่กระทำต่อเด็กไม่ว่าจะที่บ้าน โรงเรียน หรือที่ใดก็ตาม จะถูกมองว่าเป็นเรื่องปกติก็ตาม เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง การถูกทำร้าย การถูกละเลยทอดทิ้ง และการถูกแสวงหาประโยชน์ ความรุนแรงสามารถส่งผลกระทบต่อพวกเขาเด็กๆ ได้ตั้งแต่อาการบาดเจ็บทางกาย พัฒนาการความสามารถในการเรียนรู้ และผลการเรียนของเด็ก และอาจส่งผลเสียระยะยาวที่ติดตัวเด็กไปจนเป็นผู้ใหญ่ โรงเรียนอาจจะจะเป็นสถานที่หนึ่งในการที่จะยุติความรุนแรงได้อย่างแท้จริง (ยูนิเซฟประเทศไทย, 2561, ออนไลน์ <https://www.unicef.org/thailand/th/reports/>) เพราะสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่นักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและผู้ใหญ่ทั้งหลายที่มีส่วนเกี่ยวข้องล้วนแต่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ การเรียนการสอน ความปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่ดี ได้รับการเฝ้าระวังและจัดระเบียบสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น การมีห้องน้ำที่สะอาดและปลอดภัย เส้นทางเดินทางไปยังสถานศึกษาที่ปลอดภัยทั้งในและรอบๆ สถานศึกษา ให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองและชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ โรงเรียนมีระเบียบ กฎเกณฑ์ที่ชัดเจน การศึกษามีบทบาทสำคัญสามารถเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพฤติกรรมต่างๆ ที่จะนำไปสู่ความรุนแรงได้ การศึกษาช่วยให้เด็กและวัยรุ่นได้หันกลับไปมองตนเองอย่างพินิจพิเคราะห์ และช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และชุมชน/ ท้องถิ่นได้ทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้าง ส่งเสริม สนับสนุนความเข้มแข็งความเท่าเทียมกันทางเพศ และสันติภาพภายในชุมชน/ ท้องถิ่น และในสังคม

สรุปได้ว่า สภาพการออกกลางคันที่เกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวเป็นสาเหตุชัดเจนที่ทำให้ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาต้องมีสถานการณ์ออกกลางคัน หรือเสี่ยงออกกลางคัน จากสถานศึกษา เรียนไม่จบการศึกษาตามหลักสูตร สภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนของ นักเรียนในสถานศึกษาจำนวน 12 โรงเรียนงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ล้วนเกิดจากปัจจัยหลัก 4 สาเหตุใหญ่ๆ คือ 1) นักเรียนมีปัญหาเบื่อเรียน เช่น ติดเพื่อน ติดเกม เป็นเด็ก แว้น สภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในโรงเรียนไม่เอื้อต่อนักเรียนให้เกิดความรักและความผูกพัน ต่อสถาบัน ครู อาจารย์ ไม่ช่วยให้นักเรียนได้ใช้ชีวิตอยู่ในสถานศึกษาอย่างมั่นคง ปลอดภัยและมีความสุข หลักสูตร/ บทเรียนไม่สร้างแรงจูงใจในการเรียนการสอน บุคลิกภาพ กิริยาท่าทาง การวางตน คำพูด และพฤติกรรมของผู้บริหารโรงเรียน ครู และบุคลากรไม่ได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน ครูไม่มีทักษะและเทคนิคการสอนที่ดี หรือไม่ได้แสดงออกด้วยความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดี และการแนะนำช่วยเหลือนักเรียนที่ดีพอที่จะทำให้นักเรียนยอมรับ รักและศรัทธา เกิดความรู้สึผูกพัน อยากมาเรียน หรือในกลุ่มเพื่อนนักเรียนด้วยกันมีการทะเลาะวิวาททั้งใน/ นอกโรงเรียน นักเรียน ถูกข่มขู่ ถูกทำร้ายร่างกายหรือทางเพศ ทำให้ไม่อยากมาโรงเรียน 2) นักเรียนเป็นเด็กพิเศษหรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เช่น ในกรณีของเด็กพิเศษ เด็กจะมีความเป็นเลิศด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ด้านภาษาไทย/ ภาษาอังกฤษ ด้านการงานอาชีพ ส่วนในกรณีเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย และสุขภาพ เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 3) นักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาส เช่น เด็กมีฐานะครอบครัวยากจน เด็กต้อง ต้องอพยพตามผู้ปกครองเพื่อไปทำงานต่างถิ่นบ่อยครั้ง มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษา หรือไม่ได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ พ่อแม่หย่าร้าง และทอดทิ้งให้เด็กอยู่กับผู้อื่น และ 4) นักเรียน ถูกละเมิดสิทธิ เช่น เด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศ ถูกทำร้ายทางร่างกายหรือจิตใจ ถูกละเลยทอดทิ้ง หรือถูกแสวงหาประโยชน์

แนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และกลุ่มนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

ปัญหาของกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันมาจากสาเหตุแตกต่างกัน การค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาก็เป็นภารกิจสำคัญของเครือข่ายการจัดการศึกษาหรือทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาร่วมมือช่วยเหลือขจัดปัญหาของนักเรียนให้ลดลงหรือหมดไป และให้นักเรียน ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีทักษะชีวิต (Life skill) เพื่อปรับตัวในการใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและปลอดภัย สามารถเผชิญสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้

ในอนาคต ทักษะชีวิตจะมีส่วนช่วยให้สามารถนำความรู้ในเรื่องต่างๆ มาเชื่อมโยงกับทัศนคติ ผ่านการคิดวิเคราะห์ที่ไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้น และตัดสินใจปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมได้ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และรับมือกับปัญหา และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ ดังแนวความคิดดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแนวทางการส่งเสริมให้กลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และกลุ่มเสี่ยงออกกลางคันได้เข้าเรียน และเรียนต่อจนจบการศึกษาภาคบังคับ เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยปฏิบัติทุกระดับนำไปประยุกต์ใช้ดำเนินการ หรือแก้ไขปัญหาในแต่ละพื้นที่ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่และสภาพปัญหา สรุปกลุ่มเป้าหมายโดยจัดรวมเป็นกลุ่มๆ ได้ดังนี้ (สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2549, หน้า 10)

1. เด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับที่ไม่ได้เรียน เนื่องจากผู้ปกครองไม่ส่งเข้าเรียนหรือด้วยสาเหตุอื่นๆ สรุปเป็นข้อมูลบ่งชี้และแนวทางแก้ไขปัญหา ดังนี้

1.1 เด็กพิการ เป็นปัญหาด้านความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ ผู้ทุพพลภาพ หรือไม่สามารถพึ่งตนเองได้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาพิเศษ และการเรียนร่วม

1.2 เด็กมีปัญหาด้านสติปัญญา เป็นปัญหาในการเรียนรู้ที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป พัฒนาการไม่เป็นไปตามอายุ เรียนรู้ช้า สมาธิสั้น โรงเรียนควรมีหลักสูตร วิธีการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองเด็กกลุ่มนี้ได้ ทางโรงเรียนต้องปรับวิธีการเรียน เปลี่ยนวิธีการเรียนการสอน จัดกิจกรรมพัฒนาสมองให้มีรูปแบบที่ยืดหยุ่นทั้งด้านการเรียนการสอน และการวัดผล ประเมินผล จัดโปรแกรมการเรียนการสอนเพื่อรองรับกลุ่มเด็กที่ออกกลางคัน จัดโปรแกรมการเรียนการสอนพิเศษภาคฤดูร้อน สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน ติด "0, ร, มส." จัดเครือข่ายระหว่างโรงเรียนที่เด็กมีปัญหา ผลการเรียนตกต่ำ และโรงเรียนที่เก่งด้านวิชาการ เพื่อมาสอนผู้เรียนเป็นกรณีพิเศษ และคิดเป็นชั่วโมงเรียน (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2550, หน้า 3)

1.3 เด็กมีปัญหาด้านสุขภาพระหว่างช่วงอายุวัยเรียน เป็นอุปสรรคในการเรียนหรือเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียน เช่น เจ็บป่วยเรื้อรัง ประสบอุบัติเหตุ ติดเชื้อเอชไอวี เป็นต้น โรงเรียนต้องประสานกับผู้ปกครองและหน่วยงานด้านสุขภาพให้ความช่วยเหลือ ส่งต่อไปสู่การบำบัดรักษา โรงเรียนต้องมีวิธีการผ่อนผันการหยุดเรียนหรือการเข้าร่วมกิจกรรมอื่น ๆ โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนสามารถจัดการศึกษาทางเลือกอื่นๆ ได้ เช่น การศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย (Non Formal Education and Informal Education) การศึกษาในครอบครัว (Home School) การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self Learning) เป็นต้น

1.4 เด็กมีอายุมากเกินไป อาจเกิดจากการแฉ่งเรียนช้า หรือไม่ได้เข้าเรียนตามวัย การมีอายุมากกว่าเพื่อนทำให้มีปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ จึงไม่ยอมมาเรียน โรงเรียนต้องมีวิธีการผ่อนผัน

ยืดหยุ่นให้เด็กได้เรียนด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับพัฒนาการ โดยการทำงานร่วมกับสำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) การศึกษาเฉพาะทาง โรงเรียนพระปริยัติธรรม และศูนย์การเรียนในสถานประกอบการ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนไปเทียบโอนการศึกษา ขึ้นพื้นฐานได้ และร่วมมือกับนักสังคมสงเคราะห์ในจังหวัด เพื่อช่วยเหลือและให้คำแนะนำผู้เรียน ในเรื่องการประกอบอาชีพ ฯลฯ

1.5 เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กต่างด้าวที่อพยพเข้ามาในประเทศ การลงนามในปฏิญญาสากลว่าด้วยการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน หรือ EFA (Education for All) ตามหลักการสิทธิของเด็ก และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้มีสิทธิได้รับ โอกาสทางการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กไทย โรงเรียนต้องมีการสำรวจข้อมูลเด็กไร้สัญชาติในเขตพื้นที่บริ การด้วย โดยแจ้งให้ผู้ปกครองส่งเด็กเข้าเรียนและดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษา ภาควังคับ พุทธศักราช 2545 และกฎระเบียบอื่นที่เกี่ยวข้องโดยอนุโลม

1.6 เด็กมีปัญหาครอบครัว ชุมชน สิ่งแวดล้อม ความเหลื่อมล้ำทางสังคม เศรษฐกิจ และ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ ควรมีกลไกการร่วมมือกันของทุกหน่วยงานในพื้นที่ในเรื่อง การสำรวจเด็กและการ เกณฑ์เด็กให้ทั่วถึง สร้างความตระหนักให้กับผู้ปกครองและชุมชน จัดการศึกษาแบบให้เปล่าในรูปแบบ โรงเรียนเฉพาะกลุ่ม หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ ครอบครัวสงเคราะห์ และผู้อุปการะเด็ก ตลอดจน สนับสนุนปัจจัยขั้นพื้นฐานในการมาเข้าเรียนให้ครบถ้วน หากดำเนินการในทุกวิธีแล้วยังไม่สามารถช่วย ให้เด็กมาเข้าเรียนได้ ให้โรงเรียนแต่งตั้งเจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาควังคับ พุทธศักราช 2545 เพื่อแก้ไขปัญหาเป็นรายกรณีต่อไป

2. เด็กเข้าเรียนแล้วออกกลางคัน โรงเรียนสามารถเกณฑ์เข้าเรียนได้แล้ว แต่มีบางส่วนออก กลางคันก่อนเรียนจบตามหลักสูตรได้ครบ 9 ปี มีทั้งเด็กที่โรงเรียนสามารถติดตามตัวให้มาเรียน ในรูปแบบอื่นได้ และส่วนหนึ่งไม่สามารถติดตามตัวมาเรียนได้ แนวทางการแก้ไขปัญหาคือเด็กออก กลางคัน ควรพัฒนาระบบติดตามดูแลนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ มีข้อมูลสารสนเทศที่จะสามารถ ติดตามตัวเด็ก และสื่อสารกับครอบครัวได้ ในการดูแลเอาใจใส่เด็กเพื่อให้คงอยู่ในระบบการศึกษา ควรใช้การสร้างคุณภาพการศึกษาและบริการการศึกษาที่ดีตรงความต้องการของเด็ก ครอบครัว และสังคม

3. เด็กกำลังเรียนอยู่และเสี่ยงที่จะออกกลางคัน เป็นการดำเนินการเชิงรุกที่จะจัดการ ป้องกันปัญหาการออกกลางคันที่จะเกิดขึ้น ซึ่งมีสาเหตุการออกกลางคันคล้ายคลึงกับเด็กที่ออก กลางคันไปแล้ว แนวทางการแก้ไข ได้แก่ โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อม ภูมิทัศน์ ให้บรรยากาศเป็นที่ รื่นรมย์ น่าเรียน จัดการเรียนการสอนให้น่าสนใจ และเกิดประโยชน์กับเด็กโดยตรง โดยคำนึงถึงเด็ก กลุ่มเสี่ยง ร่วมมือกับพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ชุมชนเผ่าระวังสอดส่องดูแลเด็ก จัดหาทุน สวัสดิการ

การอุปการะช่วยเหลือเด็ก การจัดหาหนะอำนวยความสะดวกให้เดินทางมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ
ร่วมมือกับจิตวิทยามาทดสอบสภาพจิตใจของผู้เรียน เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมและปรับพฤติกรรม

จากนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิด
สร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาในการคิดริเริ่มหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการออก
กลางคันโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนเรื่องต่างๆ การคิดวางแผนกำหนดขั้นตอน วิธีการ การปฏิบัติ
และการประเมินผล โดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในหลักการ 3 ด้าน คือ 1) การติดตามนักเรียนที่ออก
กลางคันแล้วให้กลับมาเข้าเรียนในระบบ 2) การป้องกันและการเฝ้าระวังการออกกลางคันของนักเรียน
กลุ่มเสี่ยงที่มีแนวโน้มออกกลางคัน 3) การกำหนดมาตรการรองรับปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคัน
โดยการศึกษาขั้นตอนดำเนินการ วิธีการช่วยเหลือ กิจกรรม และการติดตามประเมินผล สำหรับสร้าง
แนวทางปฏิบัติสำหรับเครือข่ายทุกระดับ 4) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบทบาทการมีส่วนร่วม
ของเครือข่าย โดยได้ศึกษาแนวคิดการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันต่อไปนี้

แนวคิดการดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันของหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ

ความพยายามลดความสูญเปล่าทางการศึกษาในการออกกลางคันของนักเรียน หน่วยงาน
ทางการศึกษาของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ร่วมมือดำเนินการทั้งในส่วนผู้กำหนดนโยบาย ให้หน่วยปฏิบัติ
และสถานศึกษาร่วมกันขับเคลื่อนดำเนินการ แบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. การป้องกันการออกกลางคันของกลุ่มนักเรียนที่มีแนวโน้มเสี่ยงออกกลางคัน
2. การกำหนดมาตรการรองรับกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และกลุ่มนักเรียนเสี่ยงออก
กลางคัน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, หน้า 3-4) ได้ร่วมมือดำเนินการ
ร่วมกับหน่วยงานอื่น ดังนี้

1. การจัดทำฐานข้อมูลนักเรียน ดำเนินการเก็บข้อมูลนักเรียนที่ออกกลางคัน ใช้โปรแกรม
สำมะโนนักเรียนเพื่อเก็บเด็กตกหล่น โดยร่วมมือกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และองค์การบริหารส่วนตำบล
แต่ละพื้นที่ช่วยกันเก็บข้อมูลเด็กเป็นรายครัวเรือน ซึ่งจะพบเด็กที่ไม่เรียนต้องออกกลางคันในพื้นที่สูง
ห่างไกล ทุรกันดาร เช่น เมื่อพบกรณีดังกล่าวแก้ปัญหาโดยพิจารณาเป็นรายๆ

2. การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน เป็นการช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา
การเรียนสะสม ตีต ๐, ร และ มส. จนกระทั่งไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันตามจำนวนปีที่ต้องเรียนจนเป็น
สาเหตุให้ออกกลางคันในที่สุด มาตรการที่นำมาใช้ คือ การจัดโปรแกรมสอนพิเศษภาคฤดูร้อนเพื่อให้
สถานศึกษาจัดให้ครูผู้สอนและนักเรียนแก้ไขและพัฒนาผลการเรียนร่วมกัน นักเรียนสามารถ
ผ่านการประเมินผลตามเกณฑ์และเรียนจบหลักสูตร

3. การร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือและส่งต่อนักเรียนที่เรียนไม่จบ

3.1 ให้การช่วยเหลือด้วยวิธีการยืดหยุ่น เพื่อช่วยเด็กที่มีปัญหาได้เรียนจนจบการศึกษา โดยไม่ต้องออกกลางคัน เช่น การตั้งครุภัณฑ์หรือเจ็บบ่วย เปิดโอกาสให้กลับมาเรียนได้หลังคลอด แต่หาก รายได้ไม่ต้องการกลับมาเรียน สามารถยืดหยุ่นไม่ต้องเรียนได้ แต่จะมีสื่อการเรียนการสอนให้เรียน ที่บ้านได้ หรือส่งต่อให้การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) มาช่วยรับเข้าเรียน และการยกเว้นให้ กศน. สามารถจัดการศึกษาแก่นักเรียนที่ออกกลางคันแล้วที่อายุไม่เกิน 15 ปี โดยให้ เขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้อนุมัติเป็นรายกรณีว่าเด็กคนดังกล่าวมีเหตุพิเศษไม่สามารถเรียนในระบบปกติ ได้ ตามข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ เด็กที่เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องเรียนอยู่ใน ระบบ โดยเขตพื้นที่การศึกษาทำหนังสือส่งตัว

3.2 การจัดการเรียนการสอนเด็กออกกลางคัน โดยวิธีเรียนทางไกล จากความร่วมมือ ของสถาบันการศึกษาทางไกล คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรหน่วยงาน เครือข่ายคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และโรงเรียน ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานหลักๆ 3 แนวทาง ดังนี้

แนวทางที่ 1 การป้องกัน เน้นระบบการดูแลช่วยเหลือ ด้วยรูปแบบการเรียนทางไกล เป็นระบบการป้องกันให้กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเสี่ยงที่ยังอยู่ในระบบโรงเรียน โดยสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้รับผิดชอบ มีระบบการดูแลช่วยเหลือเป็นราย บุคคล และใช้รูปแบบการเรียนทางไกลเป็นตัวเสริมให้กลุ่มเสี่ยงบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนได้

แนวทางที่ 2 การแก้ไข เป็นระบบการแก้ไขกับกลุ่มนักเรียนออกจากโรงเรียนกลางคันแล้ว ซึ่งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) โดยสถาบันการศึกษาทางไกล ร่วมมือกับ 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนดอนเมืองจาตุรจินดา โรงเรียนสามพรานวิทยา และโรงเรียนสวนกุหลาบ วิทยาลัย ธนบุรี เป็น “หุ้นส่วนทางการศึกษา” เพื่อนำร่องการจัดการเรียน การสอนให้แก่เด็กนักเรียนที่ออกจาก โรงเรียนกลางคัน โดยใช้การจัดการศึกษานอกระบบ ด้วยวิธีเรียนทางไกล ในลักษณะบูรณาการเป็นตัว ขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอน

แนวทางที่ 3 การขยายผล เป็นระยะหลังจากการนำร่อง เพื่อการขยายผลและขับเคลื่อน การดำเนินงานในพื้นที่ได้อย่างใกล้ชิด รวดเร็วและถึงกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งสถาบันการศึกษาทางไกล จะเป็นหน่วยงานส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกับหน่วยงานในพื้นที่ต่อไป

4. การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นการป้องกันการออกกลางคันของกลุ่มนักเรียน ที่กำลังเรียนอยู่ในระบบ เนื่องจากเป็นกระบวนการช่วยเหลือที่เป็นระบบประกอบด้วยกระบวนการ ต่างๆ เช่น การจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง จัดกลุ่มนักเรียน การจัดกิจกรรมป้องกัน และช่วยเหลือ การเยี่ยมบ้าน การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เป็นต้น สถานศึกษาสามารถนำไปใช้ ดำเนินการช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดีทั้งการป้องกัน ฝ้าระวัง และการช่วยเหลือนักเรียน

5. การเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ การมีทักษะชีวิตและอาชีพทำให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับปัญหา ปรับตัวในการใช้ชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในทุกรูปแบบอย่างมีความสุข การที่ได้รู้จักเข้าใจตนเองในด้านความสนใจและความสามารถจะช่วยให้มีจุดมุ่งหมายในการเรียน และการประกอบอาชีพในอนาคต การใช้ชีวิตอย่างมีจุดมุ่งหมายช่วยลดปัญหาการออกกลางคันและการออกจากงานในวัยผู้ใหญ่ นักวิชาการหลายท่านเชื่อว่าหากนักเรียนมีทักษะชีวิตและอาชีพจะช่วยลดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโดยเฉพาะในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งกำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น สามารถปรับตัว และดูแลตนเองให้ความอยู่รอดปลอดภัยในสังคม

6. การจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดให้มีกิจกรรมแนะแนวตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีขอบข่ายครอบคลุม 3 ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านส่วนตัวและสังคม มีเป้าหมายเพื่อ 1) การส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนรู้จัก เข้าใจ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การป้องกันให้รู้เท่าทันปัญหา เลือกวิธีการที่เหมาะสม รู้จักยับยั้งชั่งใจ 3) แก้ไขปัญหา เพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนโดยมีภารกิจของงาน ได้แก่ การจัดกิจกรรมแนวตามหลักสูตร การจัดบริการแนะแนว และการจัดกิจกรรมและโครงการที่สนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการแนะแนวและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การจัดกิจกรรมแนะแนวเชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือ ซึ่งให้สถานศึกษาจัดขึ้นสำหรับส่งเสริมพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับนักเรียน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อปัญหาการเรียนและการใช้ชีวิตจนต้องออกจากสถานศึกษา

7. การปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน คณะกรรมการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2556 โดยนายภาวิช ทองโรจน์ กล่าวถึงเหตุผล การปรับปรุงหลักสูตรว่า สังคมไทยในปัจจุบันผู้ที่เดินทางเข้าสู่ระบบการศึกษาต้องออกไปกลางคัน ด้วยเหตุต่างๆ โดยไม่ได้ศึกษาจนจบระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และไม่ได้เข้าศึกษาต่อในระบบ มหาวิทยาลัย มีเป็นจำนวนมากกว่าผู้ศึกษาจนเข้ามหาวิทยาลัยได้ ระบบการศึกษาจึงต้องสร้างศักยภาพ ให้แก่คนทุกกลุ่ม หากจะเข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัยก็ต้องมีวิชาการที่เข้มแข็ง แต่หากต้องออกมาก่อน ก็ต้องมีทักษะในการดำรงชีพได้ ดังนั้น หลักสูตรจะต้องไม่เพียงแต่ตอบสนองการที่บุคคลจะต้องเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยเท่านั้น หากแต่จะต้องสร้างบุคคลให้มีความรู้และทักษะเพียงพอในการที่จะดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ตามศักยภาพ แม้ไม่ได้เรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัย

สรุปได้ว่า การดำเนินการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันของหน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานภาคส่วนต่างๆ นั้น ควรให้หน่วยปฏิบัติและสถานศึกษาร่วมกันขับเคลื่อน เพื่อป้องกันและกำหนด มาตรการรองรับกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน โดยการจัดทำฐานข้อมูลนักเรียน การช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาด้านการเรียน การร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อช่วยเหลือ

และส่งต่อนักเรียนที่เรียนไม่จบ การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมทักษะชีวิตและอาชีพ การจัดกิจกรรมแนะแนวในสถานศึกษา และการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน

แนวคิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาการออกกลางคันอย่างยั่งยืน

การร่วมมือแก้ไขปัญหาการออกกลางคันเชิงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ รวมถึงองค์กรอื่นในท้องถิ่น โดยร่วมมือกันติดตามช่วยเหลือ รวมถึงแก้ไขปัญหาต่างๆ ในวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษาในเขตพื้นที่บริการ ร่วมกันรับผิดชอบให้นักเรียนได้เข้ารับการศึกษารูปแบบต่างๆ ครบถ้วนทุกคน มีการประชุมติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ดำเนินการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล เพื่อให้ได้เห็นสถานภาพปัจจุบันทางการศึกษาของเด็กทุกคน โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานไว้ 3 แนวทาง ได้แก่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 1)

1. จัดทำฐานข้อมูลกลุ่มเป้าหมายประชากรวัยเรียนกลุ่มอายุ 3-18 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา ศูนย์ประสานงานและบริหารการศึกษาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดำเนินการนำข้อมูลนักเรียนตรวจสอบกับข้อมูลประชากรกลุ่มอายุ 3-18 ปี ของกระทรวงมหาดไทย เพื่อค้นหาผู้ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาเป็นรายบุคคล จำแนกเป็นรายหมู่บ้าน อำเภอ และจังหวัด

2. สำรวจ ตรวจสอบข้อมูลในระดับพื้นที่ ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลในระดับพื้นที่ โดยแต่งตั้งคณะทำงานระดับจังหวัด อำเภอ และตำบลลงพื้นที่ตามที่อยู่ของกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา จากฐานข้อมูล โดยจำแนกตามสภาพข้อมูล โดยดำเนินการดังนี้

- 2.1 จัดทำแนวทางการดำเนินการแก้ปัญหาประชากรวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา
- 2.2 แต่งตั้งคณะทำงานในการสนับสนุนการดำเนินงานในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล
- 2.3 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินการตามแนวทางที่กำหนดแก่ผู้เกี่ยวข้อง
- 2.4 คณะทำงานลงพื้นที่ตรวจสอบสาเหตุการไม่เข้าเรียน ตามที่อยู่ของประชากรวัยเรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษาจากฐานข้อมูล และจำแนกประเภทของกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบการศึกษา เป็น 7 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กที่ไปเรียนในสถานศึกษาภายในประเทศ กลุ่มเด็กที่ไปเรียนต่างประเทศ กลุ่มเด็กที่ไม่มีตัวตนในพื้นที่ (ย้ายไปอยู่ที่อื่นเป็นระยะเวลายาวนาน ไม่สามารถติดตามได้) กลุ่มเด็กพ้นเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับแล้วไปประกอบอาชีพ กลุ่มเด็กพิการ กลุ่มเด็กปกติที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาด้วยเหตุผลต่างๆ และกลุ่มเด็กออกกลางคัน

3. จัดหาที่เรียนให้กับกลุ่มเป้าหมาย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ร่วมกันแก้ไขปัญหาประชากรวัยเรียนที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา โดยดำเนินการจัดหาที่เรียนให้กับกลุ่มเป้าหมาย ดังภาพที่ 3

สาเหตุที่ไม่เข้าเรียน	การดำเนินการ
เด็กพิการ	ส่งต่อให้ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดดำเนินการให้ความช่วยเหลือ ให้ได้รับการศึกษาในโรงเรียนสังกัดการศึกษาพิเศษ
เด็กปกติที่ไม่ได้เข้ารับการศึกษาด้วยเหตุผลอื่นๆ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สถาบัน อาชีวศึกษา ร่วมกันให้ความช่วยเหลือให้นักเรียนได้เข้ารับการ การศึกษา
เด็กออกกลางคัน	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ มัธยมศึกษา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สถาบันอาชีวศึกษา ร่วมกันให้ความช่วยเหลือให้นักเรียน ได้เข้ารับการ การศึกษา
จบ ม.3/ ประกอบอาชีพ	ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ สถาบันอาชีวศึกษา ร่วมกันให้ความช่วยเหลือให้นักเรียน ได้เข้ารับการ การศึกษา

ภาพที่ 3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา: <http://www.moe.go.th> (2561)

นอกจากนี้ยังมีกรณีการมีส่วนร่วมของจังหวัดสุรินทร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560, หน้า 2) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัด และทุกส่วนราชการประสานงานร่วมกันเพื่อชักชวนให้เด็กกลับเข้ามา ในสถานศึกษา เช่น สถานศึกษาวิทยาลัยการอาชีพ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นด้านการฝึกฝนอาชีพ เป้าหมายสำคัญ คือ ให้เด็กมีทักษะอาชีพติดตัว สามารถหาเลี้ยงชีพได้ นอกเหนือจากมีความรู้ด้านวิชาการ เครื่องมือแรกที่จังหวัดสุรินทร์นำมาใช้คือ "ระบบฐานข้อมูลเด็กและ เยาวชน" ที่สะท้อนข้อเท็จจริงและสามารถนำมาใช้ร่วมกันทั้งจังหวัด และการตั้งทีมขับเคลื่อน การทำงาน 2 ระดับ คือ คณะกรรมการระดับจังหวัด และคณะกรรมการระดับพื้นที่ โดยมีการทำงาน ร่วมกันของ 5 ภาคส่วน เรียกว่า "เครือข่ายความร่วมมือปัญหาภาคี" เช่น เด็กและผู้ปกครอง องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ภาคประชาสังคม องค์กรเอกชน มูลนิธิ สภาเด็ก และเยาวชน สถานประกอบการ เป็นต้น การดำเนินการอบรมวิชาชีพระยะสั้น จำนวน 75 ชั่วโมง ประกอบด้วย หลักสูตรวิชาชีพต่าง ๆ เช่น วิชาทำขนม จนถึงวิชาเครื่องยนต์ และเมื่อจบหลักสูตรแล้ว ผู้เรียนจะได้ใบประกาศนียบัตรประกอบอาชีพขั้นต้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนออกกลางคันอย่างยั่งยืน โดยการให้ ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนแก้ไขติดตามช่วยเหลือเด็กๆ ด้านการจัดการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านการสร้างเสริมสุขภาพให้กับนักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงระดับ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีการจัดโปรแกรมการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ มีความเข้าใจ มีเป้าหมายชีวิต รู้จักวางแผนชีวิต สังเคราะห์ความถนัดของตนเองเพื่อการมีทักษะประกอบอาชีพให้สอดคล้องกับทิศทางเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ

แนวคิดการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันในต่างประเทศ

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2550, เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com/node/1052>) ได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันในสหรัฐอเมริกา พบว่า แนวทางที่ได้รับ ความสนใจอย่างมาก ดังนี้

1. การปฏิรูปโรงเรียนทั้งระบบ การศึกษาวิจัยในประเทศสหรัฐอเมริกาหลายเรื่องได้ พบว่า สาเหตุหลักที่ทำให้เด็กต้องออกกลางคัน คือ เด็กรู้สึกเบื่อหน่ายกับการเรียนในโรงเรียน โรงเรียนในอเมริกา จึงนำระบบ Accelerated Schools Plus มาใช้ในโรงเรียน ซึ่งเป็นระบบหนึ่งของการปฏิรูปโรงเรียน ทั้งระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กทุกคนสามารถเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าพลังแห่งการเรียนรู้ (Powerful Learning) ระบบนี้มีหลักการสำคัญ คือ ให้โรงเรียนจัดหาแนวทางที่ทำให้เด็กได้เรียนรู้และพัฒนา ศักยภาพของตัวเอง โดยครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีบทบาท ดังนี้

ครูผู้สอน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานและศึกษาค้นคว้าตามความสนใจของผู้เรียน นำผู้เรียนออกสู่การเรียนรู้นอกห้องเรียน เปิดโอกาสให้เด็กได้ปะทะสังสรรค์ทางความคิด เพื่อให้ผู้เรียน มีทักษะคิดเชิงวิพากษ์ และประการสำคัญ ครูผู้สอนต้องเป็นนักเรียนรู้ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ รวมทั้ง ทำวิจัยด้วย

ผู้เรียน ผู้เรียนจะได้รับการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงทักษะการคิดและลักษณะชีวิต ผ่านการลงมือ ปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนทุกคนต้องทำผลงานที่สร้างสรรค์ตามความสนใจ ประยุกต์ใช้ความรู้ ในสถานการณ์จริง และเรียนรู้ความผิดพลาดของตน มีทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และบริหารชีวิต เช่น บริหารเวลา การใช้จ่าย ฯลฯ

ผู้บริหารโรงเรียน จัดแสดงผลงานของนักเรียนทั่วบริเวณโรงเรียน จัดนิทรรศการแสดงผลงาน ของผู้เรียนให้ครอบครัวและชุมชนได้เข้าชม ซึ่งทำให้เด็กเห็นคุณค่าตัวเองมากขึ้น นอกจากนี้ ยังนำเอา ความสนใจของผู้เรียนมาทำเป็นแผนดำเนินงานในสถานศึกษา และกำหนดเป็นหลักสูตรการเรียนการสอน ภายในสถานศึกษา

2. การส่งต่อเด็กที่มีปัญหาให้กับผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือ แม้ว่าสถานศึกษาในอเมริกาหลายแห่ง จะประสบความสำเร็จในการปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบ แต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการออกกลางคัน ได้ทั้งหมด จึงมีมาตรการรองรับผู้เรียนที่ออกกลางคัน โดยเชื่อมโยงกับสถานศึกษาทางเลือกที่

เรียกว่า Affiliated Alternatives เป็นกลุ่มอาสาสมัคร ที่เกิดจากการรวมตัวของนักสังคมสงเคราะห์ ครูพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญการให้คำปรึกษา และผู้ประกอบการ ฯลฯ โดยมีสถานที่จัดโปรแกรมเฉพาะ สอดคล้องปัญหาและความต้องการของผู้เรียน มี 4 โปรแกรม ดังนี้

2.1 Alternative Education Resource Option (AERO) เป็นโปรแกรมสำหรับผู้เรียนที่ตกซ้ำชั้นเกรด 8 หรือเสี่ยงต่อการซ้ำชั้นในเกรด 9 ซึ่งระดับเกรด 9 ถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ หากไม่ผ่านเกรด 9 มีความเสี่ยงต่อการออกกลางคันอย่างมาก อาสาสมัครที่จัดโปรแกรมจะเป็นครูสอนในวิชาต่าง ๆ ตามหลักสูตรปกติ ผู้เรียนที่ตกซ้ำชั้นในเกรด 8 สามารถจบหลักสูตรและเรียนต่อเกรด 9 ส่วนผู้เรียนเกรด 9 สามารถเรียนจบและศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้

2.2 Cluster Program (CP) เป็นโปรแกรมที่ให้ความช่วยเหลือผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เสี่ยงต่อการออกกลางคัน เพราะมีปัญหาด้านการเรียนและพฤติกรรม โปรแกรมนี้จะเพิ่มความรู้อตามหลักสูตรระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2.3 School-Age Parent Program (SAPAR) โปรแกรมเฉพาะสำหรับผู้เรียนที่ตั้งครรภ์หรือแต่งงานเมื่ออายุยังน้อย ภายใต้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว ผู้เรียนจะได้เรียนตามหลักสูตรปกติ ทั้งที่เรียนในห้องเรียน และผ่านระบบออนไลน์ อีกทั้ง ยังได้รับความรู้เกี่ยวกับการตั้งครรภ์การเกิดของเด็ก การดูแลเด็ก การรักษาสุขภาพ การจัดการด้านการเงิน เป็นต้น

2.4 Work and Learn Center (WLC) เป็นโปรแกรมสำหรับผู้เรียนที่เรียนในปีสุดท้ายของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ต้องการทำงานไปพร้อมเรียน และผู้เรียนที่ออกกลางคันไปแล้วสามารถเข้ามาเรียนได้เช่นเดียวกัน มี 4 ภาคเรียน ภาคเรียนแรก เป็นอาสาสมัครในโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถมศึกษา ภาคเรียนที่สอง ทำงานในบ้านพักคนชรา โรงพยาบาล หรือเป็นอาสาสมัครในที่ต่างๆ ภาคเรียนที่สาม ทำงานเป็นช่างซ่อมหรือสร้างบ้าน โดยมีอาสาสมัครจากสถานประกอบการให้คำแนะนำ ภาคเรียนที่สี่ ผู้เรียนสามารถเลือกทำงานในสถานประกอบการ หรือเลือกเข้าเรียนในหลักสูตรของวิทยาลัยเทคนิคมิลวอกี (Milwaukee Area Technical College) ผู้เรียนที่เรียนจบจะได้รับประกาศนียบัตรภายใต้รูปแบบการจัดการศึกษาโดยครอบครัว และสามารถเทียบโอนชั่วโมงเรียนเป็นหน่วยกิตเข้าเรียนในวิทยาลัยเทคนิคมิลวอกีได้

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และสถาบันคินัน ได้นำเสนอแนวคิดการพัฒนาทักษะอาชีพและโลกของงาน” จากกรณีศึกษาในต่างประเทศ 2 คือ

ประเทศไต้หวัน ยกกระดับเด็กยากจนด้วยการสร้างรายได้และอาชีพด้วยอาชีวศึกษาช่วยเหลือเด็กที่มาจากครอบครัวยากจน ขาดโอกาสทางการศึกษา ไต้หวันยังมีหลักสูตรเฉพาะที่เรียกว่า TVE High School Cooperative Work Experience Education ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนวิชาชีพพร้อมทั้งทำงานไปด้วยอย่างละครึ่ง โดยเด็กที่มาจากครอบครัวด้อยโอกาสจะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน

อีกทั้งยังสามารถหารายได้ไปจุนเจือครอบครัวได้อีกด้วย ทั้งนี้ การศึกษาในรูปแบบดังกล่าว แบ่งเป็น 2 ทางเลือก คือ

ทางเลือกที่ 1 คือ เด็กจะเรียนสายอาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 3 เดือน สลับกับการฝึกงานในสถานประกอบการจริงอีก 3 เดือน หมุนเวียนไปเช่นนี้จนครบ 3 ปี โดยระหว่างนั้นนักเรียนจะได้หมุนเวียนไปฝึกงานในสถานประกอบการประเภทต่าง ๆ เพื่อเรียนรู้ทักษะอาชีพที่หลากหลาย โดยสถานศึกษาจะต้องทำสัญญากับสถานประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ โดยระบุให้มีการจ่ายค่าจ้างในระหว่างการฝึกงาน ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

ทางเลือกที่ 2 คือ เด็กจะได้เรียนวิชาชีพในสถานศึกษาเป็นเวลา 2 ปี จากนั้นในปีที่ 3 จะเป็นช่วงเวลาฝึกงานในสถานประกอบการจริงตลอดปีการศึกษา ทั้งนี้ นักเรียนจะเป็นผู้ตัดสินใจเองว่าจะเลือกแนวทางใดที่เหมาะสมกับตน โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ให้การสนับสนุน เมื่อเรียนจบแล้วนักเรียนจะได้ไปประกอบวิชาชีพ ซึ่งถือเป็นใบเบิกทางสู่การทำงาน

2. ประเทศสหรัฐอเมริกา นำรูปแบบ CTE (Career Technical Education) ขับเคลื่อนงานพัฒนาทักษะชีวิตและโลกของงาน ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับโลกของการทำงาน ประเทศสหรัฐอเมริกา นำรูปแบบ CTE (Career Technical Education) ขับเคลื่อนงานพัฒนาทักษะชีวิตและโลกของงาน CTE เป็นรูปแบบการศึกษาที่ประเทศสหรัฐฯ ดำเนินการมากกว่า 40 ปี ความโดดเด่นของโปรแกรมคือ เป็นต้นแบบของการสร้างความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ต่อการพัฒนาการศึกษาที่ไม่ได้ให้การศึกษารับผิดชอบของรัฐบาลฝ่ายเดียว แต่เน้นมิติของความร่วมมือ เช่น นายจ้างที่มาจากภาครัฐ เอกชน สถาบันการศึกษา สถาบันการอบรมต่าง ๆ และชุมชนโดยร่วมวางแผนความร่วมมือในการช่วยกันพัฒนา และบริหารจัดการการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกการทำงานทั้งด้านองค์ความรู้ และเทคโนโลยี เพื่อสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ พัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมของนักเรียน นักศึกษา อันจะนำมาสู่การยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนและปรับวิธีการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับโลกแห่งการทำงาน ซึ่งนำมาสู่การลดอัตราเด็กนักเรียนออกกลางคัน การเพิ่มรายได้ของผู้เรียนในระหว่างเรียน และช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน จากงานวิจัยสถานศึกษาในโครงการ จำนวน 9 แห่งพบว่า อัตราการออกกลางคันของนักเรียน กลุ่มเสี่ยงลดลง จากร้อยละ 32 เหลือเพียงร้อยละ 21 และมีอัตราการเรียนจบสูงขึ้นร้อยละ 90 โดยนักเรียนที่จบการศึกษาจากโปรแกรมนี้นี้ยังได้รับเงินเดือนสูงกว่านักเรียนที่จบจากการศึกษาแบบปกติถึงร้อยละ 11 หรือประมาณ 2,088 เหรียญสหรัฐต่อปี

แนวคิดการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพจากประสบการณ์ต่างประเทศในสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และบราซิล พบว่า เป้าหมายของการศึกษาเพื่อประกอบอาชีพ คือ นักเรียนจบแล้วมีความพร้อมที่จะประกอบอาชีพ หรือศึกษาต่อ โดยในสหรัฐอเมริกา เรียกว่า “Career Academies” ซึ่งเป็นระบบการเรียนการสอนทักษะอาชีพในสถานศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ แต่ได้

ฝึกงานจริงกับที่นายจ้าง โดยมีสถานศึกษาเข้าร่วม 8,000 แห่งทั่วประเทศ และนักเรียนกว่า 1 ล้านคน รายงานองค์การวิจัย MDRC ระยะเวลา 15 ปี พบว่า การเรียนการสอนดังกล่าว ได้เตรียมความพร้อมให้แก่ นักเรียนสูงขึ้นทั้งด้านการประกอบอาชีพและเรียนต่อในระดับอุดมศึกษาทั้งสายอาชีพและสายวิชาการ อัตราการออกกลางคันของนักเรียนกลุ่มเสี่ยงลดลงจากร้อยละ 32 เหลือร้อยละ 21 และยังมีอัตราจบสูงถึงร้อยละ 90 ขณะที่เรียนมัธยมสายสามัญมีอัตราจบอยู่ที่ร้อยละ 75 และยังพบว่า ผู้เรียนได้รับเงินเดือนสูงกว่านักเรียนที่จบจากการศึกษาแบบปกติร้อยละ 11 หรือประมาณ 2,088 เหรียญสหรัฐ/ปี และเมื่อจบแล้วจะได้รับใบประกาศนียบัตรระดับสูงทั้งจากโรงเรียน และจากอุตสาหกรรมที่ได้เข้าฝึกงาน รวมทั้งหน่วยกิตที่ใช้เพื่อการเรียนต่อ ส่วนในอังกฤษ พบว่า นักเรียนอายุ 14-18 ปีทั่วโลกลงทะเบียนหลักสูตรที่จัดโดย BTECs (Business & Technology Education Council) หรือสภาทางการศึกษาของสหราชอาณาจักรอังกฤษที่ให้คุณวุฒิทางด้านวิชาชีพโดยตรงสูงถึง 1.7 ล้านคน โดยมีประเทศที่สนใจได้แก่ เกาหลีใต้ มาเลเซีย อาร์เจนตินา อียิปต์ ตะวันออกกลาง (การ์ต้า โมร็อกโก เยเมน) ขณะที่การลงทุนส่วนใหญ่ของบราซิลระหว่างปี 2012-2014 เทไปยังอาชีพที่ต้องการทักษะอาชีพแทบทั้งสิ้น

สำหรับประเทศไทยเคยจัดหลักสูตร “มัธยมศึกษาแบบประสม” ในปี พ.ศ. 2510-2514 ที่มุ่งแก้ปัญหาหลักสูตรที่ขาดความยืดหยุ่น และช่วยนักเรียนที่ออกกลางคัน รวมถึงการสร้างเจตคติที่ดีทางด้านอาชีพให้แก่ นักเรียนและผู้ปกครอง และยังสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยซึ่งเป็นชุมชนเกษตรกรรม ซึ่งปัจจุบันพบการจัดหลักสูตรที่คล้ายคลึงอยู่ 2 รูปแบบ คือ 1) โรงเรียนหลักสูตรคู่ขนาน (Dual Curriculum): นวัตกรรมร่วมสมัย โรงเรียนสายสามัญร่วมกับสถาบันอาชีวศึกษา ดังเช่น โรงเรียนหนองบุนนาคพิทยาคม จังหวัดนครราชสีมา โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม จังหวัดพิจิตร และโรงเรียนดินลู อีสลาม จังหวัดสงขลา 2) โครงการ Career Academy และโครงการ STEM : พัฒนากำลังคนทางเทคนิค (WIL) ของ สวทช. ซึ่งมีการทำงานในกลุ่มโรงเรียนแกนนำ และกลุ่มบริษัทที่มีความต้องการบุคลากรตรงต่อความต้องการของบริษัท เช่น บริษัทสยามมิชลิน เป็นต้น

ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ให้ความสำคัญการแก้ไขปัญหาการออกกลางคัน เช่นเดียวกับรัฐบาลไทยทุกรัฐบาล โดยกระทรวงศึกษาธิการได้แสวงหาความร่วมมือในการป้องกันและลดอัตราการออกกลางคัน รวมถึงการช่วยเหลือกลุ่มเด็กที่ออกกลางคันให้เข้าถึงการศึกษา รัฐบาลนายประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้นำยุทธศาสตร์พลังประชารัฐ ในการระดมความร่วมมือขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติสู่ความสำเร็จในทุกเรื่อง สำหรับการดำเนินงานลดความเหลื่อมล้ำและการสร้างโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะการดูแลเด็กที่ออกนอกระบบการศึกษากลางคัน หรือเด็กตกหล่น ซึ่งต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในสังคมค้นหาสาเหตุอย่างแท้จริงที่ทำให้เด็กออกกลางคัน และร่วมกันหาวิธีการป้องกันแก้ไขปัญหา

สรุปได้ว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาในกลุ่มนักเรียนออกกลางคันในต่างประเทศที่ได้รับความสนใจอย่างมาก ได้แก่ การปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบโดยครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษา

มีบทบาทสำคัญในการเปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าพลังแห่งการเรียนรู้ของตนเอง การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาให้กับผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ พยาบาล ผู้เชี่ยวชาญ การให้คำปรึกษา และผู้ประกอบการ รวมทั้งจัดทำรูปแบบและโปรแกรมต่างๆ สำหรับช่วยเหลือ นักเรียนด้านพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะด้านอาชีพ ซึ่งจะส่งผลให้อัตราการออก กลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันของนักเรียนลดลง และมีอัตราการเรียนจบสูงขึ้นอีกด้วย

หลักการ ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน

คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual) เปรียบเสมือนแผนที่บอกเส้นทางการทำงานที่มี จุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดของกระบวนการ ระบุถึงขั้นตอนและรายละเอียดของกระบวนการต่างๆ มักจัดทำขึ้นสำหรับงานที่มีความซับซ้อน หลายขั้นตอน และเกี่ยวกับหลายคน สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงเมื่อการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานไว้อ้างอิงในความผิดพลาด ในการปฏิบัติงาน (ธนาวิชัย จินดาประดิษฐ์ และจารุวรรณ ณ ยอดระฆัง, 2552, หน้า 26)

วัตถุประสงค์การสร้างคู่มือปฏิบัติงาน ดังนี้ (พิเศษ ปันรัตน์, 2556, หน้า 7 และเสถียร คามีสักดิ์, 2556, หน้า 4)

1. เพื่อจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรที่แสดงถึงขั้นตอน การปฏิบัติงานของงาน.....และสื่อให้เห็นกระบวนการของงาน.....ตามมาตรฐาน
2. เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติงานใดงานหนึ่งที่กำหนดภาระหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ใน มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง (Job Description) สำหรับผู้ปฏิบัติให้สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องตาม ขั้นตอน ไม่ผิดพลาด และมีประสิทธิภาพ มีคำอธิบายงานที่ปฏิบัติ ประวัติความเป็นมา มีแผนกล ยุทธการปฏิบัติ กำหนดตัวชี้วัด การประเมินผล ซึ่งในแต่ละบท/เรื่อง/หัวข้อ ต้องมีความคิดหลัก วัตถุประสงค์ และเนื้อหาสาระที่มีความสมบูรณ์ มีรายละเอียดครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละเรื่อง มีกฎ ระเบียบ พระราชบัญญัติ หนังสือเวียน มติต่างๆ เอกสาร ที่เกี่ยวข้อง หลักเกณฑ์และวิชาการ เทคนิค หรือแนวทางในการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขข้อเสนอแนะ ทั้งนี้ ต้องใช้ประกอบการ ปฏิบัติงานมาแล้ว และต้องจัดทำเป็นรูปเล่ม
3. เพื่อใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการของหน่วยงานอย่างถูกต้องชัดเจน เป็นระบบ ระเบียบเรียบร้อย

ความสำคัญการจัดสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน และประโยชน์ของการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ (ก.พ.ร.) (เสถียร คามีสักดิ์, 2556, หน้า 4-5) และพิเศษ ปันรัตน์ (2556, หน้า 5) ได้ให้ความสำคัญการจัดสร้างคู่มือสรุปได้ ดังนี้

1. ใช้เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่สร้างความเข้าใจให้ตรงกัน
2. ผู้ปฏิบัติงานทราบและเข้าใจว่าควรทำอะไรก่อนและหลัง

3. ใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจและสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง
4. ผู้ปฏิบัติงานทราบว่าควรปฏิบัติอย่างไร เมื่อใด กับใคร
5. เพื่อให้การปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมายขององค์การ
6. เพื่อให้ผู้บริหารติดตามงานได้ทุกขั้นตอน
7. ใช้เป็นเครื่องมือประกันคุณภาพ ทำให้การทำงานเป็นระบบยิ่งขึ้น
8. ใช้ในการบริหารจัดการ/ การวิเคราะห์ระบบงานของหน่วยงาน
9. ใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกอบรม
10. ใช้เป็นเอกสารอ้างอิงในการทำงาน
11. ใช้เป็นสื่อในการประสานงาน
12. ได้งานที่มีคุณภาพตามกำหนด
13. ผู้ปฏิบัติงานไม่เกิดความสับสน
14. แต่ละหน่วยงานรู้งานซึ่งกันและกัน
15. บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่สามารถทำงานแทนกันได้
16. สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เมื่อมีการโยกย้ายตำแหน่งงาน
17. ลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน
18. ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบ
19. ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการทำงาน
20. ช่วยให้เกิดความสม่ำเสมอในการปฏิบัติงาน
21. ช่วยลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในการทำงาน
22. ช่วยลดการตอบคำถาม
23. ช่วยลดเวลาสอนงาน
24. ช่วยให้การทำงานเป็นมืออาชีพ
25. ช่วยในการออกแบบระบบงานใหม่และปรับปรุงงาน
26. ผู้ปฏิบัติงานทราบรายละเอียด และทำงานได้อย่างถูกต้อง
27. ทราบถึงตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ
28. ทราบถึงเทคนิคในการทำงาน

ขั้นตอนการเขียนคู่มือ เสถียร คามีศักดิ์ (2556, หน้า 22-36) ได้เสนอเทคนิคการเขียนคู่มือการปฏิบัติงานไว้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์งานที่ปฏิบัติ ดังนี้

1. นำเอางานที่ได้รับมอบหมายมาพิจารณาว่ามีงานอะไรบ้าง แยกออกเป็นงานๆ งานอะไรเป็นงานหลัก งานอะไรเป็นงานรอง เพื่อให้เห็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่เป็นรูปธรรม

2. นำเอางานที่แยกไว้แล้วตามข้อ 1 มาเขียนเป็นขั้นตอนการปฏิบัติงาน (Flow chart) ว่าต้องมีขั้นตอนอย่างไร ก็ขั้นตอน ต้องผ่านการพิจารณาตัดสินใจจากใครบ้าง จนถึงการส่งมอบงานให้ผู้รับบริการหรือลูกค้า

3. ปัจจัยที่ใช้ในการทำงานแต่ละขั้นตอน (Input) พิจารณาว่า แต่ละขั้นตอนต้องใช้ปัจจัยการผลิตผลงานอะไร กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือเวียน มติ ทั้งกำหนดจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง หรือที่กำหนดขึ้นภายในหน่วยงานเอง แยกแยะปัจจัยในการผลิตงานแต่ละขั้นงานให้ชัดเจนที่สำคัญ 3 ประการ คือ

3.1 มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้อย่างไร

3.2 มีวิธีการกำหนดไว้อย่างไร

3.3 มีเงื่อนไขอะไรบ้าง

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุ ดังนี้

2.1 วิเคราะห์หาปัญหาในการปฏิบัติมีอะไรบ้าง แล้วนำเอาปัญหามาจัดหมวดหมู่ว่าปัญหาเหล่านี้เกิดจากตรงไหน โดยแยกปัญหาออกเป็นขั้นเป็นตอน ดำเนินการ 3 ขั้น ดังนี้

2.2 แยกปัญหาออกเป็น 2 ระดับ คือ ปัญหาที่เกิดจากระดับคน (ผู้ปฏิบัติ ผู้รับบริการ ผู้มีอำนาจ หรือองค์กรคณะ) หรือปัญหาที่เกิดจากกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือเวียน

2.3 นำเอาปัญหาที่แยกออกตามข้อ 1 มาแยกจัดระดับของปัญหาออกเป็น 2 ระดับ อีก 1 รอบว่าอะไรเป็นปัญหาที่มาจากภายนอกที่ควบคุมไม่ได้ หรือปัญหาอะไรที่เกิดจากภายในที่สามารถบริหารจัดการได้

2.4 นำเอาปัญหาที่แยกจัดระดับของปัญหาตามข้อ 2 มาแยกย่อยออกเป็น 4 เงื่อนไข เป็นรอบที่ 3 ว่า

2.4.1 อะไรคือปัญหาของขั้นตอน

2.4.2 อะไรคือปัญหาของหลักเกณฑ์

2.4.3 อะไรคือปัญหาของวิธีการ

2.4.4 อะไรคือปัญหาของเงื่อนไข

ขั้นที่ 3 วิเคราะห์แนวทางแก้ไข ดังนี้

3.1 ปัญหามีอะไร

3.2 ปัญหาเกิดจากคน หรือกฎ ระเบียบฯ

3.3 ปัญหามาจากภายนอก หรือภายใน

3.4 ปัญหาเกิดตรงไหนเป็นอะไร

บทที่ 3 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

หลักเกณฑ์/ วิธีการดำเนินงาน

วิธีการปฏิบัติงาน

เงื่อนไข/ ข้อสังเกต/ ข้อควรระวัง/ สิ่งที่ควรคำนึงในการปฏิบัติงาน

กฎ/ ระเบียบ/ ข้อบังคับ/ หนังสือเวียน/ มติที่เกี่ยวข้อง/

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง/ แนวคิด

บทที่ 4 เทคนิคในการปฏิบัติงาน

แผนกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน/ องค์ความรู้ในการปฏิบัติงาน/ ความคิดริเริ่ม/
สร้างสรรค์

เทคนิคในการปฏิบัติงาน/แผนเชิงรุกในการปฏิบัติงาน

เทคนิคการปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนการปฏิบัติงาน/ แต่ละวิธีการปฏิบัติงาน

ขั้นตอนการปฏิบัติงาน/ (Flow Chart)

วิธีการให้บริการกับผู้รับบริการมีความพึงพอใจ

เทคนิคการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

จรรยาบรรณ/จิตสำนึกในการปฏิบัติงาน

ความยุ่งยากซับซ้อนของงาน/จรรยาบรรณ/คุณธรรม/จริยธรรมในการปฏิบัติงาน

บทที่ 5 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขและการพัฒนางาน

ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

แนวทางแก้ไขในการปฏิบัติงานและพัฒนางาน

ข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

ภาคผนวก (ถ้ามี)

ประวัติผู้เขียน

4.2 สอดแทรกเนื้อหาสาระ 7 ประการ ดังนี้

4.2.1 การใช้แบบฟอร์ม มีข้อดี คือ มีความชัดเจนในปฏิบัติงานได้ตามขั้นตอนไม่ผิดขั้นตอน เก็บรายละเอียดได้ครบ มีความสมบูรณ์เป็นเอกสารอ้างอิงในการพิจารณา มีความยืดหยุ่นในการแก้ไข แต่มีข้อด้อย คือ หากไม่มีการชี้แจงให้เข้าใจ อาจผิดพลาดได้ แก้ไขได้ยาก หากพิมพ์จากโรงพิมพ์ไม่มีรายละเอียดวิธีการใช้

4.2.2 การใช้ภาพการ์ตูน มีข้อดี คือมีสีสัน สะดุดตาน่าสนใจ เข้าใจได้ง่ายทุกระดับ แต่มีข้อจำกัดอยู่ที่ว่าดูไม่เป็นทางการ ลงรายละเอียดได้ไม่ครบถ้วน และหากคนมีฝีมือทำภาพการ์ตูนได้ค่อนข้างยาก

4.2.3 การใช้ภาพถ่ายมีข้อดี คือ เข้าใจง่าย ประหยัดเนื้อที่ ดูเป็นรูปธรรม และจูงใจให้เกิดการปฏิบัติตามได้ง่าย แต่มีข้อด้อยคือ การหาภาพที่เหมาะสม ความสามารถในการถ่ายภาพความพร้อมของอุปกรณ์และเทคนิคถ่ายภาพ

4.2.4 การใช้ Multi Media ข้อดีคือ มีความทันสมัย มีพร้อมทั้งภาพและเสียง น่าสนใจ น่าติดตาม มีประสิทธิภาพในการทำความเข้าใจ สะดวกต่อการเผยแพร่ จัดเก็บ แต่มีข้อจำกัดคือ เสียค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง ความสามารถของผู้ใช้งาน ความพร้อมของเครื่องมือและอุปกรณ์และสถานที่

4.2.5 การทดสอบหรือทดลองใช้ปฏิบัติ โดยการให้เพื่อนผู้ร่วมงานในสาขาวิชาชีพและผู้ที่เกี่ยวข้องอ่านและทดลองปฏิบัติ บันทึกหาจุดเด่นจุดด้อย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และให้ผู้ที่ไม่ได้ปฏิบัติงานโดยตรงกับสาขาวิชาชีพ อ่านและให้ข้อเสนอแนะว่าตรงไหนที่เข้าใจยากหรือไม่เข้าใจ ไม่ชัดเจน ควรต้องเพิ่มเติมอะไร ทางไหน หรือตรงไหน สับสน วากวนเกินไป หรือซ้ำซ้อน เป็นต้น แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาอีกครั้ง

ส่วนประกอบของรูปเล่มคู่มือการปฏิบัติงาน ดังนี้

ส่วนประกอบตอนต้น

1. ปกนอก
2. ปกใน
3. คำนำ
4. สารบัญ
5. บัญชีตาราง/ บัญชีภาพประกอบ (ถ้ามี)

ส่วนเนื้อหา

ส่วนที่เป็นเนื้อหาตามที่ทำโครงร่างโดยต้องปรับปรุงให้เป็น สารบัญ ที่แบ่งเป็นบทๆ ควรนำเสนอแต่ละบทว่ามีแนวคิดโดยย่ออย่างไร แนวคิดเมื่อนำไปปฏิบัติอย่างไร แล้วจึงเริ่มที่เนื้อหา ซึ่งอาจจะมีทั้ง อัญประกาศ และเชิงอรรถ ที่อ้างอิงในเนื้อหาสาระ หรือตารางภาพประกอบ (ถ้ามี)

ส่วนประกอบตอนท้าย

1. บรรณานุกรม
2. ภาคผนวก
3. ประวัติย่อผู้เขียน

พิเศษ ปันรัตน์ (2556, หน้า 16) ได้เสนอขั้นตอนและแนวทางการจัดสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน

ดังนี้

1. กำหนดหัวข้อเรื่องที่จะทำ ค้นคว้า จัดหา รวบรวม และศึกษารายละเอียดเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. จัดทำกระบวนการ/ขั้นตอนงาน Work Flow
3. เขียนรายละเอียดในแต่ละกระบวนการ/ ขั้นตอนงาน

4. ทดสอบ

5. ปรับปรุง เผยแพร่ ใช้งานจริง

6. ประเมิน ปรับปรุง พัฒนาให้เป็นปัจจุบันและใช้เป็นมาตรฐาน

ลักษณะของคู่มือการปฏิบัติงานที่ดี ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ 2549, หน้า 24) กำหนดไว้ว่า

1. กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย
2. เป็นประโยชน์สำหรับการทำงานและฝึกอบรม
3. เหมาะสมกับองค์การและผู้ใช้งาน แต่ละกลุ่ม
4. มีความน่าสนใจ น่าติดตาม
5. มีความเป็นปัจจุบัน (update) ไม่ล้าสมัย
6. แสดงหน่วยงานที่จัดทำ วันที่เริ่มใช้ถือปฏิบัติ
7. มีตัวอย่างประกอบ

หลักเกณฑ์การประเมินคู่มือการปฏิบัติงาน ดังนี้ (พิเศษ ปันรัตน์, 2556, หน้า 20, 22)

1. คุณค่าคู่มือมีประโยชน์ มีความสำคัญ และเชื่อถือได้
 2. ใช้ภาษาถูกต้อง เป็นแบบแผนของภาษาเขียนที่ถูกต้อง ใช้ศัพท์ที่เหมาะสมและสื่อความหมายได้ดี
 3. ศึกษา ค้นคว้า สนับสนุนคู่มือการปฏิบัติงาน
 4. เสนอแนวคิดของผู้เขียน มีการสอดแทรกความคิดเห็นเพิ่มเติม
 5. มีรูปแบบการเขียนที่เป็นประโยชน์แก่การอ่าน การค้นหาในโอกาสต่อไป มีการอ้างอิงแหล่งวิชาการที่ถูกต้อง และมีแบบแผนในการเขียนส่วนประกอบของการจัดทำรูปเล่มอ้างอิง จัดทำบรรณานุกรม และภาคผนวกตามแบบสากล
 6. มีความถูกต้องและทันสมัยของเนื้อหา ถูกต้องตามหลักวิชาการ หลักการปฏิบัติของสาขาวิชานั้นๆ
 7. ครอบคลุมข่าย ขอบข่ายทุกหัวข้อ มีความครบถ้วนของเนื้อหา หรือเรื่องที่เกี่ยวข้อง เป็นขอบข่ายของคู่มือการปฏิบัติงาน แต่ละบทแต่ละตอน
 8. มีการจัดเรียงเนื้อหาเพื่อความเข้าใจง่ายของผู้อ่าน
- เกณฑ์ในการพิจารณาคู่มือการปฏิบัติงาน ดังนี้**

1. คู่มือการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดี เนื้อหาสาระถูกต้อง สมบูรณ์ ทันสมัย มีแนวคิดและนำเสนอที่ชัดเจน มีการเสนอความรู้/ วิธีการทันต่อความก้าวหน้า คุณภาพการใช้งานถูกต้องชัดเจน สามารถนำไปใช้อ้างอิง/ ปฏิบัติได้ และมีประโยชน์ต่อการพัฒนางานในหน้าที่
2. คู่มือการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เนื้อหาสาระ แนวคิด และนำเสนอก่อให้เกิดความรู้ใหม่/ เทคนิควิธีการใหม่ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบมาตรฐานงาน

3. คู่มือการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีเด่น เนื้อหาสาระ แนวคิด และนำเสนอมีการบุกเบิกใหม่/ กระตุ้นให้เกิดความคิดค้นคว้าต่อเนื่อง/ เป็นที่เชื่อถือยอมรับในวงวิชาชีพ

วิธีการติดตามและประเมินผลตามคู่มือการปฏิบัติงาน ดังนี้ (เสถียร คามีสักดิ์, 2556, หน้า 33) คู่มือการปฏิบัติงานจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาให้ทันสมัย ต้องมีวิธีการหรือระบบติดตามงานว่างานนั้นไปอยู่ขั้นตอนไหน ดิดขัดอย่างไร ช้าหรือเร็ว สำเร็จหรือไม่สำเร็จ และสำเร็จแล้วมีคุณภาพอยู่ในขั้นดี ดีมาก ดีเด่นหรือไม่ หรือสำเร็จแต่ยังไม่ถึงขั้นดี ยังต้องมีการพัฒนาปรับปรุง แก้ไขต่อไปอย่างไร เพื่อให้คู่มือการปฏิบัติงานมีคุณภาพยิ่งขึ้น และเชื่อถือได้ โดยหลักทั่วไปจะพิจารณาที่คุณภาพ ความทันเวลา งบประมาณที่ใช้ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ แล้วจึงนำมาปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนา หรือจะรักษาคุณภาพให้คงที่ได้ได้อย่างไร งานชิ้นนี้ งานลักษณะนี้จะมีวิธีการติดตามงานอย่างไร และจะมีวิธีประเมินผลการปฏิบัติงานลักษณะนี้อย่างไร สรุปแล้วเน้นเทคนิคการทำงานเชิงรุกเป็นสำคัญ

ปัญหาอุปสรรคการจัดทำ และการนำคู่มือการปฏิบัติงานไปใช้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ, 2549, หน้า 64-71)

1. ผู้จัดทำขาดความรู้ ความเห็นอย่างถ่องแท้
2. ผู้จัดทำไม่ทราบวิธีการเลือกประเภทของคู่มือการปฏิบัติงานให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน
3. ไม่ได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้ข้อมูล
4. ขาดอุปกรณ์ที่เพียงพอ และเทคโนโลยีที่ทันสมัย
5. ไม่มีการสื่อสารเผยแพร่ หรือชี้แจง ฝึกอบรมการใช้คู่มือการปฏิบัติงาน
6. ไม่มีการทดลองใช้ก่อนเผยแพร่ให้ถือปฏิบัติ
7. ไม่มีการนำคู่มือการปฏิบัติงานที่จัดทำเสร็จแล้วไปใช้งานอย่างจริงจัง
8. ไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัย หรือเป็นปัจจุบัน หรือผู้ทำการแก้ไขไม่ใช่นักปฏิบัติ

เดิม

9. ไม่มีการกำหนดช่องทางในการเผยแพร่ แจกจ่าย เช่น ผู้เกี่ยวข้องเป็นใคร หรือขึ้น web ทาง Internet และเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและซักถาม

การปรับปรุงแก้ไขคู่มือการปฏิบัติงาน ดังนี้ (เสถียร คามีสักดิ์, 2556, หน้า 43-44)

1. ต้องมีการติดตามประเมินผลวิเคราะห์หาจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาอุปสรรค เพื่อนำมาแก้ไขปรับปรุง
2. ต้องมีการทบทวนโดยเฉพาะกระบวนการอย่างน้อยทุกๆ 3 ปี เพื่อให้เป็นปัจจุบัน (update)
3. เมื่อมีการปรับเปลี่ยนนโยบาย และวิธีการทำงาน
4. เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงผู้รับผิดชอบ แบบฟอร์ม หรือเอกสารอ้างอิงต่าง ๆ
5. การแก้ไขปรับปรุงต้องบันทึกให้ชัดเจนว่าทำการปรับปรุง พัฒนาตั้งแต่เมื่อไร และยึดถือปฏิบัติ

ตั้งแต่เมื่อไร

โดยสรุปว่า การจัดสร้างคู่มือสำหรับใช้ปฏิบัติงานในครั้งนี้ ผู้วิจัยนำมาบูรณาการสำหรับจัดสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 มีขั้นตอนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะปฏิบัติงาน 2) การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้และแนวทาง/วิธีการที่จะปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดโครงร่าง (Outline) คู่มือการปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมทดลองปฏิบัติและตรวจสอบคุณภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน มีส่วนประกอบของรูปเล่มประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนประกอบตอนต้น ประกอบด้วย ปกนอก ปกใน คำนำ สารบัญ บัญชีตาราง/ บัญชีภาพประกอบ (ถ้ามี) ส่วนประกอบเนื้อหา ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมา วัตถุประสงค์การศึกษา ขอบเขต และนิยาม ส่วนที่ 2 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ส่วนที่ 3 กระบวนการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลาการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 4 การติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน และส่วนประกอบตอนท้าย ประกอบด้วย บรรณานุกรม ภาคผนวก

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วม (participation) ก่อให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของเครือข่าย เป็นพลังขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด ซึ่งการสร้างเครือข่าย (Networking) เป็นการเชื่อมโยง ติดต่อ สนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ประสบการณ์กับบุคคลหรือองค์การที่อยู่นอกหน่วยงานของตน ลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกันด้วยความสมัครใจในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก มีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนในการร่วมมือกันช่วยแก้ไขปัญหา ให้คำแนะนำ ร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ร่วมมือกันจัดหาทรัพยากร สนับสนุนทั้งด้านวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และบุคลากร มีระบบตรวจสอบการใช้จ่ายอย่างรัดกุม และมีการรายงานผลเป็นระยะๆ

โคเฮินและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, pp.213-218) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะกำหนดปัญหาและความต้องการด้วยตนเอง โดยเฉพาะในขั้นตอนการวางแผนแก้ไขปัญหาและได้แบ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยวิธีเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร และการประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ทศพล กฤตยพิสิฐ (2537, หน้า 13) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการวัดเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในขั้นการริเริ่มการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/ สาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชน 2) การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนในการพัฒนา เป็นขั้นตอนของการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการ ตลอดจนแนวทางการดำเนินงานและทรัพยากรที่จะใช้ 3) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินการพัฒนา เป็นส่วนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ให้กับชุมชน โดยได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณ เทคโนโลยี ฯลฯ จากองค์การภาคีพัฒนา 4) การมีส่วนร่วมในขั้นตอนรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งเป็นทั้งการได้รับผลประโยชน์ทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ 5) การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลการพัฒนา เป็นการประเมินว่าการที่ประชาชนเข้าร่วมพัฒนา ได้ดำเนินการสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด การประเมินอาจประเมินแบบย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลความก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรืออาจประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปรวบยอด

โกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาย่อมไร้ประโยชน์ เพราะจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงาน ดังนี้

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะเป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้รู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการ นำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้สามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและ ประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมแล้วย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้นได้รับผลดี ได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันใน โอกาสต่อไป จึงอาจจะประสบความสำเร็จลำบาก

ถวิลวดี บุรีกุล (2551, หน้า 10) ได้ศึกษาการแบ่งระดับขั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและจำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละระดับจะเป็นปฏิภาคกับระดับการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ถ้าระดับการมีส่วนร่วมต่ำ จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมจะมาก และยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้นเพียงใด จำนวนประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมก็จะลดลงตามลำดับ โดยแบ่งจากระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนระดับต่ำสุดไปหาระดับสูงสุด ออกเป็น 7 ระดับ คือ 1) ระดับการให้ข้อมูลเป็นระดับต่ำสุดและเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดของการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการกับประชาชน เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนในการตัดสินใจ แต่ไม่เปิดให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ 2) ระดับการเปิดรับความคิดเห็นของประชาชน เป็นระดับที่ผู้กำหนดนโยบายหรือผู้วางแผนโครงการเชิญชวนให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ข้อมูลมากขึ้น 3) ระดับการปรึกษาหารือเป็นการเจรจากันอย่างเป็นทางการระหว่างผู้กำหนดนโยบายและผู้วางแผนโครงการและประชาชน เพื่อประเมินความก้าวหน้าหรือระบุประเด็นหรือข้อสงสัยต่างๆ เช่น การจัดประชุม การจัดสัมมนา เชิงปฏิบัติการ เป็นต้น 4) ระดับการวางแผนร่วมกัน เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมที่มีขอบเขตกว้างมากขึ้น มีความรับผิดชอบร่วมกันในการวางแผนเตรียมโครงการ และผลที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ 5) ระดับการร่วมปฏิบัติ เป็นระดับที่ผู้รับผิดชอบนโยบายหรือโครงการกับประชาชนร่วมกันดำเนินการตามนโยบายหรือโครงการ เป็นขั้นการนำนโยบายไปปฏิบัติร่วมกันดำเนินการตามหรือโครงการร่วมกัน เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ 6) ระดับร่วมติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่มีผู้เข้าร่วมน้อย แต่มีประโยชน์ที่ผู้เกี่ยวข้อง หรือได้รับผลกระทบสามารถคอยติดตามการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ ได้ รูปแบบของการติดตาม ตรวจสอบ หรือประเมินผลอาจอยู่ในรูปของการจัดตั้งคณะกรรมการติดตาม ประเมินผลที่มาจากหลายฝ่าย การสอบถามประชาชน โดยทำการสำรวจเพื่อให้ประชาชนประเมิน การประเมินผลนี้มีความสำคัญมาก เพราะจะมีผลต่อการพิจารณาจัดสรรประโยชน์ การยุติหรือคงไว้ ตลอดจนปรับปรุงนโยบายหรือโครงการ 7) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมโดยประชาชน เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่มีอยู่ทั้งหมด เช่นการลงประชามติ เป็นต้น

โดยสรุปการมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนทัศน์ปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นในระดับครอบครัว ระดับสถานศึกษา ระดับชุมชน ระดับองค์การ หรือระดับประเทศก็ตาม ล้วนก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์การ หรือเครือข่ายในการช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ เพราะทุกคนจะเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ เต็มใจทำงานในทุกขั้นตอนของการพัฒนาในการมีอำนาจ ตั้งแต่การแสดงความคิดเห็นริเริ่ม การกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจ และการมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษาให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลเบื้องต้นในการ

ดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมตรวจสอบ และควบคุมคุณภาพแนวทางการดำเนินงาน 5) สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายก่อให้เกิดผลดีต่อการบริหารจัดการเครือข่าย 5 ประการ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2546, หน้า 1) คือ

1. ทำให้การบริหารหรือการพิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาที่มีความหลากหลายเป็นไปอย่างถี่ถ้วน รอบคอบ เพราะเป็นการระดมแนวคิด จากบุคคลที่มีความหลากหลาย ทั้งความรู้ และประสบการณ์

2. ทำให้มีการถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน โดยมีให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งมีอำนาจมากเกินไป ซึ่งอาจนำไปสู่การใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้องอันเกิดผลเสียหายแก่เครือข่ายได้

3. เป็นการขจัดปัญหา มิให้การดำเนินนโยบายใดๆ มีผลต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ก่อให้เกิดความยุติธรรมในการดำเนินการต่อทุกฝ่ายได้

4. ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ขอความร่วมมือง่าย

5. การรวมตัวกันของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

จากการศึกษาแนวคิดการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้นำลักษณะสำคัญของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของเคมมิส และ วิลกินสัน (Kemmis & Wilkinson, 1988 cited in Creswell, 2002, pp. 609-610) มาดำเนินงานแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นกระบวนการทางสังคมที่นักวิจัยมีเจตนาขยายความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละบุคคล กับบุคคลอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละบุคคลสร้างความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร

2. รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่า แต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำแล้วเสนอความรู้ความคิดเห็นสู่บุคคลอื่น รวมทั้งผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกัน

3. เป็นความร่วมมือในการปฏิบัติร่วมกัน เพราะการวิจัยจะมีความสมบูรณ์ต้องเกิดจากการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชน หรือสร้างความรู้ให้กับองค์การทางสังคมเพื่อลดความไม่สมเหตุสมผล ความล้มเหลว และความไม่ยุติธรรมในการปฏิบัติหรือจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่น่าพึงพอใจ

4. การดำเนินงานไม่มีการบังคับ ทุกคนมีความเป็นอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและไม่มีโครงสร้างที่ไม่ยุติธรรมซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง

5. ช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเป็นอิสระในตนเอง จากข้อกำหนดต่างๆ เช่น สื่อภาษาและ

กระบวนการทำงาน เป็นต้น

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำกันอีก โดยพิจารณาผลสะท้อนกลับและเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการวิจัยที่ผสมผสานการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Research) กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) รวมทั้งวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เข้าด้วยกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยคณะวิจัย ชุมชนและแกนนำชาวบ้านมีส่วนร่วมในการวิจัยทุกขั้นตอน ตั้งแต่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมตรวจสอบและร่วมรับประโยชน์ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง (People-Centered Development) และแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ (Problem-Learning Process) เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ของชุมชนและสังคมอย่างสมเหตุ สมผลและยุติธรรม การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 ช่วงคือ การไตร่ตรอง การวางแผน การปฏิบัติและการสังเกตในแต่ละ ช่วงของการวิจัยเกิดขึ้นแบบพึ่งพาอาศัยกันและหมุนตามกันเป็นวงจร และเชื่อว่าจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ในสังคม แต่ในขณะเดียวกันความสำเร็จของการวิจัยแบบนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยวิธีการตรวจสอบการกระทำของแต่ละคนในกลุ่มอย่างจริงจัง ซึ่งถือว่าหัวใจสำคัญที่ทุกฝ่ายต้องเข้าใจเกิดขึ้น หลังจากนั้นความรู้ใหม่อาจเกิดขึ้นและก่อตัวพัฒนาไปสู่การเป็นทฤษฎีความรู้และทฤษฎีที่เกิดขึ้นอาจจะมาจากผลจากการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้ หรือกระบวนการที่เกิดขึ้นหรือทั้งสองตลอดระยะเวลาของการหมุนเป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง

เคมมิส และ แมค แทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ได้กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการรวมการศึกษาและการสะท้อนภาพของผู้ที่มีส่วนร่วมในการวิจัยเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ของชุมชนและสังคมอย่างสมเหตุ สมผล และยุติธรรมแบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ 1) การไตร่ตรอง 2) การวางแผน 3) การปฏิบัติ และ 4) การสังเกตในแต่ละช่วงของการวิจัยเกิดขึ้นแบบพึ่งพาอาศัยกัน และหมุนตามกันเป็นวงจร และเชื่อว่าจะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นได้ในสังคม

ซูเบอร์-สเคอร์ริท (Zuber-Skerrit, 1992) ได้กล่าวถึง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่มีขั้นตอนการทำงานเป็นวงจรต่อเนื่อง 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนกลยุทธ์ (Plan) 2) การนำไปปฏิบัติ (Act) 3) การสังเกตการติดตามและประเมินผล (Observe) 4) การสะท้อนกลับรวมการแก้ไขปรับปรุง (Reflect) ซึ่งเป็นกรวิจัยที่นำผลจากการสะท้อนกลับไปวางแผน นำแผนไปปฏิบัติสังเกต และสะท้อนกลับการปฏิบัติงานของตนเองที่เป็นวงจรแบบขดลวด

ไพโรจน์ ชลารักษ์ (2549, หน้า 20-21) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยให้เห็นบทบาทหน้าที่ของผู้เข้าร่วมการวิจัยแต่ละฝ่ายได้อย่างชัดเจนที่ทุกคน

จะต้องดำเนินไปโดยความร่วมมือกับการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบสิ้น ดังนี้

1. ขั้นการศึกษาบริบท ในขั้นนี้ นักวิจัยจะทำการกำหนดพื้นที่วิจัยหรืออาณาบริเวณที่จะทำการศึกษาวิจัยเพื่อทำประชาคม
2. ขั้นกำหนดปัญหา ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะสรุปคำถาม หรือปัญหา รวมทั้งอธิบายเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการแก้ไขปัญหามาให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เห็นภาพและเกิดความเข้าใจตรงกัน และชาวบ้านได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็น/ความต้องการ ขั้นการกำหนดปัญหาร่วมกับชาวบ้านในชุมชน จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการให้เกิดผลอย่างแท้จริง ก่อนจะเริ่มดำเนินงานในขั้นตอนอื่นๆ
3. ขั้นการวางแผนปฏิบัติงานวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจัดทำขั้นตอนการปฏิบัติงานวิจัยให้ ชัดเจน รวมทั้งระบุด้วยว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำวิจัยแต่ละฝ่ายจะมีส่วนร่วมอะไร และอย่างไร เมื่อใดบ้าง พร้อมทั้งแผนการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนวิธีการวิจัย ส่วนนักพัฒนาจะเข้าร่วมปฏิบัติการวิจัย โดยติดตามผลการดำเนินงานวิจัยทุกขั้นตอน และคอยตรวจสอบผลการดำเนินงานว่ามีสิ่งใดที่ผิดพลาดหรือไม่เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมาย หรือมีสิ่งใดที่เกิดแทรกซ้อนขึ้นมาหรือไม่ โดยชาวบ้านนั้น จะเข้ามามีส่วนร่วมลงมือในการปฏิบัติงานวิจัยตามแผน และตรวจสอบผลว่าพึงพอใจหรือไม่
4. ขั้นการติดตาม ตรวจสอบและปรับปรุง รวมทั้งการแก้ไขระหว่างกระบวนการปฏิบัติงานวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยที่มีส่วนร่วมโดยการพิจารณาหาทางปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยข้อมูลจากทุกฝ่าย แล้วนำมาทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย และนักพัฒนาจะเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานวิจัยและประเมินว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่ ประชาชนหรือชาวบ้านจะเข้าร่วมด้วยการรับรู้ถึงการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานตามที่นักวิจัยกำหนด รวมทั้งให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่แสดงถึงความพึงพอใจและความสำเร็จของการดำเนินการวิจัย
5. ขั้นการสรุปผลการวิจัย ในขั้นตอนนี้ นักวิจัยจะทำการสรุปผลการวิจัย และเรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยออกเผยแพร่ นักพัฒนามีส่วนร่วมด้วยการรับทราบ และร่วมตรวจสอบประเมินผลการวิจัยว่า ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง โดยชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับผลของการวิจัยว่าพึงพอใจและได้ผลตามที่คาดหวังไว้หรือไม่และแสดงความคิดเห็นอื่นประกอบข้อมูลด้วยว่าเพราะเหตุใด

โดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่ข้ามขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนกลยุทธ์ (Plan) ขั้นตอนที่ 2 การนำแผนไปปฏิบัติ (Act) ขั้นตอนที่ 3 การสังเกตการติดตามและประเมินผล (Observe) และขั้นตอนที่ 4

การสะท้อนกลับรวมการแก้ไขปรับปรุง (Reflect) ทุกคนในเครือข่ายจะร่วมกันช่วยกันระดมความคิด วิเคราะห์ และเสนอแนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจนกว่าการดำเนินงานวิจัยจะสำเร็จ บรรลุวัตถุประสงค์

เทคนิคการระดมพลังสมอง (Brain storming) ใช้ในการแสวงหาทางเลือกเพื่อการตัดสินใจ และการวางแผนต่างๆ ผู้ระดมพลังสมองควรเป็นผู้ที่มีความรู้และเกี่ยวข้องในเรื่องที่จะระดมพลังสมอง จำนวน 4-9 คน การระดมพลังสมองมีจุดเน้น 4 ประการได้แก่ (Costin, 1996)

1. เน้นให้มีการแสดงความคิด (Expressiveness) สมาชิกทุกคนมีเสรีภาพในการมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นใดๆ ออกมาโดยไม่คำนึงว่าจะเป็นความคิดที่ล้ำสมัย หรือเพ้อฝันเพียงใด
2. เน้นการไม่ประเมินความคิดในขณะที่กำลังระดมพลังสมอง (Non-Evaluative) ทุกความคิดเห็น มีความสำคัญ ห้ามสมาชิกวิพากษ์วิจารณ์ความคิดผู้อื่น ซึ่งจะทำลายความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทำให้ การระดมสมองเปล่าประโยชน์
3. เน้นปริมาณของความคิด (Quantity) เพื่อต้องการให้ได้ความคิดในปริมาณที่มากที่สุด แม้ว่า บางความคิดไม่เป็นจริงก็ตาม แต่อาจช่วยเสริมแรง หรือเป็นพื้นฐานให้เกิดความคิดใหม่ที่มีคุณค่า
4. เน้นการสร้างความคิด (Building) สมาชิกสามารถสร้างความคิดของตนเองโดยใช้ ฐานความคิดของผู้อื่นเชื่อมโยงกับความคิดของตนเอง แล้วขยายความเพิ่มเติมเพื่อเป็นความคิดใหม่

การเตรียมระดมพลังสมองมี 3 ขั้นตอน

1. ขั้นกำหนดเป้าหมายให้กระชับ เฉพาะเจาะจง และชัดเจนที่สุดว่าจะระดมสมองเรื่องอะไร เพื่ออะไร และต้องทำให้สมาชิกเข้าใจ และเห็นด้วยกับเป้าหมายนั้น
2. ขั้นกำหนดจำนวนคนภายในกลุ่มคุณสมบัติของสมาชิกกลุ่มผู้รับผิดชอบในการจัดบันทึก และสถานที่ที่จะนำแผ่นการ์ดความคิดไปติดให้เห็นได้ชัดเจน และในบางครั้งผู้นำกลุ่มต้องเด็ดขาด หากมีสมาชิกบางคนเริ่มครอบงำหรือข่มผู้อื่น
3. ขั้นกำหนดเวลา ต้องชัดเจนและเหมาะสม จะเริ่มและจะต้องยุติเมื่อใด การมีเวลาจำกัด จะสร้างความกดดันให้สมองเร่งทำงานอย่างเต็มที่ สมองซีกขวาจะคิด ส่วนสมองซีกซ้ายจะประเมินความคิด ของตนเองว่าเหมาะสมหรือไม่ แล้วรีบแสดงออกมาโดยเร็ว

วิธีปฏิบัติการระดมพลังสมอง อาจสรุปได้ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. มีผู้บันทึกความคิดต่างๆ ที่คิดออกมา อาจเขียนไว้บนกระดานที่เห็นได้ชัดเจน
2. มีผู้กระตุ้นให้สมาชิกเสนอความคิดที่ละคนและเตือนไม่ให้มีการประเมิน
3. สร้างสรรค์บรรยากาศที่ผ่อนคลายและรู้สึกอิสระในการแสดงความคิดเห็น
4. กำหนดเวลา 15 นาที ในการจัดทำข้อมูลให้เรียบร้อยและส่งให้สมาชิกทราบ
5. ประเมินความคิดที่ดี ในการนำมาประยุกต์ใช้ แบ่งพื้นฐานความคิด ดังนี้

A: เป็นความคิดที่นำไปใช้ในทันทีทันใด B: เป็นความคิดที่ต้องทำการสำรวจ ติดตามคิด หรือถกเถียงให้มากขึ้น C: เป็นความคิดแนวใหม่ในการแก้ไขปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เทคนิค การระดมสมองเพื่อให้สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 นำไปใช้แก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

โดยสรุป การระดมพลังสมอง จะช่วยให้สมาชิกภายในกลุ่มสามารถตั้งหัวข้อปัญหาวิเคราะห์ ค้นหาสาเหตุของปัญหา วางแผนการดำเนินงาน และหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วย วิธีการที่หลากหลาย

เทคนิคการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) (ชอบ เข้มกลัด และโกวิทย์ พวงงาม, 2547, หน้า 65) เป็นกิจกรรมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มที่เริ่มต้นที่ดีของการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน เป็นการอภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลความคิดเห็นของข้อมูลเพื่อหาข้อสรุป นำไปสู่การวางแผนที่ดี การอภิปราย ดังกล่าวต้องมีเนื้อหาที่มีความเที่ยงตรง ความเห็นของกลุ่ม หรือกระบวนการสนทนากลุ่มเป็นการพูดคุย กันแบบธรรมชาติ คนที่มีบทบาทสำคัญ คือ พิธีกรหรือผู้นำกลุ่ม (Moderator) ในการพูดคุยแบบความเห็น ของกลุ่มนี้ต้องมีการกำหนดกลุ่มคนที่จะพูดคุย เวลา สถานที่ หัวข้อที่จะพูดคุย และบรรยายในการพูดคุย องค์ประกอบของความเห็นของกลุ่ม ได้แก่ บุคคลที่ร่วมสนทนากลุ่ม ไม่ต่ำกว่า 6-12 คน พิธีกรจะต้องรู้ พื้นทีนั้นแล้วพอสมควร และรู้ขอบเขตของชุมชน จึงเลือกกิจกรรมใช้ความเห็นของ กลุ่มและในการสนทนา แต่ละครั้งจะใช้ระยะเวลาตามความเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์

วัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม ดังนี้

1. เพื่อให้ได้ข้อมูลเนื้อหาสาระที่เป็นประเด็นเฉพาะด้าน
2. เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับประเด็นนั้นๆ แสดงความคิดเห็น ให้ข้อมูลรายละเอียด
3. เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

บทบาทของบุคคลที่เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มมีดังนี้

1. พิธีกร (Moderator/Facilitator) ทำหน้าที่เป็นผู้จุดประเด็นสำคัญหรือชักจูงให้ผู้เข้าร่วมสนทนา แสดงความคิดเห็นตามประเด็นคำถามที่ได้มาจากวัตถุประสงค์ของปัญหา และต้องควบคุมการสนทนาให้อยู่ ในประเด็นและการวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลในการสร้างคำถามใหม่

2. บุคคลเป้าหมายของการสนทนา (Discussion) ทำหน้าที่ในการพูดคุย แสดงความคิดเห็น ในประเด็นข้อคำถามต่างๆ

3. ผู้จดบันทึกการสนทนา (Note taker) ทำหน้าที่ระหว่งการสนทนากลุ่ม ห้ามมีส่วนร่วมในการ แสดงความคิดเห็น

4. ผู้ช่วย (Assistants) ทำหน้าที่ควบคุมเทป อำนวยความสะดวกและดูแลแก้ปัญหาอื่นๆ

โดยสรุป ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่มในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของข้อมูล

เพื่อหาข้อสรุปของข้อมูลบ่งชี้ที่เป็นประเด็นสำคัญเฉพาะของนักเรียนออกกลางคัน และเสียดอกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 และเพื่อการวางแผนปฏิบัติงานที่ดีต่อไป

การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในการแก้ไขปัญหาขององค์กร พร้อมกับนำบทเรียน (Lessons Learned) ของกระบวนการแก้ไขปัญหาเป็นองค์ความรู้ (Baskerville and Myers, 2004) มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงบุคลากรในระบบร่วมกับนักวิจัยเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคลากรในระบบในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เหมาะสมกับการดำเนินการ (สมปอง พะมุติลา, 2555, หน้า 2) ไม่มีการแยกกลุ่มศึกษา หรือกลุ่มทดลอง แต่เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติ โดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นที่การสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอน และบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีการประยุกต์ใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่ได้จากการศึกษาวิจัยมากกว่าการมุ่งสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ของศาสตร์นั้นๆ (วีระยุทธ์ ชาตะกาญจน์, 2558, หน้า บทคัดย่อ) โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัย นำมาประมวลเป็นแนวคิดหลักการ และสร้างเป็นทฤษฎีได้

คุณลักษณะเฉพาะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) (Argyris, 1982) คือ

1. เกิดจากความร่วมมือระหว่างนักวิจัยและนักปฏิบัติ
2. มีจุดประสงค์ คือ การแก้ไขปัญหา/ พัฒนางานขององค์กร
3. มุ่งเน้นที่กระบวนการเปลี่ยนแปลงองค์กร
4. มีกระบวนการที่เรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลง

ขั้นตอนกระบวนการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

คอซแลน และ แบรินนิค (Coghlan & Brannick, 2001, หน้า 19) ได้แบ่งกระบวนการวิจัยปฏิบัติการเป็นขั้นตอนเบื้องต้น 1 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการทำความเข้าใจบริบทของปัญหาที่ต้องการแก้ไขและกำหนดจุดมุ่งหมายการปฏิบัติการ และมีขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวินิจฉัย (diagnosing) 2) การวางแผนปฏิบัติการ (planning) 3) การลงมือปฏิบัติการ (taking action) 4) การประเมินผลปฏิบัติการ (evaluation action)

ยาใจ พงษ์บริบูรณ์ (2537, หน้า 12) ได้เสนอกรอบลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษา (Action Research in Education) ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่

1. เป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมและมีการร่วมมือ (Participation and Collaboration) ใช้การทำงานเป็นกลุ่ม ผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีส่วนร่วมสำคัญและมีบทบาทเท่าเทียมกันในทุกกระบวนการของการวิจัย ทั้งการเสนอความคิดเชิงทฤษฎี การปฏิบัติ ตลอดจนการวางนโยบายการวิจัย

2. เน้นการปฏิบัติการ (Action Orientation) การวิจัยชนิดนี้ใช้การปฏิบัติเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และศึกษาผลของการปฏิบัติเพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนา

3. ใช้การวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Function) กิจกรรมการวิเคราะห์การปฏิบัติอย่างลึกซึ้งจากสิ่งที่สังเกตได้ จะนำไปสู่การตัดสินใจที่สมเหตุสมผลเพื่อการปรับแผนปฏิบัติการ

4. ใช้วงจรการปฏิบัติการ (The Action Research Spiral) ตามแนวคิดของเคมมิส และแมค แทกการ์ท (Kimmis & Mc Taggart) คือ การวางแผน (planning) ตลอดจนปรับปรุงผล (re-planning) เพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไปจนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่พึงพอใจและได้เสนอเชิงทฤษฎีเพื่อเผยแพร่ต่อไป

องอาจ นัยวัฒน์ (2548, หน้า 335) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ ประกอบด้วย 8 ประการ ได้แก่

1. เกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านการปฏิบัติงาน (Practical Problem) ที่ผู้ปฏิบัติงานระดับล่างมักจะประสบในขณะที่ทำงานอยู่ประจำหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในแต่ละวันมากกว่าการเกี่ยวข้องกับปัญหาทางด้านทฤษฎี (Theoretical Problem)

2. มีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อการทำความเข้าใจ (Understanding) ต่อสภาพปัญหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู ผู้บริหารการศึกษาอย่างลุ่มลึกและกระจ่างชัด ภายใต้กระบวนการใคร่ครวญตรวจสอบในลักษณะสะท้อนกลับของยุทธวิธีปฏิบัติที่นักวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ลงมือกระทำลงไปอย่างวิพากษ์วิจารณ์ (critically) อันจะนำไปสู่การได้แนวทางปฏิบัติการสำหรับใช้แก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมมากยิ่งขึ้นสำหรับการดำเนินงานในลำดับต่อไป นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานรวมทั้งสภาวะการณ์เงื่อนไขต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานมากกว่าการมีจุดมุ่งหมายเพื่อการสร้างสรรค์องค์ความรู้เชิงวิชาการอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะ

3. มุ่งเน้นการตีความหมายเหตุการณ์ หรือสภาวะการณ์ของปัญหาที่เกิดขึ้น ตามความคิดเห็นหรือทัศนะของผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับเหตุการณ์ หรือสภาวะการณ์ของปัญหาดังกล่าวมากกว่าการอาศัยแนวคิดทฤษฎี กฎ หรือหลักการของวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าท่าทางการกระทำที่ติดต่อกันหรือพฤติกรรมใดๆ ของมนุษย์ทั้งที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัดหรือไม่เห็นเด่นชัดในเหตุการณ์ หรือสภาวะการณ์ของปัญหาหนึ่งๆ สามารถตีความหมายได้โดยการสรุปอ้างอิง (Inference) จากแรงจูงใจ ความเชื่อ เจตนา หรือจุดมุ่งหมายของผู้แสดงพฤติกรรมประกอบ เข้ากับบริบทแวดล้อมที่ก่อให้เกิดพฤติกรรม หรือการกระทำเหล่านั้นขึ้น เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม และกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคมเป็นสำคัญ โดยนัยดังกล่าวนี้แสดงว่า นักวิจัยไม่สามารถตีความหมายพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลใดๆ ได้เลย ถ้าปราศจากการพิจารณาบริบทแวดล้อม พฤติกรรมนั้นๆ นำมาประกอบด้วย

4. เสนอผลการวิจัยในรูปแบบเรียบง่าย การเสนอรายงานผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบด้วยการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนในระดับเดียวกับผู้ปฏิบัติงาน โดยพยายามหลีกเลี่ยงคำศัพท์เฉพาะสาขาวิชา (Technical Term) และภาษาที่มีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรมเพื่อให้เข้าใจง่าย ต่อการติดตามทำความเข้าใจของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้คำอธิบายเกี่ยวกับผลการวิจัยตลอดจนกระบวนการวิจัยอื่นๆ สามารถตรวจสอบความตรง (Validity) ได้จากการสนทนาแบบเป็นกันเองกับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้มีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในทุกๆ กระบวนการวิจัย

5. มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการในทุกขั้นตอน จะต้องอยู่ภายใต้บรรยากาศการมีส่วนร่วม การร่วมมือร่วมใจ การเชื่อถือ และไว้วางใจการเป็นมิตร รวมทั้งความเป็นอิสระ และความเสมอภาคในการแสดงความคิดเห็น

6. ผ่อนคลายความเข้มงวดเกี่ยวกับระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ ไม่ยึดติดอยู่ภายใต้กรอบการจัดกระทำทางการทดลอง และการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนอย่างเคร่งครัดแบบตายตัวด้วยแบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research Design) หรือวิธีการทางสถิติใดๆ (Statistical Control) แนวคิดพื้นฐานดังกล่าวนี้ไม่ได้หมายความว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติ การละเลย หรือมองข้ามความสำคัญของการศึกษาค้นคว้าด้วยการอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ หากแต่ปรับวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยวิธีการดังกล่าวให้กลมกลืนหรือสอดคล้องกับลักษณะของปัญหา สภาพการณ์ต่างๆ รวมทั้งบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แวดล้อมปัญหาที่ต้องการแสวงหาความรู้ความจริง ด้วยเหตุนี้การวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยทั่วไปอาจเลือกใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณที่อาศัยแบบการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) หรือการวิจัยเชิงคุณภาพ

7. ไม่เน้นการสรุปอ้างอิงผลการศึกษาวิจัยข้ามไปยังบริบทอื่น การสรุปอ้างอิงผลการวิจัยหรือการขยายผลการวิจัยให้ครอบคลุมไปยังห้องเรียน หรือโรงเรียนที่มีทำเลที่ตั้ง หรือบริบทอื่นๆ แตกต่างไปจากทำเลที่ตั้ง หรือบริบทที่ทำการวิจัยจริง มีลักษณะค่อนข้างจำกัดกว่าการวิจัยเชิงทดลองทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้ การสรุปอ้างอิงผลของการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่สามารถอาศัยกฎของความครอบคลุม (Covering Law) ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์หรือการอ้างอิงเชิงสาเหตุ (Causal Relationships) ดังนั้นในทางปฏิบัติโดยทั่วไปการสรุปอ้างอิงผลของการวิจัยที่ได้จากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จึงมีแนวโน้มกระทำเฉพาะในขอบเขตของสถานที่ บุคคล และเวลาที่ทำการศึกษาวิจัย อย่างไรก็ตามถ้าต้องการขยายผลของการวิจัยให้ครอบคลุมข้ามไปยังขอบเขตอื่นที่นอกเหนือก็สามารถกระทำได้ ถ้าปัจจัยที่เกี่ยวข้องในบริบทเหล่านั้นมีลักษณะคล้ายคลึงหรืออยู่ในสภาพการณ์ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งได้รับการยืนยันจากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ประกอบด้วย

8. สร้างตุลยภาพและความเสมอภาคระหว่างทัศนะของบุคคลภายในและภายนอก นักวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เป็นบุคคลภายใน (insider) และบุคคลภายนอก (outsider) ของสถานที่ทำการศึกษา

วิจัย มีบทบาทสำคัญ 2 ประการ คือ บุคคลภายในมีบทบาทเป็นทั้งผู้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ปกติและเป็นนักวิจัยปฏิบัติการในสถานที่ทำงานของตนเอง ในขณะที่บุคคลภายนอกมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ให้คำปรึกษาทางวิชาการให้กับบุคคลภายในและเป็นนักวิจัยเชิงปฏิบัติการ เช่นเดียวกับบุคคลภายใน นักวิจัยเชิงปฏิบัติการทั้งที่เป็นบุคคลภายในและบุคคลภายนอกจะต้องปรับบทบาทของตนเองให้มีคุณภาพทางแนวความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติอยู่เสมอในแต่ละสภาวะการณ์ นอกจากนี้จะต้องสร้างความเสมอภาคทางความคิดเห็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมการวิจัย เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดหรือความสับสนระหว่างบทบาทเหล่านั้นในขณะปฏิบัติงานวิจัย

ลักษณะสำคัญเฉพาะของการวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษา ประกอบด้วย 3 ประการ ได้แก่ เป็นปฏิบัติการที่มุ่งแก้ปัญหาหรือพัฒนางาน (ศิริพร พัสตร, 2561, เข้าถึงได้จาก <http://udmathteaching.files.wordpress.com/>)

1. ช่วยให้ได้ความจริงในกรอบวิธีการปฏิบัติ ไม่ต้องการอ้างอิงไปยังกลุ่มอื่น
2. มีลักษณะยืดหยุ่นในกิจกรรมการปฏิบัติ

วิธีการเฉพาะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดปัญหาในการปฏิบัติงาน
2. การแสวงหาลู่ทางในการแก้ไขปัญหา
3. การใช้วิธีการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา
4. การบันทึกรายละเอียดผลการปฏิบัติการ
5. การสรุปและเสนอผลการแก้ไขปัญหา

โดยสรุป การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) หมายถึง กระบวนการวิจัยเพื่อการแก้ไข ปัญหาขององค์การ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามาดำเนินการวิเคราะห์ สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม พร้อมกับนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมมาสร้าง การเปลี่ยนแปลง/ พัฒนางานกว่าปัญหาต่างๆ ขององค์การจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีวิธีการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหาที่เกิดขึ้นขององค์การ ขั้นตอนที่ 2 แสวงหาลู่ทางต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหา ขั้นตอนที่ 4 บันทึกรายละเอียดผลการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 5 สรุปและเสนอผลการแก้ไขปัญหาต่อผู้บังคับบัญชา/ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง/ ต่อสาธารณชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายการจัดการศึกษา

จากแนวคิด หลักการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการมีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา ยุติปัญหา ลดความขัดแย้งของชุมชน องค์การ/ หน่วยงานให้บรรลุผลสำเร็จ ผู้วิจัยจึงได้นำมา

บูรณาการเป็นกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) โดยกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เพื่อร่วมกันกำหนดปัญหาข้อมูลบ่งชี้ที่เป็นประเด็นสำคัญหรือเป็นประเด็นหลัก และเพื่อร่วมกันสร้างแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 สำหรับให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาใช้เป็นกระบวนการปฏิบัติงานในสถานศึกษา หรือสถานที่พักนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน ในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับข้อมูลบ่งชี้การออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันของนักเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาปัญหาต่างๆ หรือเพื่อค้นหาวิธีการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน หรือเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ในการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ค้นหา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ปัญหา/ ข้อมูลบ่งชี้ ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดปัญหา/ ข้อมูลบ่งชี้ ความต้องการของนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

2. การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา/ วิธีการบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และแนวทางการดำเนินงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และร่วมกันวางแผนจัดสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาและแผนปฏิบัติการการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันให้มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน ตลอดจนวางแผนนำเอาปัจจัยข่าวสาร ข้อมูลต่างๆ และทรัพยากรที่จะนำไปใช้ในการดำเนินงาน

3. การมีส่วนร่วมดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานสร้างคู่มือและนำคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาไปใช้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันตามแผนปฏิบัติการ เพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้ยังร่วมกันจัดหาทรัพยากร ทุนการศึกษา เทคโนโลยี วัสดุ อุปกรณ์การศึกษา เครื่องอุปโภค/ เครื่องบริโภค การขอความร่วมมือจากเจ้าของสถานประกอบการ/ ผู้ให้การสนับสนุนที่จะช่วยให้นักเรียนมีงานทำ มีรายได้ระหว่างเรียน และประสานความร่วมมือกับองค์กร/ หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

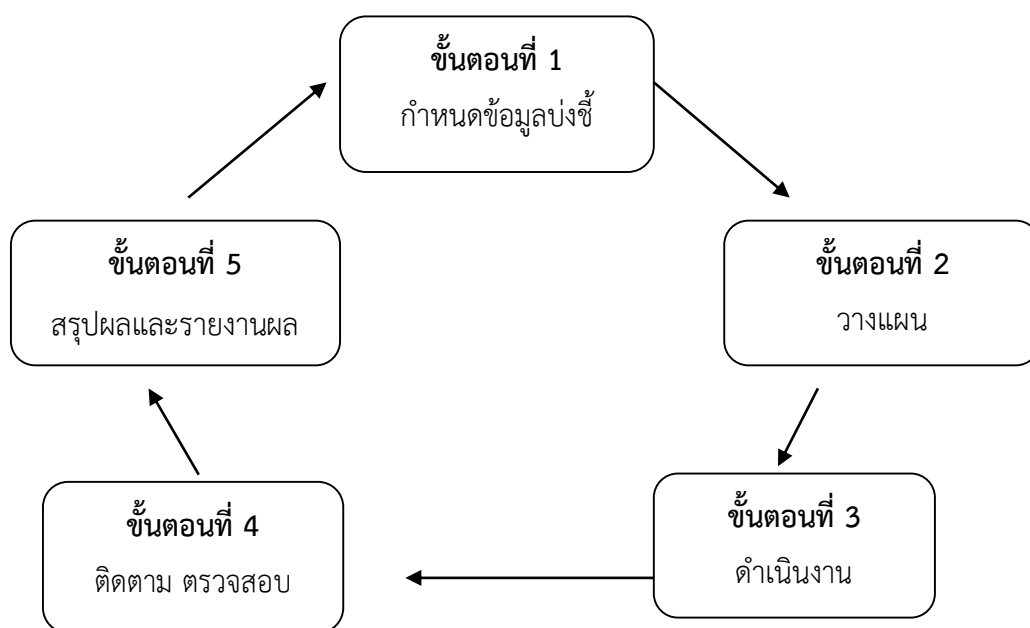
4. การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขแนวทาง วิธีการ และผลการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ และร่วมกันขจัดปัญหา อุปสรรค ข้อขัดแย้งต่างๆ

5. การมีส่วนร่วมสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน เป็นขั้นตอนที่กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขผลการดำเนินงานของเครื่องมือการวิจัย และคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหามีประสิทธิภาพ

5.2 ร่วมกันสรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานต่อสาธารณชน

จากการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ทั้ง 5 ขั้นตอน สามารถนำมาสรุปเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมได้ดังภาพที่ 4 ดังนี้



ภาพที่ 4 กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) สำหรับใช้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และมีนักเรียนเสียงออกกลางคัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

รอฮานี ดอหะ (2546) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็นของผู้ปกครอง ที่เป็นกรรมการสถานศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาค่าการออกกลางคันของนักเรียนศึกษาเฉพาะกรณี : โรงเรียนประถมศึกษาดำบลมะม่วงต๋ายอ จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า 1) สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน พบว่า ที่สำคัญคือ ตัวนักเรียนเอง การเรียนการสอนของครู การจัดการของโรงเรียน และความสัมพันธ์ในครอบครัว 2) แนวทางการแก้ไขปัญหาค่าการออกกลางคันของนักเรียน พบว่า รูปแบบในการแก้ปัญหาต้องหลากหลายวิธีให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเด็กแต่ละคนตลอดจนเข้าถึงได้ง่าย เน้นการทำงานให้ครบวงจรทั้งการป้องกัน และแก้ไขปัญหามาบนฐานข้อมูลของเด็กแต่ละคน ทุกฝ่ายต้องร่วมกันป้องกันให้

ได้ผล 3) บทบาทผู้เกี่ยวข้อง ต้องให้ความรัก ความเอื้ออาทร ความเอาใจใส่ และความเป็นมิตร ต้องป้องกันและแก้ไขปัญหาให้เต็มศักยภาพ และพัฒนาทักษะชีวิต ให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมประชาสัมพันธ์ ร่วมกันรณรงค์ ร่วมปลูกจิตสำนึก ร่วมพิทักษ์สิทธิเด็ก และร่วมกันปฏิสัมพันธ์อยู่บนฐานความถาวรและยั่งยืน

สิงห์ จินพงษ์ (2552) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนสามัคคีพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวงจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัย 3 ด้านที่มีผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน ปัจจัยด้านนักเรียน คือ นักเรียนมีปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัว มีสติปัญญาช้าเรียนไม่ทันเพื่อน ชอบหนีเรียนและอารมณ์ร้อน ปัจจัยด้านโรงเรียน นักเรียนบางคน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อโรงเรียน และครูบางคนจัดการเรียนการสอนไม่ดี ส่งผลให้นักเรียนไม่อยากเรียน หนีเรียน ด้านผู้ปกครอง ส่วนใหญ่สนับสนุนการศึกษาต่อ ต้องการให้เรียนต่อสูง ๆ แต่นักเรียนเลือกออกเอง เนื่องจากนักเรียนบางคนอายุมากอายุเพื่อนไม่อยากเรียน และเรียนไม่ทันเพื่อน นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลให้นักเรียนออกกลางคันมากที่สุด คือ ฐานะยากจน ต้องออกไปประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัว

อภิชาติ เสนะนันท์ (2553) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องโมเดลเชิงสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่ออกกลางคันในปี 2007-2008 จำนวน 200 คน จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพชรบุรี เชียงใหม่ อุตรดิตถ์ กำแพงเพชร และสตูล ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความคาดหวังของผู้ปกครอง การบูรณาการทางวิชาการ การบูรณาการทางสังคม ความผูกพันกับเป้าประสงค์ และความผูกพันกับสถาบัน ผล การวิจัยพบว่า โมเดลเชิงสาเหตุของการออกกลางคัน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการออกกลางคันอย่างมีนัยทางสถิติ ได้แก่ ความคาดหวังของผู้ปกครอง ความผูกพันกับสถาบัน การบูรณาการทางสังคม และสถานะทางเศรษฐกิจสังคม

จิมล แก้วฉิมพลี (2554) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสภาพปัญหา สาเหตุ กระบวนการแก้ไขปัญหา และแนวทางป้องกันนักเรียนออกกลางคันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาส ในอำเภอเวียง จังหวัดนราธิวาส ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนกรณีศึกษามีนักเรียนออกกลางคันจำนวนมาก เกิดภาวะความสูญเปล่าทางการศึกษา มีสาเหตุจากด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเหตุการณ์ความไม่สงบ จากการแก้ไขปัญหาและแนวทางการป้องกัน การออกกลางคันที่โรงเรียน ดำเนินการอยู่ไม่เป็นระบบและขาดการติดตามอย่างจริงจังจึงทำให้ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อป้องกันนักเรียนออกกลางคัน พบว่า โรงเรียนต้องการความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานราชการ และเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2555) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาระบบติดตามดูแลนักเรียนในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ระดับสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้งหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีผู้ประสานงานหลักในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาภาคบังคับ จัดให้มีระบบคัดกรอง และส่งต่อเด็กในวัยเรียนการศึกษาภาคบังคับอย่างเป็นระบบ โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายในการดูแลส่งต่อให้เข้าเรียนในโรงเรียนที่เหมาะสมตามความต้องการ มีการกำกับดูแล ติดตามนักเรียนให้มีการดำเนินการตามระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 สำหรับหน่วยงานด้านการปกครอง ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำข้อมูลประชากรวัยเรียนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของตน และสร้างเครือข่ายในการช่วยสอดส่องดูแลเด็กในวัยเรียน สำหรับเทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ว่าการอำเภอจะต้องกำหนดนโยบายมีข้อมูลการดำเนินการ รู้จักกลุ่มเป้าหมาย และช่วยดูแลเด็กเสริมเพิ่มเติมแก้ไขจุดบกพร่องที่รัฐยังไม่ให้บริการได้ไม่สมบูรณ์

เพชรพะเยาว์ แยมยินดี และคณะ (2556) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยพณิชยการ บึงพระพิบูลย์โลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักศึกษาประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมของนักศึกษามีการตั้งครุภรณ์ก่อนวัยสมควร และการขาดเรียนบ่อยอยู่ในลำดับมากที่สุด ปัญหาการใช้สารเสพติด ปัญหาผู้ชายมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ติดเพื่อน/ ชอบไปกับเพื่อน มีปัญหาสุขภาพเจ็บป่วย มีโรคประจำตัว และมีปัญหาส่วนตัวอยู่ในลำดับมาก ไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียน ไม่ชอบเนื้อหาวิชาที่เรียน ไม่ชอบสาขาที่เรียน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสาขาวิชาที่เรียน มีภาระรับผิดชอบทำงานหารายได้พิเศษ และเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ด้านที่ 2 ด้านสภาพของครอบครัว คือ พ่อแม่ประกอบอาชีพมีรายได้ไม่แน่นอน ครอบครัวมีฐานะยากจน ครอบครัวไม่มีความพร้อมในการสนับสนุนการศึกษา และพ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่อยู่ในระดับมาก ครอบครัวขาดความปรองดอง พ่อแม่แยกทางกันอยู่และครอบครัวทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อยอยู่ในลำดับปานกลาง ด้านที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา คือ สถานศึกษามีกฎระเบียบและข้อบังคับเข้มงวด สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพออยู่ในลำดับมาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูไม่น่าสนใจ การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมมีน้อย การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความสามารถทางสติปัญญา มีน้อย ครูผู้สอนดูแลเอาใจใส่นักศึกษาไม่ทั่วถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์มีน้อย และหลักสูตรการเรียนการสอนไม่น่าสนใจอยู่ในลำดับปานกลาง ด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา คือ มีร้านเกม อินเทอร์เน็ตอยู่ใกล้สถานศึกษา และมีแหล่งมั่วสุมยาเสพติดอยู่ใกล้

สถานศึกษาอยู่ในลำดับมาก มีร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อยู่ใกล้สถานศึกษา มีสถานบันเทิงอยู่ใกล้สถานศึกษา หอพักอยู่ห่างไกลจากสถานศึกษา การเดินทางไม่สะดวก มีแหล่งการพนันอยู่ใกล้สถานศึกษา และเสียค่าใช้จ่ายในการอยู่หอพักราคาแพงอยู่ในลำดับปานกลาง แนวทางป้องกันการเสี่ยงออกกลางคัน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านพฤติกรรมของนักศึกษา คือ ปัญหาการตั้งครมก่อนวัยอันสมควร ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองควรให้คำปรึกษาดูแลและเอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิดคอยให้คำแนะนำและเป็นเพื่อนที่ดี พูดคุยติดต่อกันเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ พยายามให้นักศึกษากลุ่มเสี่ยงเข้ารับการอบรมเรื่องการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย และการวางแผนป้องกันตนเองในสถานะเสี่ยง ให้ความรู้เกี่ยวกับการตั้งครมก่อนวัยอันสมควร ปัญหาการขาดเรียนบ่อย ครูควรติดตามการเข้าเรียนของนักศึกษา และแจ้งรายงานให้กับผู้ปกครองได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ ประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ มีการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาติดตามการเข้าเรียนของนักศึกษา ผู้ปกครองสามารถติดตามความเคลื่อนไหวได้จากระบบสารสนเทศที่จัดทำขึ้น ผู้บริหารและครูจัดประชุมหารือเพื่อค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหาการขาดเรียนในด้านต่างๆ เช่น แก้ปัญหาครอบครัว แก้ปัญหารายได้ไม่เพียงพอ ทำให้นักศึกษาต้องทำงานพิเศษ และส่งผลถึงการเข้าเรียนไม่ทันเวลาจนต้องขาดเรียนบ่อยครั้ง แก้ปัญหาทัศนคติที่มีต่อการเรียนและการหนีเรียนจนขาดการรับผิดชอบต่อตนเอง แก้ไขปัญหาทางด้านสติปัญญา ความเข้าใจในการเรียนการสอนในชั่วโมงเรียน แก้ไขปัญหาการเข้ากลุ่มเพื่อนและการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม แก้ไขปัญหาทางด้านทัศนคติต่อครูผู้สอน และรายวิชาที่เรียนไม่ถนัด ไม่ชอบ และส่งผลทำให้ขาดเรียนบ่อย ด้านที่ 2 ด้านสภาพของครอบครัว สถานศึกษาควรจัดการอบรมการหารายได้ระหว่างเรียนให้กับนักศึกษาที่มีปัญหาผู้ปกครองมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน ควรช่วยเหลือในการจัดหางานพิเศษเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับนักศึกษา และสถานศึกษาควรเร่งรัดให้นักศึกษาสามารถดำเนินการกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา ด้านที่ 3 ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา สถานศึกษาชี้แนะทำความเข้าใจในเรื่องกฎระเบียบให้นักศึกษาและผู้ปกครองได้รับทราบและมีการประชุมหารือเพื่อปรับเปลี่ยนกฎระเบียบให้ทันสมัย ด้านที่ 4 ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา สถานศึกษาจัดประชุมกับผู้ปกครองและนักศึกษากลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมติดเกม การดื่มแอลกอฮอล์และสิ่งมีเมาประเภทต่างๆ ฝ่ายงานการปกครองของสถานศึกษาควรสร้างระบบฐานข้อมูลสถานที่สุ่มเสี่ยงที่เกิดการมั่วสุ่มยาเสพติดที่อยู่ใกล้สถานศึกษาและให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ

โกมล จันทวงษ์ (2558) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์สระแก้ว จากนักศึกษาที่ออกกลางคัน จำนวน 185 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษา พบว่า

ปัจจัยด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน เป็นสาเหตุการออกกลางคันมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านสถานศึกษา และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ 2) แนวทางการแก้ไขปัญหการออกกลางคันของนักศึกษา พบว่า ด้านสถานศึกษา ได้แก่ ควรมีการผ่อนคลายระค่าเทอม การบริหารจัดการศึกษาควรมีความชัดเจน มีระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เปิดโอกาสให้ชุมชนและหน่วยงานอื่นเข้ามามีส่วนร่วม ด้านอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ ไม่ควรสอนเนื้อหา ที่ยากเกินไป เตรียมการสอนและมีเนื้อหาใหม่ๆ มีจิตวิทยาการสอน ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เน้นความรู้ให้สามารถสื่อสารกับโลกภายนอกได้ ด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน ได้แก่ ควรเปิดหลักสูตรที่ตอบสนองตลาดตลาดแรงงานและความต้องการท้องถิ่น มีหลักสูตรหลายสาขา มีอาจารย์ประจำหลักสูตรเพียงพอ มีการปรับพื้นฐานความรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของนักศึกษา ด้านส่วนตัวของนักศึกษา ได้แก่ นักศึกษาควรสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความตระหนักมองถึงอนาคต มีความคิดเป็นของตนเอง กระตือรือร้น มุ่งมั่นเรียนให้จบ มีความรับผิดชอบ และใช้เพื่อนโน้มน้าวกรณีไม่สนใจเรียน ด้านสภาพครอบครัว ได้แก่ ควรช่วยเหลือเกื้อกูลและทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ช่วยกันลดค่าใช้จ่าย ที่ไม่จำเป็นและประหยัด หาช่องทางเพิ่มรายได้ช่วยเหลือครอบครัว หรือหารายได้ระหว่างเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ ควรจัดบรรยากาศในมหาวิทยาลัยให้น่าเรียน มีหอพักนักศึกษา มีกิจกรรมให้นักศึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ปรับเวลาให้เลิกเรียนเร็วขึ้น มีแนวทางป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการเดินทาง การคบเพื่อน ยาเสพติด โดยเฉพาะนักศึกษาที่อยู่บ้านเช่า และ3) ข้อเสนอแนะ พบว่า ให้มีการลดค่าเทอมหรือผ่อนชำระได้มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การบริหารจัดการและการกำหนดนโยบายให้มีความชัดเจน มีระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ เปิดหลักสูตรการเรียนการสอนที่ตอบสนองตลาดแรงงาน พัฒนามหาวิทยาลัยให้มีบรรยากาศน่าเรียน มีอาจารย์เพียงพอ และมีหอพักนักศึกษา

ปฏิภาณ อินทเนตร (2558) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ปัญหา นักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า 1) มีนักเรียนออกกลางคันตั้งแต่ ปีการศึกษา 2553-2556 คิดเป็นร้อยละ 2.25 2) เหตุที่ทำให้นักเรียนออกกลางคัน คือ เหตุที่เกิดจากตัวของผู้เรียน มีประเด็นสำคัญ คือ ปัญหาการเรียน ทักษะชีวิต และความยากจน โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อการ ออกกลางคันของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านโรงเรียน และปัจจัยด้านสังคม 3) ด้านยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ปัญหา นักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยา 6 ยุทธศาสตร์ คือ พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมความถนัดตามความต้องการของนักเรียน สร้างงานและส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ที่สุจริตระหว่างเรียน พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นรูปแบบที่มาตรฐาน สร้างความรู้และสร้างความตระหนักให้กับครูและ บุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างเครือข่ายทางสังคม และหน่วยงานภายนอกในการกำกับ ติดตามและช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว

วรินทร์ รัชโพธิ์ (2560) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุการออกกลางคันของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า สาเหตุการออกกลางคันเกิดจากด้านผู้เรียน ได้แก่ สาขาวิชาที่เรียนไม่สอดคล้องกับความถนัด ความสามารถ และการสอบแต่ละครั้งขาดการเตรียมตัวที่ดี ด้านผู้สอน ได้แก่ อาจารย์ที่สอนเคร่งเครียดเกินไป รวมทั้งการมอบหมายงานหรือแบบฝึกหัด อาจารย์ไม่อธิบายให้นิสิตเข้าใจชัดเจน ด้านครอบครัวและบุคคลแวดล้อม ได้แก่ ขาดเพื่อนสนิทที่ไว้ใจ ได้ในคณะที่เรียน และฐานะครอบครัวยากจนไม่มีเงินส่งเสียให้เรียนต่อ และด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา ได้แก่ สถาบันมีทุนการศึกษาให้นิสิตที่ขาดแคลนไม่เพียงพอต่อความต้องการ และสถาบันมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลด้านการศึกษาไม่ชัดเจนและไม่ทั่วถึง

สำนักติดตามและประเมินผลการอาชีวศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2560) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ผลการวิจัยพบว่า การลดปัญหาการออกกลางคันของผู้เรียนอาชีวศึกษา ได้แก่ 1) การเยี่ยมบ้าน หอพัก บ้านเช่า และที่อยู่อาศัยของผู้เรียน 2) การติดตามผู้เรียนอาชีวศึกษาที่ออกกลางคันของผู้เรียน เข้าสู่ระบบการศึกษา

งานวิจัยต่างประเทศ

เบรินดา (Brenda, 2012, pp. abstract) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องปัจจัยการออกกลางคันของนักเรียนชาวใต้หวันระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเมืองไท่หนั้น เนื่องจากนักเรียนได้รับผลกระทบจากสังคมทำให้สาเหตุ การออกกลางคันของนักเรียนมีความซับซ้อนและไม่ชัดเจน จึงศึกษาโดยใช้แบบทดสอบ 4 ชุด เพื่อหาปัจจัยที่เป็นสาเหตุ ผลการศึกษา พบว่า การมีความสามารถด้านการค้นหา การปรับตัว ความสามารถยับยั้งตนเอง การมีทักษะการแก้ปัญหา การหาเหตุผลเชิงนามธรรม สามารถลดการออกกลางคันของนักเรียนได้ ซึ่งเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางป้องกันนักเรียนออกกลางคัน

โจสีย์ (Joselyn, 2015, pp. abstract) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่ออกกลางคัน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านความสามารถของพ่อแม่ในการทำหน้าที่ บทบาทด้านการศึกษาในการสนองความต้องการการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการพัฒนาด้านวิชาการและความรู้ของนักเรียน เพื่อป้องกันการออกกลางคัน ผู้ปกครอง และนักการศึกษาต้องตระหนักถึงบทบาทของตนเอง นอกจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่หลากหลาย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาการเรียนของนักเรียน

เอ็ดเวิร์ด (Edwards, 2017, pp. abstract) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายใน ศตวรรษที่ 21 เพื่อศึกษาสาเหตุ ผลกระทบและยุทธศาสตร์

การป้องกัน โดยศึกษาจากนักเรียนจำนวน 92 คน ที่ออกกลางคัน และสัมภาษณ์เชิงลึก นักเรียนจำนวน 10 คน ที่ยินดีให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการตัดสินใจออกกลางคัน เกี่ยวกับ ภูมิหลังด้านการเรียน ประสบการณ์ในโรงเรียน สถานภาพครอบครัว การใช้จ่ายของผู้ปกครอง การปฏิบัติตามวินัย และรูปแบบการเรียนรู้อาชีพของโรงเรียนผลการวิจัย พบว่า การรับรู้การจัดการศึกษาของนักเรียน และครอบครัว การตั้งครรรภ์ สถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวและชุมชน และการปฏิบัติตามวินัย เป็นสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน และพบว่า การมีฐานะยากจน ไม่สัมพันธ์กับการตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียน แต่จำนวนปีในการจบการศึกษา เหตุผลส่วนตัวและครอบครัว และความต้องการหาสิ่งสนองความต้องการพื้นฐาน รวมถึงการขาดแรงจูงใจจากโรงเรียน และโปรแกรมการป้องกันที่มีประสิทธิภาพเป็นสาเหตุการออกกลางคันมากที่สุด

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับปัญหาการออกกลางคัน และแนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความต้องการที่จะพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหา และสร้างระบบการทำงานตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ติดตาม และประเมินผลให้สถานศึกษาในสังกัดดำเนินการแก้ไข ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบ มีความเข้มแข็ง และมีผู้รับผิดชอบภารกิจหน้าที่อย่างชัดเจน และจริงจัง มีและใช้เทคโนโลยีนำมาช่วยดำเนินงานให้เกิดความรวดเร็ว คล่องตัว สามารถจัดการกับ ข้อมูลบ่งชี้ และแนวทางแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และโดยอาศัยพลังการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน สังคมร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยแนวคิดของกิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์ (2546, หน้า 41) และขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ (2554, หน้า 102-103) ในเรื่องการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลบ่งชี้ให้นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคัน และเพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) โดยอาศัยแนวคิดของโคเฮิน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, pp. 213-218) ของเคมมิส และแมค แทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ของซูเบอร์-สเคอร์ริท (Zuber-Skerrit, 1992) ของทศพล กฤตยพิสิฐ (2537, หน้า 13) ของโกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ของถวิลวดี บุรีกุล (2551, หน้า 10) และของศิริพร พัสตร (2561, เข้าถึงได้จาก <http://udmathteaching.files.wordpress.com/>) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม กำหนดข้อบ่งชี้ในการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน 5) การมีส่วนร่วมสรุป และประเมินผลการดำเนินงาน

ขั้นตอนการดำเนินงาน

ผู้วิจัยได้นำมาดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนในภาคสนาม ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมการวิจัย

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อมูลบ่งชี้ให้นักเรียนออกกลางคันและนักเรียนเสียงออกกลางคัน ในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

ระยะที่ 3 สร้างแนวทาง และสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน 5) การมีส่วนร่วมสรุป และประเมินผลการดำเนินงาน

ระยะที่ 1 เตรียมการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคันและเสี่ยงออกกลางคัน เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางหลักการและทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน ซึ่งผู้วิจัยศึกษาวิธีการเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (กิติพัฒน์ นนทปัทมดุษย์, 2546, หน้า 41) และขจรศักดิ์ บัวระพันธ์ (2554, หน้า 102-103) ได้แก่ การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก ศึกษาวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (วรวิมล โรมรัตน์พันธ์, 2561, เข้าถึงได้จาก www.rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=1182) เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยต่อไป

2. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทาง/วิธีการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันและเสี่ยงออกกลางคันเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ทางหลักการและทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ กำหนดเป็นกรอบแนวคิดการสร้างแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันและนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน ผู้วิจัยศึกษาระเบียบวิธีการกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) ตามแนวคิดของโคเฮิน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, pp.213-218) ของเคมมิส และ แมค แทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ของซูเบอร์-สเคอร์ริท (Zuber-Skerrit, 1992) ของทศพล กฤตยพิสิฐ (2537, หน้า 13) ของโกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ของถวิลวดี บุรีกุล (2551, หน้า 10) และของศิริพร พัสดร (2561, เข้าถึงได้จาก <http://udmathteachingfiles.wordpress.com/>) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ในการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน 5) สรุปผล และประเมินผลการดำเนินงาน

3. กำหนดกลุ่มประชากร กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ดังนี้

3.1 กลุ่มประชากร ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันจำนวน 12 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 4,840 คน (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2561) ปีการศึกษา 2561

3.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมาย ในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น จำนวน 12 โรงเรียนที่มีนักเรียนออกกลางคัน และมีนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้น จำนวน 44 คน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคันจำนวน 8 คน 2) กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 8 คน 3) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 14 คน และ 4) กลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน จำนวน 14 คน

3.3 กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบเจาะจง ในปีการศึกษา 2561 รวมทั้งสิ้นจำนวน 38 คน ประกอบด้วย 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน 2) กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 38 ค.(2) จำนวน 1 คน 3) กลุ่มนักจิตวิทยาโรงเรียน จำนวน 1 คน 4) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และมีนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน จำนวน 12 คน 5) กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นที่มีนักเรียนออกกลางคัน และมีนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน จำนวน 12 คน 6) กลุ่มประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา จำนวน 3 คน 7) กลุ่มประชารัฐ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน และมูลนิธิจำนวน 8 คน

4. เลือกพื้นที่วิจัยผู้วิจัยเลือกพื้นที่วิจัยคือ สถานศึกษา จำนวน 12 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ภายในปีการศึกษา 2561 ที่มีนักเรียนออกกลางคันจำนวน 39 คน และมีนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน จำนวน 20 คน เนื่องจากสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคันยังมีตระหนัก และเห็นความสำคัญน้อยมาก การบริหารจัดการแก้ไขปัญหา ยังไม่มียุทธศาสตร์/ แนวทาง/ วิธีการแก้ไขปัญหา หรือการให้คำปรึกษากับนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันที่เหมาะสมพอที่จะยับยั้ง โนม่น้าว ช่วยเหลือ เยียวยา กำกับ ติดตามให้นักเรียนออกกลางคันได้กลับมาเข้าเรียนในสถานศึกษา และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันยังคงมีอัตราคงอยู่ในสถานศึกษาตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และได้รับสิทธิ์ โอกาส ความเสมอภาคและความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถเรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับตามนโยบายการพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จึงเป็นเหตุผลให้มีจำนวนนักเรียนออกกลางคัน และจำนวนนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันเพิ่มมากขึ้นทุกปีการศึกษา

5. การเตรียมเครื่องมือวิจัยและการเตรียมอุปกรณ์ผู้วิจัยมีความจำเป็นจะต้องใช้เครื่องมือการวิจัย วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured

Interviews) เป็นแบบปลายเปิด เพื่อใช้สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน 2) ผู้ปกครองนักเรียน 3) ผู้บริหารสถานศึกษา 4) ครูผู้รับผิดชอบ/ครูประจำชั้น ตามกรอบแนวคิดของข้อมูลบ่งชี้ ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ข้อมูลบ่งชี้ และตอนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักในแต่ละตอนด้วยตนเองทุกครั้ง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสรุป เพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งหมดตรงตามความจริง

5.2 การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ผู้วิจัยต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอำนวยความสะดวกในขณะปฏิบัติงานวิจัย ดังนี้

5.2.1 เครื่องบันทึกเสียง เพื่อนำไปใช้ในการบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์เชิงลึก/และขณะประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนนำแผนไปปฏิบัติและมีการบันทึกรายละเอียดผลการปฏิบัติงานและติดตามการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างละเอียด ครบถ้วน

5.2.2 กล้องถ่ายภาพดิจิทัล เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมภาพในขณะดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก ประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อระดมสมอง (Brain storming) สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกิจกรรมต่าง ๆ

5.2.3 อุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมกลุ่มและอุปกรณ์ในการนำเสนอข้อมูลสาธารณะ เช่น เครื่องโน้ตบุ๊ก เครื่องฉายโปรเจ็คเตอร์ วัสดุ อุปกรณ์เครื่องเขียนต่างๆ เพื่อนำมาใช้เขียนเกี่ยวกับข้อคิดเห็นต่างๆ และการนำเสนอข้อมูลทั้งของผู้วิจัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา

5.2.4 อุปกรณ์ในการจดบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในสนามวิจัย โดยผู้วิจัยจะจดบันทึกลงในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยตนเอง และได้ขอให้บุคลากรทางการศึกษา 38 ค. (2) จำนวน 2 คน ที่มีความสามารถ และมีประสบการณ์ทำหน้าที่ช่วยจดบันทึกด้วยวัสดุ อุปกรณ์สำหรับใช้ในการจดบันทึก เช่น สมุดบันทึก เครื่องเขียนต่างๆ เพื่อใช้บันทึกข้อมูลขณะสัมภาษณ์เชิงลึกและขณะปฏิบัติงานระดมพลังสมอง การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และตามกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อเก็บข้อมูลนำมาประกอบกับการบันทึกเสียง และการวิเคราะห์ข้อมูล

6. การสร้างเครื่องมือการวิจัยและตรวจสอบหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

6.1 ศึกษาจากหนังสือ ทฤษฎี แนวคิด เอกสารและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลบ่งชี้ และแนวทาง/วิธีการการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนักเรียนเป็เรียน 2) ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 3) ด้านนักเรียนด้อยโอกาส

4) ด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ

6.2 ศึกษาวิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

6.3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับข้อมูลบ่งชี้ และแนวทาง/ วิธีการการแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

6.4 รวบรวมรายละเอียดในข้อ 6.1.1, 6.1.2, 6.1.3 นำมาพิจารณาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อใช้สำหรับศึกษา และเก็บรวบรวม ข้อมูลบ่งชี้ และแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

6.5 นำเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้น ไปขอความอนุเคราะห์ จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี เนื้อหา สำนวนภาษาที่จะช่วยให้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเข้าใจง่าย ตอบได้ตรงประเด็นคำถาม ก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่วิจัย

6.6 ปรับปรุง แก้ไขทฤษฎี เนื้อหา และสำนวนภาษาตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้เครื่องมือการวิจัยมีคุณภาพ

6.7 นำเครื่องมือการวิจัยที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 โรงเรียน จำนวน 15 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น กลุ่มผู้ปกครอง นักเรียน และกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน นำผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกทุกชุดมา ทดสอบความตรงตามเนื้อหา และหาค่าความเชื่อมั่น

ผลการหาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัยของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละกลุ่ม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกปลายเปิดสำหรับกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน กลุ่มผู้บริหาร สถานศึกษา กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น และกลุ่มผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้นจำนวน 15 คน แต่ละกลุ่มมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach, 1990, pp. 202-204) ในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งฉบับของผู้ให้ข้อมูลหลักแต่ละกลุ่ม รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูลทั่วไปทั้งฉบับ .91 ด้านข้อมูลบ่งชี้ ทั้งฉบับ .95 และด้านแนวทางแก้ไขปัญหาทั้งฉบับ .87

6.8 นำเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผ่านการหาคุณภาพเครื่องมือไป เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ระยะที่ 2 ศึกษาข้อมูลบ่งชี้นักเรียนออกกลางคันและเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. สํารวจสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 12 โรงเรียน ที่มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น จำนวน 39 คน และมีนักเรียนเสียงออกกลางคัน รวมทั้งสิ้นจำนวน 20 คน

2. สัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยทำหนังสือราชการ และโทรศัพท์ติดต่อ ประธานงานไปยัง สถานศึกษาจำนวน 12 โรงเรียน ที่มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวนทั้งสิ้น 44 คน เพื่อชี้แจง สร้างความเข้าใจ และนัดหมายวันเวลาลงพื้นที่สัมภาษณ์ และติดตามนักเรียนออกกลางคัน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 8 คน 2) กลุ่มครูประจำชั้น/ กลุ่มครู ผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 8 คน 3) กลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน จำนวน 14 คน และ 4) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน จำนวน 14 คน หลังจากนั้น ผู้วิจัยลงพื้นที่วิจัยเพื่อสัมภาษณ์ตามประเด็นในแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่กำหนดไว้ทั้งหมด 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ตอนที่ 2 ข้อมูลบ่งชี้เรียนออกกลางคัน และตอนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาการเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บ รวบรวม จัดบันทึกรายละเอียด และบันทึกเสียงทุกประเด็น

2. วิเคราะห์ สรุปรูปข้อมูลบ่งชี้เรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันที่ได้ข้อมูล จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

2.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจและการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยได้ กำหนดแหล่งที่มาของข้อมูล คือ การระบุชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักออกมาเป็นบทสนทนา พร้อมทั้งให้ผู้ให้ ข้อมูลหลักยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง

2.2 นำข้อมูลบ่งชี้สำคัญที่ได้จากการสำรวจ และการให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลัก มาวิเคราะห์ข้อมูลตั้งแต่เริ่มแรกเข้าพื้นที่วิจัย และทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ไปพร้อมๆ กับการเก็บ รวบรวมข้อมูล นำมาตีความ สังเคราะห์ในประเด็นสำคัญๆ ย้อนกลับไปกลับมาหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งได้ข้อมูลอ้อมตัว และสรุปเป็นประเด็นที่ค้นพบตามกรอบการศึกษาข้อมูลบ่งชี้เรียน ออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

ระยะที่ 3 สร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาการเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิดของโคเฮิน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, pp.213-218) ของเคมมิส และแมค แทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ของซูเบอร์-สเคอร์ริท (Zuber-Skerrit, 1992) ของทศพล กฤตยพิสิฐ (2537, หน้า 13) ของโกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ของถวิลวดี

บุรีกุล (2551, หน้า 10) และของศิริพร พัสตร (2561, เข้าถึงได้จาก <http://udmathteaching.files.wordpress.com/>)

หลังจากนั้นนำมาบูรณาการ เพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ สร้างแนวทางแก้ไขปัญหา และสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียน ออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ในการดำเนินงาน ด้วยเทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ การประชุมระดมพลังสมอง (Brain Storming) และประชุมกลุ่มย่อยด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 ทำหนังสือราชการเชิญประชุมโดยขออนุญาตผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ถึงกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาจำนวน 38 คน เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และตัดสินใจกำหนดข้อมูลบ่งชี้ และกำหนดแนวทางแก้ไข ปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลหลัก

1.2 จัดเตรียมความพร้อมทั่วไป ได้แก่ วัน เวลา รายการประชุม สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี สื่อ วิทยุทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องบันทึกภาพ ผู้บันทึกภาพ และผู้อำนวยการความสะดวก ต่างๆ

1.3 จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ จำนวน 1 คน ในการดำเนินการร่วมกันศึกษา ค้นหาข้อมูลบ่งชี้ และสร้างแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

1.4 จัดหาทีมงานเพื่อช่วยวิทยากรและผู้วิจัยในการเก็บ/ รวบรวมข้อมูล

1.5 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลบ่งชี้ ความต้องการ และการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้จากการสำรวจ และการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มครูประจำชั้น/ ครูผู้รับผิดชอบ กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มนักเรียน ออกกลางคัน และกลุ่มเสี่ยงออกกลางคัน จำนวนทั้งสิ้น 44 คน นำเสนอให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการ การศึกษาได้รับทราบ

1.6 ต่อจากนั้นวิทยากรดำเนินการสร้างความตระหนักร่วมกัน โดยการประชุมระดม พลังสมอง เพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาได้แสดงความคิดเห็น วิพากษ์ วิเคราะห์ วิเคราะห์ และให้ข้อเสนอแนะได้อย่างอิสระ เพื่อเติมเต็มข้อมูลบ่งชี้ได้อย่างหลากหลาย ต่อจากนั้น วิทยากรได้ให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาประชุมกลุ่มย่อยด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันสรุปประเด็นสำคัญๆ หรือประเด็นหลักๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้นักเรียนต้องออก กลางคัน หรือเสี่ยงออกกลางคัน โดยใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมงครึ่ง ถึง 3 ชั่วโมง

1.7 ผู้วิจัยและทีมงานร่วมกันเก็บ รวบรวมข้อมูลบ่งชี้ที่ได้จากการระดมพลังสมอง และการสนทนากลุ่ม และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และ เสียงออกกลางคัน

1.8 สรุปและนำเสนอข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันเพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาได้รับทราบประเด็นสำคัญๆ ที่ทำให้นักเรียนต้องออกกลางคัน หรือเสียงที่จะต้องออกกลางคัน

2. การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน ด้วยการประชุมระดมพลังสมอง (Brain Storming) และประชุมกลุ่มย่อยด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ดังนี้

2.1 ร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน โดยผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลความต้องการ และการเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 44 คน แจ้งให้ที่ประชุมได้รับทราบ วิทยากรดำเนินการประชุมระดมพลังสมอง (Brain Storming) และประชุมกลุ่มย่อยด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันวิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดแนวทาง วิธีการ บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความเหมาะสมกับนักเรียนเป็เรียน นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ นักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาส และนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ์

2.2 เก็บรวบรวม จัดบันทึก และตรวจสอบข้อมูลแนวทาง วิธีการ บทบาท และการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

2.3 สรุปและนำเสนอแนวทาง วิธีการ บทบาท และการทำงานร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาได้รับทราบ

2.4 วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจร่วมกันจัดสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหา และแผนปฏิบัติการเพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษานำไปใช้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยใช้กระบวนการระดมพลังสมองให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดคู่มือและแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติงาน

2.5 ผู้วิจัยเก็บ รวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาจัดสร้างเป็นคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหา และแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

2.6 สรุปและเตรียมนำเสนอฉบับร่างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาและแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

3. การมีส่วนร่วมดำเนินงาน ดังนี้

3.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเสนอฉบับร่าง คู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหา และแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันเพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็น

3.2 ผู้วิจัยและกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหา และแผนปฏิบัติการ โดยการจัดประชุมกลุ่มย่อยด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อแบ่งงานเขียนคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาและแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

3.3 ผู้วิจัยประชุมระดมพลังสมอง (Brain Storming) เพื่อร่วมกันสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน และแผนปฏิบัติการเพื่อให้กลุ่มเครือข่ายได้ใช้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดหัวข้อเรื่องเกี่ยวกับนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ดังนี้

1. ศึกษา รวบรวมเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี กฎ ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการสร้างคู่มือการปฏิบัติงาน

2. ศึกษา รวบรวมเอกสาร หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน เพื่อนำมาสร้างเป็นคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหา

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ และแนวทาง วิธีการที่จะปฏิบัติงาน ดังนี้

1. วิเคราะห์ค้นหาปัญหาว่ามีอะไรบ้าง ปัญหานั้นเกิดจากสาเหตุใด อย่างไร ควบคุมหรือบริหารจัดการได้หรือไม่

2. วิเคราะห์ว่ามีแนวทาง กลยุทธ์ ยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาหรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดโครงร่าง (Outline) คู่มือการปฏิบัติงานแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ดังนี้

1. วิเคราะห์กำหนดรูปแบบ รายละเอียดเนื้อหา ลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผล คู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันอย่างคร่าวๆ พร้อมทั้งศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติม

2. ร่วมกันนำมาวางแผนโครงร่างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันอาจจะเป็นบทๆ ที่เป็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ บทนำ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ โครงสร้างการบริหารจัดการและขั้นตอน เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เทคนิคการปฏิบัติงาน ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขและการพัฒนางาน หรืออาจจะเขียนรายละเอียดในแต่ละกระบวนการ

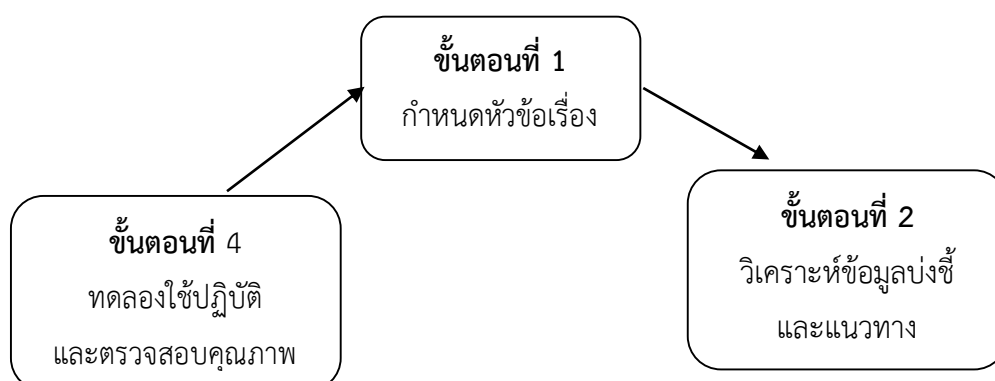
ขั้นตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมทดลองใช้ปฏิบัติและตรวจสอบคุณภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ผู้วิจัยดำเนินงาน 2 ระยะ ดังนี้

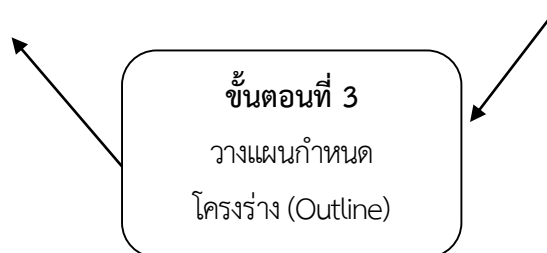
ระยะที่ 1 ผู้วิจัยนำคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันไปขอความอนุเคราะห์เพื่ออ่าน และตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา สำนวนภาษา ความยากง่าย ฯลฯ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 ท่าน ในด้านวิจัยและประเมินผลการศึกษา ด้านการบริหาร การศึกษา ด้านการศึกษาพิเศษ ด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ด้านพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ด้านส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จิตวิทยาโรงเรียน และด้านการแนะแนวโรงเรียน เมื่อวันที่ 10 เดือน มีนาคม 2562

ผลการหาประสิทธิภาพของคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคังก่อนใช้ปฏิบัติงานของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวนทั้ง 8 ท่าน พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 ท่าน เห็นว่า คู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานี้อยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ย 4.58 มีความเหมาะสมสามารถนำมาใช้เป็นตัวอย่างได้ และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 ท่าน เห็นว่าคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานี้อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 4.24 ซึ่งยังมีแนวทาง/วิธีการที่ยังไม่โดดเด่น ควรมีการคิดค้นหาแนวทาง วิธีการใหม่ๆ ที่ไม่ซ้ำกับผู้อื่น หรือหน่วยงานใด และแนวทางใหม่ๆ นี้ควรได้มาจากหลายๆ คน หลายๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา ร่วมกันคิด ทดลองใช้ปฏิบัติงาน และประเมินผลจึงจะเป็นคู่มือที่ดีและมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านได้ให้ข้อเสนอแนะที่ดีและมีประโยชน์ในด้านภาษา สำนวนภาษา ฯลฯ ซึ่งผู้วิจัยได้นำพัฒนา ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

ระยะที่ 2 ผู้วิจัยนำคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคั่นไปทดลองใช้และตรวจสอบคุณภาพในสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน โดยให้ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น จำนวน 5 คน ที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคั่น จำนวน 7 คน เพื่อให้ครูได้อ่าน และทดลองใช้คู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานี้สำหรับใช้ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหานักเรียน พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรคการดำเนินงานภายในระยะเวลา 1 เดือน คือ ภายในเดือนพฤษภาคม 2562

จากการสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคั่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) ทั้ง 4 ขั้นตอน ผู้วิจัยนำมาสรุปกระบวนการแบบมีส่วนร่วมสร้างคู่มือ ดังภาพที่ 5 ดังนี้





ภาพที่ 5 กระบวนการแบบมีส่วนร่วมสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน

ผลการทดลองใช้และผลการหาประสิทธิภาพของคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น จำนวน 5 คน นักเรียนออกกลางคันจำนวน 7 คน เห็นว่า คู่มือชุดนี้อยู่ในระดับดีมากทั้ง 5 คน มีค่าเฉลี่ย 4.68 เมื่ออ่านเนื้อหา และสำนวนภาษามีความเข้าใจดี แต่มีบางข้อความ หรือบางแนวทางควรมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสะดวกและง่ายต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาพัฒนา ปรับปรุงแก้ไข เพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะ และพบว่า ครูสามารถติดตาม โน้มน้าวชักจูงนักเรียนออกกลางคันที่เป็เรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ให้กลับคืนมาเข้าเรียนต่อ จำนวน 3 คน และนักเรียนออกกลางคันที่เป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้กลับคืนมาเข้าเรียนต่อ จำนวน 1 คน และนักเรียนออกกลางคันที่เป็นเด็กด้อยโอกาสในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้กลับคืนมาเข้าเรียนต่อ จำนวน 2 คน และเด็กจำนวน 1 คน จะมีอายุครบเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ คือ อายุย่างเข้าปีที่ 16 และนักเรียนออกกลางคันที่ถูกลวงละเมิดทางเพศในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้กลับคืนมาเข้าเรียนต่อ จำนวน 1 คน

3.4 ผู้วิจัยเก็บ รวบรวมข้อมูล จัดบันทึกรายละเอียดข้อมูลของคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน

3.5 สรุปและเตรียมนำเสนอคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน เพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของข้อมูล

4. การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน ดังนี้

4.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำเสนอคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันที่ผ่านการทดลองใช้และตรวจสอบหาประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นนำมาให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์ กลั่นกรอง ติดตาม และตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

4.2 พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันตามข้อเสนอแนะของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา

5. การมีส่วนร่วมสรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน ดังนี้

5.1 นำเสนอผลการดำเนินงาน โดยผู้วิจัยสรุปและรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินงานตั้งแต่ระยะที่ 1 จนถึงระยะที่ 3 เพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันรับทราบและพิจารณารับรองผลการดำเนินงาน

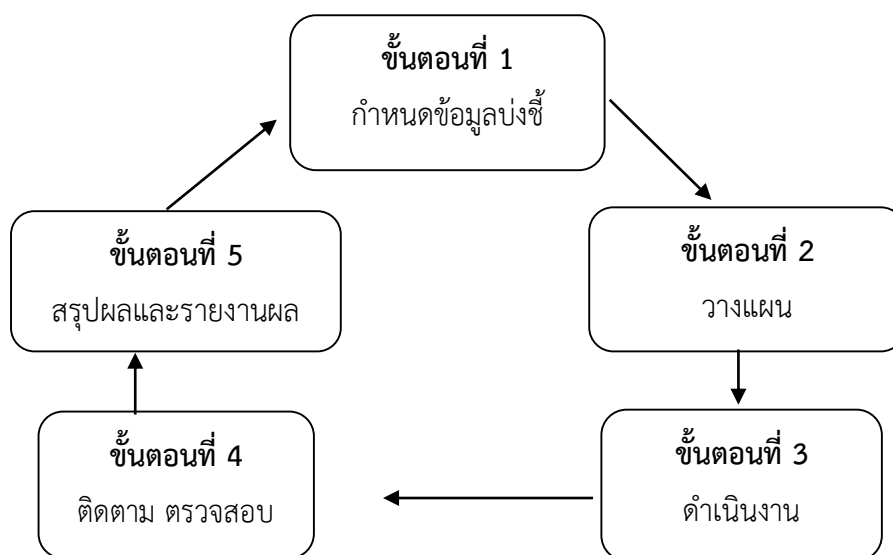
5.2 พัฒนา ปรับปรุงแก้ไขผลการดำเนินงานให้ถูกต้อง สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์

5.3 นำกลับไปให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษายืนยันความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง

5.4 สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันรับทราบ

5.5 เผยแพร่ผลการดำเนินงานต่อสาธารณชน

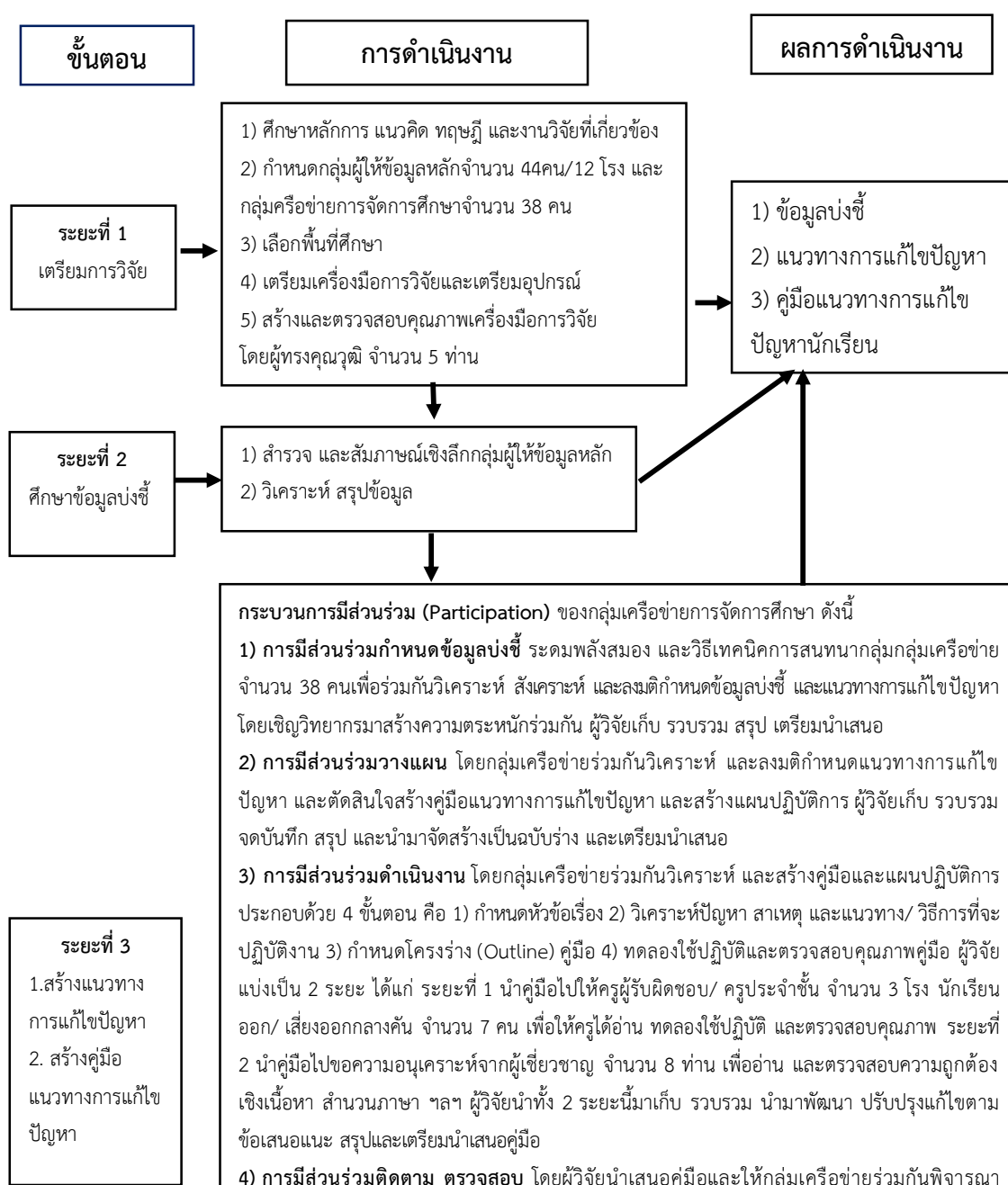
จากการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้วิจัยนำมาสรุปเป็นขั้นตอนกระบวนการแบบมีส่วนร่วมประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังภาพที่ 6 ดังนี้



ภาพที่ 6 ขั้นตอนกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation)

โดยสรุป การดำเนินงานแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต

1 ตามลำดับทั้ง 3 ขั้นตอน ได้แก่ ระยะเวลาที่ 1 เตรียมการวิจัยระยะเวลาที่ 2 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นนักเรียนออกกลางคันและนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยการสำรวจ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 44 คน ในสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน ระยะเวลาที่ 3 สร้างแนวทางการแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา จำนวน 38 คน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลเบื้องต้นในการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน 5) สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน ซึ่งผู้วิจัยและกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันดำเนินงานแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรีเขต 1 ให้บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัย สรุปเป็น Flow chart ดังภาพที่ 7 ดังนี้





ภาพที่ 7 ขั้นตอนการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เพื่อศึกษาข้อมูลบ่งชี้ นักเรียนออกกลางคันและเสียงออกกลางคันโดยใช้การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก และประชุมกลุ่มย่อยด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และเพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียน ออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) การระดมพลังสมอง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนการวิจัยเชิงคุณภาพ และตามขั้นตอนกระบวนการแบบมีส่วนร่วมนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลผลการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลบ่งชี้ และแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานได้อย่างแท้จริง ในการวิจัยครั้งนี้มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้น จำนวน 44 คน และมีกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 38 คน

จากผลการศึกษาข้อมูลบ่งชี้ นักเรียนในแต่ละประเด็น และจากผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยการตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective

Congruence Index=IOC) และหาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ต่อจากนั้น ได้จัดทำคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน และผ่านการตรวจสอบประสิทธิภาพของคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน โดยผู้เชี่ยวชาญ และผ่านการทดลองใช้ปฏิบัติงานโดยกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น ซึ่งอยู่ในกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลเป็นลำดับโดยมีรายละเอียด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลบ่งชี้ให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

ตอนที่ 2 ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

ตอนที่ 3 ผลการสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ปราบกฏผล ดังนี้

ในการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ และสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ปราบกฏผลเป็นลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาข้อมูลบ่งชี้ให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ดังนี้

1. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการศึกษา และสำรวจเกี่ยวกับข้อมูลบ่งชี้ให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จันทบุรี เขต 1 ปราบกฏผล ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของข้อมูล 10 มิถุนายน ตั้งแต่ปีการศึกษา 2558-2561 เกี่ยวกับนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 83 โรงเรียน 1 สาขา ผลการวิจัยพบว่า ในปีการศึกษา 2558 มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 0.08 ของนักเรียนทั้งหมด (จำนวน 16,374 คน) ในปีการศึกษา 2559 มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 0.13 ของนักเรียนทั้งหมด (จำนวน 19,465 คน) และในปีการศึกษา 2560-2561 มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 0.24 และมีนักเรียนเสียงออกกลางคัน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 0.12 ของนักเรียนทั้งหมด (จำนวน 15,930 คน) และพบว่า ในปีการศึกษา 2560-2561 พบว่า มีสถานศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 12 โรงเรียน เปิดสอนตั้งแต่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือนักเรียนที่มีอายุย่างเข้าปีที่ 7 จนถึงอายุย่างเข้าปีที่ 16 มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 4,840 คน มีนักเรียนออกกลางคันรวมทั้งสิ้น

จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 0.81 และมีนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 0.41 ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้งนี้เนื่องจาก สถานศึกษาไม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือไม่ได้ยับยั้ง/ โน้มน้าวช่วยเหลือ เยียวยา กำกับ ติดตามนักเรียนให้กลับคืนมาเข้าเรียน ในสถานศึกษาอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจากสถานศึกษาในสังกัดยังไม่มีคณะกรรมการ ยังไม่เห็นความสำคัญ ยังไม่สามารถบริหารจัดการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีไม่มีแนวทาง/ วิธีการแก้ไขปัญหานั้นที่เหมาะสมให้กับนักเรียนออกกลางคันอย่างแท้จริง และหรือนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันยังคงมีอัตราคงอยู่ในสถานศึกษาตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ และได้รับความช่วยเหลือ ดูแล ได้รับสิทธิ์ โอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ขึ้นพื้นฐานสามารถเรียนจนจบหลักสูตรการศึกษาภาคบังคับตามนโยบายการพัฒนาการศึกษาของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2 ผลการสำรวจ และวิเคราะห์ระบบข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (Data Management Center: DMC) ในสถานศึกษาทุกโรงเรียน (จำนวน 83 โรงเรียน 1 สาขา) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลในระบบ DMC ไม่ได้ระบุชื่อ นามสกุล ของนักเรียนที่ออกกลางคัน และไม่รายงานจำนวนข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียนออกกลางคัน ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาของประเทศ

2. ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับข้อมูลบ่งชี้ นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักรวมทั้งสิ้น จำนวน 44 คน ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคันจำนวน 8 คน 2) กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 8 คน 3) กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน จำนวน 14 คน 4) กลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน จำนวน 14 คน ปรากฏผล ดังนี้

2.1 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูลบ่งชี้ของกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่นักเรียนเบื่อเรียน ติดเกม ติดเพื่อน เป็นเด็กแว้น ชอบแข่งรถมอเตอร์ไซด์ และเด็กประสบอุบัติเหตุทำให้เสียชีวิต พิกการทางร่างกาย หรือสมองพิการทำให้เรียนหนังสือไม่ได้ต่อไป มีปัญหาชู้สาว สมรสและต่อมามีบุตร เรียนหนังสือไม่ทันเพื่อน นักเรียนสนใจเรียนรู้ ด้านการงานอาชีพอื่นที่สถานศึกษาไม่มีจัดให้ทางเรียนการสอน ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนหนึ่งกล่าวว่า “...โรงเรียนมีปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ปัญหาด้านนักเรียนเบื่อเรียน ติดเพื่อน ติดเกม กินเหล้า สูบบุหรี่ ชอบแข่งรถมอเตอร์ไซด์ เป็นเด็กแว้น ชอบแข่งรถกับเพื่อนๆ และเกิดประสบอุบัติเหตุทำให้เสียชีวิตบ้าง หรือพิการทางร่างกาย และพิการทางสมองบ้างในที่สุด ทำให้ไม่มาเรียนหนังสือ ปัญหาทางเพศ ปัญหาชู้สาวแล้วเกิดท้องต้องออกจากโรงเรียนไปมีครอบครัว นักเรียนขาดเรียนบ่อย

ทำให้เรียนหนังสือไม่ทันเพื่อน และเวลาเรียนไม่พอร้อยละ 80 ทำให้ไม่สามารถสอบเลื่อนชั้นได้ ในที่สุดต้องออกจากระบบโรงเรียนไป และนักเรียนสนใจอาชีพเลี้ยงไก่ชน เด็กอยากมีเงินเยอะๆ เพราะการเลี้ยงไก่ชนแต่ละตัว สามารถสร้างรายได้ให้กับนักเรียนเป็นจำนวนมาก ซึ่งโรงเรียนไม่มีสอนทักษะอาชีพนี้ให้กับนักเรียน” ปัญหาการเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ มีระดับสติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติ/ มีระดับไอคิวต่ำกว่า 70 สมาธิสั้น ระบบการทำงานต่างๆ ล่าช้ามากทำให้เรียนหรือทำงานไม่ทันเพื่อน มีปัญหาการใช้ภาษาพูด คือ ออกเสียงไม่ชัดเจนออกเสียงผิดเพี้ยนไปจากการพูดของคนทั่วไป ทำให้ฟังไม่รู้ค้อยเรื่อง สื่อความหมายต่อกันไม่ค่อยได้ มีปัญหาด้านการเขียนหนังสือไม่ได้/ ไม่ถูกต้อง เขียนหัวกลับ นักเรียนมีร่างกายพิการทางขาทำให้ทำกิจกรรมต่างๆ ไม่สะดวก ปัญหาเด็กควบคุมพฤติกรรม อารมณ์บางอย่างของตนเองไม่ได้ ทำให้ไม่สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ หรือผู้อื่นได้อย่างปกติ นักเรียนมีสุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัว ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนที่สองกล่าวว่า “...ปัญหานักเรียนเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง เขียนไม่ได้ สื่อความหมายไม่ค่อยได้ คนทั่วไปฟังแล้วไม่เข้าใจ เนื่องจากตัวเด็กเองเป็นเด็กพิเศษ หรือเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สมาธิสั้น ระดับสติปัญญาไอคิวต่ำกว่าเด็กปกติทั่วไป คือ ระดับไอคิวต่ำกว่า 70 ลงมา นักเรียนมีร่างกายพิการทางขา ทำให้ทำงานหรือทำกิจกรรมต่างๆ ไม่สะดวก” ปัญหาเรียนด้อยโอกาส พ่อแม่หย่าร้าง ครอบครัวมีฐานะยากจน เด็กต้องอพยพตามผู้ปกครอง เด็กต้องหาเลี้ยงตนเอง หรือครอบครัวเมื่อถูกทอดทิ้งให้อยู่กับผู้สูงอายุ เด็กบ้านอยู่ไกลจากสถานศึกษาเกิน 3 กิโลเมตร การสัญจรไปมาระหว่างสถานศึกษาที่บ้านนักเรียนไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนที่สามกล่าวว่า “...ปัญหานักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาส เกิดจากครอบครัวหย่าร้าง ครอบครัวมีฐานะยากจน พ่อแม่ต้องอพยพย้ายถิ่นไปทำงานหาเงินที่อื่นบ่อยๆ และไม่ได้มาแจ้งย้ายให้ทางโรงเรียนได้ทราบ อีกต่อไปและนักเรียนบ้านอยู่ไกลจากโรงเรียนเกิน 3 กิโลเมตร ประมาณ 5 กิโลเมตร การสัญจรไปมาระหว่างบ้านกับโรงเรียนไม่สะดวก ไม่มีรถรับส่งนักเรียน หนทางทุรกันดาร เป็นทางเปลี่ยว ไม่ปลอดภัยกับเด็กผู้หญิง พ่อแม่ต้องมาส่งนักเรียนเป็นประจำ และมีฐานะยากจนด้วย ทำให้เด็กไม่มาเรียน ขาดเรียนในที่สุด” และปัญหานักเรียนถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจ และถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนที่สี่กล่าวว่า “...ปัญหาเกิดจากแม่เด็กมีสามีใหม่ ปล่อยให้เด็กอยู่กับพ่อเลี้ยงตามลำพังในเวลากลางคืน พ่อเลี้ยงชอบกินเหล้า กินยาบ้า ทะเลาะทำร้ายร่างกาย และในที่สุดเด็กถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน ตำรวจตามจับได้ และนำเข้าคุกเรียบร้อยแล้ว ส่วนเด็กและแม่เด็กได้พักอยู่อาศัยที่บ้านพักเด็กและคนชรา มีความปลอดภัยแล้ว”

2.2 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูลลงชี้ของกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น ผลการวิจัยพบว่า ปัญหานักเรียนเบื่อเรียน ไม่ตั้งใจ/ ไม่สนใจเรียน สอบไม่ผ่านหลายวิชา เด็กขาดเรียนบ่อยๆ ทำให้เวลาเรียนไม่พอร้อยละ 80 ไม่สนใจทำการบ้าน/ แบบฝึกหัดที่ครูสั่ง แต่สนใจทักษะอาชีพที่นอกเหนือจากที่ครูสอน นักเรียนมีพฤติกรรมทางลบ เด็กติดเพื่อน ตามเพื่อนมาก เชื่อแต่เพื่อน ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู

พ่อแม่ และผู้ปกครอง เป็นเด็กเกเร ชอบทะเลาะวิวาท ชอบแข่งรถจักรยานยนต์และเสียชีวิต พิการทางร่างกายและสมอง นักเรียนมีปัญหาชู้สาว สมรส ดึงคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นสถานศึกษาคนที่หนึ่งกล่าวว่า “...นักเรียนเบื่อเรียน ทำให้มีพฤติกรรมทางลบ ดุด่า ดุด่าเพื่อน เชื้อแต่เพื่อน ถึงแม้ว่าครู พ่อแม่ และผู้ปกครองจะบอกเตือนหรือสั่งสอนเท่าใดก็ไม่เคยเชื่อฟัง เป็นเด็กเกเร ชอบหนีโรงเรียนเป็นประจำ หรือไม่ยอมมาเรียน เวลาเรียนก็ไม่ตั้งใจเรียน นิสัยชอบทะเลาะวิวาทกับเด็กอื่นๆ บ่อยครั้งทั้งภายในโรงเรียนเดียวกัน/ ภายนอกโรงเรียน เด็กชอบแข่งรถจักรยานยนต์ เป็นเด็กแว้น ทำให้เสียชีวิตบ้าง พิการทางร่างกายและสมองบ้าง นักเรียนมีปัญหาชู้สาว สมรส เด็กเบื่อเรียน ไม่ตั้งใจ/ สนใจเรียน สอบไม่ผ่านหลายวิชา เด็กขาดเรียนบ่อยๆ ทำให้เวลาเรียนไม่พอร้อยละ 80 ไม่สนใจทำหรือส่งการบ้าน/ แบบฝึกหัดที่ครูสั่ง และบางคนไม่มาเรียนเพราะสนใจทักษะอาชีพที่นอกเหนือจากที่ครูสอนในโรงเรียน”

ปัญหานักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีปัญหาภาคด้านการเรียนรู้ ด้านการอ่าน ด้านการเขียน ด้านการพูดออกเสียง ไม่ชัดเจน สื่อความหมายไม่ถูกต้อง พูดกันไม่เข้าใจ มีสติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติ หรือมีระดับไอคิว 70 ลงมา มีโรคประจำตัว สุขภาพไม่แข็งแรง ป่วยบ่อยๆ นักเรียนมีร่างกายพิการทางขาทำให้ทำกิจกรรมอะไรไม่สะดวก ดึงคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นสถานศึกษาคนที่สองกล่าวว่า “... นักเรียนที่นี้ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และบางคนก็เป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ เรียนหนังสือไม่รู้เรื่องมีปัญหาการสื่อความหมาย พูดออกเสียงไม่ชัดเจน ทำให้เรียนหนังสือไม่ทันเพื่อน และเด็กบางคนถูกเพื่อนในชั้นเดียวกันรังแก ทำร้ายร่างกาย ซึ่งพ่อแม่ ผู้ปกครองบางคนก็ยอมรับความจริงไม่ได้ จึงไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่เลี้ยงดูเด็กเท่าที่ควร เด็กบางคนถูกปล่อยปละละเลยให้อยู่ตามลำพังบ้าง อยู่กับคนชรา ซึ่งไม่มีรายได้อะไร นอกจากเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งไม่เพียงพอกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ มีสภาพที่น่าสงสารมาก”

ปัญหานักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาส ครอบครัวมีฐานะยากจน เด็กต้องอพยพติดตามพ่อแม่ ผู้ปกครองไปทำมาหากินในถิ่นอื่นๆ พ่อแม่หย่าร้าง เด็กถูกทอดทิ้ง ไม่มีใครสนใจ/ เลี้ยงดูเอาใจใส่ เด็กออกไปทำงานรับจ้างหารายได้เลี้ยงตัวเอง และหรือเลี้ยงคนชราภายในบ้าน นักเรียนต้องเดินด้วยเท้ามาสถานศึกษา ประมาณ 5 กิโลเมตรทุกวันต่อสัปดาห์ ดึงคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นสถานศึกษาคนที่สามกล่าวว่า “...สาเหตุการออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันส่วนใหญ่เกิดจากครอบครัวหย่าร้าง ทะเลาะวิวาทกัน และทิ้งเด็กไว้กับปู่ ย่า ตายาย หรือคนอื่นๆ ที่ไม่ใช่ญาติพี่น้อง ทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น เด็กต้องช่วยเหลือตัวเอง และในที่สุดก็ต้องออกจากโรงเรียนไป หรือครอบครัวนักเรียนมีฐานะยากจนหาเช่ากินค่า เงินรายได้ไม่เพียงพอที่จะจุนเจือครอบครัว เนื่องจากมีอาชีพรับจ้าง และมีการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่บ่อยครั้ง บางครั้งก็นำเด็กไปด้วย และไม่ได้มาแจ้งย้าย ตัวเด็ก ทำให้โรงเรียนไม่สามารถติดตามตัวเด็กได้พบ และทางโรงเรียนก็ได้สอบถามเพื่อนนักเรียนด้วยกันสอบถามกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และแจ้งตำรวจให้ช่วยติดตาม แต่ก็ไม่สามารถติดตามตัวเด็กได้ เด็กบางคนมีฐานะยากจน และบ้านอยู่ไกลจากโรงเรียนประมาณ 5 กิโลเมตร ต้องใช้รถจักรยานยนต์รับส่งไปมาระหว่างโรงเรียน และบ้าน ถนนหนทางลำบากมาก และเป็นทางเปลี่ยว บางครั้งนักเรียนต้องเดินด้วยเท้ามาโรงเรียน ทำให้

เกิดความไม่ปลอดภัยกับตัวเอง และในที่สุดเด็กก็ไม่มาเรียนอีกเลย” และปัญหานักเรียนถูกทำร้าย ถูกข่มขืน ล่วงละเมิดทางเพศ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นสถานศึกษาคนที่สี่ กล่าวว่า “... นักเรียนคนนี้เป็นเด็กดีมาขยันเรียน มาโรงเรียนทุกวัน ต่อมา เด็กขาดเรียนบ่อยๆ ทราบภายหลังว่า เกิดปัญหาครอบครัว พ่อแม่หย่าร้างกัน และเด็กได้อยู่กับแม่ แม่มีสามีใหม่และต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และกลับเข้าบ้านตอนดึกๆ ทุกวัน ปลอ่ยให้เด็กต้องอยู่กับพ่อเลี้ยงตามลำพังในเวลากลางคืน และพ่อเลี้ยง ได้ข่มขืนเด็ก จึงเกิดการทะเลาะ ทำร้ายร่างกายกันขึ้น ผู้เป็นแม่จึงรีบพาเด็กหนี และไปแจ้งความที่โรงพัก แม่เด็กโทรศัพท์บอกครู และผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขอความช่วยเหลือ ทางโรงเรียนจึงได้พาทั้งสองคนไปอยู่ที่ปลอดภัยคือ บ้านพักเด็กและคนชรา และต่อมาตำรวจได้ตามจับพ่อเลี้ยงเข้าคุกเรียบร้อยแล้ว ตอนนี้เด็กยังไม่ได้มาโรงเรียน ยังอยู่ในสถานะต้องฟื้นฟูจิตใจค่ะ”

2.3 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูลบ่งชี้ของกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหานักเรียนเบื่อเรียน ไม่ต้องการไปโรงเรียน ไม่สนใจเรียน อายเพื่อนเพราะเรียน หนังสือไม่เก่ง เรียนหนังสือไม่ทันเพื่อน ขาดเรียนบ่อยๆ และนักเรียนมีอายุมากกว่าเพื่อนในชั้นเดียวกัน นักเรียนถูกรุ้ เพื่อน และนักเรียนที่มีอายุมากกว่า หรือตัวโตกว่าทำร้าย รังแก ดุด่า กล่าวหาด้วยคำไม่สุภาพ นักเรียนชอบทำงานและมีรายได้ในอาชีพที่ตนเองสนใจ และถนัดมากกว่าเรียนหนังสือ นักเรียนมีครอบครัว และมีบุตร ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนที่หนึ่ง กล่าวว่า “... ลูกออกจากโรงเรียนเพราะไม่ต้องการไปโรงเรียนอีกต่อไป เขาบอกว่าเขาอายเพื่อนเพราะเรียน หนังสือไม่เก่ง และเขาอายุมากกว่าเด็กๆ ในชั้นเดียวกัน ถูกครูดุเพราะเขาเรียนหนังสือไม่เก่ง ไม่รู้เรื่อง เขาอ่านหนังสือไม่ค่อยออก เขียนหนังสือไม่ค่อยถูกต้อง เขาจึงไม่ตั้งใจเรียน และครูก็ไม่สนใจและไม่เข้าใจตัวเขา เขาไม่รู้จะถามใคร เพื่อนก็ไม่บอก ไม่มีใครที่จะสอนหรือบอกกับเขา ทำให้เขาอึดอัด ไม่อยากเรียน ไม่อยากไปโรงเรียนอีกต่อไป” ปัญหานักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจ เขียนหนังสือไม่ได้หรือไม่ถูกต้อง พุดจาสื่อสารไม่ค่อยเข้าใจ สมาธิสั้น นักเรียนควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ค่อยได้ ต้องกินยาโดยเฉพาะทุกวันตามหมอผู้เชี่ยวชาญสั่ง นักเรียนมีความพิการทางร่างกายตั้งแต่เกิด นักเรียนมีโรคประจำตัว สุขภาพไม่แข็งแรง ต้องดูแลช่วยเหลือ อย่างใกล้ชิด และอย่างต่อเนื่อง หรือนักเรียนมีความพิการทางร่างกาย ทางสมองเกิดจากนักเรียน ประสบอุบัติเหตุ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือไม่สามารถเรียนหนังสือได้อีกต่อไป ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนที่สองกล่าวว่า “... ลูกเป็นเด็กผู้หญิงตัวเล็ก ไม่ค่อยแข็งแรง จึงถูกเพื่อนๆ หรือเด็กๆ ผู้ชาย ผู้หญิงที่ตัวโตกว่ากล่าวหาว่าไม่ดี ไม่น่าฟังกับเขาประจำ และบางครั้งก็ถูกรังแก ถูกทำร้ายร่างกายบ่อยๆ เขาเป็นเด็กที่เงียบ ไม่พูด ไม่บอก ไม่เล่าเรื่องอะไร ให้ใครฟัง กว่าจะรู้เรื่องราวต่างๆ ลูกก็ไม่ไปโรงเรียนแล้ว หยุดหลายวัน ลูกเขามีอาการซึมๆ เศร้าๆ ถามก็ร้องไห้ จึงไปสอบถามเพื่อนเขา และครูจึงรู้เรื่องราว และให้เขาไปโรงเรียนก็ต้องบังคับกัน จึงจะยอมไป และได้ฟังคำบอกกล่าวจากครูประจำชั้นบอกว่าลูกมีอาการสมาธิสั้น เป็นเด็กพิเศษ มีความบกพร่อง

ทางการเรียนรู้ และโรงเรียนได้พาไปตรวจสอบจากหมอที่โรงพยาบาลก็พบว่า ลูกเป็นเด็กพิเศษ เป็นเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ได้ฟังก็ตกใจ “ไม่ยากเชื่อ” ปัญหาการเรียนด้อยโอกาส มีฐานะครอบครัวยากจน มีลูกหลายคน ต้องการให้นักเรียนช่วยทำงานมากกว่าเรียนหนังสือ และนักเรียนบ้านอยู่ไกล จากสถานศึกษาเกินกว่า 3 กิโลเมตร ต้องใช้ยานพาหนะในการเดินทางไป-กลับ พ่อแม่ ผู้ปกครองทะเลาะกัน กินเหล้า สูบบุหรี่ ดิถยาเสพติดเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่เด็ก ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทน กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนที่สามกล่าวว่า “...ครอบครัวมีฐานะยากจน มีอาชีพรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน ไม่มีเงินให้ลูกไปโรงเรียนบ่อยครั้ง เพราะครอบครัวต้องออกไปทำงานหาเงินเพื่อรับจ้าง บางวันก็ได้ บางวันก็ได้ ไม่พอใช้ ไม่พอกิน จึงต้องไปทำงานที่ไกลๆ เป็นเดือนๆ และส่งเงินมาให้ปู่ย่า และตัวลูกเขาได้ใช้เดือนละไม่กี่บาท เนื่องจากมีลูกหลายคน และยังตัวเล็กๆ ด้วย ต้องดิ้นรนหาเงินเลี้ยงครอบครัวไปวันๆ ไม่รู้ว่า ลูกเขาไม่ได้ไปโรงเรียนนานแล้ว ซึ่งก็ไม่ได้สนับสนุนการที่ลูกไม่ไปโรงเรียน เพราะตัวเองและเมียไม่ได้อยู่บ้านนานๆ จึงจะกลับมาเยี่ยมปู่ย่า และตัวเขา และตัวลูกเองเขาเรียนหนังสือไม่เก่ง เรียนไม่ทันเพื่อน และอายเพื่อนด้วย” ปัญหาการเรียนถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจ ถูกข่มขู่ และถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนที่สี่กล่าวว่า “...ดิฉันเล็กกับสามีเก่า มีลูกด้วยกัน 1 คน เป็นเด็กผู้หญิง กำลังเรียนอยู่ชั้น ป.5 ต่อมาดิฉันมีสามีใหม่ และเรามีปากเสียงทะเลาะกันเสมอ เพราะเขาชอบกินเหล้าทุกวัน และรู้ข่าวว่า เขากินยาบ้าด้วย ตัวดิฉันถูกสามีทำร้ายร่างกายบ่อยๆ บางครั้งลูกก็ถูกเขาทำร้ายร่างกายด้วย ดิฉันต้องไปทำงานที่ห่างแห่งหนึ่งตั้งแต่เช้า และต้องกลับบ้านดึกๆ ทุกคืน มีรายได้ไม่พอใช้ ไม่พอจ่าย แต่ก็ต้องอดทนเพื่อลูกซึ่งเขายังเด็กอยู่ คืนหนึ่งดิฉันทะเลาะกับสามีอย่างรุนแรง เพราะลูกบอกว่า ลูกทนไม่ไหว เพราะถูกพ่อเลี้ยงข่มขืน และขู่จะฆ่าหากไปบอกเรื่องนี้กับใครๆ ดิฉันโกรธมากจึงเกิดทะเลาะกับเขาอย่างรุนแรง ดิฉันและลูกถูกสามีทำร้ายร่างกายเกือบเอาชีวิตไม่รอด และรีบโทรบอกครูของลูก บอกผู้บริหารโรงเรียนให้ช่วยเหลือด้วย และรีบพาดิฉันและลูกหนีจากสามีคนนี้ไปให้ไกลที่สุดอย่าให้เขาตามเจอ เพราะหากตามเจอเขาจะฆ่า ทั้งแม่และลูก ซึ่งทางโรงเรียนก็ได้ช่วยเหลือโดยพาไปอยู่บ้านพักเด็กและคนชรา และแจ้งความที่โรงพัก ขณะนี้สามีถูกจับดำเนินคดีและเข้าคุกเรียบร้อยแล้ว ก็สบายใจ แต่เราต้องลำบาก ต้องช่วยเหลือตัวเอง เพราะเราไม่ค่อยมีเงินใช้จ่าย ไม่มีใครช่วยเรา นอกจากเราช่วยตัวเอง”

2.4 ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูลบ่งชี้ของกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนเปื้อนเรียน สถานศึกษาไม่มีกิจกรรม/ หลักสูตรด้านทักษะอาชีพที่ต้องการหรือสนใจ ครูไม่มีทักษะด้านอาชีพให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ครูสอนโดยไม่มีสื่อและเทคโนโลยี การสอนของครูไม่น่าสนใจ ครูให้การบ้านยากและมากเกินไปทำให้นักเรียนทำไม่ได้และทำไม่ทัน ขาดเรียนบ่อย ครูสอนไม่เก่ง สอนไม่ดี สอนไม่ค่อยเข้าใจ ทำให้นักเรียนไม่ชอบเรียนหนังสือ ไม่ชอบให้ครู/ พ่อแม่ดูตา ถูกลงโทษบ่อยๆ เพราะไม่ทำการบ้านหรือชอบเถียงพ่อแม่และครู นักเรียนมีพฤติกรรมทางลบและไม่เหมาะสมกับวัย ดิถบุหรี ดิถเหล้า ดิถเกม ดิถเพื่อน ลักขโมย เป็นเด็ก

แว่น ชอบแข่งมอเตอร์ไซด์กับเพื่อนๆ ทำให้ประสบอุบัติเหตุบางรายเสียชีวิต ร่างกายพิการ สมองพิการ มีครอบครัวและมีบุตร ดั่งคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันคนที่หนึ่งกล่าวว่า “...ผมต้องการมีเงิน มีรายได้ในระหว่างเรียนหนังสือ เพราะฐานะทางบ้านผมไม่ดีจึงต้องไปทำงานหาเงินมาเลี้ยงตัวเอง และเลี้ยงปู่กับย่า ผมไม่อยากไปเรียนแล้ว เพราะผมไม่มีเงินไปซื้ออาหารกินตอนกลางวัน ที่โรงเรียน ครูก็ไม่สนใจผม ไม่เข้าใจผม คุณค่าผมอยู่เป็นประจำ ผมอายุเพื่อนๆ วิชาที่ครูสอนไม่น่าสนใจ ครูก็สอนแต่วิชาอาชีพที่ผมไม่ถนัด ไม่สนใจ และไม่สามารถทำให้ผมมีรายได้มาเลี้ยงดูตัวเองและปู่ ย่าได้ และอีกอย่างผมเป็นเด็กเรียนไม่เก่ง ไม่ทำการบ้านส่งครู ครูจึงไม่ชอบผม หาวว่าผมขี้เกียจ ผมน้อยใจที่ครูตำหนิว่าผม ผมจึงตัดสินใจไม่ไปเรียนดีกว่าครับ” ปัญหานักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง ไม่เข้าใจ เรียนไม่เก่งทำให้ครูและเพื่อนๆ ไม่สนใจและไม่ค่อยชอบ และไม่ค่อยเข้าใจเด็กที่มีสติปัญญาช้า นักเรียนถูกรังแก และถูกทำร้ายร่างกายจากเด็กโตกว่าบ่อยครั้ง นักเรียนถูกดูค่าด้วยคำหยาบคาย นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ค่อยได้ สอบไม่ผ่าน พูดไม่ชัด สื่อสารกับผู้อื่นไม่เข้าใจ ควบคุมอารมณ์ตัวเองไม่ได้ มีสุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัว ต้องอยู่ในความดูแลรักษาของหมอประจำ ดั่งคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันคนที่สองกล่าวว่า “...พ่อแม่หนูยากจนค่ะ อาชีพรับจ้างทั่วไป หนูมีใบรับรองแพทย์ว่าหนูเป็นเด็กบกพร่องทางการเรียนรู้ หนูเรียนหนังสือไม่รู้เรื่อง เขียนไม่ค่อยถูกต้อง แม่ต้องคอยบอกคอยเตือนหนูในเรื่องต่างๆ อยู่เสมอ หนูจำอะไรไม่ค่อยได้ ลืมอยู่เรื่อยๆ หนูไม่เข้าใจที่แต่ละคนพูดกับหนู บางครั้งหนูพยายามตอบหรือพูดกับเขา แต่เขาก็ฟังไม่เข้าใจ ไม่รู้เรื่องที่หนูพูดกับเขา ทุกวันนี้ หนูต้องกินยาควบคุมอารมณ์ตัวเองทุกวัน วันไหนไม่ได้กินยา หนูจะคุมตัวเองไม่ได้ คือ ถ้าหนูเกิดไม่ชอบอะไร หรือไม่ชอบใครขึ้นมา หนูจะส่งเสียง และร้องดังๆ หรือไม่ก็เดินหนีไปโดยไม่รู้ตัว ว่าหนูกำลังจะไปไหน เพราะหนูเป็นคนอย่างนี้ ทำให้ครูและเพื่อนๆ ไม่ชอบหนู เบื่อหนู และไม่สนใจหนู และหนูสอบไม่ผ่านตั้งหลายวิชา หนูอายุเพื่อนมาก และตัดสินใจว่าจะไม่ไปเรียนอีกแล้วค่ะ” ปัญหาเรียนด้อยโอกาส มีฐานะยากจน พ่อแม่หย่าร้าง ต้องทำงานหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว/ เลี้ยงตัวเองเพราะถูกทอดทิ้งให้อยู่กับคนสูงอายุ พ่อแม่อพยพไปอยู่ที่อื่นและนานๆ ครั้งถึงจะมาเยี่ยมเยียนและให้เงินใช้ก็ไม่เพียงพอสำหรับการใช้จ่าย ผู้ปกครองเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี บ้านอยู่ไกลจากสถานศึกษาเกินกว่า 3 กิโลเมตร ดั่งคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันคนที่สามกล่าวว่า “...สาเหตุที่ทำให้ผมต้องออกจากโรงเรียนเพราะฐานะครอบครัวผมยากจน พ่อชอบกินเหล้า และทะเลาะกับแม่เป็นประจำ ครอบครัวเราต้องอพยพอยู่บ่อยๆ เพื่อไปทำงานหาเงินตามที่นายจ้างสั่ง ทำให้ผมเบื่อมาก ต่อมาพ่อ แม่เลิกกัน พ่อทิ้งให้ผมอยู่กับแม่ อยู่กับตาและยายซึ่งแก่มากแล้ว ผมต้องช่วยแม่รับจ้างหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว ในแต่ละวันมีรายได้ไม่แน่นอน บางวันก็ได้ บางวันก็ไม่ได้ ผมไม่ไปโรงเรียนแล้ว เพราะหากผมไป ผมจะไม่มีเงินซื้อข้าว ซื้อขนมกินตอนกลางวัน ไม่มีเงินซื้ออุปกรณ์การเรียน เพราะโรงเรียนไม่มีอาหารกลางวันแจกฟรีให้กับนักเรียนในชั้นมัธยม” และปัญหาเรียนถูกทำร้ายร่างกายจิตใจ และถูกล่วงละเมิดทางเพศ ดั่งคำสัมภาษณ์

ตัวแทนกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันคนที่สี่กล่าวว่า “...หนูอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยงค่ะ พ่อหนูแท้ๆ ไม่รู้ว่าอยู่ที่ไหนค่ะ พ่อเลี้ยงชอบกินเหล้า และกินยาบ้าด้วยค่ะ ชอบทะเลาะ ทำร้ายร่างกายแม่ และหนูเป็นประจำ แม่กลับตึกๆ ทุกคืน เพราะแม่ต้องไปทำงานรับจ้างที่ห้างซึ่งอยู่ไกลจากบ้านมากค่ะ หนูถูกพ่อเลี้ยงข่มขืนหลายครั้งค่ะ และพ่อเลี้ยงไม่ให้บอกกับแม่หรือใครๆ หนูเจ็บค่ะ ทนไม่ไหวจึงบอกแม่ แม่จึงรู้เรื่องราว และทะเลาะกับพ่อเลี้ยง พ่อเลี้ยงทำร้ายแม่ หนูเข้าช่วยแต่ก็โดนพ่อเลี้ยงทำร้ายเหมือนกัน ค่ะ คินนั้นหนูกลัวมากค่ะ กลัวว่าพ่อเลี้ยงจะฆ่าแม่และหนูค่ะ แม่สลับค่ะ และเมื่อพ่อก็ไม่เห็นพ่อเลี้ยงแล้ว ค่ะ แม่จึงโทรไปบอกกับครูและ ผอ.โรงเรียนค่ะ ให้ช่วยพาเราหนีไปจากพ่อเลี้ยงด้วย ผอ.โรงเรียนพาหนูกับแม่ ไปพักที่บ้านเด็กและคนชรา ได้รับความดูแลช่วยเหลืออย่างดีค่ะ และผอ.โรงเรียนก็พาแม่ไปแจ้งความที่โรงพัก ต่อมาตำรวจตามจับพ่อเลี้ยงไปดำเนินคดีและจับเข้าคุกแล้วค่ะ”

สรุปประเด็นข้อมูลบ่งชี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 44 คน พบว่า ประเด็นหลักๆ ที่เป็นข้อมูลบ่งชี้ทำให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ

- 1) นักเรียนเบื่อเรียน
- 2) นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
- 3) นักเรียนด้อยโอกาส
- 4) นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ

ตอนที่ 2 ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคัน ดังนี้

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลบ่งชี้ และแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ในการดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบผลการดำเนินงาน 5) สรุปผลและรายงานผลการดำเนินงาน ร่วมกับวิธีการระดมพลังสมอง (Brain Storming) และวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา จำนวน 38 คน ประกอบด้วย 7 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน 2) กลุ่มบุคลากรทางการศึกษา 38 คน (2) ซึ่งได้รับมอบหมายภาระหน้าที่งานการออกกลางคันของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จำนวน 1 คน 3) กลุ่มนักจิตวิทยาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1 จำนวน 1 คน 4) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา จำนวน 12 คน 5) กลุ่มครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคันที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาจำนวน 12 คน 6) กลุ่มประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา จำนวน 3 คน 7) กลุ่มประชารัฐ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น ประชาชน และมูลนิธิจำนวน 8 คน จากผลการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏผลเป็นลำดับ 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การมีส่วนร่วมกำหนดข้อมูลบ่งชี้ในการดำเนินงาน โดยการร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ให้ข้อเสนอแนะอย่างกว้างขวางและอย่างละเอียดลึกซึ้ง และสรุปผลเป็นประเด็นหลักๆ ของข้อมูลบ่งชี้ที่ส่งผลให้นักเรียนต้องออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลบ่งชี้ด้านนักเรียนเบื่อเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาไม่มีกิจกรรม/ หลักสูตร ด้านทักษะอาชีพที่นักเรียนต้องการหรือสนใจ ครูไม่มีทักษะการสอนด้านอาชีพที่จะช่วยให้นักเรียน มีรายได้ระหว่างเรียน ครูสอนโดยไม่มีสื่อ และเทคโนโลยี ครูให้การบ้านยากและมากเกินไปทำให้นักเรียน ทำไม่ได้และทำไม่ทัน ครูสอนไม่เก่ง สอนไม่ดี สอนไม่ค่อยเข้าใจ ครูและเพื่อนๆ ไม่สนใจ ไม่ชอบ ไม่เข้าใจนักเรียนที่มีสติปัญญาช้า สมาธิสั้น เรียนไม่เก่ง เรียนไม่รู้เรื่อง นักเรียนอายเพื่อนเพราะเรียน หนังสือไม่เก่ง เรียนหนังสือไม่ทันเพื่อน และมีอายุมากกว่าเพื่อนในชั้นเดียวกัน นักเรียนไม่ชอบเรียนหนังสือจึงไม่ ตั้งใจและไม่สนใจเรียน สอบไม่ผ่าน หลายวิชา นักเรียนไม่ต้องการไปโรงเรียน ไม่ชอบครู เพราะครูและพ่อแม่ ชอบดุด่าหรือลงโทษนักเรียนเพราะไม่สนใจเรียน ไม่สนใจทำการบ้าน/ แบบฝึกหัดที่ครูสั่งจึงขาดเรียน บ่อยๆ ทำให้เวลาเรียนไม่พอร้อยละ 80 นักเรียนมีพฤติกรรมทางลบและไม่เหมาะสมกับวัย ติดบุหรี่ ติดเหล้า ติดเกม ติดเพื่อน ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของครู พ่อแม่ และผู้ปกครอง เป็นเด็กเกเร ชอบทะเลาะวิวาท ลักขโมย เป็นเด็กแว้น ชอบแข่งรถกับเพื่อนๆ ทำให้ประสบอุบัติเหตุบางรายเสียชีวิต ร่างกายพิการ สมองพิการ ปัญหาซู้สาว นักเรียนมีครอบครัว และมีบุตร นักเรียนถูกดุด่าด้วยคำหยาบคาย ถูกรังแก และถูกทำร้ายร่างกายโดยครู/ เด็กที่โตกว่า/ เพื่อนนักเรียนด้วยกัน

2. ข้อมูลบ่งชี้ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านไม่ได้ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้หรือเขียนไม่ถูกต้อง เขียนหัวกลับ เรียนหนังสือ ไม่รู้เรื่อง การพูดออกเสียงไม่ชัดเจน พูดจาสื่อสารกับผู้อื่นไม่ค่อยเข้าใจ สอบไม่ผ่าน มีสมาธิสั้น มี สติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติ หรือมีระดับไอคิว 70 ลงมา มีโรคประจำตัว สุขภาพไม่แข็งแรง ป่วยบ่อยๆ ต้องช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องอยู่ในความดูแลรักษาของหมอประจำ นักเรียนควบคุมอารมณ์ ตัวเองไม่ค่อยได้ ต้องกินยาเฉพาะโรคทุกวันตามหมอผู้เชี่ยวชาญสั่ง และอย่างต่อเนื่อง นักเรียนมีความพิการ ทางร่างกาย คือ พิการทางขาตั้งแต่เกิด ทำให้ทำกิจกรรมอะไรไม่สะดวก มีสุขภาพไม่ดี มีโรคประจำตัว

3. ข้อมูลบ่งชี้ด้านนักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาส ผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวนักเรียนมีฐานะ ยากจน ไม่มีเงิน และมีลูกหลายคน นักเรียนต้องอพยพตามพ่อแม่ ผู้ปกครองไปอยู่ในถิ่นอื่นๆ บางครั้ง ไม่ได้พานักเรียนไปด้วย ปล่อยให้เด็กต้องอาศัยอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติกัน หรือปล่อยให้เด็กเรียนอยู่กับ ผู้สูงอายุ คนชราที่เป็นปู่ ย่า ตา ยาย และนานๆ ครั้งถึงจะมาเยี่ยมเยียนและให้เงินใช้ แต่ก็ไม่เพียงพอ สำหรับการใช้จ่าย ทำให้นักเรียนต้องลำบากในการช่วยทำงานเพื่อหารายได้สำหรับช่วยเหลือตัวเอง และผู้สูงอายุ ปัญหาพ่อแม่หย่าร้างทำให้นักเรียนถูกทอดทิ้งไม่ได้รับความรักไม่ได้รับความสนใจที่จะเลี้ยงดู

อีกต่อไป ปัญหาที่นักเรียนบ้านอยู่ไกลจากสถานศึกษาเกินกว่า 3 กิโลเมตร ต้องใช้ยานพาหนะในการเดินทางไป-กลับ การสัญจรไปมาระหว่างบ้านกับสถานศึกษาไม่สะดวก ทुरกันดาร เป็นทางเปลี่ยว ไม่ปลอดภัยสำหรับเด็กผู้หญิง ต้องการให้นักเรียนช่วยทำงานและเลี้ยงน่องมากกว่าเรียนหนังสือ พ่อแม่ผู้ปกครองทะเลาะเบาะแว้ง ทำร้ายร่างกาย กินเหล้า สูบบุหรี่ ดิถยาเสพติดซึ่งเป็นตัวอย่างที่ไม่ดีแก่นักเรียน

4. ข้อมูลบ่งชี้ด้านนักเรียนถูกล่วงละเมิดสิทธิ์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนถูกทำร้ายร่างกายจิตใจ ถูกข่มขู่ และถูกล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ใหญ่หรือคนใกล้ชิด

ขั้นตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาร่วมกันศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ ให้ข้อเสนอแนะข้อมูลอย่างกว้างขวางและอย่างละเอียดลึกซึ้ง และสรุปแนวทางการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยผู้วิจัยนำเสนอผลการสัมภาษณ์แนวทางการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ปรากฏผล ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันของกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนเปื้อเรียนโดยทางโรงเรียนจัดทำโปรแกรมต่างๆ หรือกิจกรรมสำหรับช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะด้านอาชีพ วางมาตรการเฝ้าระวังนักเรียนออกกลางคันโดยการออกเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคน จัดไปทัศนศึกษาตามความสนใจของนักเรียน ให้ครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชาสนใจ ดูแล เอาใจใส่ มีปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนที่เปื้อเรียนเป็นกรณีพิเศษ และปรับปรุงแบบ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นแบบ Active Learning ให้ครูใช้สื่อเทคโนโลยีการเรียนการสอนทุกครั้ง ให้ครูใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” (Professional Learning Community: PLC) ให้ครูเสริมแรงทางบวกเพื่อให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน แนะนำพร้อมทั้งทำหนังสือส่งต่อให้นักเรียนเข้าเรียนต่อที่โรงเรียนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ใกล้บ้าน ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนที่หนึ่งกล่าวว่า “...เนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ มีนักเรียนเป็นจำนวนมาก และเป็นโรงเรียนขยายโอกาสด้วย โรงเรียนจึงได้วางมาตรการเฝ้าระวังนักเรียนออกกลางคันโดยการออกเยี่ยมบ้านของนักเรียนทุกคน จัดทำโปรแกรมด้านพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะด้านอาชีพสำหรับดำเนินการ ซึ่งโรงเรียนจะจัดเจ้าหน้าที่และครูคอมพิวเตอร์ ครูเทคโนโลยีทางการศึกษา ครูอุตสาหกรรม และครูคหกรรมไว้สำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนโดยเฉพาะ โรงเรียนจัดกิจกรรมพานักเรียนไปทัศนศึกษาดูงานตามสถานที่ต่างๆ เช่น สถานประกอบการด้านอาชีพของบริษัทอายิโนะโมะโต๊ะ บริษัทซีพี บริษัทเซเว่นอีเลเว่น และสวนจิตรลดา ให้ครูร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning

โดยการให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน เพื่อให้ทั้งครูและนักเรียน มีทักษะในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน และเพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาทักษะกระบวนการ คิดวิเคราะห์มากขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ขยันเรียนมากขึ้น และให้ครูเข้าร่วมกระบวนการ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ หรือ กระบวนการ PLC กับโรงเรียนที่มีความพร้อมด้านครู สื่อ อุปกรณ์ การเรียนการสอนเทคโนโลยีเพื่อช่วยให้ครูนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับนักเรียนในโรงเรียน ได้ดียิ่งขึ้น และถ้าหากนักเรียนไม่ต้องการที่จะเรียนในระบบอีกต่อไป ก็จะแนะนำให้เรียนต่อที่ กศน. หรือแนะนำให้ไปเรียนต่อสายอาชีพที่วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพโดยทางโรงเรียนจะทำหนังสือ นำส่งพร้อมแนบหลักฐานเอกสารผลการเรียนของนักเรียนในชั้นที่กำลังเรียนอยู่ เพื่อให้ให้นักเรียน ได้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการเรียนต่อไป” แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่อง ทางการเรียนรู้โดยการให้ครูคัดกรองเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการ ศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างรวดเร็ว จริงจัง พัฒนาครู/ จัดหาครูการศึกษาพิเศษสำหรับนักเรียนพิเศษ/ มีความบกพร่อง ทางการเรียนรู้ จัดหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และสอนซ่อมเสริมให้กับ สร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันดูแล ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาเด็ก พิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้อย่างถูกต้อง เหมาะสม ค้นหายุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อจะนำไปใช้ สำหรับเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนและผู้ปกครองนักเรียนจะนำเรื่องการ เสริมแรงทางบวกมาใช้กับนักเรียน และส่งต่อนักเรียนให้ไปเรียนที่ศูนย์การศึกษาพิเศษหากนักเรียน ต้องการ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนที่สองกล่าวว่า “...แนวทางการแก้ไข โดยโรงเรียนให้ครูผู้รับผิดชอบและครูประจำชั้น และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบของ สพป.จันทบุรี เขต 1 ร่วมกัน คัดกรองเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ และร่วมกันจัดทำแผน วิเคราะห์ สังเกต ติดตามช่วยเหลือนักเรียนแต่ละราย ให้ครูปรับหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ รูปแบบการเรียนรู้ของเด็กพิเศษหรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ดำเนินการประชุมสร้างความเข้าใจกับ ผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้ยอมรับความจริงเกี่ยวกับตัวเด็ก เมื่อผู้ปกครองเข้าใจแล้วก็ร่วมมือกันช่วยเหลือ ดูแล ให้ความรัก ความเอาใจใส่ และให้การศึกษาพิเศษแก่นักเรียนเป็นกรณีพิเศษ และขอคำปรึกษา และค้นหายุทธศาสตร์ต่างๆ เพื่อจะนำไปใช้สำหรับเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ซึ่งทางโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียนจะนำเรื่องการเสริมแรงทางบวกกับนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความสุข และเรียนรู้ ได้ดีขึ้น เร็วขึ้น” แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนด้อยโอกาสโดยการจัดทำโครงการ/ กิจกรรมการเรียน การสอนด้านทักษะการสร้างงาน สร้างอาชีพที่ตอบสนองความถนัด ความสนใจ และความต้องการและสามารถ สร้างรายได้ให้กับนักเรียนระหว่างเรียน จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุม และอย่างต่อเนื่อง จัดทำรูปแบบหรือโปรแกรมสำหรับช่วยเหลือนักเรียนด้านพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะ ด้านอาชีพ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนที่สามกล่าวว่า “...โรงเรียนให้ครูชั้น ม.2

และชั้น ม.3 จัดทำโครงการ/ กิจกรรมการเรียนการสอนด้านอาชีพเกี่ยวกับขนมปัง กับข้าวบ้างเพื่อให้ นักเรียนสามารถขายได้ภายในโรงเรียนเป็นการสร้างรายได้ที่ดีให้กับนักเรียนในระหว่างเรียน และนักเรียน สามารถนำประกอบอาชีพเมื่อเรียนจบไปแล้ว และหากนักเรียนต้องการเรียนต่อด้านสายอาชีพ ก็จะแนะนำ ให้ไปเรียนต่อที่วิทยาลัยเทคนิค วิทยาลัยการอาชีพศึกษา” และแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียน ถูกละเมิดสิทธิโดยการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้ดำเนินการอย่างเร่งด่วน ประสานขอความอนุเคราะห์ และส่งต่อนักเรียนให้กับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจัดทำรูปแบบโปรแกรมต่างๆ สำหรับ ช่วยเหลือนักเรียนด้านพัฒนาทักษะชีวิต ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาคนที่สี่กล่าวว่า “...โรงเรียนดำเนินการโดยการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเร่งด่วน โดยการระดมเงินทุน จากครูภายในโรงเรียนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนเบื้องต้น และช่วยติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องต่างๆ เช่น สถานีตำรวจ บ้านพักเด็กและคนชราเพื่อให้เด็กนักเรียนได้อาศัยชั่วคราว เพื่อความปลอดภัย”

2. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออก กลางคันของกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนเปื้อเรียน โดยการสังเกต สอบถาม ค้นหาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้นักเรียนเปื้อเรียน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน จัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) จัดกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ใช้สื่อการเรียน การสอน และเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมในแต่ละวิชา จัดทำรูปแบบ โปรแกรมสำหรับช่วยเหลือนักเรียน เปื้อเรียนด้านพัฒนาทักษะวิชาการ และทักษะวิชาชีพ จัดสภาพสิ่งแวดล้อมที่ภายในห้องเรียนที่เอื้อต่อ การเรียนรู้ของนักเรียน ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นคนที่หนึ่งกล่าวว่า “...ครูจะออกเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนเพื่อให้รู้สภาพบ้าน ชีวิตความเป็นอยู่ของนักเรียนว่ามีสภาพ อย่างไร เพื่อที่ครูและผู้บริหารโรงเรียนจะได้คอยดูแลช่วยเหลือ เอาใจใส่ ให้คำแนะนำ ให้ขวัญกำลังใจ กับนักเรียนคนนั้นเป็นกรณีพิเศษทั้งในและนอกเวลาเรียน ในเวลาเรียนก็จะให้ให้นักเรียนช่วยกันคิด ช่วยกันลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในกิจกรรมต่างๆ ทั้งด้านวิชาการ หรือด้านวิชาชีพที่นักเรียนสนใจ และมีความนัดอาจจะเป็นรายบุคคลบ้าง หรือเป็นรายกลุ่มบ้าง โดยมีครูให้การสนับสนุน ดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา แนะนำอย่างใกล้ชิดเพื่อให้เด็กมีความตั้งใจ มีความพยายามที่จะทำกิจกรรมนั้นๆ ให้บรรลุผลสำเร็จ ต่อจากนั้นก็ร่วมกันประเมินผลว่ามีจุดดี จุดด้อยอย่างไร จะแก้ไขอย่างไร และจะนำไปใช้ประโยชน์ ด้านไหนได้บ้าง และเมื่อครูประสบปัญหาทักษะการเรียนการสอนก็จะไปเข้าร่วม กระบวนการชุมชน การเรียนรู้ทางวิชาชีพ/ PLC กับครูที่มีความเก่ง เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เพื่อจะได้นำไปใช้กับนักเรียน แต่ละคนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ โรงเรียนยังได้จัดทำรูปแบบโปรแกรมสำเร็จรูปโดยร่วมกับ หน่วยงานที่เป็นเครือข่ายเพื่อใช้พัฒนาทักษะด้านวิชาการ ทักษะวิชาชีพ และทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ครับ” แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้โดยการร่วมคัดกรอง นักเรียนกับโรงพยาบาลประจำจังหวัด จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized

Education Program: IEP) ให้กับนักเรียน ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน และจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคน จัดทำหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และสอนซ่อมเสริมให้สอดคล้อง เหมาะสมกับนักเรียน สถานศึกษามีเครือข่ายสำหรับการดูแลช่วยเหลือสนับสนุน ส่งต่อนักเรียน จัดทำและใช้รูปแบบโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ครูประจำชั้นคนที่สองกล่าวว่า “...ขั้นตอนแรกเราจะคัดกรองนักเรียนเป็นรายบุคคลร่วมกับโรงพยาบาลประจำจังหวัด และหากนักเรียนคนใดเป็นเด็กพิเศษ/ เด็กมีความบกพร่องทางการเรียนรู้จริง เด็กจะมีใบรับรองยืนยันจากแพทย์ เมื่อครูรู้แล้วก็จะให้ความรัก เอาใจใส่ ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ให้ความดูแลช่วยเหลือเด็กโดยการนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดหลักสูตร จัดกิจกรรมการเรียนการสอน วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียน นำเรื่องของเด็กมาบอกกล่าวกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพื่อให้เข้าใจตรงกันจะได้ช่วยเหลือเด็กได้ถูกวิธี เด็กจะได้เรียนได้อย่างมีความสุข” แนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนด้อยโอกาสโดยการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครอบคลุม ชัดเจน และต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จัดทำรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิตและสร้างงานอาชีพที่นักเรียนชอบ สนใจ และนักเรียนจะมีรายได้ขณะเรียนหนังสือ และนำอาชีพที่เรียนนั้นไปประกอบเป็นอาชีพได้ จัดหาทุน เครื่องอุปโภคและเครื่องบริโภค วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งของต่างที่จำเป็นให้กับนักเรียนอย่างเพียงพอ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นคนที่สามกล่าวว่า “...ดิฉันและครูด้วยกันจะช่วยกันขอทุนการศึกษา ขอบริจาคเงิน ของกิน ของใช้ที่จำเป็นจากผู้ใจบุญ จากมูลนิธิต่างๆ เพื่อมามอบให้กับนักเรียน ซึ่งมีเด็กด้อยโอกาสหลายคน แต่ก็ได้ไม่เพียงพอ และไม่ต่อเนื่อง ส่วนครูที่เขาเก่งทำอาหาร ทำขนมหรือเก่งด้านช่างฝีมือก็จะมอบชั่วโมงสอนให้เขา แต่ถ้าหากนักเรียนคนใดสนใจงานอาชีพอื่นนอกเหนือจากหลักสูตรที่เราสอน ก็จะขอความร่วมมือจากสถานประกอบการนั้นช่วยสอนและฝึกงานให้กับเด็กด้วย และขอให้เจ้าของสถานประกอบการช่วยจ่ายค่าจ้างเมื่อเด็กไปฝึกทำงาน และขอให้จ้างเด็กทำงานอยู่ด้วยในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ หรือช่วงปิดเทอม” และแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ์โดยการนำพาเด็กไปอยู่ในสถานที่ปลอดภัย ให้ความรัก ความห่วงใย และนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้กับนักเรียนอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง ช่วยเป็นธรรมาภิบาลติดต่อประสานงานเพื่อขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่ จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปด้านพัฒนาทักษะชีวิตให้กับนักเรียน ขอความร่วมมือนักจิตวิทยา มาช่วยให้คำปรึกษา แนะนำเพื่อช่วยให้นักเรียนได้ฟื้นฟูสภาพร่างกาย จิตใจจนกว่านักเรียนจะมีสภาวะสุขภาพที่ดีที่มีประโยชน์ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นคนที่สี่กล่าวว่า “...ผมกับผู้บริหารโรงเรียนเมื่อรู้ข่าว ก็รีบพาเด็กไปฝากไว้กับหน่วยงานบ้านพักเด็กและคนชรา เพื่อให้เด็กปลอดภัย และติดต่อ ประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเด็กในเรื่องคดีความ ทุนการศึกษา การให้คำปรึกษาเพื่อฟื้นฟูสภาพจิตใจ หาสถานที่อยู่อาศัยชั่วคราวให้กับเด็ก

ได้พักอาศัยได้อย่างปลอดภัย เด็กไม่ถูกทำร้ายอีก ดำเนินการแจ้งให้กับหน่วยเหนือขึ้นไปให้ได้รับทราบ เพื่อขอความช่วยเหลือในเรื่องทุนการศึกษา นักจิตวิทยาโรงเรียน และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง”

3. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันของกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนเบื่อเรียนโดยการให้ความรัก ความเอาใจใส่ รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษา คอยให้ขวัญและกำลังใจให้นักเรียนไปโรงเรียนทุกวัน ให้สนใจเรียน ตั้งใจเรียน และเรียนให้จบการศึกษาชั้น ม.3 ให้นักเรียนอดทน ไม่โกรธหรือโต้เถียงกับครู พุดเสริมแรงทางบวกในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้ครูใช้วาจาสุภาพสั่งสอนนักเรียน ให้ครูเอาใจใส่และรักนักเรียนทุกคนด้วยความเท่าเทียมกัน สอนหลักสูตรทักษะวิชาชีพ ช่วยหางานและหารายได้ให้นักเรียนระหว่างเรียน ดึงคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนหนึ่งกล่าวว่า “...ลูกกำลังเรียนอยู่ชั้น ม.2 พ่อและแม่จะคอยเตือนลูกเสมอ เพื่อให้ลูกไปโรงเรียน และขยันเรียน วันไหนลูกไม่ต้องการไป ก็จะไม่รับฟังปัญหา ให้คำแนะนำ ตักเตือน และให้กำลังใจ ถ้าลูกไม่เชื่อ ไม่ฟัง ก็โทรศัพท์บอกกับครูหรือไปปรึกษากับครู หรือ ผอ.โรงเรียนที่โรงเรียนโดยตรง เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหามาแนะนำให้กับลูกได้ไปโรงเรียน และขยันเรียน ประพฤติตัวดีขึ้น ไม่เกเร ตอนนี้ได้ข่าวว่าเขาออกไปรับจ้างทำงานเป็นลูกมือช่างซ่อมรถยนต์ที่อู่ข้างๆ บ้าน เจ้าของอู่เขาให้เงินค่าจ้างวันละ 150 บาทต่อวัน จึงทำให้เขาไม่ไปโรงเรียน ได้สอบถามลูกก็มีความว่า ที่โรงเรียนไม่มีสอนเรื่องนี้ และผมก็ไม่ได้เงินด้วย ผมมาทำงานที่อู่ซ่อมรถดีกว่า ได้เงินใช้ด้วย” แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้วยการให้ความรัก ความเอาใจใส่ ดูแลช่วยเหลือ และเข้าใจตัวเด็ก พาไปหาแพทย์ คอยเตือนให้ทานยาตรงเวลาทุกวัน สม่่าเสมอ พาไปเที่ยวพักผ่อน ช่วยสอนและเป็นกำลังใจให้คำปรึกษาในเรื่องการเรียน ทักษะชีวิตความเป็นอยู่ ทักษะด้านอาชีพที่เด็กสนใจและมีความถนัดตามความสามารถเฉพาะที่นักเรียนจะทำได้ ดึงคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนที่สองกล่าวว่า “...คนในครอบครัวจะให้ความรัก ความเอาใจใส่ และเข้าใจในตัวลูกมากขึ้น เมื่อรู้ความจริง เพราะสงสารลูก ไม่ต้องการให้ลูกมีปมด้อย และพยายามทำให้ลูกมีชีวิตความเป็นอยู่เหมือนเด็กปกติทั่วไป ช่วยสอนหนังสือ ช่วยดูแลลูกเขียนหนังสืออย่างใกล้ชิดเพื่อให้ลูกเขียนได้ถูกต้อง และจะคอยเตือนให้ลูกกินยาระงับตัวเองตามหมอสั่งทุกวัน เพราะลูกจำไม่ค่อยได้ หากวันไหนไม่กินยา ลูกก็จะมีอาการรุนแรงออกมาที่โรงเรียนก็ต้องการให้ครูให้ความรัก ให้ความสนใจ ช่วยเหลือ และเข้าใจตัวลูกด้วยที่เป็นเด็กพิเศษ” แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาสโดยการให้ความรัก ความสนใจ ดูแลในเรื่องเรียน เสื้อผ้า เครื่องใช้ อาหาร และให้โรงเรียนช่วยเหลือเรื่องอาหารกลางวันฟรีให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ช่วยหาทุนการศึกษา วัสดุอุปกรณ์การเรียน เครื่องใช้ส่วนตัว ฯลฯ ช่วยจัดหางานที่เหมาะสมกับวัยนักเรียนเพื่อให้มีรายได้ระหว่างเรียน ดึงคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนที่สามกล่าวว่า “...ครอบครัวจะให้ความรัก คอยดูแลลูกในเรื่องต่างๆ แต่เพราะครอบครัวมีฐานะยากจนมาก บางครั้งต้องอพยพครอบครัวไปอยู่ที่อื่นชั่วคราว ก็ต้องให้ลูกอยู่กับปู่และย่า นานๆ ครั้งจึงจะมาเยี่ยมเยียน

และให้เงินใช้กัน แต่ก็ไม่ใช่เพียงพอที่จะใช้จ่ายกัน จึงต้องการให้โรงเรียนช่วยหาทุนการศึกษา ให้ลูกซึ่งกำลังเรียนชั้น ม.3 ใกล้จะจบแล้ว ได้กินข้าวฟรีตอนกลางวันที่โรงเรียนบ้างเพื่อช่วยเหลือครอบครัวผมด้วย และหากเป็นไปได้ต้องการให้โรงเรียนช่วยหางานพิเศษให้ลูกผมได้มีงานทำบ้างเล็กๆ น้อยๆ ตามกำลังและอายุ พอมีรายได้มาช่วยเหลือกันบ้างก็จะเป็นการดีครับ” และแนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนถูกละเมิดสิทธิโดยการกอดปลอบขวัญ ให้ความรัก ความเอาใจใส่ คอยดูแลช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา คอยสังเกต คอยสอบถามเกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนอย่างใกล้ชิด ไม่ปล่อยให้ย่ำตามลำพัง จัดหาทุนการศึกษาให้โดยเร่งด่วน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรีบดำเนินการช่วยเหลือ ติดต่อ ประสานงานกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว นำนักเรียนเข้าไปเรียนต่อที่ศูนย์การศึกษาพิเศษ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันคนที่สี่กล่าวว่า “...ดิฉันขอให้คุณครู ผอ.โรงเรียน และบุคคลที่เกี่ยวข้องช่วยดูแล ช่วยเหลือลูกของดิฉันให้ปลอดภัย และตอนนี้ดิฉันต้องไปทำงานนอกบ้านทุกวัน กลับบ้านก็ตึกแล้ว ต้องปล่อยให้ลูกอยู่ตามลำพังในเวลากลางคืน เกรงว่าจะไม่ปลอดภัยอีก ขอให้โรงเรียนช่วยเหลือ ช่วยดูแลลูกของดิฉันด้วย หรือช่วยติดต่อกับหน่วยงานที่จะช่วยเหลือให้ลูกของดิฉันอยู่ในที่ปลอดภัย ได้เรียนหนังสือต่อไปจนจบ และขอทุนการศึกษาให้ลูกดิฉันบ้างค่ะ”

4. ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันของกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนเบื่อเรียนโดยการให้ทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความเข้าใจ รับรู้ความรู้สึก ความต้องการของนักเรียน ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ให้ความเป็นกันเอง คอยสังเกต สอบถามเพื่อปรับปรุงแก้ไข ความประพฤติและพฤติกรรมนักเรียนแต่ละคนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ออกเยี่ยมเยียนนักเรียนที่บ้านพักทุกคนเพื่อให้รู้สภาพการณ์ต่างๆ ที่แท้จริง บูรณาการเนื้อหาวิชาการต่างๆ ให้น่าสนใจ มีความท้าทายสติปัญญาและความสามารถของนักเรียน มีกิจกรรม มีสื่อ เทคโนโลยีที่น่าสนใจ และให้นักเรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง เนื้อหาแต่ละวิชามีประโยชน์ต่อนักเรียนในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือนำไปเรียนต่อในระดับการศึกษาสูงขึ้น หรือนำไปประกอบอาชีพของตนเองได้ในอนาคต พาไปทัศนศึกษาสถานที่ที่นักเรียนให้ความสนใจและต้องการเรียนรู้เป็นพิเศษ ครูต้องส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือด้านความถนัดและความสนใจของนักเรียนแต่ละคนอย่างเต็มที่เพื่อให้ให้นักเรียนประสบความสำเร็จทั้งด้านความรู้ ด้านอาชีพ ช่วยติดต่อ ประสานงาน และนำพานักเรียนไปยังสถานประกอบการด้านอาชีพที่นักเรียนสนใจ เพื่อให้ได้ฝึกงาน ได้มีอาชีพ และมีรายได้ระหว่างเรียนหรือเมื่อเรียนจบการศึกษาก็คงมีรายได้แล้ว ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มนักเรียนออกกลางคันคนที่หนึ่งกล่าวว่า “...ผมไม่ถนัดด้านการเรียน เรียนหนังสือไม่ค่อยเก่ง แต่ผมชอบเรียนรู้เกี่ยวกับรถมอเตอร์ไซด์ ชอบขี่ ชอบแข่ง และอยากซ่อมรถเองได้ เมื่อรถเสียหรือมีปัญหา ผมไม่อยากเสียเงินซ่อม จึงต้องมาเรียนรู้การซ่อมรถที่ร้านซ่อมด้วยตัวเอง ตอนนี้ผมซ่อมได้แล้ว และได้เงินค่าจ้างด้วย ที่โรงเรียนครูสอนผมไม่ได้ ไม่มีวัสดุ อุปกรณ์อะไร ถ้าเป็นไปได้ก็ต้องการให้โรงเรียนหรือครูช่วยติดต่อ ช่วยพานักเรียนที่มีความสนใจในด้านอาชีพต่างๆ ไปฝึกงาน ฝึกทักษะการเรียนรู้ของจริง

ได้มีงานทำ และมีรายได้ด้วย” แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยการให้ความรัก ความเข้าใจ ช่วยเหลือดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิดและจริงจัง คอยพาไปหาหมอ เมื่อนักเรียนมีอาการ หรือหดรูด จัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน ให้เหมาะสมกับวัยและสภาพการณ์ของนักเรียน ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มนักเรียนออกกลางคันคนที่สอง กล่าวว่า “...หนูต้องการให้ทุกคนรักหนู ไม่ทอดทิ้งหนู คอยช่วยเหลือหนู เข้าใจตัวหนู หนูทำการบ้าน ไม่ได้ อ่านหนังสือไม่ค่อยออก และเขียนไม่ถูก หนูจึงต้องการให้พ่อแม่ หรือครูช่วยสอนหนูด้วย ช่วยสอน ทำแบบฝึกหัด สอนทำการบ้าน สอนให้หนูอ่านหนังสือได้ หนูลืม และจำอะไรไม่ค่อยได้ หนูจึงขอให้ช่วยบอก ช่วยเตือนหนูด้วย อย่าเกลียดหนูค่ะ” แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาสโดยการช่วยทุน การศึกษา ช่วยหาวัสดุ อุปกรณ์การเรียน ของใช้ส่วนตัว ยารักษาโรค ช่วยพาไปหาหมอ ช่วยให้นักเรียน มีอาหารกลางวันฟรีที่โรงเรียน ช่วยให้นักเรียนมีงานทำและมีรายได้สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ช่วยดูแล ช่วยเหลือคนสูงอายุภายในครอบครัวของนักเรียน ช่วยซ่อมแซมบ้านของนักเรียน ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทน กลุ่มนักเรียนออกกลางคันคนที่สามกล่าวว่า “...พ่อแม่ผมแยกทางกันตั้งแต่หนูเรียนอยู่ชั้น ป.5 ตอนนี หนูอยู่ชั้น ม.2 มีตาบอดยายดูแลเลี้ยงหนู แม่ไม่ค่อยได้มาหาหนู เพราะอยู่ไกล นานหลายๆ เดือน แม่จึงจะมา และให้เงินไว้ใช้ แต่ก็ไม่พอเพราะเราต้องกินต้องใช้ทุกวัน หนูสงสารตากบยาย หนูได้ทุนยากจนแต่ก็ไม่พอใช้ จึงต้องการมีงานทำ มีรายได้ค่ะ เพื่อให้หนูนำเงินมาเลี้ยงตัวเอง เลี้ยงตากบยาย และจ่ายค่าต่างๆ ที่จำเป็น ในชีวิตได้ค่ะ และทำให้หนูสามารถเรียนจนจบชั้น ม. 3 ค่ะ” แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนถูกละเมิด สิทธิโดยการจัดหาสถานที่ปลอดภัยให้นักเรียนได้เรียนหนังสือและได้อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว ช่วยให้ คำปรึกษาแนะนำ ช่วยให้ขวัญและกำลังใจ ไม่กล่าวคำล้อเลียนหรือกล่าวคำสะเทือนใจให้นักเรียนต้องเสียใจ ดังคำสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มนักเรียนออกกลางคันคนที่สี่กล่าวว่า “...ช่วยให้หนูและแม่ปลอดภัย ให้ ผอ. โรงเรียน ครู และเพื่อนๆ ยังคงรักหนูเหมือนเดิม ให้หนูได้เรียนหนังสือต่อจนจบ ม.3 ให้หนูได้อยู่กับแม่ หนูอยากเรียนต่อที่โรงเรียนเดิม ไม่อยากไปเรียนที่ไหนค่ะ”

ผลการสัมภาษณ์การสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันของกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 44 คน และผลการวิเคราะห์ข้อมูลของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา จำนวน 38 คน โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) การระดมพลังสมอง (Brain Storming) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ด้านนักเรียนเปื้อเรียน 2) ด้านนักเรียน เป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 3) ด้านนักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาส และ 4) ด้าน นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ ปรากฏผลดังตาราง 1 ถึงตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 1 การดำเนินงานการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา
ของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเปื้อเรียน

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วน
1. ค้นหาข้อมูลบ่งชี้ที่ทำให้นักเรียน เปื้อเรียน	1. สังเกต สอบถาม สัมภาษณ์นักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูล ที่แท้จริง 2. ประชุมปรึกษาหารือเพื่อวิเคราะห์ ค้นหาสาเหตุ/ ข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนเปื้อเรียน	ผู้บริหารสถานศึกษา 1. อำนวยความสะดวก จัดการสถานศึกษาในทุก 2. ส่งเสริม สนับสนุน โคร
2. ปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบในด้าน การบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงบประมาณ	ศึกษาและนำรูปแบบด้านการบริหารจัดการที่เป็น เลิศด้านการบริหารทั่วไป บริหารวิชาการ บริหารงานบุคคล และบริหารงบประมาณ ของหน่วยงานต่างๆ มาพัฒนาองค์การ พัฒนา ครูและพัฒนานักเรียน	กิจกรรมพัฒนาศักยภาพ นักเรียนในการเรียนรู้ 3. นิเทศ กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการ และ เรียนการสอน ของครูอ
3. จัดภูมิทัศน์ แหล่งเรียนรู้ สร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อม ที่เอื้อต่อการเรียนรู้	ปรับปรุง พัฒนา สร้างบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สถานศึกษาให้สวยงาม ร่มรื่น น่าเรียนรู้ และเป็น แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนสามารถจัดกิจกรรมภายใน/ ภายนอกห้องเรียนได้	ประสิทธิภาพ 4. ส่งเสริม สนับสนุน โคร กิจกรรมด้านทักษะชีวิต วิชาการ และด้านทักษะ
4. จัดโครงการ/ กิจกรรมที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ (Active Learning)	1. ใช้ระบบต่างๆ เช่น ระบบ PLC เพื่อปรับปรุง โครงการ/ กิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจ ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และสามารถนำไปใช้	5. จัดสร้างระบบพัฒนา พัฒนาทักษะวิชาการ แ ทักษะวิชาชีพ

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	แนวทางการดำเนินงานร่วมกัน
<p>5.เสริมแรงทางบวกให้นักเรียนต้องการเรียนรู้อยู่เสมอ</p> <p>6.จัดทัศนศึกษาตามความสนใจของนักเรียน</p> <p>7.จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ</p>	<p>ในชีวิตประจำวันได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ</p> <p>2.ใช้สื่อ และเทคโนโลยีอย่างหลากหลายสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา และกิจกรรม</p> <p>3.ติดตามผลเป็นระยะๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์แก้ไขและพัฒนาต่อไป</p> <p>4. สอนซ่อมเสริมด้วยวิธีการที่หลากหลาย</p> <p>1.กอด ประบมือ กล่าวยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล</p> <p>2.จัดหาเกม กิจกรรมที่แปลกใหม่และสอดคล้องกับเนื้อหาวิชาเพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างความสนใจ</p> <p>พานักเรียนทัศนศึกษาตามสถานที่ต่างๆ ตามความสนใจ และต้องการเรียนรู้ของนักเรียน</p> <p>1.จัดหาครูผู้สอนที่มีความรู้ความสามารถพิเศษ เช่น ด้านกีฬา ด้านดนตรี ด้านร้องเพลง ด้านเทคโนโลยี ด้านคอมพิวเตอร์ฯลฯ</p> <p>2.จัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์เกี่ยวกับกีฬา ดนตรี อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ฯลฯ</p>	<p>6.จัดสร้างเครือข่ายเพื่อร่วมมือช่วยเหลือดูแลนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น</p> <p>1.รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล</p> <p>2.จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ</p> <p>3.จัดกิจกรรม และส่งเสริมการเรียนรู้ ที่น่าสนใจทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพ</p> <p>4.ใช้สื่อ เทคโนโลยีที่มีความหลากหลายทุกครั้ง และมีความสอดคล้องกับเนื้อหา/ กิจกรรมการเรียนรู้</p> <p>5.สังเกต สอบถามนักเรียนในด้านต่างๆ เพื่อรับทราบข้อมูลเบื้องต้นเช่น การเรียน สังคมในหมู่เพื่อน</p>	<p>5.ผู้บริหาร โรงเรียน และครูติดต่อกับผู้ปกครอง นักเรียนและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือต่อไป</p>

	3. จัดห้องสมุด/ จัดมุมหนังสือ สำหรับนักเรียนที่สนใจ		
--	--	--	--

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	แนวทางการดำเนินงานร่วมกัน
8. จัดตั้งเครือข่ายเพื่อ ร่วมมือกันดูแล ช่วยเหลือ และแก้ไข ปัญหา นักเรียนอย่าง มีประสิทธิภาพ	1. ประชุม วิเคราะห์ ติดตาม ประเมินเพื่อร่วมกัน ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเป็น ระยะๆ อย่างมี ประสิทธิภาพ 2. ส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหา ให้กับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้เชี่ยวชาญ	สภาพครอบครัว ฐานะ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม ฯลฯ	6. ให้ความร่วมมือในการ ติดต่อ ประสานงานกับ หน่วยงานต่างๆ หรือสถานประกอบการ ต่างๆ เพื่อ
9. จัดรูปแบบพัฒนา ทักษะชีวิต พัฒนา ทักษะวิชาการ และ พัฒนาทักษะวิชาชีพ	ดำเนินการช่วยเหลือต่อไป 1. จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อเก็บรวบรวม และนำข้อมูลนักเรียนแต่ละ คนมาใช้สำหรับพัฒนา ทักษะชีวิต พัฒนาทักษะ วิชาการ และ พัฒนาทักษะวิชาชีพ 2. ติดต่อ ประสานงานกับ หน่วยงาน/ องค์กร สถานประกอบการเพื่อขอ ความร่วมมือ ช่วยเหลือ นักเรียนด้านต่างๆ ต่อไป	ช่วยเหลือนักเรียนได้ บรรลุเป้าหมาย ผู้ปกครอง 1. ให้ความรัก ดูแล เอา ใจใส่ ให้คำ ปรึกษา แนะนำนักเรียน อย่างใกล้ชิด 2. ให้ความร่วมมือกับ สถานศึกษาเกี่ยวกับ ข้อมูลนักเรียน 3. สอดส่องพฤติกรรม นักเรียนอยู่เสมอ และ ช่วยเสริมแรงทางบวก เช่น ยกย่องชมเชย ให้ กำลังใจ ให้รางวัล ฯลฯ	

ตาราง 2 การดำเนินงานการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา
ของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วน
1. นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาใช้บริหารจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง	1. ศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคล ออกเยี่ยมบ้าน นักเรียน คัดกรองนักเรียน จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ ความรู้ และส่งเสริมทักษะให้กับนักเรียน มีมาตรการ เฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญห และมีการส่งต่อ นักเรียนเฉพาะนักเรียนที่มีปัญหาด้านพฤติกรรม 2. ขอแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ/ ครูที่ผ่านการอบรม/ ขอครูจากศูนย์การศึกษาพิเศษมาร่วมกันดำเนินงาน นักเรียนพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	ผู้บริหารสถานศึกษา 1. เป็นแกนนำในการนิ ช่วยเหลือนักเรียนอย่าง 2. จัดทำหนังสือขอครู จากศูนย์การศึกษาพิเศษ ที่สถานศึกษาไม่มีครู หรือขอรับการบรรจุแ ครูผู้ช่วยการศึกษาพิเศษ
2. จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล (Individualized Education Program: IEP) ให้กับ นักเรียน	1. ประชุมจัดทำแผน IEP โดยครู ที่ผ่านการอบรม/ ครูจากศูนย์การศึกษาพิเศษ/ แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ 2. นำแผน IEP ไปใช้กับนักเรียนตามขั้นตอน	3. ประสานขอวัสดุ อุปกรณ์ สำหรับเด็กพิเศษ/ มีค ทางการเรียนรู้
3. จัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี และสอนซ่อมเสริมให้ เหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน	1. ประชุมจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ สำหรับเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 2. ติดตาม วัดผล ประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล	4. อำนวยความสะดวก บริหารจัดการด้านเด็ก มีความบกพร่องทางการ 5. จัดสร้างโปรแกรม

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วน เกี่ยวข้อง	แนวทางการ ดำเนินงานร่วมกัน
4. จัดหาครูการศึกษา พิเศษ หรือส่งต่อ นักเรียนไปยัง สถานศึกษาที่จัด การศึกษาพิเศษหรือ	1. จัดทีมครู และพัฒนาทีมครูให้ มีความรู้ ความสามารถเฉพาะ ด้านร่วมกันดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิต ที่ดี สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข	เด็กพิเศษ/ มีความ บกพร่องทางการ เรียนรู้ ครูผู้รับผิดชอบ/ ครู ประจำชั้น	

<p>หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง</p> <p>5.สร้างความเข้าใจที่ดีและความร่วมมือที่ดีระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเหมาะสม</p> <p>6.สร้างรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ</p>	<p>2.จัดส่งต่อภายนอกในกรณีที่นักเรียนมีปัญหา ที่ทีมครูไม่สามารถช่วยเหลือได้อีกแล้ว และนักเรียนไม่ดีขึ้นไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป</p> <p>1.ประชุมเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์แก้ไขปัญหาเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมอย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง</p> <p>2.เสวนา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีและตรงกันเกี่ยวกับเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ อย่างน้อย ภาคเรียนละ 1 ครั้ง</p> <p>1.สร้างโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้</p> <p>2.จัดจ้างช่างผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อสร้างโปรแกรมสำเร็จรูปในเรื่องการพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ</p>	<p>1.ดำเนินการตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>2.จัดทำแผน IEP ร่วมกับแพทย์ที่มีความเชี่ยวชาญ/ ครูการศึกษาพิเศษ</p> <p>3.สอนด้วยความรัก ความเมตตา ความเข้าใจ และเอาใจใส่อย่างแท้จริง</p> <p>4.วิเคราะห์ คอยสังเกต สอบถาม คอยดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกรณีพิเศษ</p> <p>ผู้ปกครอง</p> <p>1.เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น คอยช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิดแก่</p>	
---	---	--	--

ตาราง 2 (ต่อ)

แนวทางแก้ไข ปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	แนวทางการดำเนินงานร่วมกัน
	<p>และทักษะวิชาชีพ</p> <p>3.จัดอบรมการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปให้กับทีมครู</p>	<p>นักเรียน</p> <p>2.ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนในการ</p>	

	เด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 4.สนับสนุนให้ทีมครูนำโปรแกรมสำเร็จรูปไปใช้ดำเนินงานกับนักเรียนพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 5.วัดผล ประเมินผลการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของทีมครูนักเรียนพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้	สังเกต ดูแลช่วยเหลือและให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์แก่ผู้บริหารและครู3.เสริมแรงทางบวกในพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น กอดด้วยความรัก ให้กำลังใจ กล่าวคำยกย่อง ชมเชย ให้รางวัล ฯลฯ 4.ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนคอยช่วยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	
--	--	---	--

ตาราง 3 การดำเนินงานการแก้ไขปัญหาเด็กนักเรียนออกลูกกลางคัน และเสี่ยงออกลูกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนด้อยโอกาส

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
1.สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมที่ตีระหว่างสถานศึกษา ครอบครัวนักเรียน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง	1.ประชุมสร้างความเข้าใจ กำหนดยุทธศาสตร์ระหว่างสถานศึกษา ครอบครัวนักเรียน ผู้นำชุมชน/ท้องถิ่น/ และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2.ติดต่อ ประสานงานเพื่อร่วมกันดำเนินการแก้ไขปัญหาเด็กเรียนอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ	ผู้บริหารสถานศึกษา จัดตั้งเครือข่ายเพื่อดำเนินงานประสานงานขอความร่วมมือหน่วยงานต่างๆ ในการขอรับการสนับสนุน เช่น ทุนการศึกษา

<p>2.จัดทำโครงการ/ กิจกรรม การเรียนการสอนที่ตอบสนอง ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะวิชาการให้กับ นักเรียน</p> <p>3.นำระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมาใช้บริหารจัดการ อย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง</p>	<p>1.จัดทำโครงการ/ กิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้ ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพเพื่อสร้างรายได้ระหว่างเรียน</p> <p>2.ติดต่อ ประสานงาน และส่งต่อนักเรียนเพื่อขอ ความร่วมมือและช่วยเหลือนักเรียนกับผู้นำชุมชน/ ท้องถิ่น หน่วยงาน/ สถานประกอบการต่างๆ</p> <p>1.จัดทำแผนปฏิบัติการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้อยโอกาส</p> <p>2.ดำเนินงานตามแผน และตามขั้นตอนระบบดูแล ช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง</p> <p>3.ติดตาม ประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ นำมาปรับปรุง พัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น</p>	<p>อุปกรณ์การเรียน การมีงานที่ รายได้ระหว่างเรียนของนักเรียน</p> <p>ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น</p> <p>1.ดำเนินงานในระบบดูแลช่วย เหลือ นักเรียน เช่น ออกเยี่ยมบ้านนักเรียน อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง</p> <p>2.จัดทำโครงการทักษะชีวิต ทักษะอาชีพให้กับนักเรียน</p> <p>3.ครูและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแก่นักเรียน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ</p>
--	---	--

ตาราง 3 (ต่อ)

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
<p>4.จัดหาทุนสำหรับการศึกษา การดำรงชีวิต อาหารกลางวันฟรี จัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภค และ จัดหางานทำให้กับนักเรียน</p> <p>5.จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อ พัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะ วิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ</p>	<p>ขอรับบริจาค ขอรับบริการ เช่น เงินทุนการศึกษา คุปองการศึกษา เงินใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิต/ การศึกษา สิ่งของเครื่องใช้จำเป็น สิ่งอำนวยความสะดวก อาหารกลางวัน ฟรีสำหรับนักเรียนด้อยโอกาสในชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา</p> <p>1.จัดสร้างโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับเด็กด้อยโอกาสเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะวิชาชีพ</p> <p>2.อบรมการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป</p> <p>3.ติดตาม ประเมินผลการใช้โปรแกรม สำเร็จรูป</p>	<p>เกี่ยวกับสิทธิสวัสดิการที่ได้แก่ควรจะได้</p> <p>4.สอนด้วยความเอาใจใส่ และมีเมตตา รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล คอยสังเกต วิเคราะห์ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป</p> <p>5.จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปด้านการพัฒนา ทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ ทักษะวิชาชีพ</p> <p>ผู้ปกครอง</p> <p>1.ให้การดูแล เอาใจใส่ เลี้ยงดู และส่ง นักเรียนเข้าเรียนจนจบการศึกษาภาค บังคับ</p> <p>2.ให้ความร่วมมือ สนับสนุนในด้านข้อ ที่เป็นประโยชน์กับหน่วยงานต่างๆ เพื่อสามารถดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

ตาราง 4 การดำเนินงานแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของ
เครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง
<p>1.ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างเร่งด่วน และอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>2.จัดโครงการ/ กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปกครองนักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิเด็ก</p> <p>3.ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือติดต่อประสานงาน และส่งต่อนักเรียนที่ถูกละเมิดสิทธิโดยเร็ว</p>	<p>1.นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาช่วยเหลือนักเรียนโดยเร็ว</p> <p>2.ให้ขวัญ และกำลังใจ ให้คำปรึกษา และให้นักเรียนไว้วางใจ และยอมรับจัดประชุมเพื่ออบรมผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในเรื่องสิทธิเด็กอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง</p> <p>1.ติดต่อ ประสานงาน และให้ความร่วมมือกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือเด็กเบื้องต้นเกี่ยวกับสวัสดีภาพนักเรียนโดยเร็ว</p> <p>2.ติดตามช่วยเหลือนักเรียนถูกละเมิดสิทธิเป็นระยะๆ จนกระทั่งนักเรียนมีสภาพร่างกายและจิตใจเป็นปกติ</p>	<p>ผู้บริหารสถานศึกษา</p> <p>1.ประสานงาน ติดตาม ช่วยเหลือและให้กับแพทย์/ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</p> <p>2.เป็นผู้นำการจัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะวิชาชีพ</p> <p>ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น</p> <p>1.ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน</p> <p>2.จัดโครงการ/ กิจกรรมให้ความรู้แก่นักเรียน ผู้ปกครองในเรื่องสิทธิเด็ก และต่อนักเรียนกรณีถูกละเมิดสิทธิ</p> <p>3.คอยดูแลช่วยเหลือ เอาใจใส่ และคอยปรึกษาเบื้องต้น คอยรับฟังปัญหา อุปสรรคของนักเรียน และสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครอบครัวและสถานศึกษา</p> <p>4.จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปพัฒนาทักษะ</p>

ตาราง 4 (ต่อ)

แนวทางแก้ไขปัญหา	วิธีการแก้ไขปัญหาให้เป็นจริง	บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง	แนวทางการดำเนินงานร่วมกัน
<p>4.จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ทักษะวิชาการ และทักษะวิชาชีพ</p>	<p>1.จัดสร้างโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ</p> <p>2.อบรมการใช้โปรแกรมสำเร็จรูป</p>	<p>ทักษะวิชาการ และทักษะวิชาชีพ</p> <p>ผู้ปกครอง</p> <p>ให้ ค ว ม ร ว ม มื อ กั บ สถานศึกษาเพื่อร่วมกันแก้ไข ปัญหาและให้ความ</p>	

	3.ติดตาม ประเมินผล การใช้โปรแกรม สำเร็จรูป	รัก เอาใจใส่ ความไว้นื้อ เชื่อใจ เพื่อไม่ให้เกิดความ หวาดกลัวอีกต่อไป	
--	--	---	--

ตอนที่ 3 ผลการสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออก กลางคัน ดังนี้

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยดำเนินการสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) การระดมพลังสมอง (Brain Storming) และวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา จำนวน 38 คน คน ร่วมกันศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะข้อมูลอย่างกว้างขวางและอย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยมีการดำเนินงานในการสร้างคู่มือ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดหัวข้อเรื่องที่จะปฏิบัติงาน 2) การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ และแนวทาง/ วิธีการที่จะปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมวางแผนกำหนดโครงสร้าง (Outline) คู่มือการปฏิบัติงาน และ 4) การมีส่วนร่วมทดลองใช้ปฏิบัติและตรวจสอบคุณภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัย 2 ขั้นตอน ปรากฏผล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการมีส่วนร่วมสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนประกอบตอนต้น ประกอบด้วย

1. ปกนอก
2. ปกใน
3. คำนำ

4. สารบัญ

5. บัญชีตาราง/ บัญชีภาพประกอบ (ถ้ามี)

ส่วนประกอบเนื้อหา ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมา วัตถุประสงค์การศึกษา ขอบเขต และนิยาม

ส่วนที่ 2 บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ประกอบด้วย โครงสร้างการบริหารจัดการ บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

ส่วนที่ 3 กระบวนการปฏิบัติงาน ประกอบด้วย แนวทางการดำเนินงาน ระยะเวลา การปฏิบัติงาน ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

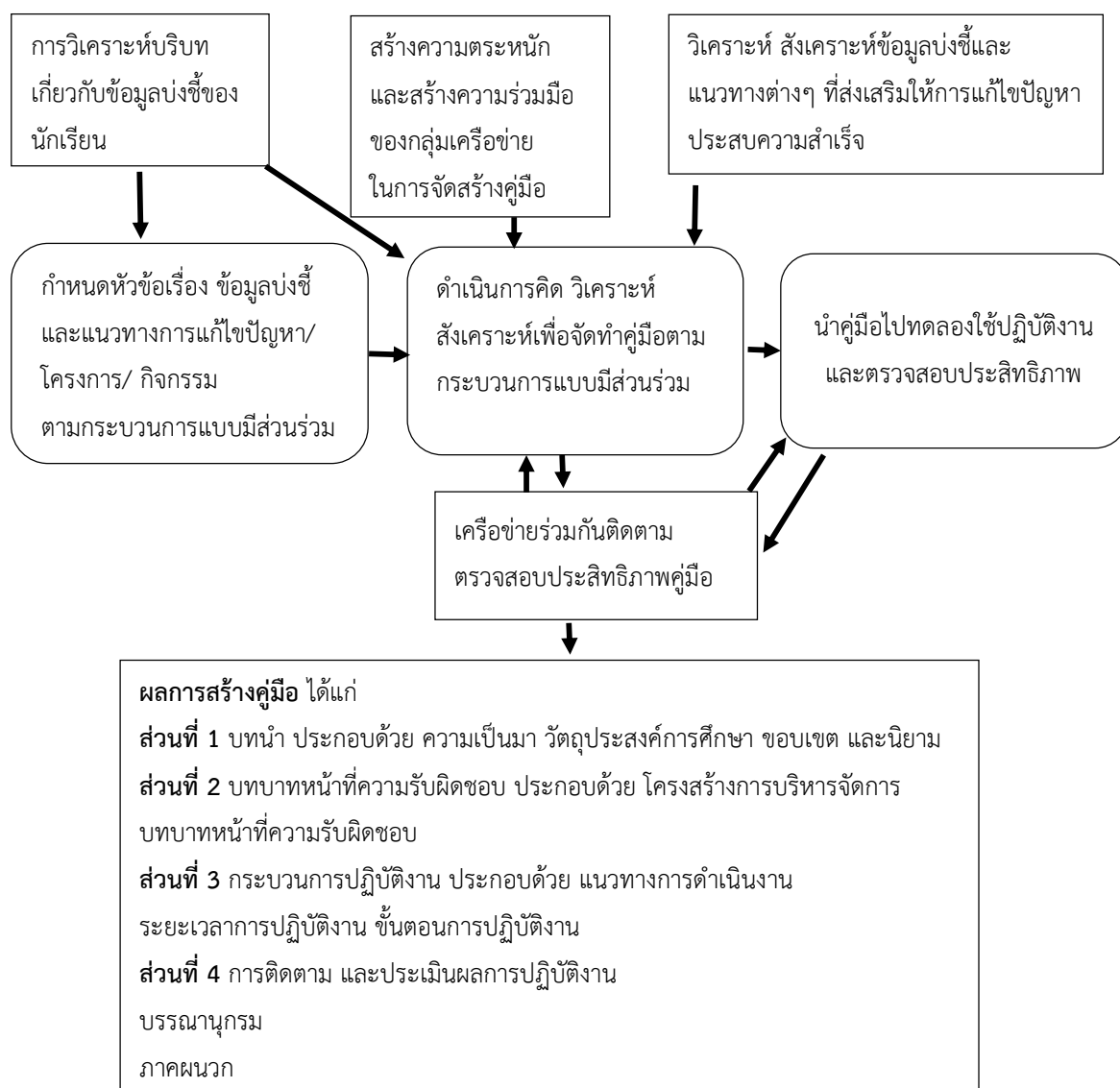
ส่วนที่ 4 การติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน

ส่วนประกอบตอนท้าย ประกอบด้วย

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ขั้นตอนที่ 2 ผลการมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานการตรวจสอบคุณภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) โดยผู้วิจัยจัดประชุมการระดมพลังสมอง (Brain Storming) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกันตรวจสอบคุณภาพคู่มือ หลังจากคู่มือนี้ได้ผ่านการหาประสิทธิภาพจากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด จำนวน 8 ท่าน และผ่านการทดลองใช้ปฏิบัติงานและตรวจสอบประสิทธิภาพเรียบร้อยแล้วในสถานศึกษา จำนวน 3 โรงเรียน กับครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นในสถานศึกษา จำนวน 5 คน ที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน จำนวน 7 คน ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ทั้งหมดจำนวน 38 คน ได้ร่วมกันวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และให้ข้อเสนอแนะอย่างหลากหลาย โดยใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง และในที่สุดทุกคนมีความเห็นพร้อมกันคัดเลือกเฉพาะแนวทางหลักๆ ที่มีความเหมาะสม และมีความสำคัญต่อผลความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ด้านนักเรียนเปื้อเรียน ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ด้านนักเรียนด้อยโอกาส และด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ ซึ่งแนวทางหลักๆ ที่มีโครงการ/ กิจกรรมเหล่านี้ มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และทุกคนมีความเห็นพร้อมกันว่า คู่มือนี้ประสิทธิภาพสามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำแนวทางหลักๆ วิธีการของคู่มือนี้ไปใช้ประโยชน์เพื่อการแก้ไขปัญหา เพื่อการวิจัย และเพื่อการพัฒนาหน่วยงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป ดังภาพที่ 6



ภาพที่ 6 ผลการตรวจสอบคุณภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลบ่งชี้ให้นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน โดยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) และเพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยดำเนินการตามกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ตามแนวคิดของโคเฮิน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980, pp.213-218) ของเคมมิส และแมค แทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ของซูเบอร์-สเคอร์ริท (Zuber-Skerrit, 1992) ของทศพล กฤตยพิสิฐ (2537, หน้า 13) ของโกวิท พวงงาม (2545, หน้า 8) ของฉวีลวดี บุรีกุล (2551, หน้า 10) และของศิริพร พัสดร (2561, เข้าถึงได้จาก <http://udmathteaching.files.wordpress.com/>) การระดมพลังสมอง (Brain Storming) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมกำหนดข้อบ่งชี้ดำเนินงาน 2) การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงาน 5) การมีส่วนร่วมสรุป และประเมินผลการดำเนินงาน

กลุ่มประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงเฉพาะในสถานศึกษา จำนวน 12 โรง ที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 รวมทั้งสิ้นจำนวน 4,840 คน (ข้อมูล ณ 10 มิถุนายน 2561) ปีการศึกษา 2561

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง จากประชากรในสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรวมทั้งสิ้น จำนวน 12 โรง เฉพาะในสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 รวมทั้งสิ้น

จำนวน 44 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น นักเรียนออกกลางคัน ผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้นจำนวน 38 คน ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา บุคลากรทางการศึกษา 38 ค. (2) ซึ่งได้รับมอบหมายภาระหน้าที่งานการออกกลางคันของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 นักจิตวิทยาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นนักเรียนออกกลางคันที่มีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสียงออกกลางคันในสถานศึกษา และพระราชรัฐ ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น ประชาชน และมูลนิธิ ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยนำไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย 4 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ กลุ่มครูประจำชั้น กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ เชิงลึกที่สร้างขึ้น ไปขอความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาปรับปรุง แก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ปรับปรุง แก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้กับบุคลากร ที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตัวจริงของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 จำนวน 15 คน

การเก็บข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสาร หลักฐาน วิเคราะห์สถานการณ์ การสำรวจ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การประชุมระดมพลังสมอง (Brain storming) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การจดบันทึก และการบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลบ่งชี้ และแนวทางการแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ด้วยวิธีการที่หลากหลาย แล้วนำมาจัดเก็บเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากเอกสาร หลักฐาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสอดคล้อง ถูกต้องกับสภาพความเป็นจริง แล้วนำมาสรุปเป็นข้อมูลบ่งชี้ และสรุปเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน สรุปสาระสำคัญของผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าได้ 2 ประการ ดังนี้

1. ข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ประกอบด้วย 4 ประเด็น ได้แก่ 1) นักเรียนเบื่อเรียน 2) นักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ 3) นักเรียนด้อยโอกาส และ 4) นักเรียนถูกละเมิดสิทธิ

2. แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่

2.1 แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเบื่อเรียน ประกอบด้วย 9 กิจกรรม ได้แก่ 1) ค้นหาข้อมูลบ่งชี้ที่ทำให้นักเรียนเบื่อเรียน 2) ปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบในด้านการบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารบุคคล และการบริหารงบประมาณ 3) จัดภูมิทัศน์ แหล่งเรียนรู้ สร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) จัดโครงการ/ กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) 5) เสริมแรงทางบวกให้นักเรียนต้องการเรียนรู้อยู่เสมอ 6) จัดทัศนศึกษาตามความสนใจของนักเรียน 7) จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ 8) จัดตั้งเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันดูแล ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 9) จัดรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

2.2 แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม ได้แก่ 1) นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง 2) จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ให้กับนักเรียน 3) จัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี และสอนซ่อมเสริมให้เหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน 4) จัดหาครูการศึกษาพิเศษ หรือส่งต่อนักเรียนไปยังสถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) สร้างความเข้าใจที่ดีและความร่วมมือที่ดีระหว่างสถานศึกษา

ครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อการแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเหมาะสม 6) สร้างรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

2.3 แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนด้อยโอกาส ประกอบด้วย 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) สร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมที่ีระหว่างสถานศึกษา ครอบครัวนักเรียน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) จัดทำโครงการ/ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะวิชาการให้กับนักเรียน 3) นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง 4) จัดหาทุนสำหรับการศึกษา การดำรงชีวิต อาหารกลางวันฟรี จัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภค และจัดหางานให้กับนักเรียน 5) จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

2.4 แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ ประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ 1) ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างเร่งด่วน และอย่างมีประสิทธิภาพ 2) จัดโครงการ/ กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิเด็ก 3) ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ ติดต่อประสานงาน และส่งต่อนักเรียนที่ถูกละเมิดสิทธิโดยเร็ว 4) จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม และการจัดสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันนั้น ผู้วิจัยขอเสนอการอภิปรายผล 2 ประการ ดังนี้

1. ข้อมูลบ่งชี้ของนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยการสำรวจการสัมภาษณ์เชิงลึก และกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลบ่งชี้ของนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านนักเรียนเบื่อเรียน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาไม่มีกิจกรรม/ หลักสูตร ด้านทักษะอาชีพที่นักเรียนต้องการหรือสนใจ ครูไม่มีทักษะการสอนด้านอาชีพที่จะช่วยให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ครูสอนโดยไม่มีสื่อ ครูให้การบ้านยากและมากเกินไป ครูสอนไม่เก่ง สอนไม่ดี สอนไม่ค่อยเข้าใจ ครูและเพื่อนๆ ไม่สนใจ ไม่ชอบ ไม่เข้าใจนักเรียนที่มีสติปัญญาช้า สมาธิสั้น นักเรียนอายุเพื่อน

เพราะเรียนหนังสือไม่เก่ง เรียนหนังสือไม่ทันเพื่อน และมีอายุมากกว่าเพื่อนในชั้นเดียวกัน นักเรียนไม่ชอบครู ไม่ต้องการไปสถานศึกษา เพราะครู และพ่อแม่ชอบดุตำ หรือลงโทษนักเรียนขนาดเรียนบ่อยๆ ทำให้เวลาเรียนไม่พอ ร้อยละ 80 นักเรียนมีพฤติกรรมทางลบและไม่เหมาะสมกับวัย เช่น ติดเกม ติดเพื่อน ชู้สาว นักเรียนถูกดูด้วยถ้อยคำหยาบคาย ถูกรังแก และถูกทำร้ายร่างกายโดยครู/ เด็กที่โตกว่า/ เพื่อนนักเรียนด้วยกันมีปัญหาจากการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองไม่สร้างภูมิคุ้มกันให้กับนักเรียน มีโรคประจำตัว จากข้อมูลเหล่านี้ทำให้นักเรียนเกิดเบื่อเรียน/ เบื่อสถานศึกษา และไม่ต้องการมาเรียนอีกต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดของกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554, หน้า 32) สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า ๗) และสอดคล้องกับแนวคิดของจุลณรงค์ วรโรภิต (2558, เข้าถึงได้จาก <http://thaipublica.org/2016/09/education-52>) ที่ระบุว่า กลุ่มนักเรียนที่ออกกลางคันโดยสมบูรณ์ หรือออกจากระบบสถานศึกษาระหว่างปี โดยไม่สามารถกลับเข้ามาเรียนได้ด้วยการขาดเรียนบ่อยๆ ขาดเรียนเกินกำหนด รักษาตัวจากการติดยาเสพติด ได้รับอุบัติเหตุ สมรสแล้ว หรือตั้งครรรค์แบบไม่มีประสงค์ มีปัญหาการปรับตัว ติดเกม ติดเพื่อนทะเลาะวิวาท ถูกจับ และมีคดีความ นักเรียนกลุ่มนี้ คือ กลุ่มที่ออกกลางคัน หรือกลุ่มเสี่ยงออกกลางคัน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของเพชรพะเยาว์ แยมยินดี และคณะ (2556, หน้า 4) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักศึกษาลัทธิสุตร ประศาสน์บัณฑิตวิทยาลัย (ปวช.) วิทยาลัยพัฒนวิชาการ บึงพระพิบูลย์โลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการออกกลางคันเกิดจากปัญหาด้านพฤติกรรม คือ มีการตั้งครรรค์ก่อนวัยสมควร และการขาดเรียนบ่อยอยู่ในลำดับมากที่สุด ปัญหาการใช้สารเสพติด ปัญหาชู้สาว มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ติดเพื่อน/ ชอบไปกับเพื่อน มีปัญหาสุขภาพเจ็บป่วย มีโรคประจำตัว และมีปัญหาส่วนตัวอยู่ในลำดับมาก ไม่สนใจการศึกษาเล่าเรียน ไม่ชอบเนื้อหาวิชาที่เรียน ไม่ชอบสาขาที่เรียน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อสาขาวิชาที่เรียน ปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา คือ สถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ และเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพออยู่ในลำดับมาก การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูไม่น่าสนใจ การจัดกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการอยู่ร่วมกันในสังคมมีน้อย การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาความสามารถทางสติปัญญามีน้อย ครูผู้สอนดูแลเอาใจใส่นักศึกษาไม่ทั่วถึง การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์มีน้อย และหลักสูตรการเรียนการสอนไม่น่าสนใจปัญหาด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา คือ มีร้านเกมอินเทอร์เน็ตอยู่ใกล้สถานศึกษา สถานบันเทิงอยู่ใกล้สถานศึกษา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของวรินทร์ รัชโพธิ์ (2560, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุการออกกลางคันของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า สาเหตุการออกกลางคันเกิดจากสาขาวิชาที่เรียนไม่สอดคล้องกับ ความถนัด ความสามารถของนักเรียน สอดคล้องกับผลงาน วิจัยของเอ็ดเวิร์ด (Edwards, 2017) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องสาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายใน ศตวรรษที่ 21 พบว่า การรับรู้การจัดการศึกษาของนักเรียน การตั้งครรรค์ และการปฏิบัติตามวินัยเหตุผลส่วนตัว

ความต้องการหาสิ่งสนองความต้องการพื้นฐาน ขาดแรงจูงใจจากสถานศึกษา และขาดโปรแกรมการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับด้านประสาทสัมผัส ด้านอารมณ์มีความบกพร่องตั้งแต่วัยเด็กมีปัญหาด้านภาษา การสื่อความหมายมีปัญหาด้านสติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติ หรือมีระดับไอคิว 70 ลงมา การเรียนรู้ คือ อ่านหนังสือไม่ค่อยได้ เขียนไม่ค่อยถูกต้อง คิดคำนวณและทำการบ้านเองไม่ค่อยได้ ผู้ปกครองต้องช่วยทำทุกครั้ง การตีความหรือจับใจความได้ช้า ทักษะการฟังยังปฏิบัติตามไม่ค่อยได้ ตีความหมายจากการฟังแตกต่างจากนักเรียนปกติ การพูดออกเสียงไม่ชัดเจน พูดจาสื่อสารกับผู้อื่นไม่ค่อยเข้าใจ การมองเห็นสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างของ 2 สิ่งได้ช้ามาก ตากับมือไม่มีความสัมพันธ์กันเรียนรู้ได้ช้า ไม่ทันเพื่อนมีปัญหาด้านพัฒนาการทางร่างกาย มีปัญหาด้านสุขภาพจิต ควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ มีโรคประจำตัว สุขภาพไม่แข็งแรง ป่วยบ่อยๆ และมีปัญหาเกี่ยวกับด้านพฤติกรรม เช่น ต่อต้านก้าวร้าว เจ็บบึงไม่พูด ไม่เล่นกับเพื่อน เข้ากับเพื่อนไม่ได้ ไม่อยากไปโรงเรียน ไม่ยอมทำการบ้าน นักเรียนมีปัญหาด้านการดูแล การเลี้ยงดูเอาใจใส่ของพ่อแม่ ผู้ปกครองทำให้นักเรียนขาดความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ ทำให้มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางชีวภาพ สิ่งแวดล้อม ครอบครัว และสังคมสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักนโยบายและแผน สอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 3) พบว่า สาเหตุการออกกลางคันในกลุ่มเด็กพิเศษ ได้แก่ เด็กที่มีความพิการ เด็กมีปัญหาด้านสติปัญญา เด็กมีอายุมากเกินไปกว่าเพื่อนในชั้นเรียน และสอดคล้องกับแนวคิดของจุลณรงค์วรรณโกวิท (2559, เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2016/09/education-52/>) ระบุว่า ปัญหาการออกกลางคันของกลุ่มผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่อาจจะก่อให้เกิดการตัดสินใจออกกลางคันของนักเรียน คือ มีความเครียดเกี่ยวกับการเรียนในชั้นเรียนและเรียนไม่ทันเพื่อน ปัญหาการปรับตัวในโรงเรียน และหากผู้ปกครองของนักเรียนที่มีระดับการศึกษาต่ำส่วนใหญ่จะไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลการเรียนของบุตรหลาน และมีเจตคติไม่ค่อยเห็นความสำคัญต่อการศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของสิงห์ จินพงษ์ (2552, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนสามัคคีพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย พบว่า การออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนสามัคคีพัฒนา อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย เนื่องจากนักเรียนมีสติปัญญาช้าเรียนไม่ทันเพื่อน มีอารมณ์ร้อนส่งผลให้นักเรียนไม่อยากเรียน หนีเรียน

1.3 ด้านนักเรียนเป็นเด็กด้อยโอกาส ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว มีฐานะยากจน และมีลูกหลายคน ไม่มีอาชีพที่แน่นอน รั้งจ้างไปวันๆ มีรายได้เพียงบางวัน มีหนี้สินรายวันมากมาย ไม่มีเงินใช้หนี้สิน จึงต้องหลบหนี อพยพไปทำมาหากินถิ่นอื่น และนำนักเรียนไปด้วยโดยไม่ทราบว่าเป็นอยู่ ณ แห่งใด ไม่ติดต่อ/ แจ้งย้ายให้โรงเรียนได้ทราบและบางครั้งย้ายกลับไปกลับมา

อย่างนี้บ่อยครั้ง ครอบครัวเป็นต้นแบบที่ไม่ดีแก่เด็ก ทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกายกัน บางครั้งนักเรียนถูกทำร้าย
 ทารุณด้วย ครอบครัวหย่าร้าง ไม่สนใจเลี้ยงดูบุตร ไม่พูดกับบุตร บางครั้งพ่อหรือแม่หรือผู้ปกครอง
 ต้องรับภาระเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง และอาจทอดทิ้งบุตรไว้ให้ผู้อื่นเลี้ยงดู ทำให้นักเรียนต้องประสบ
 กับปัญหาชีวิตต่างๆ มากมาย เช่น ต้องดิ้นรน ช่วยเหลือตนเอง ต้องรับภาระเลี้ยงดูตนเอง หรือญาติผู้ใหญ่
 ที่ตนอาศัยอยู่ด้วย อาจจะอยู่ในวัยแก่ชรา หรือทุพพลภาพ ไม่สามารถเลี้ยงดู และไม่สามารถส่งเสริม
 ทำให้นักเรียนได้เรียนต่ออีกต่อไป ทำให้นักเรียนต้องรับจ้างขายแรงงาน หรือขายบริการทางเพศ ทำให้
 มีผลกระทบจากโรคเอดส์ หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ และกระทำความผิดถูกดำเนินคดี
 ต้องเข้าไปอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนประจำจังหวัดจันทบุรี นักเรียนอยู่ในระดับ
 ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จึงไม่ได้รับบริการอาหารกลางวันฟรีที่สถานศึกษา นักเรียนต้องเดินทางไกล
 เกินกว่า 3 กิโลเมตรตั้งแต่บ้านถึงสถานศึกษา (ขยายโอกาสทางการศึกษา) และเป็นเส้นทางเปลี่ยว
 การสัญจรไม่สะดวก ไม่มีรถรับส่งระหว่างบ้านกับสถานศึกษา ทำให้ลำบากต่อการเดินทางไป
 สถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของณัฐธินิชา พรพรรณรัตน์ และคณะ (2552, หน้า 139)
 ที่ระบุว่า ท้องถิ่นชนบทครอบครัวส่วนใหญ่ที่พึ่งพารายได้จากการเกษตรตามฤดูกาลที่ไม่มั่นคงหลาย
 ครอบครัวพ่อ แม่ที่มีรายได้น้อย มีลูกมากต้องต่อสู้ ดิ้นรนทำมาหากินเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ต้องไป
 ประกอบอาชีพในตัวเมืองใหญ่ๆ เพื่อให้ครอบครัวมีมาตรฐานความเป็นอยู่และลดความยากจน ต้องให้
 ลูกๆ อยู่ในความดูแลของผู้สูงอายุ ไม่มีเวลาเอาใจใส่ทั้งด้านการเรียน การอบรม การดูแลสุขภาพอนามัย
 ตลอดจนการให้ความรัก ความอบอุ่น เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยตามยถากรรม บางครอบครัวนักเรียน
 ต้องช่วยเหลือทำงานหาเงินเลี้ยงครอบครัว ไม่มีเวลาให้กับการเรียน ไม่ได้ทำการบ้าน ไปเรียนสาย
 ถูกครูทำโทษ บางครอบครัวต้องเร่ร่อนอพยพไปหางานทำต่างถิ่น นักเรียนต้องโยกย้ายถิ่นฐานตามพ่อ แม่
 ผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนขาดเรียน หรือต้องย้ายสถานศึกษาบ่อย ทำให้สถานศึกษาไม่สามารถติดตาม
 ตัวนักเรียน บางครั้ง พบว่า ผู้ปกครองไม่ส่งนักเรียนเข้าเรียน หรือไม่ได้แจ้งย้ายภูมิลำเนา แม้แต่ไม่แจ้ง
 ย้ายถิ่น จนกระทั่งนักเรียนต้องหยุดเรียนในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสิงห์ จินพงษ์ (2552, หน้า
 บทคัดย่อ) ของเพชรพะเยาว์ แยมยินดี และคณะ (2556, หน้า 1) ของปฏิภาณ อินทเนตร (2557, หน้า
 บทคัดย่อ) และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรินทร์ รัชโพธิ์ (2560, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ
 เรื่ององค์ประกอบ/ สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียน นักศึกษา พบว่า องค์ประกอบสำคัญมากที่สุด
 ที่ทำให้นักเรียน นักศึกษาต้องออกกลางคัน ได้แก่ องค์ประกอบด้านสถานภาพเศรษฐกิจของครอบครัว
 คือ ฐานะยากจน ต้องออกไปประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัว พ่อ แม่ประกอบอาชีพมีรายได้
 ไม่แน่นอน ครอบครัวไม่มีความพร้อมในการสนับสนุนการศึกษาบุตร พ่อ แม่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่
 ครอบครัวขาดความปรองดอง พ่อ แม่แยกทางกัน และครอบครัวทะเลาะเบาะแว้งกันบ่อย และด้าน
 อื่นๆ ได้แก่ สภาพสังคม และด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา ได้แก่ สถาบันมีทุนการศึกษา
 ให้แก่นักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ขาดแคลน แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการ และสอดคล้องกับงานวิจัย

ของโจส (Joselyn, 2015) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียน ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ออกกลางคัน พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีอิทธิพล ต่อการเจริญเติบโต และการพัฒนาการเรียนของนักเรียน และด้านสภาพแวดล้อมของสถาบันการศึกษา ได้แก่ สถาบันมีทุนการศึกษาให้นิสิตที่ขาดแคลน แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน นิสิต นักศึกษา

1.4 ด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับการถูก ทำร้าย ทารุณทางร่างกาย โดยเฉพาะนักเรียนตัวเล็กๆ ถูกรังแกจากนักเรียนที่โตกว่าอยู่เป็นประจำ ถูกบีบคั้นกดดันทางจิตใจจากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง เพื่อนๆ และคนอื่นๆ ที่อยู่รอบตัวนักเรียน ถูกทอดทิ้ง ปล่อยปละเลย ไม่ได้รับการเลี้ยงดู เอาใจใส่จากพ่อ แม่ ผู้ปกครอง ถูกเอารัดเอาเปรียบด้านแรงงาน หรือค่าแรงจากผู้ว่าจ้าง ส่งผลต่อนักเรียนด้านร่างกาย ด้านการดำรงชีวิตความเป็นอยู่ ด้านการเรียน ด้านจิตใจ หรืออารมณ์ ทำให้นักเรียนมีชีวิตที่ไม่มีความสุข เกิดความหวาดระแวง หวาดกลัวตลอดเวลา ร่างกายไม่แข็งแรง และนักเรียนถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่างๆ จากบุคคลภายในครอบครัว หรือบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว เพราะนักเรียนไม่สามารถปกป้องตัวเองได้ และบางครั้งนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ ทำให้นักเรียนมีอาการเหม่อลอย ไม่พูด ร่างกายชुบพอม เรียนไม่รู้เรื่อง ชอบนั่งเฉยๆ ไม่สนใจเรียน หรือไม่สนใจทำอะไรทั้งสิ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของรอฮานี ดอหะ (2546, หน้าบทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษาต่อการแก้ไขปัญหา การออกกลางคันของนักเรียนศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนประถมศึกษา ตำบลมะนังตายอ จังหวัด นราธิวาส พบว่า สาเหตุการออกกลางคันของนักเรียนเกิดจากความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ของนักเรียน สอดคล้องกับศูนย์ข้อมูลของยูนิเซฟประเทศไทย (2562, เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports/>) ซึ่งเป็นศูนย์ช่วยเหลือสังคม (One-Stop Crisis Center - OSCC) ที่ระบุว่า ในปี พ.ศ. 2558 จำนวนเด็กที่ถูกกระทำรุนแรงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และเข้ารับ การรักษาในโรงพยาบาลรัฐ เนื่องจากความรุนแรงโดยประมาณสองในสามของเด็กเหล่านี้ถูกกระทำ รุนแรงทางเพศ ส่วนใหญ่เป็นการล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กหญิง เด็กถูกทำร้ายทางกายหรือจิตใจ ถูกละเลย ทอดทิ้ง หรือถูกแสวงหาประโยชน์ เฉลี่ย 52 คนต่อวัน หรือเฉลี่ย 2 คนในทุกๆ ชั่วโมง ปัญหาเหล่านี้ ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในการใช้ชีวิต นักเรียนกลายเป็นผู้ที่เสี่ยงกับการเกิดปัญหาชีวิต ที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียน ส่งผลต่อการออกกลางคัน เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะ ที่จำเป็นต่อการ ดำรงชีวิต ขาดความปลอดภัยพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแล ทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง สภาพแวดล้อม สังคม ชุมชนที่เต็มไปด้วยแหล่งเสื่อมโทรม ขาดคุณธรรม จริยธรรม และอื่นๆ ล้วนส่งผลให้ นักเรียนต้องเผชิญกับปัญหาในชีวิตประจำวัน เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของโจส (Joselyn, 2015, pp. abstract) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ เรื่องอิทธิพลการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่ออก

กลางคืน พบว่า ข้อจำกัดด้านความสามารถของพ่อแม่ในการทำหน้าที่ และบทบาทด้านการศึกษา ในการสนองความต้องการการเรียนรู้ของนักเรียนส่งผลให้นักเรียนออกกลางคืน

2. ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคืน และเสี่ยงออกกลางคืน

ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม (Participation) การระดมพลังสมอง (Brain Storming) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคืน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคืน ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

2.1 ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคืน และเสี่ยงออกกลางคืนในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเบื่อเรียน ประกอบด้วย ค้นหาข้อมูลปัจจัยที่ทำให้เด็กเบื่อเรียน ปฏิรูปสถานศึกษาทั้งระบบในด้านการบริหารทั่วไป การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงบประมาณ จัดภูมิทัศน์ แหล่งเรียนรู้ สร้างบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดโครงการ/ กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Active Learning) เสริมแรงทางบวกให้นักเรียนต้องการเรียนรู้อยู่เสมอ จัดทัศนศึกษาตามความสนใจของเด็ก จัดกิจกรรมสำหรับนักเรียนที่มีความสนใจหรือมีความสามารถพิเศษด้านต่างๆ จัดตั้งเครือข่ายเพื่อร่วมมือกันดูแล ช่วยเหลือ และแก้ปัญหานักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และจัดรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเพชรพะเยาว์ แยมยินดี และคณะ (2556, หน้า 1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การศึกษาสาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคืนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา พบว่า แนวทางป้องกันการเสี่ยงออกกลางคืนของนักเรียนด้านพฤติกรรมของนักศึกษา โดยการให้คำปรึกษาดูแล และเอาใจใส่นักศึกษาอย่างใกล้ชิด เป็นเพื่อนที่ดี ติดต่อกันเป็นระยะอย่างสม่ำเสมอ ให้นักศึกษากลุ่มเสี่ยงได้รับการอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัย การตั้งครมก่อนวัยอันสมควร ด้านปัญหาการเรียนบ่อยควรมีการติดตามความเคลื่อนไหวของนักศึกษาอย่างเป็นระบบ ปรึกษาหารือ ค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาการเรียนในด้านต่างๆ และแจ้งรายงานให้กับผู้ปกครองได้ทราบอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศติดตามการเข้าเรียนของนักศึกษา ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกสถานศึกษา ควรจัดประชุมกับผู้ปกครองและนักศึกษากลุ่มเสี่ยงที่มีพฤติกรรมติดเกม การดื่มแอลกอฮอล์และสิ่งมีเมาประเภทต่างๆ สถานศึกษาควรสร้างระบบฐานข้อมูลสถานที่สุ่มเสี่ยงที่เกิดการมั่วสุมยาเสพติดที่อยู่ใกล้สถานศึกษาและให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้ามาตรวจสอบอย่างต่อเนื่องและเป็นประจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com>) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการแก้ปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคืนในสหรัฐอเมริกา พบว่า แนวทางแก้ไขปัญหากลุ่มนักเรียนเสี่ยงเกี่ยวกับการเรียนในโรงเรียน

ในอเมริกา ได้นำระบบ Accelerated Schools plus มาใช้ปฏิรูปโรงเรียนทั้งระบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ นักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่า พลังแห่งการเรียนรู้ (Powerful Learning) โดยการให้ โรงเรียนจัดหาแนวทางที่ทำให้นักเรียนได้รู้พัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยครูผู้สอนต้องมีบทบาทในการ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงาน และศึกษาค้นคว้าได้ตามความสนใจของผู้เรียน นำนักเรียนออกสู่ การเรียนรู้นอกห้องเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ปะทะสังสรรค์ทางความคิด เพื่อให้นักเรียนมีทักษะ คิดเชิงวิพากษ์ และประการสำคัญ ครูผู้สอนต้องเป็นนักเรียนผู้แสวงหาความรู้ใหม่ๆ รวมทั้งทำวิจัยด้วย ด้านนักเรียนต้องมีบทบาท คือจะได้รับ การเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงทักษะการคิดและลักษณะชีวิตผ่านการลงมือ ปฏิบัติจริง นักเรียนทุกคนต้องทำผลงานที่สร้างสรรค์ตามความสนใจ ประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง และเรียนรู้ความผิดพลาดของตน มีทักษะการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และบริหารชีวิต เช่น บริหารเวลา การใช้ เงิน ฯลฯ ด้านผู้บริหารโรงเรียน ต้องมีบทบาท คือ จัดแสดงผลงานของนักเรียนทั่วบริเวณโรงเรียน จัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนให้ครอบครัวและชุมชนได้เข้าชม ซึ่งทำให้เด็กเห็นคุณค่าตัวเอง มากขึ้น นอกจากนี้ ยังนำเอาความสนใจของนักเรียนมาทำเป็นแผนดำเนินงานในโรงเรียน และกำหนดเป็นหลักสูตร การเรียนการสอนภายในโรงเรียน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 –2579) ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560 - 2579) ที่ระบุว่า การพัฒนาการศึกษาและการเสริมสร้าง ศักยภาพคนให้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึงเป็นการสร้างเสริมให้คนมีสุข มีภาวะที่ดี มีความอยู่ดีมีสุข

2.2 ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนเป็นเด็กพิเศษ/ มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ประกอบด้วย นำระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) ให้กับนักเรียน จัดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยี และสอนซ่อมเสริมให้เหมาะสมกับวัยและบริบทของนักเรียน จัดหาครู การศึกษาพิเศษ หรือส่งต่อนักเรียนไปยังสถานศึกษาที่จัดการศึกษาพิเศษหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สร้างความเข้าใจที่ดีและความร่วมมือที่ดีระหว่างสถานศึกษา ครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อการแก้ไข ปัญหานักเรียนอย่างเหมาะสม และสร้างรูปแบบพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนา ทักษะวิชาชีพ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 3-5) ที่ระบุว่า นโยบายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ความสุข การสร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับประชาชน รัฐต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บ ค่าใช้จ่ายโดยจัดการศึกษาให้สำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์

สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การจัดการศึกษาให้กับคนพิการจัดให้ตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2546, หน้า 11-13) ตามมาตรา 12 ที่ระบุว่า “ให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส หรือมีความสามารถพิเศษให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาค ในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561, ออนไลน์ <http://www.kriengsak.com>) พบว่า การส่งต่อเด็ก ที่มีปัญหาให้กับผู้เชี่ยวชาญช่วยเหลือ ซึ่งเป็นกลุ่มอาสาสมัครที่เกิดจากการรวมตัวของนักสังคมสงเคราะห์ ครูพยาบาล ผู้เชี่ยวชาญในการให้คำปรึกษา และผู้ประกอบการ ฯลฯ โดยมีสถานที่และจัดโปรแกรมเฉพาะ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน ได้แก่ โปรแกรม Alternative Education Resource Option (AERO) สำหรับผู้เรียนที่ตกชั้นเกรด 8 หรือเสี่ยงต่อการซ้ำชั้นในเกรด 9 ซึ่งระดับเกรด 9 ถือเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อสำคัญ หากไม่ผ่านเกรด 9 มีความเสี่ยงต่อการออกกลางคันอย่างมาก อาสาสมัครที่จัดโปรแกรมจะเป็นครูสอนในวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรปกติ ผู้เรียนที่ตกซ้ำชั้นในเกรด 8 สามารถจบหลักสูตรและเรียนต่อเกรด 9 ส่วนผู้เรียนเกรด 9 สามารถเรียนจบ และศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2555, หน้า บทสรุปสำหรับผู้บริหาร) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการพัฒนาาระบบติดตามดูแลนักเรียนในสถานศึกษา พบว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดตั้งหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา ให้มีผู้ประสานงานหลักในการควบคุม กำกับ ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาภาคบังคับ จัดให้มีระบบคัดกรองและส่งต่อเด็กในวัยเรียนการศึกษาภาคบังคับอย่างเป็นระบบ โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายในการดูแลส่งต่อให้เข้าเรียนในโรงเรียนที่เหมาะสม ตามความต้องการมีการกำกับดูแล ติดตามนักเรียนให้มีการดำเนินการตามระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ กำหนดและตามพระราชบัญญัติการศึกษา ภาคบังคับ พุทธศักราช 2545

2.3 ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนด้อยโอกาส ประกอบด้วย สร้างเครือข่ายระหว่างสถานศึกษา ครอบครัวนักเรียน และหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำโครงการ/ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และทักษะวิชาการให้กับนักเรียน นำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาบริหารจัดการ

อย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง จัดหาทุนสำหรับการศึกษา การดำรงชีวิต อาหารกลางวันฟรี จัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภค และจัดหางานให้กับนักเรียน จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ สอดคล้องกับแนวคิดของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2561, เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com>) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องแนวทางการแก้ปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันในสหรัฐอเมริกาพบว่า โปรแกรมเฉพาะที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้เรียน คือ การเรียนโปรแกรม Work and Learn Center (WLC) เป็นโปรแกรมสำหรับผู้เรียนที่เรียนในปีสุดท้ายของชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่ต้องการทำงานไปพร้อมเรียน และผู้เรียนที่ออกกลางคันไปแล้ว สามารถเข้ามาเรียนได้เช่นเดียวกัน มี 4 ภาคเรียน ภาคเรียนแรก เป็นอาสาสมัครในโรงเรียนอนุบาลและโรงเรียนประถม ภาคเรียนที่สอง ทำงานในบ้านพักคนชรา โรงพยาบาล หรือเป็นอาสาสมัครในที่ต่างๆ ภาคเรียนที่สาม ทำงานเป็นช่างซ่อม หรือสร้างบ้าน โดยมีอาสาสมัครจากสถานประกอบให้คำแนะนำ ภาคเรียนที่สี่ผู้เรียนสามารถเลือกทำงานในสถานประกอบการ หรือเลือกเข้าเรียนในหลักสูตรของวิทยาลัยเทคนิคมิลวอกี (Milwaukee Area Technical College) ผู้เรียนที่เรียนจบจะได้รับประกาศนียบัตรภายใต้รูปแบบ การจัดการศึกษาโดยครอบครัว และสามารถเทียบโอนชั่วโมงเรียนเป็นหน่วยกิต เข้าเรียนในวิทยาลัยเทคนิคมิลวอกีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของของเพชรพะเยาว์ แยมยินดี และคณะ (2556, หน้า 1) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาสาเหตุของการเสียออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา พบว่า สภาพของครอบครัวของนักศึกษา สถานศึกษาควรจัดการอบรมการหารายได้ระหว่างเรียน จัดหางานพิเศษให้นักศึกษา และควรเร่งรัดให้นักศึกษากู้ยืมเงินจากกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษาเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับนักศึกษาที่มีปัญหาผู้ปกครองมีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน สอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิภาณ อินทเนตร (2558, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ปัญหาให้นักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ปัญหาให้นักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยา คือ พัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมความถนัดตามความต้องการของนักเรียน สร้างงานและส่งเสริมให้นักเรียนมีรายได้ที่สุจริตระหว่างเรียน พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นรูปแบบที่มาตรฐาน สร้างความรู้และสร้างความตระหนักให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างเครือข่ายทางสังคมในการกำกับ ติดตามและช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ สร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว สอดคล้องกับงานวิจัยของโกมล จันทวงษ์ (2558, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ ศูนย์สระแก้ว พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาคือการออกกลางคันของนักศึกษาด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนควรเปิดหลักสูตรที่ตอบสนองตลาดตลาดแรงงาน และความต้องการท้องถิ่น ด้านสภาพ

ครอบครัวควรช่วยกันลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและประหยัด หาช่องทางเพิ่มรายได้ช่วยเหลือครอบครัวหรือหารายได้ระหว่างเรียน

2.4 ผลการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ด้านนักเรียนถูกละเมิดสิทธิ ประกอบด้วย ดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาใช้บริหารจัดการอย่างเร่งด่วน และอย่างมีประสิทธิภาพ จัดโครงการ/ กิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ แก่ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องสิทธิเด็ก ดำเนินงานให้ความช่วยเหลือ ติดต่อประสานงาน และส่งต่อนักเรียนที่ถูกละเมิดสิทธิโดยเร็ว จัดทำโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต พัฒนาทักษะวิชาการ และพัฒนาทักษะวิชาชีพ สอดคล้องกับนโยบายการจัดการศึกษา เพื่อความเสมอภาคและโอกาสทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553, หน้า 3-5) ที่ระบุว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ การเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สอดคล้องกับแนวคิดของยูนิเซฟประเทศไทย (2561, เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/>) ที่ระบุว่า เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครองจากความรุนแรง การถูกทำร้าย การถูกละเลยทอดทิ้ง และการถูกแสวงหาประโยชน์ โรงเรียนอาจจะเป็นสถานที่หนึ่งในการที่จะยุติความรุนแรงได้อย่างแท้จริง โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ การเรียนการสอน ความปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมที่ดี ได้รับการเฝ้าระวัง และจัดระเบียบ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น การมีห้องน้ำที่สะอาดและปลอดภัย เส้นทางการเดินทางไปยังสถานศึกษาที่ปลอดภัยทั้งในและรอบๆ โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างสรรคสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยต่อการเรียนรู้ ได้ทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้าง ส่งเสริม สนับสนุนความเข้มแข็ง ความเท่าเทียมกันทางเพศ และสันติภาพภายในชุมชน/ ท้องถิ่น และในสังคม สอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงาน หรือแก้ไข ปัญหาของสำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 10) ที่ระบุว่า เด็กที่มีปัญหาครอบครัวชุมชน สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ควรสร้างความตระหนักและร่วมมือกัน ระหว่างโรงเรียน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และชุมชนในการคอยเฝ้าระวังสอดส่องดูแลเด็กอุปการะช่วยเหลือเด็ก จัดพาหนะอำนวยความสะดวกให้เดินทางมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมมือกับนักจิตวิทยา มาทดสอบสภาพจิตใจของผู้เรียน เพื่อหาสาเหตุของพฤติกรรมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทั้งเด็กกลุ่มออกกลางคัน และเด็กกลุ่มเสี่ยง หากดำเนินการในทุกวิธีแล้วยังไม่สามารถช่วยให้เด็กมาเข้าเรียนได้ ให้โรงเรียน แต่งตั้งเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545 เพื่อแก้ไข ปัญหาเป็นรายกรณีต่อไป และสอดคล้องกับงานวิจัยของปฏิภาณ อินทเนตร (2558, หน้า บทคัดย่อ)

ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ปัญหาให้นักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ปัญหาให้นักเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยา สร้างความรู้ และสร้างความตระหนักให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างเครือข่ายทางสังคม และหน่วยงานภายนอกในการกำกับ ติดตาม และช่วยเหลือนักเรียนในด้านต่างๆ และสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีระหว่างโรงเรียนกับครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ มัธยมศึกษา และเครือข่ายควรนำแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนในด้านต่างๆไปใช้แก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันอย่างจริงจัง โดยจัดให้สอดคล้องกับบริบท สภาพปัญหา และความต้องการของนักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันอย่างแท้จริงและอย่างต่อเนื่อง

1.2 สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ มัธยมศึกษา และเครือข่ายควรมีการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง

1.3 ด้านกระบวนการมีส่วนร่วม (Participation) สถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา/ มัธยมศึกษา และเครือข่ายควรมีความรัก ความสามัคคีภายในกลุ่ม เป็นทีมงานที่มีศักยภาพ มีประสิทธิภาพในการร่วมมือกันปฏิบัติงานแก้ไขปัญหานักเรียนให้ประสบความสำเร็จเพื่อให้นักเรียนทุกคนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการสร้างรูปแบบและแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) หรือกระบวนการวิจัยอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการสร้างรูปแบบและแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา ในระดับเขตตรวจราชการที่ 1-9 หรือในระดับประเทศ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันและเสี่ยงออกกลางคันของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 หรือในระดับเขตตรวจราชการที่ 1-9 หรือในระดับประเทศ

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แก้ปัญหาวัยเรียนที่อยู่นอกระบบการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/moe/th>
- _____. (2561). ปฏิรูปการศึกษา 6 ด้านรูปธรรมความสำเร็จการพัฒนาศักยภาพกำลังคนของประเทศ. *ข่าวสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ*. เข้าถึงได้จาก <https://www.moe.go.th/websm/2018/2/193.html>
- กิติพัฒน์ นนทปัทมะดุลย์. (2546). *เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2549). *แก้ปัญหาสังคมแก่เด็กออกกลางคัน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com>
- _____. (2550). *เด็กออกกลางคัน ปมที่ต้องแก้*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com/node/1052>
- _____. (2561). *แนวทางการแก้ปัญหากลุ่มนักเรียนออกกลางคันในสหรัฐอเมริกา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.kriengsak.com>
- โกมล จันทวงศ์. (2558). *ปัจจัยสาเหตุการออกกลางคันของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ศูนย์สระแก้ว*. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ 5(1), 1.
- โกวิท พวงงาม. (2545). *การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. เข้าถึงได้จาก <http://my.dek-d.com/plugna99/writer/viewlongc.pp?id=675528&capter=124>
- ขจรศักดิ์ บัวระพันธ์. (2554). *วิจัยเชิงคุณภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัท คอมม่าดีไซน์แอนด์พริ้นท์ จำกัด.
- จตุพล ยงศร. (2560). *การสูญเสียค่าทางการศึกษาส่งผลกระทบต่อคุณภาพบัณฑิตของอุดมศึกษาไทย*. *วารสารวิชาการ*

ศึกษาศาสตร์. 1(18), 1-9.

- จิรมล แก้วฉิมพลี. (2554). *สภาพปัญหา สาเหตุ กระบวนการแก้ไขปัญหาและแนวทางป้องกันการออกกลางคันของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอเวียงจันทน์นครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาการวิจัยและประเมิน, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จุลณรงค์ วรรณโกวิท. (2558). เด็กออกกลางครรรภ์ (คั่น) ภาพสะท้อนการแท้งของระบบการศึกษาไทย. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2016/09/education-52/>
- เจียรนัย ทรงชัยกุล. (2543). *พฤติกรรมวัยรุ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 5). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชัยยุทธ์ ปัญญาสวัสดิ์สุทธิ. (2557). *โครงการสำรวจติดตามค่าใช้จ่ายภาครัฐของโครงการเรียนฟรี 15 ปี ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐธัญญา พรรณรัตน์ และคณะ. (2552). ปัญหาการลาออกกลางคันของเยาวชนที่รับทุนการศึกษาของมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทยจังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์*. 1(3),139.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). *การมีส่วนร่วม: แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.
- แทนคุณ จิตต์อิสระ. (2550). ครอบครัวพอเพียง ครอบครัวความสุข. *มติชน*, 30(10/737), 27.
- ทศพล กฤตยพิสิฐ. (2537). *การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/ กิจกรรมพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินทองหนองจอก*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนาวิษณุ จินดาประดิษฐ์ และจากรุวรรณ ณ ยอดระฆัง. (2552). *การจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ธีระเกียรติ เจริญเศรษฐศิลป์. (2560). *นโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนงานที่เกี่ยวข้องกับจุดเน้นเชิงนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- เบญจลักษณ์ ลอยนอก. (2556). *การศึกษาสภาพและแนวทางการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, ภาควิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ปฏิภาณ อินทเนตร. (2558). *ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแก้ปัญหาเด็กเรียนออกกลางคันของโรงเรียนวังเหนือวิทยาที่สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พิเศษ ปันรัตน์. (2556). *การอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องหลักและวิธีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน*. เอกสาร

- การอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 6 คณะบริหารธุรกิจมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วันที่ 30 พฤษภาคม 2556. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยฯ.
- เพชรพะเยาว์ แยมยินดี และคณะ. (2556). การศึกษาสาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยพัฒนวิชาการบึงพระพิบูลย์โลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ 3(5), 7-12.
- ไพโรจน์ ชลารักษ์. (2549). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม. วารสารราชภัฏตะวันตก, 1(1), 20-21.
- ยาใจ พงษ์บริบูรณ์. (2537). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 17, 6-9, 12.
- ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2558). การคุ้มครองเด็ก. เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/th>
- ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2561). เด็กทุกคนมีสิทธิได้รับการปกป้องคุ้มครอง. เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/th>
- _____. (2562). รายงาน บทเรียนในทุกๆ วัน - ยุติความรุนแรง ในโรงเรียน. เข้าถึงได้จาก <https://www.unicef.org/thailand/th/reports>
- รุ่งโรจน์ อาริยะ. (2552). บทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาในการลดปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน วิทยาลัยการอาชีพเชิงคำ จังหวัดพะเยา. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- รอนานี ดอหะ. (2546). ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เป็นกรรมการสถานศึกษาต่อการแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนศึกษาเฉพาะกรณี: โรงเรียนประถมศึกษา ตำบลมะม่วงต๋ายอ จังหวัดนราธิวาส.
- วรินทร์ รัชโพธิ์. (2560). สาเหตุการออกกลางคันของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง 7(2), 1-4.
- วารสาร Honestdocs. (2562). เด็กพิเศษ. เข้าถึงได้จาก <https://www.honestdocs.co/understanding-gifted-kids>
- วีระยุทธ์ ชาดะกาญจน์. (2558). การวิจัยเชิงปฏิบัติการ Action Research. วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี 2(1), 1-6, 17.
- วัชรินทร์ แสงมา และคณะ. (2551). การวิเคราะห์ความอยู่รอด: การศึกษาการออกกลางคันของนักศึกษา ปวส.สายช่างอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร วิทยาเขตพระนครเหนือ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2546). การมีส่วนร่วมกับการพัฒนาองค์กร บรรยายในการสัมมนานายจ้างและลูกจ้างภาค รัฐวิสาหกิจ เรื่อง “ระบบทวิภาคีกับการแก้ปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ วันที่ 6-8 มีนาคม 2546 โรงแรมพญาเชนเตอร์ เมืองพัทยา ชลบุรี. กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์

- กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน. กรุงเทพฯ: กองรัฐวิสาหกิจ.
- วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์. (2561). วิจัย. เข้าถึงได้จาก www.rlc.nrct.go.th/ewt_dl.php?nid=1182
- ศิริชัย ชินะตั้งกูร. (2546). ความสูญเสียทางการศึกษา: แนวคิดจากกลุ่มอนุรักษ์นิยม. *เอกสารวิจัย การศึกษา*. กรุงเทพฯ: ม.ป.ท. อัดสำเนา.
- ศิริพร พัสดร. (2561). *การวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <http://udmathteaching.files.wordpress.com>
- สิงห์ จินพงษ์. (2552). *การออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนสามัคคีพัฒนาอำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัด เชียงราย*. การค้นคว้าแบบอิสระ, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- เสถียร คามิศักดิ์. (2556). *การเขียนคู่มือปฏิบัติงาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมปอง พะมูลิลา. (2555). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.nurse.ubu.ac.th/sub/knowledgedetail/Actionresearch.pdf>
- เสาวนีย์ นิมปานพวงวงศ์. (2556). สพฐ. รุกแก้ 'เลิกเรียนกลางคัน' 4 แสนคนไว้โอกาสเรียนต่อ *หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ*. 31(1), 1. เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/moe/upload/hotnews/htmlfiles/31470-9683.html>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. (2560). *ข้อมูลสารสนเทศการจัดการศึกษา ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. จันทบุรี: สำนักงานฯ.
- _____. (2560). *นโยบายพัฒนาการศึกษาของรัฐบาล*. จันทบุรี: สำนักงานฯ.
- _____. (2560). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560*. จันทบุรี: สำนักงานฯ.
- _____. (2561). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. จันทบุรี: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- _____. (2554). *สถิติข้อมูลทางการศึกษาปีการศึกษา 2554*. กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผน การศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2559). *ระบบการแนะแนวในโรงเรียน*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2560). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- _____. (2561). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- . (2561). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 เข้าถึงได้จาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2018/08/obec61.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- . (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- . (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบข้าราชการ, (2549). คู่มือการปฏิบัติงาน (Work Manual). เอกสารประกอบการฝึกอบรมวิทยากรต้นแบบโครงการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้, กรกฎาคม-สิงหาคม 2549. ณ โรงแรมแอมบาสเดอร์. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักนโยบายและแผน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). สาเหตุการออกกลางคันของเด็ก สาเหตุการออกกลางคันของเด็กในวัยการศึกษาภาคบังคับ. กรุงเทพฯ: สำนักงานฯ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2555). การพัฒนาระบบการติดตามดูแลนักเรียนในการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พุทธศักราช 2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- อภิชาติ เสนะนันท์. (2553). โมเดลเชิงสาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2548). วิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- Argyris, C. (1982). *Reasoning, learning and action*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Baskerville, & Myers. (2004). *Special issue on action research in Information Systems: Making IS research relevant to practice-forward MIS Quarterly*, 28(3), 329.
- Bowers, M. Edwards. (2017). *Why are 21st century students dropping out of High School ? : Are examination of cause, effects, and prevention*. Doctoral dissertation, Ph.D., Wingate University.

- Chui, Brenda P. (2012). *Executive function of Taiwanese middle school dropout in Tainan City*. Doctoral dissertation, Ph.D., Azusa Pacific University.
- Cohen, J. and N.T. Uphoff, (1980). "Participation" a Place in Rural Development seeking Clarity Through Specificity. *World Development*, 8, 213-218.
- Coghlan, D. & Brannick, T. (2001). *Doing Action Research in Your Own Organization*. London: Sage.
- Costin, H. (1996). *Management development and training; A TQM Approach*. London: The Dryden Press.
- Cronbach, Lee J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. 5th ed. New York: Harper Collins.
- Harper, Joselyn. (2015). *An exploration of the influence of parental involvement on Literacy for high school drop-outs: A qualitative case study*. Doctoral dissertation, Ph.D., Keiser University.
- Kemmis, S., & Mc Taggart, R. (1990). *The action research planner* (3rd ed.). Victoria: Deakin University Press.
- Kemmis, S., & Wilkinson, M. (1988). *Participatory action research and the study of practice*. In B. Atweh, S. Kemmis, & P. Weeks (Eds.), *Action research in practice: partnerships for social justice in education*. New York: Routledge.
- Zuber - Skerritt, O. (1992). *Action research. in higher education example and reflections*. London: Kegan Paul.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษา
ของเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

สำหรับนักเรียนออกกลางคันและนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ สำหรับนักเรียนที่ออกกลางคันไปแล้ว
2. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลบ่งชี้ของนักเรียนที่ออกกลางคันไปแล้วและศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาจากนักเรียนกลุ่มนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ตรงกับความต้องการของตัวนักเรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคัน
 - ตอนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาที่นักเรียนออกกลางคัน
4. การสัมภาษณ์ อาจมีการเพิ่มเติมได้ตามบริบท และความเหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นขณะลงพื้นที่สัมภาษณ์ในสนามวิจัย
5. ข้อมูลบ่งชี้ทั้งหมดที่ได้จากการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับสุดยอด

.....

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

สถานศึกษา.....

มีเชื้อชาติ.....สัญชาติ.....ศาสนา.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

.....เบอร์โทรศัพท์มือถือ (หากมี).....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ (.....) ชาย (.....) หญิง
2. อายุ.....ปี (เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
3. ระดับชั้นที่ออกกลางคัน.....สถานศึกษาที่ออกกลางคัน.....
5. ปัจจุบันนักเรียนอาศัยอยู่กับ.....
6. ปัจจุบันครอบครัวของนักเรียนมีจำนวนสมาชิกที่มีอยู่จริงภายในบ้านทั้งหมด.....คน
ประกอบด้วย.....
-
-
7. ปัจจุบันคนในครอบครัว/ญาติที่นักเรียนพักอาศัยประกอบอาชีพอะไรบ้าง.....
8. ปัจจุบันบิดา มารดา (.....) อยู่ร่วมกัน (.....) ย่าร้าง/ แยกกันอยู่ (.....) อื่นๆ (ระบุ).....
-
9. นักเรียนมีพี่น้องร่วมบิดา มารดาเดียวกัน จำนวน.....คน
10. นักเรียนมีพี่น้องต่างบิดา มารดา จำนวน.....คน

ตอนที่ 2 ข้อมูลบ่งชี้ของนักเรียนออกกลางคัน

1. ขณะนี้นักเรียนกำลังประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง.....
-
2. สาเหตุที่ทำให้นักเรียนต้องออกกลางคันมีอะไรบ้าง เพราะอะไร.....
-
3. ผู้ปกครองนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร.....
-
4. สถานศึกษามีการติดตาม ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกกลางคันของนักเรียนบ้างหรือไม่ อย่างไร.....
-
5. หลังจากที่นักเรียนต้องออกจากสถานศึกษาไปแล้ว นักเรียนทำอะไรบ้าง.....
- มีอาชีพหรือประกอบอาชีพหรือไม่อย่างไร.....
-
6. นักเรียนคิดว่า ต้องการกลับไปเรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือจบการศึกษาภาคบังคับหรือไม่ อย่างไร.....
-

7. นักเรียนต้องการกลับไปเข้าเรียนต่อจนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือไม่ และต้องการเรียนที่ไหน เพราะอะไร.....
.....
8. หากนักเรียนไม่ต้องการเรียนอีกต่อไป นักเรียนมีการวางแผนอนาคตตัวเองไว้หรือไม่ อย่างไร.....
.....

ตอนที่ 3 แนวทางหรือความต้องการในการแก้ไขปัญหาของนักเรียนออกกลางคัน

นักเรียนคิดว่ามีวิธีการใดหรือแนวทางใดบ้าง ที่จะสามารถช่วยให้นักเรียนไม่ออกกลางคัน

.....
.....
และควรให้ทำหรือช่วยเหลืออะไรบ้าง อย่างไร.....
.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคันและนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน
2. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลบ่งชี้ของนักเรียนออกกลางคันจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน และศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาจากผู้บริหารสถานศึกษา

3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลบ่งชี้ที่นักเรียนออกกลางคันจากผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหามาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน

4. การสัมภาษณ์ อาจมีการเพิ่มเติมได้ตามบริบท และตามความเหมาะสมกับสภาพ

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นขณะลงพื้นที่ในสนามวิจัย

5. ข้อมูลบ่งชี้ทั้งหมดที่ได้จากการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับสุดยอด

วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....ชื่อสถานศึกษา.....

เบอร์โทรศัพท์มือถือ (หากมี).....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ (.....) ชาย (.....) หญิงอายุ.....ปี
2. วุฒิการศึกษาระดับ.....วิทยฐานะ.....
3. ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ.....ถึง ปี พ.ศ.ปัจจุบัน.....รวม.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลปัจจัยนักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันจากข้อมูลผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

1. ขณะนี้ในสถานศึกษาของท่านมีนักเรียนทั้งหมด จำนวน.....คน
2. มีนักเรียนออกกลางคันทั้งหมด จำนวน.....คน
3. ท่านคิดว่าสาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคัน คืออะไรบ้าง.....
.....
4. นักเรียนมีแนวโน้มหรือมีความเสี่ยงในการออกกลางคันมาก่อนหรือไม่ อย่างไร.....
.....
5. ท่านมีการมอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคัน และครูประจำชั้น เฝ้าระวัง ป้องกัน ติดตาม ช่วยเหลือนักเรียนออกกลางคันอย่างไรบ้าง.....
.....
6. ท่านมีมาตรการในการเฝ้าระวังสำหรับนักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันไว้อย่างไรบ้าง
.....
7. ท่านประสานความร่วมมือไปยังผู้ปกครอง หรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้นำชุมชน/ ท้องถิ่นหรือผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันอย่างไรบ้าง
.....
8. ในกรณีที่นักเรียนออกกลางคันไม่กลับมาเข้าเรียนในสถานศึกษาอีกต่อไป ท่านมีมาตรการรองรับหรือส่งต่อไว้อย่างไรบ้าง.....
.....

ตอนที่ 3 แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีนักเรียนออกกลางคัน

1. ท่านคิดว่าในแต่ละสาเหตุที่ทำให้ให้นักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคัน ควรมีแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนไม่ให้ออกกลางคันอย่างไรบ้าง
 - 1.1 ข้อมูลปัจจัย/ สาเหตุปัญหาการออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคัน.....
.....
 - 1.2 แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนไม่ให้ออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคัน.....
.....
2. ท่านต้องการให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 ช่วยเหลือท่านเกี่ยวกับ

การแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันอย่างไรบ้าง.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

สำหรับครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ สำหรับครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน
2. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้น และศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาของครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลเบื้องต้นของนักเรียนออกกลางคันจากครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน
 - ตอนที่ 3 แนวทางแก้ไขปัญหา จากครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน
4. การสัมภาษณ์ อาจมีการเพิ่มเติมได้ตามบริบท และตามความเหมาะสมกับสภาพข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นขณะลงพื้นที่ในสนามวิจัย
5. ข้อมูลเบื้องต้นทั้งหมดที่ได้จากการให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับสุดยอด

.....
 วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์..... เวลา.....น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....ชื่อสถานศึกษา.....

ชื่อ-นามสกุลนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดูแล.....

ที่อยู่นักเรียนออกกลางคัน หรือที่อยู่นักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน.....

.....อายุ.....ปี

เบอร์โทรศัพท์นักเรียนออกกลางคัน หรือนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน (ถ้ามี).....

เบอร์โทรศัพท์มือถือของครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ (.....) ชาย อายุ.....ปี (.....) หญิง อายุ.....ปี
2. วุฒิการศึกษาระดับ.....วิทย์ฐานะ.....
3. รับผิดชอบระดับ (.....) ชั้นประถมศึกษาปีที่..... หรือชั้นมัธยมศึกษาปีที่.....
4. ระยะเวลาในการปฏิบัติการสอน.....ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.....ถึง ปี พ.ศ.ปัจจุบัน.....
5. รวมระยะเวลาในการปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาแห่งนี้.....ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.....จนถึงปี พ.ศ.....รวม.....ปี

ตอนที่ 2 ข้อมูลลงชื่อของนักเรียนออกกลางคันจากข้อมูลของครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

1. ขณะนี้มีนักเรียนออกกลางคันในสถานศึกษา จำนวน.....คน
2. ท่านคิดว่าสาเหตุที่ทำให้นักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันเพราะอะไรบ้าง.....
3. นักเรียนมีแนวโน้มหรือมีความเสี่ยงออกกลางคันมาก่อนหรือไม่.....
.....
4. ท่านมีการเฝ้าระวัง ป้องกัน ติดตาม ช่วยเหลือนักเรียนอย่างไรบ้าง.....
.....
5. สถานศึกษามีการวางมาตรการในการเฝ้าระวังสำหรับนักเรียนออกกลางคัน/ เสี่ยงออกกลางคันไว้
อย่างไรบ้าง.....
6. ครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคัน ได้ให้ความช่วยเหลือกับครูประจำชั้นของนักเรียนที่ออก
กลางคันไปแล้วอย่างไรบ้าง.....
.....
7. ครูประจำชั้นของนักเรียนออกกลางคันได้มีการติดตามนักเรียนให้กลับมาเข้าเรียนหรือไม่.....
และให้ความช่วยเหลือนักเรียนออกกลางคันอย่างไรบ้าง.....
.....
8. ผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคันได้ประสานงาน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาเกี่ยวกับนักเรียน
ออกกลางคันอย่างไรบ้าง.....
.....
9. ท่านคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตของนักเรียนออกกลางคันไว้อย่างไรบ้าง.....

.....
 10. ท่านต้องการให้นักเรียนออกกลางคืนได้กลับมาเข้าเรียนต่อหรือไม่ เพราะอะไร.....

ตอนที่ 3 แนวทางแก้ไขปัญหาจากครูผู้รับผิดชอบนักเรียนออกกลางคืน และนักเรียนเสี่ยงออกกลางคืน

ท่านคิดว่าสถานศึกษาควรมีแนวทางแก้ไข เผื่อระวัง ดูแล ช่วยเหลือ และติดตามนักเรียนออกกลางคืน/เสี่ยงออกกลางคืนอย่างไรบ้าง.....

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

สำหรับผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคืน หรือนักเรียนเสี่ยงออกกลางคืน

คำชี้แจงในการตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ สำหรับผู้ปกครองของนักเรียนออกกลางคืน
2. วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลบ่งชี้ของนักเรียนออกกลางคืนจากและศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหของพ่อ แม่ ผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคืน
3. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับนี้ มีทั้งหมด 3 ตอน
 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 ตอนที่ 2 ข้อมูลบ่งชี้เชิงลึกของนักเรียนออกกลางคืน จากพ่อ แม่ ผู้ปกครองนักเรียน
 ตอนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคืน
4. การสำรวจนี้ อาจมีการเพิ่มเติมได้ตามบริบท และตามความเหมาะสมกับสภาพ

ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นขณะลงพื้นที่ในสนามวิจัย

5. ข้อมูลเชิงลึกทั้งหมดที่ได้จากการสำรวจ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับสุดยอด

.....
 วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์.....เวลา.....น.

ชื่อ-นามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

ชื่อ-นามสกุลนักเรียนออกกลางคืน/ นักเรียนเสี่ยงออกกลางคืนที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดูแล.....

มีความเกี่ยวข้องกับนักเรียนออกกลางคืน.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ผู้ให้สัมภาษณ์เพศ (.....) ชาย (.....) หญิงอายุ.....ปี
2. มีเชื้อชาติ..... สัญชาติ..... ศาสนา.....
3. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ปี พ.ศ.ที่สำเร็จการศึกษา.....
4. สถานภาพปัจจุบันของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง (.....) โสด (.....) อยู่ร่วมกัน (.....) ย่าร้าง/ แยกกันอยู่ (.....) อื่นๆ ระบุ.....
5. ปัจจุบันภายในครอบครัวมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด.....คน ประกอบด้วย.....
6. สมาชิกในครอบครัวแต่ละคนประกอบอาชีพ.....
.....
.....
7. ที่อยู่ปัจจุบัน.....
.....เบอร์โทรศัพท์.....
8. ที่อยู่อาศัยเป็นของ (.....) ครอบครัวตนเอง (.....) ครอบครัวของนายจ้าง (.....) ครอบครัวของผู้อื่น ระบุ.....
9. รายได้ของครอบครัว.....บาท/วันบาท/สัปดาห์.....บาท/เดือน
10. ค่าใช้จ่ายที่ให้กับนักเรียนในแต่ละวัน.....บาท/วันอื่นๆ.....
11. กิจกรรมส่วนใหญ่ที่มักทำร่วมกันภายในครอบครัว.....
12. ในเวลาว่าง พ่อ แม่ ผู้ปกครองชอบทำ.....
13. ในเวลาว่างนักเรียนชอบทำ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลปลงชิ้นนักเรียนออกกลางคันจากข้อมูลของพ่อ แม่ ผู้ปกครองนักเรียน

1. พ่อ แม่ ผู้ปกครองเห็นด้วยกับการออกกลางคันของนักเรียนหรือไม่ และคิดอย่างไรเกี่ยวกับการออกกลางคันของนักเรียน.....
.....
2. ท่านทราบสาเหตุมาก่อนหรือไม่ว่านักเรียนของท่านต้องการออกกลางคัน และท่านคิดว่ากรณีที่นักเรียนของท่านออกกลางคันจากสถานศึกษาเกิดจากสาเหตุอะไร.....
.....
.....
3. นักเรียนของท่านได้เคยเล่าหรือปรึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียนเอง ให้ท่านได้รับฟังบ้างหรือไม่ เรื่องอะไร และท่านได้ให้คำปรึกษา แนะนำอย่างไร.....
.....
4. ทางสถานศึกษา เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ครูประจำชั้นของนักเรียน ครูคนอื่นๆ หรือเพื่อนๆ

ของนักเรียน เคยมาสอบถาม ติดตามให้นักเรียนกลับไปเข้าเรียนต่อหรือไม่ อย่างไร.....

.....

5. ทางสถานศึกษาเคยให้ความช่วยเหลือนักเรียนหรือไม่ เกี่ยวกับเรื่องอะไร.....

.....

และช่วยเหลืออย่างไรบ้าง.....

6. ท่านต้องการให้นักเรียนได้กลับเข้าไปเรียนต่อจนจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือในระดับการศึกษาภาคบังคับหรือไม่ อย่างไร.....

.....

7. ท่านคาดหวังเกี่ยวกับอนาคตของนักเรียนไว้อย่างไรบ้าง.....

.....

8. ท่านคิดว่าสถานศึกษาควรมีการเฝ้าระวังนักเรียนไม่ให้ออกกลางคันหรือไม่ อย่างไร.....

.....

ตอนที่ 3 แนวทางแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันจากพ่อ แม่ ผู้ปกครองนักเรียนออกกลางคัน

1. ท่านมีความคาดหวังหรือมีความต้องการให้ทางสถานศึกษาช่วยเหลือนักเรียนของท่านในเรื่องอะไรบ้าง.....

.....

2. ท่านคิดว่าแนวทางหรือวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนไม่ออกกลางคันมีอะไรบ้าง.....

และควรทำอย่างไรกับนักเรียนออกกลางคันจึงจะเหมาะสม และประสบความสำเร็จ.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ทิวต์ถ์ มณีโชติ อาจารย์ที่ปรึกษา และอดีตอาจารย์ผู้สอน
สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา
วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภารดี อนันต์นาวิ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ ข้าราชการบำนาญอดีตอาจารย์ประจำภาควิชา
การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา
4. ดร.โกมล จันทวงศ์ อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษาทั่วไป
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ สระแก้ว
5. ดร.ศักดิ์สิน ช่องดารากุล ข้าราชการบำนาญ อดีตนักวิชาการศึกษาชำนาญ
การพิเศษ สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนรู้
สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ภาคผนวก ค

สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

สำเนาหนังสือขออนุญาตลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลบ่งชี้นักเรียน และแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียน
ออกกลางคัน และเสียงออกกลางคัน

สำเนาหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบคุณภาพคู่มือฯ

สำเนาหนังสือขออนุญาตลงพื้นที่เพื่อติดตามและตรวจสอบคุณภาพคู่มือฯ

ที่ ศธ ๐๔๐๓๐/ว ๑๘๘๘ (สำเนา) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑
 เลขที่ ๑ ถนนตากสิน ตำบลตลาด
 อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐
 ๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหาและเครื่องมือการวิจัย

เรียน รศ.ดร.ทิวต์ มณีโชติ ผศ.ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ ผศ.ดร.ภารดี อนันต์นาวี
 ดร.โกมล จันทวงษ์ และ ดร.ศักดิ์สิน ช่องดารากุล

สิ่งที่ส่งมาด้วย คำโครงการงานวิจัย และเครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ได้รับอนุมัติจัดทำวิจัยเรื่อง
 “การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัด
 การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ โดยใช้กระบวนการแบบมี
 ส่วนร่วม” โดยมีนางพัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ เป็นผู้รับผิดชอบ และงานวิจัยนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักพัฒนา
 นวัตกรรมจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้าง
 เครื่องมือการวิจัย ในการนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ได้พิจารณาแล้ว
 เห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบ
 ความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัยของสำนักงานฯ ในครั้งนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้งานวิจัยในเรื่องนี้มีความสมบูรณ์
 และมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์แก้ไขปัญหาเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน
 ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

มนตรี ทัดเทียม

(นายมนตรี ทัดเทียม)

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑

สพป.จันทบุรี เขต ๑

โทรศัพท์ (๐๓๙) ๓๒๑๐๘๘

โทรสาร (๐๓๙) ๓๒๔๒๑๒

<http://www.cti1.obec.go.th>

ที่ ศธ ๐๔๐๓๐/ ว ๒๕๓๗

(สำเนา)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑

เลขที่ ๑ ถนนตากสิน ตำบลตลาด

อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตลงพื้นที่ออกเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก

เรียน ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลจันทบุรี บ้านคลองน้ำใส วัดเสม็ดโพธิ์ศรี อนุบาลบ้านหนองคล้า บ้านมาบโอน
บ้านศรีธาตะพง บ้านแก่งน้อย วัดเสม็ดโพธิ์ศรี วัดท่าแกลง วัดหนองแหวน บ้านหนองเจ๊กสร้อย
บ้านคลองครก และบ้านเนินจำปา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกข้อมูลเบื้องต้นนักเรียนออกกลางคันฯ จำนวน ๔ ชุด

ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ได้รับอนุมัติจัดทำวิจัยเรื่อง
“การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัด
การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม”
โดยมีนางพัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จันทบุรี เขต ๑ เป็นผู้รับผิดชอบ และงานวิจัยนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัด
การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ได้สำรวจและพบว่า
ในโรงเรียนของท่านมีนักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันอยู่ในโรงเรียน จึงมีความประสงค์ที่จะ
ออกเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มครู
ผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น กลุ่มผู้ปกครอง และกลุ่มนักเรียน และเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บ รวบรวม
นำมาวิเคราะห์ และสรุปผลเป็นข้อมูลงานวิจัยของสำนักงานฯ ต่อไป จึงขอความอนุเคราะห์และอำนาจ

ความสะดวกจากทุกโรงเรียนในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยและคณะด้วย สำนักงานฯ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

มนตรี ทัดเทียม

(นายมนตรี ทัดเทียม)

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑

สพป.จันทบุรี เขต ๑

โทรศัพท์ (๐๓๙) ๓๒๑๐๘๘

โทรสาร (๐๓๙) ๓๒๔๒๑๒

<http://www.cti1.obec.go.th>

ที่ ศธ ๐๔๐๓๐/ ว ๑๕๘๕

(สำเนา)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑

เลขที่ ๑ ถนนตากสิน ตำบลตลาด

อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ มีนาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันฯ
เรียน รศ.ดร.ทิวต์กั มณีโชติ ผศ.ดร.ภารดี อนันต์นาวิ ผศ.ดร.สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์ ดร.ศักดิ์สิน ช่องดารากุล
ดร.ฐาปณีย์ โลพันธ์ นายพัฒนคมน์ ภูประเสริฐ **ดร.กัญจน์โชติ สหพัฒนสมบัติ** และนายศิริชัย กมลบาล
สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานวิจัย และร่างคู่มือฯ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ได้รับอนุมัติให้จัดทำวิจัย
เรื่อง “การแก้ไขปัญหาเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่าย การ
จัด การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ โดยใช้กระบวนการแบบมี
ส่วนร่วม” โดยมีนางพัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร ตำแหน่งรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ เป็นผู้รับผิดชอบ และงานวิจัยนี้อยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักพัฒนา
นวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างและ
ตรวจสอบประสิทธิภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาเรียนออกกลางคันฯ ในการนี้ สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าว
เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือฯ ของสำนักงานฯ ในครั้งนี้
ทั้งนี้ เพื่อให้คู่มือฯ นี้มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์แก้ไขปัญหาเรียนออก
กลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร

(นางพัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร)

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑

สพป.จันทบุรี เขต ๑

โทรศัพท์ (๐๓๙) ๓๒๑๐๘๘

โทรสาร (๐๓๙) ๓๒๔๒๑๒

<http://www.cti1.obec.go.th>

ที่ ศธ ๐๔๐๓๐/ ว ๑๒๔๓

(สำเนา)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑

เลขที่ ๑ ถนนตากสิน ตำบลตลาด

อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี ๒๒๐๐๐

๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตลงพื้นที่เพื่อติดตามและตรวจสอบคุณภาพคู่มือฯ

เรียน ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลจันทบุรี บ้านคลองน้ำใส และบ้านเนินจำปา

อ้างถึง หนังสือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ที่ ศธ ๐๔๐๓๐/ว ๒๕๓๗

ลงวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคันฯ

จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ ได้ดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการวิจัยเรื่อง “การแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน ในสถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม” ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบประสิทธิภาพคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันฯ ในการนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อให้กลุ่มเครือข่ายการจัดการศึกษาและครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นภายในสถานศึกษาของท่านร่วมกันดำเนินการตรวจสอบประสิทธิภาพคู่มือ โดยการทดลองใช้คู่มือนี้ปฏิบัติงานแก้ไขปัญหานักเรียนดังกล่าวในครั้งนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้

คู่มือฯ นี้มีความสมบูรณ์และมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ประโยชน์แก้ไขปัญหานักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้นด้วยดี และขอขอบคุณอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

พัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร

(นางพัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร)

รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รักษาราชการแทน

ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต ๑

สพป.จันทบุรี เขต ๑

โทรศัพท์ (๐๓๙) ๓๒๑๐๘๘

ภาคผนวก ง

ภาพถ่ายกิจกรรม

การดำเนินงานสัมมนาเชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การดำเนินงานศึกษาข้อมูลเบื้องต้นและการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยง
ออกกลางคัน

การสร้างคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหาให้นักเรียนออกกลางคัน และเสี่ยงออกกลางคัน

ภาพกิจกรรมการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก



สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบ และครูประจำชั้น



สัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูประจำชั้น



สัมภาษณ์กลุ่มครูผู้รับผิดชอบ/ ครูประจำชั้น



สัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้ปกครองนักเรียน



สัมภาษณ์ครูประจำชั้น ผู้ปกครอง และนักเรียนออกกลางคัน



สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องของกลุ่มนักเรียนเสี่ยงออกกลางคัน

ภาพกิจกรรมการดำเนินงานศึกษาข้อมูลเบื้องต้น การสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออก/เสี่ยงออกกลางคัน โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม

ภาพกิจกรรมการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นนักเรียนออก/เสี่ยงออกกลางคัน



ภาพกิจกรรมการสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนออก/เสี่ยงออกกลางคัน



ภาพกิจกรรมการสร้างคู่มือ โดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วม



ภาคผนวก จ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบคู่มือแนวทางการแก้ไขปัญหา
 นักเรียนออกกลางคัน และเสียงออกกลางคันในสถานศึกษาของเครือข่ายการจัดการศึกษา
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1

7. ดร.กัญจน์โชติ สหพัฒนสมบัติ
 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
 จังหวัดจันทบุรี
 รองผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ
 และการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดจันทบุรี
8. นายศิริชัย กมลบาล
 นักจิตวิทยาโรงเรียน
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1
 ครูแนะแนวโรงเรียนหนองตากงพิทยาคาร
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17

ประวัติย่อของผู้วิจัย

- | | |
|----------------------------------|---|
| ชื่อ – สกุล | นางพัฒนรัตน์ มณฑลอนันต์ธร |
| วัน เดือน ปี เกิด | 8 สิงหาคม พ.ศ. 2506 |
| สถานที่เกิด | จังหวัดจันทบุรี |
| สถานที่อยู่ปัจจุบัน | บ้านเลขที่ 37/ 47 หมู่บ้านศิลาพรวิวิ ตำบลเกาะขวาง
อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี |
| ตำแหน่งและประวัติการทำงาน | |
| พ.ศ. 2532 | อาจารย์ 1 ระดับ 3 โรงเรียนบ้านคลองจาก
อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด |
| พ.ศ. 2545 | ผู้ช่วยหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ นายายอาม
อำเภอ นายายอาม จังหวัดจันทบุรี |
| พ.ศ. 2550 | รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี
เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
จันทบุรี เขต 2 อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี |
| พ.ศ. 2553 | รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี |

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2526 การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน
- พ.ศ. 2537 ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- พ.ศ. 2541 การศึกษาระดับบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยบูรพา
- พ.ศ. 2559 การศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

+

